

Avd: HP

Grupp: 80

Mål: Ea

Fallet Wallenberg

31.12.1944 — dec. 1951.

I

(förs del II)

Kopior

samtliga
skrivnaMemorandum.

Raoul Wallenberg tog den 13 januari 1945 kontakt med den kommenderande(ryske) generalen i Pest för att med det(ryska) befälet dryfta problem, som mötte den svenska beskickningen i samband med de(ryska) truppernas inryckning i Budapest. Den 16 januari meddelade det(ryska) utrikesministeriet, att Wallenberg befann sig under de(ryska) truppernas beskydd. Den 17 januari tog Wallenberg avsked från sin personal i den av(rysarna) befriade delen av Pest och begav sig jämte sin chaufför Vilmos Langfelder under eskort av(ryska) officerare mot Debrecen för att söka kontakt med marskalk^{cy} Malinovsky. Sedan dess har Wallenberg varit försvunnen. ~~Vid olika tillfällen har från rysk sida meddelats, att Wallenberg icke befunnit sig eller befinner sig i Sovjetunionen.~~

Vid den utredning, som utrikesdepartementet företagit, har framkommit ~~inlämnade~~ bevis för att Wallenberg efter sitt försvinnande i Budapest hållits i fängsligt förvar i Sovjetunionen.

Uppgifter om Wallenbergs öde började inströmma till utrikesdepartementet strax efter hans försvinnande och fortsätter alltjämt att inkomma. Dessa uppgifter har noga kontrollerats även i vissa fall, då man från början haft anledning ställa sig misstänksam mot uppgiftslämnarna. Det har visat sig, att de allra flesta uppgifterna varit antingen osannolika, bevisligen oriktiga eller omöjliga att bedöma.

Anledningarna till att så många sådana opålitliga uppgifter inkommit är av skiftande slag. Wallenberg var en i Budapest känd man, och efter hans försvinnande uppstod en mytbildning. Tidningsskriverierna kring hans person ha stimulerat åtskilliga fantasifulla personer att lämna uppgifter. Vissa uppgiftslämnare ha sökt göra sig intressanta eller uppnå personliga fördelar genom att lämna uppgifter, medan andra icke strävat att nå egen fördel genom sitt vittnesmål men varit offer för personförväxlingar och andra misstag. Alla sådana opålitliga vittnesmål ha bortgallrats.

För att ett vittnesmål skall av utrikesdepartementet godtagas såsom fullt tillförlitligt kräves, att det skall vara spontant avgivet utan påverkan av ledfrågor eller av vad som skrivits i tidningar eller av rykten, att vittnesmålet innehåller uppgifter, som icke kunnat erhållas på annat sätt än genom kontakt med Wallenberg eller hans närmaste omgivning i fängelset samt att vittnesuppgifterna ^{kunna} styrkas genom uppgifter från andra, trovärdiga, av övriga vittnen oberoende källor. Vid sidan av sådana fullt bestyrkta vittnesmål föreligger vittnesmål, som bär alla kännetecken på trovärdighet men som icke kunnat direkt verifieras av oberoende källor.

Såsom kriterium på trovärdighet ha icke godtagits sådana omständigheter, som att ett vittne rent subjektivt gjort ett allmänt trovärdigt intryck, utan endast objektivt konstaterbara fakta.

Av vittnenas uppgifter framgår, att Wallenberg och Langfelder, sedan de fängslats i januari 1945, fördes till Moskva, där de i början av februari insattes i fängelse. De skildes

från varandra. Wallenberg överfördes senare under våren till Lefortovskafängelset. Han insattes där först i en cell i tredje våningen och flyttades senare upp till en cell i fjärde våningen, belägen ungefär ovanför den cell, där han först suttit. Uppgifterna om Wallenbergs vistelse i Lefortovskaja har styrkts av sex vittnen. Dessa vittnen har icke känt till varandras vittnesmål, som lämnats helt oberoende av varandra och som varit på väsentliga punkter samstämmiga. De har visat sig känna till detaljer beträffande såväl Wallenberg som Langfelder, vilka de icke kunnat erhålla kännedom om på annat sätt än genom direkt eller indirekt kontakt med dessa personer under deras vistelse i (ryska) fångelser.

Efter den svenska demarchen i juni 1947 och innan det (ryska) svaret lämnades den 18 augusti 1947 samt någon tid därefter företog de ~~ryska~~ ^{sovjetiska} fängelsemyndigheterna vissa åtgärder, som hade samband med fallet Wallenberg. Bl.a. förhöordes ett antal fångar, som haft kontakt med Wallenberg eller Langfelder, beträffande sin kännedom om dessa personer. Det framgår klart, såväl av förhören som av andra omständigheter, att vissa höga ^{politiska} ~~polits~~ ^{i sovjetiska säkerhetsorganen} polisofficerare väl kände till Wallenbergs och Langfelders fångenskap.

Utöver de sex vittnen, som ovan återopats, föreligger över 20 trovärdiga vittnesmål, som styrkar Wallenbergs vistelse i (rysk) fångenskap vid olika tidpunkter. Det sagda torde emellertid vara fullt tillräckligt för att giva ledtråd för efterforskningar.

Under utredningens tidigaste skede föreföll Wallenbergs kvarhållande i Sovjetunionen helt obegripligt. Det har emellertid varit nödvändigt uppställa en hypotes rörande orsakerna

till hans kvarhållande. Åtskilliga omständigheter pekar på att förklaringen ligger däri, att den ^{engelska säkerhetsmyndigheten} ~~ryska polisen~~ misstänkte Wallenberg för att i Budapest ha uppträtt som spion. Sådana misstankar ursäktar icke kränkandet av Wallenbergs diplomatiska immunitet men kan likväl ha utgjort det faktiska motivet för hans kvarhållande. De omständigheter, som föranlett uppställandet av denna hypotes, skall här redovisas.

Det blev under utredningen snart känt att den ^{Sovjetiska säkerhetsmyndigheten} ~~ryska polisen~~ till olika vittnen uttalade anklagelser mot Wallenberg för spionage både för tysk och amerikansk räkning. Såväl anställda vid den svenska beskickningen i Budapest som andra personer i Wallenbergs omgivning hade av ^{den engelska säkerhetsmyndigheten} ~~ryska polis~~ underkastats förhör rörande Wallenbergs verksamhet, varvid dessa misstankar uttalats. Senare har från ^{engelska} ~~ryska~~ fångenskap återvändande personer berättat, att olika fångar, som i fångelser i Moskva-området kommit i kontakt med Wallenberg och Langfelder, förhörts om samma förhållanden. Det är att märka, att dessa hemvändande fångar icke haft någon kunskap om de förestämda förhören med personer i Budapest. Flera av varandra oberoende vittnesmål av ensartat innehåll föreligger således på denna punkt.

Utrikesdepartementet har sökt utröna, huruvida det föreläggat omständigheter, som kunnat föranleda, att sådana misstankar uppkommit inom ^{den engelska säkerhetsmyndigheten} ~~den ryska polisen~~. Inga konkreta uppgifter föreligger om de fakta, varpå misstankarna ^{huruvida} ~~verkligheten~~ grundats. Det föreligger emellertid tre förhållanden, som möjligen kan ha givit upphov till de uppkomna misstankarna.

^{Sovjetiska säkerhetsmyndigheten} ~~Den svenska B-avdelningen i Budapest~~, till vilken Wallenberg icke hörde, ehuru hans tjänster i enstaka fall kan ha tagits i anspråk, handhade på grund av uppdraget att skydda

svenska
 de ryska intressena. Även skyddet av vissa ryska krigsfångar.
 För identifiering hade dessa ^{eller} utfrågats rörande namn, hemvist,
 vilka militära förband de tillhört etc. (Denna utfrågning kan)
 möjligen av den ^{svenska} ryska polisen ha uppfattats som försök att ut-
 röna militära hemligheter. Syftet med ^{att dessa fick} utfrågningen var icke
 detta, och Wallenberg hade ingenting därmed att göra.

Under sin verksamhet för att hjälpa personer, som av tys-
 karna utsattes för rasförföljelse -- vilken verksamhet nedan
 skall utförligare skildras -- utfärdade Wallenberg vissa provi-
 soriska legitimationshandlingar, så kallade skyddspass. Så
 småningom hade obehöriga igångsatt förfälskning av sådana pass
 i stor skala. I behörig ordning utfärdade pass hade stulits
 eller överlåtits från de ursprungliga innehavarna. Åtskilliga
 falska eller illegalt utnyttjade pass hade därigenom hamnat i
 händerna på nazister och pilkorsare. Wallenberg kan icke göras
 ansvarelig här för, men ^{de svenska myndigheterna} den ryska polisen kan möjligen, då pass på-
 träffats hos sådana personer, ha fått den oriktiga uppfattningen
 att Wallenberg skyddade fascistiska element.

Den tredje omständighet, på grund av vilken misstankar mot
 Wallenberg kan ha uppkommit, är mera komplicerad. Det är av
 yttranden ^{från svenska} från tyska polistjänstemäns sida under de ovannämnda
 förhören tydligt, att man på ^{svensk} tysk sida icke satt tilltro till
 uppgifterna om Wallenbergs humanitära aktion i Budapest. Denna
 aktion var fullständigt unik. Den var betingad av de abnorma
 förhållanden under den nazistiska sönderfallsperioden i Ungern,
 och veterligen har ingen liknande verksamhet förekommit i något
 annat land. De delvis framgångsrika ansträngningar, som repre-
 sentanter för de svenska myndigheterna mot krigets slut vidtog
 för att rädda människor undan rasförföljelse i Tyskland, hade

*Tyckts av
 svenska
 och sovjetiska
 säkerhetsför-
 stånd*

en helt annan karaktär. Det kan därför vara skäl att något redogöra för Wallenbergs verksamhet. Den följande skildringen är ordagrant hämtad ur en rapport i översiktlig form över beskickningens verksamhet. Rapporten upprättades på sin tid av förste legationssekreteraren Per Anger, vilken tjänstgjorde på beskickningen i Budapest under 1944 och fram till beskickningens upplösning i början av 1945, och har inte skrivits med tanke på Wallenbergs försvinnande.

"Det tyska maktövertagandet innebar, att legationen ställdes inför helt nya och svåra problem. Under sitt samtal med Horthy dagen före invärschen hade Hitler bl.a. fordrat, att 'Ungerns judeproblem skulle lösas'. Man ansåg, att Ungern hade visat en oförmåga att komma till rätta med detta problem och att en miljon judar i landet, varav cirka 300,000 i Budapest, kunde bli en farlig femte kolonn i den tyska arméns rygg.

Redan dagarna efter invärschen började man arresteras judar i framstående ställning. De neutrala beskickningarna belägrades av massvis av judar, som anade vad som komma skulle och som bönföll om hjälp. I mottagningsrummet på svenska legationen trängdes hjälpsökande, och långt ut på gatan ringlade sig kön.

Steg för steg berövades den judiska befolkningen i landet snart sagt alla medborgerliga rättigheter. Det föreskrevs, att judarna skulle bära en gul stjärna på bröstet. Efter hand sammanfördes de i särskilda läger eller hus, utmärkte med gul stjärna, och de fick inte vistas utomhus. Deras lidanden förvärrades dagligen i ett ständigt crescendo furioso. Till slut upprättades ghetton, som var den sista etappen före deportationen till Auschwitz eller Birkenaus gaskamrar.

Våra möjligheter att hjälpa alla dem, som ställt sitt

L. C. ...
...
...
L. C. ...

Ministern hemställde till utrikesdepartementet om personal-
förstärkning, och Raoul Wallenberg sändes ned med ställning
såsom förste legationssekreterare. Wallenberg hade för sin

räddningsaktion till sitt förfogande inte endast svenska medel utan även pengar, som ställes till förfogande av judar i Amerika genom War Refugee Board. Om Wallenbergs aktion berättar

Anger bl. a.:

"Wallenbergs aktion hade med tiden byggts ut undan för undan. Ett flertal kontor hade upprättats i olika delar av staden, och hans stab uppgick till cirka 400 personer. Wallenberg lyckades hos de ungerska myndigheterna genomdriva, att de anställda judarna blev befriade från att bära den gula stjärnan. På avdelningen utställdes skyddspass, d. v. s. legitimationshandlingar försedda med ministerns underskrift, varihelt framt. förklarades, att innehavaren och hans egendom steds/under svenska beskickningens beskydd till dess adress till Sverige kunde ske. Svenska regeringen hade nämligen förklarat sig beredd att mottaga samtliga judar, som var försedda med skyddspass. Från ungerska regeringens sida utlovades, att innehavarna inte skulle deporteras. De fick bo i särskilda hus, som beskickningen hyrt i Pest, 66 s. k. svenskhusen. Antalet skyddspass, godkända av de ungerska myndigheterna, uppgick till 5,000. Sedermera fördes i hemlighet utan myndigheternas vetskap fler och fler judar till dessa hus. Det totala antalet på detta sätt räddade judar var snart uppe i mer än det dubbla, eller cirka 10,000-15.000 människor.

Även vissa andra utländska beskickningar tog exempel av svenskarna och började utfärda legitimationshandlingar av liknande slag som skyddspassen. De lyckades i samråd med Wallenbergs avdelning hos myndigheterna utverka att ytterligare ett antal bostadshus ställdes till förfogande för

judar, som innehade dessa dokument. Under svensk ledning organiserades livsmedelsförsörjningen till de utländska husen och särskilda sjukhus upprättades."

Det anförda torde tillräckligt tydligt ange sorten av Wallenbergs verksamhet. Den ryska polisen har emellertid haft svårt att tro på berättelserna om Wallenbergs verksamhet. Den har trott, att Wallenberg måste ha haft några andra, hemliga syften. Den omständigheten, att amerikanska judar delvis finansierat hjälpaktionen för de ungerska judarna, har av den ryska polisen uppfattats som bevis för att Wallenberg "spionerat" för amerikansk räkning.

(Så har den fruktansvärda tragedien inträffat, att Wallenberg, som långa tider dagligen riskerade att mördas av nazister och pilkorsare och som gjort en hjältemodig personlig insats för att rädda människor, bland dem också icke-judiska socialister och kommunister, undan de fascistiska terroristerna, ~~han~~ ^{han} ~~har~~ ^{med anledning därav} blivit misstänkt för att vara en spion och häktats.

Utskrift den 29.12.54.

Неофициальный перевод.

М е м о р а н д у м .

13-го января 1945 года Рауль Валленберг вступил в контакт с командующим советским генералом в Пеште, чтобы обсудить вместе с советским командованием те проблемы, которые встретила миссия Швеции в связи с вступлением в Будапешт советских войск. 16-го января Министерство Иностранных Дел СССР сообщило, что Валленберг находился под защитой советских войск. 17-го января Валленберг простился со своими сотрудниками в освобожденной советскими силами части Пешта и вместе со своим шофером Вилмош Лангфельдер, под конвоем советских офицеров, отправился по направлению к Дебрецен с намерением вступить в контакт с маршалом Малиновским. С этого момента Валленберг пропал.

Во время розысков, предпринятых Министерством Иностранных Дел Швеции, представилось доказательство того, что Валленберг после своего исчезновения в Будапеште находился в тюремном заключении на территории Советского Союза.

С момента исчезновения Валленберга немедленно начали поступать и поступают в Министерство Иностранных Дел Швеции сведения о его судьбе. Эти сведения были предметом тщательной проверки даже в тех случаях, когда, предварительно, было основание относиться недоверчиво к заявителям. Оказалось, что в большинстве случаев сведения были или неправдоподобными, или доказательно неправильными, или неясными. Есть различные причины того, что поступило такое количество ненадежных сведений. В Будапеште Валленберг был известным человеком, и после его исчезновения возникло некоторое

мифообразование. Газетный шум вокруг его личности побудил разных фантазеров передать свои сообщения. Некоторые заявители хотели показаться интересными или извлечь личную выгоду, передавая сообщения, между тем как другие, хотя не добивались личной корысти своим свидетельством, но запутались в идентификации лиц или стали жертвами других недоразумений. Всякие такого рода ненадежные свидетельства были отвергнуты.

Для того, чтобы свидетельство могло быть принято Министерством Иностранных Дел Швеции как вполне достоверным требуется,

чтобы оно было сдано спонтанно без влияния "руководящих" вопросов и не под влиянием напечатанных в газетах мнений, или слухов,

чтобы свидетельство содержало сведения, недоступные иначе как путем контакта с самим Валленбергом или с окружающими его в тюрьме, а также,

чтобы показания свидетелей могли быть подтверждены другими, достоверными, не зависящими от других свидетелей источниками. Рядом с такими, вполне подтвержденными показаниями налицо свидетельства, носящие все признаки достоверности, но не проверяемые путем прямого сопоставления с независимыми источниками.

В качестве критерия достоверности не были приняты такие обстоятельства, как производимое кем-каким свидетелем чисто субъективное впечатление достоверности, но только факты, которые можно объективно констатировать.

Из показаний свидетелей выходит, что Валленберг и Лангфельдер, после того, как их задержали в январе 1945 года, были переведены в Москву, где, в начале февраля, посажены в тюрьму. Их развели друг от друга. Позднее, в течение весны, Валленберга перевели в Лефортовскую тюрьму. Сначала его посадили в камеру на третьем этаже, позднее его перевели в другую камеру на четвертом этаже, расположенную, приблизительно, на той, где он раньше сидел. Сведения о пребывании Валленберга в Лефортове подтверждены шестью свидетелями. Эти свидетели не знали

о существовании других свидетельств, которые были поданы независимо друг от друга, и в важнейших пунктах были единогласными. Оказалось, что им были известны такие подробности относительно как Валленберга так и Лангфельдера, какие им было бы невозможно узнать иначе как путем прямого или косвенного контакта с этими лицами во время их пребывания в советских тюрьмах.

После передачи шведского заявления в июне 1947 года и до передачи советского ответа от 18 августа 1947 года, а также некоторое время спустя, советские тюремные власти приняли различные меры в связи с делом Валленберга. Между прочим, некоторые арестованные, имевшие контакт и Валленбергом и Лангфельдером, допрашивались о том, что они знали об этих лицах. Как из этих допросов, так и из других обстоятельств, явно выходит, что некоторые из высших офицеров-следователей органов безопасности хорошо знали о заключении Валленберга и Лангфельдера.

Кроме вышеупомянутых шести свидетелей имеется свыше 20 достоверных свидетельств, подтверждающих пребывание Валленберга в советском заключении в разные времена. Вышесказанное, однако, кажется вполне достаточным для того, чтобы предоставить путеводную нить для розысков.

В течение первого периода розысков задержание Валленберга в Советском Союзе казалось совершенно непонятным. Однако, было необходимо создать гипотезу о причинах его задержания. Разные обстоятельства наводят на то, что объяснением является то, что советские органы безопасности подозревали Валленберга в шпионской деятельности в Будапеште. Хотя подобные подозрения не могут служить извинением за нарушение дипломатического иммунитета Валленберга, но они, однако, могли бы предоставить действительный мотив в пользу его задержания.

Обстоятельства, доведшие до такой гипотезы, описываются в нижеследующем.

В течение разбора дела скоро стало известным, что советские следователи в присутствии отдельных свидетелей высказывали обвинения против Валленберга в шпионаже в пользу и немцев, и американцев. Личный состав шведской миссии в Будапеште, а также другие лица из среды Валленберга подтверждались допросам советских органов безопасности относительно деятельности Валленберга, причем высказывались те же самые подозрения. Позднее, лица вернувшиеся из советского плена рассказали, что отдельные заключенные, бывшие в контакте с Валленбергом и Лангфельдером в тюрьмах в пределах Московской области, допрашивались о тех же обстоятельствах. Следует заметить, что эти вернувшиеся пленные не имели никаких сведений о вышеупомянутых допросах в Будапеште. По этому пункту, следовательно, налицо, различные, независимые друг от друга свидетельства одинакового содержания.

Министерство Иностранных Дел Швеции старалось выяснить, существовали ли такие обстоятельства, которые могли бы дать повод возникновению упомянутых подозрений среди советских органов безопасности. Никаких конкретных данных не имеются относительно тех фактов, которые могли бы служить основанием этих подозрений. Имеются, однако, три обстоятельства, которые, может быть, могли бы дать повод этим подозрениям.

Отделение "Б" шведской Миссии в Будапеште, к которому не принадлежал Валленберг — хотя в отдельных случаях, может быть, пользовались его услугами — действовало на основании задачи защиты советских интересов, а также защиты некоторых советских военнопленных. В целях идентификации их спрашивали о фамилии, местожительстве, к каким военным частям принадлежали и т.д. Возможно, что советские органы безопасности поняли эти опросы как попытки доискаться военных тайн. Это не было целью этих опросов, и Валленберг не имел к этому никакого отношения.

В своей деятельности в целях помочь лицам, подверженным расовому преследованию с немецкой стороны - об этой деятельности будет сказано подробнее в нижеследующем - Валленберг выдавал особого рода предварительные документы для удостоверения, так называемые покровительственные паспорта. Спустя некоторое время посторонние люди начали в крупном масштабе подделывать такие паспорта. Выданные законным порядком паспорта похищались от первоначальных владельцев или были переданы ими. Многие подделанные или незаконно приобретенные паспорта таким образом попали в руки нацистов и киллашистов. Нельзя за это возложить ответственность на Валленберга, но возможно, что советские органы безопасности, когда нашли паспорта у таких лиц, получили не правильное впечатление, будто бы Валленберг был покровителем фашистских элементов.

Третье обстоятельство, на основании которого могли бы возникнуть подозрения насчет Валленберга, более сложного характера. Из высказаний советских служащих в течение вышеупомянутых допросов явно, что с советской стороны относились с недоверием к сведениям о гуманитарной деятельности Валленберга в Будапеште. Это было абсолютно уникальное дело. Оно обуславливалось ненормальным положением в Венгрии в период распада нацистской власти, и, насколько известно, не было подобной деятельности в никакой другой стране. Отчасти успешные старания со стороны представителей шведских властей к концу войны в деле спасения людей от расового преследования в Германии были совсем другого характера. Поэтому, есть основание в кратце рассказать о деятельности Валленберга. Нижеследующее описание является дословным отрывком из написанного в обзорной форме донесения о работе миссии. Донесение составил в свое время первый секретарь миссии Пер Ангер, служивший в 1944 году в миссии в Будапеште и впредь до ее закрытия в 1945 году. Оно не было написанным под впечатлением исчезновения Валленберга.

"Переход власти к немцам означало, что перед миссией были поставлены совсем новые и трудные проблемы. В своем разговоре с Хорти в день перед вступлением войск, Гитлер, между прочим, потребовал, чтобы "разрешилось еврейская проблема в Венгрии". Он считал, что Венгрия показала неспособность в разрешении этой проблемы, и что один миллион евреев, из которых около 300.000 находились в Будапеште, могли бы превратиться в опасную пятую колонну в тылу немецкой армии.

Уже в первые дни после вступления войск начали арестовывать выходящих евреев. Нейтральные миссии осаждались толпами евреев, которые, предчувствуя неизбежное, просили о помощи. В приемной шведской миссии толпились ищущие помощь, и далеко на улице извивалась их очередь.

Шаг за шагом еврейское население лишалось почти всех гражданских прав. Был издан приказ о том, чтобы все евреи носили на груди желтую звезду. Мало по малу их собирали в отдельные лагеря и дома, отмеченные желтыми звездами, с запретом пребывать на улице. Их страдания усиливались изо дня в день в неустанном крещендо фуриозо. В конце концов создались разные гетто - последний этап перед ссылкой в газокмеры Аушвица и Биркенау.

Наши возможности оказать помощь всем надевшимся на шведскую миссию были в высшей степени ограничены. С узкой юридической точки зрения миссия была в праве действовать только в пользу шведских граждан, а также граждан тех стран, интересы которых представляла Швеция в Венгрии, вследствие войны. Было необходимо немедленно принять меры, так как положение евреев ухудшалось с каждым днем. Сначала мы выдавали провизорные паспорта, собственно говоря что-то вроде документов путешествия, которые, при известных условиях, можно было выдать и нешведским гражданам, а именно лицам имеющим некоторую связь

с Швецией по родству или по экономическим отношениям. Провизорные паспорта сначала не давали существенной защиты, но спустя несколько времени миссии удалось путем переговоров с венгерскими властями добиться, чтобы с владельцами таких паспортов обращались как со шведскими гражданами, и чтобы они были избавлены от еврейской звезды. Таким образом, они, как правило, избежали от интернирования и ссылки. Позднее, выдавались удостоверения евреям, родственники которых просили о шведском гражданстве. Ценность этих удостоверений, которые были предтечами выданных позднее, во время службы Валленберга, так называемых покровительственных паспортов, казалось с первого взгляда оспоримой. Намеревались, однако, в первую очередь выиграть время, и мы укреплялись в наших непрерывных стараниях случаями, когда люди при травлях и домовых обысках спасались пред"явлением таких документов.

Спустя довольно короткое время миссией было выдано не менее 700 провизорных паспортов и удостоверений. В эти месяцы вся миссия работала буквально круглые сутки. "

Посланики Швеции в Будапеште обратились в Министерство Иностранных Дел Швеции с просьбой увеличить личный состав миссии, и послали туда Рауля Валленберга в ранге первого секретаря миссии. Для своей спасательной деятельности Валленберг имел в распоряжение не только шведские средства, но также средства, переданные в его распоряжение американскими евреями через War Refugee Board . О деятельности Валленберга Ангер рассказывает между прочим:

"Работа Валленберга со временем постепенно расширилась. Множество контор открылось в различных районах города, и его штат доходил приблизительно до 400 лиц. Валленберг добился у венгерских властей чтобы еврейские служащие освободились от обязанности носить желтую звезду. Отделением выдавалось покровительственные паспорта, т.е.

документы для удостоверения личности, снабженные подписью Посланника и содержащие смелое заявление о том, что владелец и его имущество находилось под защитой шведской миссии до того, как устроится его отъезд в Швецию. Правительство Швеции заявило, что оно готово принять всех евреев, снабженных покровительственными паспортами. Со стороны правительства Венгрии обещали, что владельцы таких документов не будут подвергнуты ссылке. Им разрешили жить в особых домах, так называемых шведских домах, нанятых миссией в Пеште. Количество признанных венгерскими властями покровительственных паспортов доходило до 5.000. Позднее в эти дома, втайне, без ведома властей, были переведены все больше и больше евреев. Общее количество спасенных таким образом евреев скоро превысило двойную сумму, или приблизительно 10.000 - 15.000 человек.

Некоторые из других иностранных миссий взяли шведов в пример и начали выдавать документы для удостоверения личности, подобные покровительственным паспортам. Им удалось, посоветовавшись с отделением Валленберга, добиться от властей того, чтобы дополнительное количество жилых домов было передано в распоряжение евреев, снабженных этими документами. Под руководством шведов организовалось снабжение иностранных домов продуктами, и были устроены специальные больницы."

Вышесказанное, надо полагать, достаточно ясно характеризует своеобразие деятельности Валленберга. Очевидно, что Валленберг, который долгое время, ежедневно подвергался риску быть убитым нацистами и нилашистами, и сделал личный героический вклад в дело спасения людей - между ними и не-еврейских социалистов и коммунистов - от фашистских террористов, подозревался в шпионаже и был, вследствие этого, арестован.

Москва, 29-го сентября 1954 года.

Неофициальный перевод.

М е м о р а н д у м .

13-го января 1945 года Рауль Валленберг вступил в контакт с командующим советским генералом в Пеште, чтобы обсудить вместе с советским командованием те проблемы, которые встретила миссия Швеции в связи с вступлением в Будапешт советских войск. 16-го января Министерство Иностранных Дел СССР сообщило, что Валленберг находился под защитой советских войск. 17-го января Валленберг простился со своими сотрудниками в освобожденной советскими силами части Пешта и вместе со своим шофером Вилмош Лангфельдер, под конвоем советских офицеров, отправился по направлению к Дебрецен с намерением вступить в контакт с маршалом Малиновским. С этого момента Валленберг пропал.

Во время розысков, предпринятых Министерством Иностранных Дел Швеции, представилось доказательство того, что Валленберг после своего исчезновения в Будапеште находился в тюремном заключении на территории Советского Союза.

С момента исчезновения Валленберга немедленно начали поступать и поступают в Министерство Иностранных Дел Швеции сведения о его судьбе. Эти сведения были предметом тщательной проверки даже в тех случаях, когда, предварительно, было основание относиться недоверчиво к заявителям. Оказалось, что в большинстве случаев сведения были или неправдоподобными, или доказательно неправильными, или неясными. Есть различные причины того, что поступило такое количество ненадежных сведений. В Будапеште Валленберг был известным человеком, и после его исчезновения возникло некоторое

мифообразование. Газетный шум вокруг его личности побудил разных фантазеров передать свои сообщения. Некоторые заявители хотели показаться интересными или извлечь личную выгоду, передавая сообщения, между тем как другие, хотя не добивались личной корысти своим свидетельством, но запутались в идентификации лиц или стали жертвами других недоразумений. Всякие такого рода ненадежные свидетельства были отвергнуты.

Для того, чтобы свидетельство могло быть принято Министерством Иностранных Дел Швеции как вполне достоверным требуется,

чтобы оно было сдано спонтанно без влияния "руководящих" вопросов и не под влиянием напечатанных в газетах мнений, или слухов,

чтобы свидетельство содержало сведения, недоступные иначе как путем контакта с самим Валленбергом или с окружающими его в тюрьме, а также,

чтобы показания свидетелей могли быть подтверждены другими, достоверными, не зависящими от других свидетелей источниками. Рядом с такими, вполне подтвержденными показаниями налицо свидетельства, носящие все признаки достоверности, но не проверяемые путем прямого сопоставления с независимыми источниками.

В качестве критерия достоверности не были приняты такие обстоятельства, как производимое кое-каким свидетелем чисто субъективное впечатление достоверности, но только факты, которые можно объективно констатировать.

Из показаний свидетелей выходит, что Валленберг и Лангфельдер, после того, как их задержали в январе 1945 года, были переведены в Москву, где, в начале февраля, посажены в тюрьму. Их развели друг от друга. Позднее в течение весны, Валленберга перевели в Лефортовскую тюрьму. Сначала его посадили в камеру на третьем этаже, позднее его перевели в другую камеру на четвертом этаже, расположенную, приблизительно, на той, где он раньше сидел. Сведения о пребывании Валленберга в Лефортове подтверждены шестью свидетелями. Эти свидетели не знали

о существовании других свидетельств, которые были поданы независимо друг от друга, и в важнейших пунктах были единогласными. Оказалось, что им были известны такие подробности относительно как Валленберга так и Лангфельдера, какие им было бы невозможно узнать иначе как путем прямого или косвенного контакта с этими лицами во время их пребывания в советских тюрьмах.

После передачи шведского заявления в июне 1947 года и до передачи советского ответа от 18 августа 1947 года, а также некоторое время спустя, советские тюремные власти приняли различные меры в связи с делом Валленберга. Между прочим, некоторые арестованные, имевшие контакт и Валленбергом и Лангфельдером, допрашивались о том, что они знали об этих лицах. Как из этих допросов, так и из других обстоятельств, явно выходит, что некоторые из высших офицеров-следователей органов безопасности хорошо знали о заключении Валленберга и Лангфельдера.

Кроме вышеупомянутых шести свидетелей имеется свыше 20 достоверных свидетельств, подтверждающих пребывание Валленберга в советском заключении в разные времена. Вышесказанное, однако, кажется вполне достаточным для того, чтобы предоставить путеводную нить для розысков.

В течение первого периода розысков задержание Валленберга в Советском Союзе казалось совершенно непонятным. Однако, было необходимо создать гипотезу о причинах его задержания. Разные обстоятельства намекают на то, что объяснением является то, что советские органы безопасности подозревали Валленберга в шпионской деятельности в Будапеште. Хотя подобные подозрения не могут служить извинением за нарушение дипломатического иммунитета Валленберга, но они, однако, могли бы предоставить действительный мотив в пользу его задержания.

Обстоятельства, доведшие до такой гипотезы, описываются в нижеследующем.

В течение разбора дела скоро стало известным, что советские следователи в присутствии отдельных свидетелей высказывали обвинения против Валленберга в шпионаже в пользу и немцев, и американцев. Личный состав шведской миссии в Будапеште, а также другие лица из среды Валленберга подтверждались допросам советских органов безопасности относительно деятельности Валленберга, причем высказывались те же самые подозрения. Позднее, лица вернувшиеся из советского плена рассказали, что отдельные заключенные, бывшие в контакте с Валленбергом и Лангфельдером в тюрьмах в пределах Московской области, допрашивались о тех же обстоятельствах. Следует заметить, что эти вернувшиеся пленные не имели никаких сведений о вышеупомянутых допросах в Будапеште. По этому пункту, следовательно, налицо, различные, независимые друг от друга свидетельства одинакового содержания.

Министерство Иностранных Дел Швеции старалось выяснить, существовали ли такие обстоятельства, которые могли бы дать повод возникновению упомянутых подозрений среди советских органов безопасности. Никаких конкретных данных не имеются относительно тех фактов, которые могли бы служить основанием этих подозрений. Имеются, однако, три обстоятельства, которые, может быть, могли бы дать повод этим подозрениям.

Отделение "В" шведской Миссии в Будапеште, к которому не принадлежал Валленберг - хотя в отдельных случаях, может быть, пользовались его услугами - действовало на основании задачи защиты советских интересов, а также защиты некоторых советских военнопленных. В целях идентификации их спрашивали о фамилии, местожительстве, к каким военным частям принадлежали и т.д. Возможно, что советские органы безопасности поняли эти опросы как попытки доискаться военных тайн. Это не было целью этих опросов, и Валленберг не имел к этому никакого отношения.

В своей деятельности в целях помочь лицам, подверженным расовому преследованию с немецкой стороны - об этой деятельности будет сказано подробнее в нижеследующем - Валленберг выдавал особого рода предварительные документы для удостоверения, так называемые покровительственные паспорта. Спустя некоторое время посторонние люди начали в крупном масштабе подделывать такие паспорта. Выданные законным порядком паспорта похищались от первоначальных владельцев или были переданы ими. Многие подделанные или незаконно приобретенные паспорта таким образом попали в руки нацистов и иилашистов. Нельзя за это возложить ответственность на Валленберга, но возможно, что советские органы безопасности, когда нашли паспорта у таких лиц, получили не правильное впечатление, будто бы Валленберг был покровителем фашистских элементов.

Третье обстоятельство, на основании которого могли бы возникнуть подозрения насчет Валленберга, более сложного характера. Из высказаний советских служащих в течение вышеупомянутых допросов явно, что с советской стороны относились с недоверием к сведениям о гуманитарной деятельности Валленберга в Будапеште. Это было абсолютно уникальное дело. Оно обуславливалось ненормальным положением в Венгрии в период распада нацистской власти, и, насколько известно, не было подобной деятельности в никакой другой стране. Отчасти успешные старания со стороны представителей шведских властей к концу войны в деле спасения людей от расового преследования в Германии были совсем другого характера. Поэтому, есть основание в кратце рассказать о деятельности Валленберга. Нижеследующее описание является дословным отрывком из написанного в обзорной форме донесения о работе миссии. Донесение составил в свое время первый секретарь миссии Пер Ангер, служивший в 1944 году в миссии в Будапеште и впредь до ее закрытия в 1945 году. Оно не было написанным под впечатлением исчезновения Валленберга.

"Переход власти к немцам означало, что перед миссией были поставлены совсем новые и трудные проблемы. В своем разговоре с Хорти в день перед вступлением войск, Гитлер, между прочим, потребовал, чтобы "разрешилась еврейская проблема в Венгрии". Он считал, что Венгрия показала неспособность в разрешении этой проблемы, и что один миллион евреев, из которых около 300.000 находились в Будапеште, могли бы превратиться в опасную пятую колонну в тылу немецкой армии.

Уже в первые дни после вступления войск начали арестовывать выдающихся евреев. Нейтральные миссии осаждались толпами евреев, которые, предчувствуя неизбежное, просили о помощи. В приемной шведской миссии толпились ищущие помощь, и далеко на улице извивалась их очередь.

Шаг за шагом еврейское население лишалось почти всех гражданских прав. Был издан приказ о том, чтобы все евреи носили на груди желтую звезду. Мало по малу их собирали в отдельные лагеря и дома, отмеченные желтыми звездами, с запретом пребывать на улице. Их страдания усиливались изо дня в день в неустанном крещендо фурioso. В конце концов создались разные гетто — последний этап перед ссылкой в газовые камеры Аушвица и Биркенау.

Наши возможности оказать помощь всем надеющимся на шведскую миссию были в высшей степени ограничены. С узкой юридической точки зрения миссия была в праве действовать только в пользу шведских граждан, а также граждан тех стран, интересы которых представляла Швеция в Венгрии, вследствие войны. Было необходимо немедленно принять меры, так как положение евреев ухудшалось с каждым днем. Сначала мы выдавали провизорные паспорта, собственно говоря что-то вроде документов путешествия, которые, при известных условиях, можно было выдать и нешведским гражданам, а именно лицам имеющим некоторую связь

с Швецией по родству или по экономическим отношениям. Провизорные паспорта сначала не давали существенной защиты, но спустя несколько времени миссии удалось путем переговоров с венгерскими властями добиться, чтобы с владельцами таких паспортов обращались как со шведскими гражданами, и чтобы они были избавлены от еврейской звезды. Таким образом, они, как правило, избежали от интернирования и ссылки. Позднее, выдавались удостоверения евреям, родственники которых просили о шведском гражданстве. Ценность этих удостоверений, которые были предтечами выданных позднее, во время службы Валленберга, так называемых покровительственных паспортов, казалось с первого взгляда оспоримой. Намеревались, однако, в первую очередь выиграть время, и мы укреплялись в наших непрерывных стараниях случаями, когда люди при травлях и домовых обысках спасались пред-явлением таких документов.

Спустя довольно короткое время миссией было выдано не меньше 700 провизорных паспортов и удостоверений. В эти месяцы вся миссия работала буквально круглые сутки. "

Посланик Швеции в Будапеште обратился в Министерство Иностранных Дел Швеции с просьбой увеличить личный состав миссии, и послали туда Рауля Валленберга в ранге первого секретаря миссии. Для своей спасательной деятельности Валленберг имел в распоряжение не только шведские средства, но также средства, переданные в его распоряжение американскими евреями через War Refugee Board. О деятельности Валленберга Ангер рассказывает между прочим:

"Работа Валленберга со временем постепенно расширилась. Множество контор открылось в различных районах города, и его штат доходил приблизительно до 400 лиц. Валленберг добился у венгерских властей чтобы еврейские служащие освободились от обязанности носить желтую звезду. Отделением выдавалось покровительственные паспорта, т.е.

документы для удостоверения личности, снабженные подписью Посланника и содержащие смелое заявление о том, что владелец и его имущество находились под защитой шведской миссии до того, как устроится его отъезд в Швецию. Правительство Швеции заявило, что оно готово принять всех евреев, снабженных покровительственными паспортами. Со стороны правительства Венгрии обещали, что владельцы таких документов не будут подвергнуты ссылке. Им разрешили жить в особых домах, так называемых шведских домах, нанятых миссией в Пеште. Количество признанных венгерскими властями покровительственных паспортов доходило до 5.000. Позднее в эти дома, втайне, без ведома властей, были переведены все больше и больше евреев. Общее количество спасенных таким образом евреев скоро превысило двойную сумму, или приблизительно 10.000 - 15.000 человек.

Некоторые из других иностранных миссий взяли шведов в пример и начали выдавать документы для удостоверения личности, подобные покровительственным паспортам. Им удалось, посоветовавшись с отделением Валленберга, добиться от властей того, чтобы дополнительное количество жилых домов было передано в распоряжение евреев, снабженных этими документами. Под руководством шведов организовалась снабжение иностранных домов продуктами, и были устроены специальные больницы."

Вышесказанное, надо полагать, достаточно ясно характеризует своеобразие деятельности Валленберга. Очевидно, что Валленберг, который долгое время, ежедневно подвергался риску быть убитым нацистами и нилашистами, и сделал личный героический вклад в дело спасения людей - между ними и не-еврейских социалистов и коммунистов - от фашистских террористов, подозревался в шпионаже и был, вследствие этого, арестован.

Москва, 29-го сентября 1954 года.

Меморандум.

13-го января 1945 года Рауль Валленберг вступил в контакт с командующим русским генералом в Пеште в целях рассматривать вместе с русским командованием те проблемы, которые встречало посольство Швеции в связи с вступлением в Будапешт русских войск. 16-го января Министерство Иностранных Дел СССР сообщило, что Валленберг находился под защитой русских войск. 17-го января Валленберг простился со своими сотрудниками в освобожденной русскими силами части Пешта и вместе с своим шофером Вилмош Лангфелдер и в конвое русских офицеров отправился в направлении к Дебрецен с намерением вступить в контакт с маршалом Малиновским. С этого момента Валленберг пропал. С советской стороны неоднократно сообщалось, что Валленберг якобы не паходился или не находится на территории Советского Союза.

В течение разбирания, предпринятого Министерством ИД, получилось полное доказательство того, что Валленберг после своего исчезновения в Будапеште задерживался в тюремном заключении на территории Советского Союза.

С момента исчезновения Валленберга немедленно нахлынули и все время входят в Министерство ИД указания о его судьбе. Эти указания были предметом тщательной проверки даже в тех случаях, когда, предварительно, было основанье относиться недоверчиво к заявителям. Оказалось, что в большинстве случаев указания были или неправдоподобными, или доказательно неправильными, или неясными. Есть различные причины того, что входило такое количество ненадежных указаний. В Будапеште Валленберг был известным человеком, и после его исчезновения возникло некоторое мифообразование. Газетный шум вокруг его личности побудило разных фантазеров передать свои сообщения. Некоторые

заявители хотели показаться интересными или извлечь личную выгоду, передавая сообщения, между тем как другие, хотя не добивались личной корысти своим свидетельством, но запутались в идентификации лиц или стали жертвами других недоразумений. Всякие такого рода ненадежные свидетельства были отвергнуты.

Для того, чтобы свидетельство могло быть принятым Министерством ИД как вполне достоверным требуется,

чтобы оно было сдано спонтанно без влияния "руководящих" вопросов, не придерживаясь ни напечатанных в газетах мнений ни слухов,

чтобы свидетельство содержало сведения, недоступные иначе чем путем контакта с Валленбергом или с окружающими его в тюрьме, а также

чтобы показания свидетелей могли быть подтверждены другими, достоверными, не зависящими от других свидетелей источниками. Рядом с такими, вполне подтвержденными показаниями налицо свидетельства, носящие все признаки достоверности но не проверяемые путем прямого сопоставления с независимыми источниками.

В качестве критерия достоверности не были приняты такие обстоятельства, как производимое кое-каким свидетелем чисто субъективное впечатление достоверности, но только факты, которые можно объективно констатировать.

Из показаний свидетелей выходит, что Валленберг и Лангфельдер, после того, как их задержали в январе 1945 года, перевелись в Москву, где, в начале февраля, посадили их в тюрьму. Их развели друг от друга. Позднее, в течение весны, Валленберга перевели в Лефортовскую тюрьму. Сперва его посадили в одну камеру в третьем этаже, потом его перевели в другую камеру в четвертом этаже, расположенную ^{приблизительно} над той, где он раньше сидел. Сведения о пребывании Валленберга в Лефортове подтверждены шестью свидетелями. Никто из этих ничего не знал об остальных свидетельствах, которые сдались независимо друг от друга и были в существенных пунктах единогласными. Оказалось, что им были известны

такие подробности относительно как Валленберга так и Лангфельдера, какие им было бы невозможно разузнать иначе чем путем прямого или косвенного контакта с этими лицами во время их пребывания в советских тюрьмах.

После передачи шведского заявления в июне 1947 года и до передачи советского ответа от 18-го августа 1947 года, а также некоторое время спустя, советские тюремные власти приняли разные меры в связи с делом Валленберга. Между прочим, некоторые арестованные, имевшие контакт с Валленбергом и Лангфельдером, допрашивались о том, что они знали об этих лицах. Как из допросов так и из других обстоятельств явно выходит, что некоторые из высших офицеров-исследователей были хорошо информированы относительно заключения Валленберга и Лангфельдера.

Кроме вышеупомянутых шести свидетелей, имеется свыше 20 достоверных свидетельств, подтверждающих пребывание Валленберга в советском заключении в разные времена. Вышесказанное, однако, кажется вполне достаточным для того, чтобы предоставить путеводную нить для разысканий.

В течение первого периода исследования, задерживание Валленберга в Советском Союзе казалось насквозь непонятным. Было, однако, необходимо создать гипотезу о причинах его задерживания. Разные обстоятельства намекают на то, что объяснением является то, что советские органы подозревали Валленберга в шпионской деятельности в Будапеште. Хотя подобные подозрения не могут служить извинением за нарушение дипломатического иммунитета Валленберга, но они, однако, могли бы предоставить действительный мотив в пользу его задерживания. Обстоятельства, доведшие до такой гипотезы, отчитаются в ниже следующем.

В течение разбирания скоро стало известным, что советские

допросчики перед отдельными свидетелями высказывали обвинения против Валленберга в шпионаже в пользу и немцев и американцев. Личный состав посольства Швеции в Будапеште, а также другие лица из среды Валленберга подвергались допросам советских органов относительно деятельности Валленберга, причем высказывались те же самые подозрения. Позднее, вернувшиеся из советского плена лица рассказали, что отдельные заключенные, вступивши в контакт с Валленбергом и Лангфельдером в тюрьмах в пределах Московской Области, допрашивались о тех же самых отношениях. Следует заметить, что эти вернувшиеся пленные не имели никаких сведений о вышеупомянутых допросах в Будапеште. В этом пункте, следовательно, налицо различные, независимые друг от друга свидетельства одинакового содержания.

Министерство ИД старалось выяснить, существовали ли такие обстоятельства, которые могли бы дать повод возникновению упомянутых подозрений среди соответствующих советских органов. Никаких конкретных данных не имеются относительно тех фактов, которые действительно служили основанием этих подозрений. Имеются, однако, три обстоятельства, которые, может быть, могли бы дать повод этим подозрениям.

Шведское отделение "Б" в Будапеште, к которому не принадлежал Валленберг - хотя в отдельных случаях, может быть, пользовались его услугами - вследствие своей задачи покровительствовать советским интересам, также руководствовало покровительством некоторым советским военнопленным. В целях идентификации они запрашивались относительно фамилии, местожительства, к каким военным частям принадлежали и т.д. Возможно, что русские органы поняли эти запрашивания как попытки доискаться военных тайн. Это не было целью запрашивания, и Валленбергу никакое дело до этого не было.

В своей деятельности в целях помочь лицам, подверженным расовому преследованию с немецкой стороны - об этой деятельности будет сказано подробнее в нижеследующем - Валленберг выдавал особого вида предварительных документов для удостоверения личности, так называемые

покровительственные паспорта. Через некоторое время посторонние люди начали подделывать такие паспорта в крупном масштабе. Задание законным порядком паспорта похищались от первоначальных владельцев или были переданы ими. Многие подделанные или незаконно приобретенные паспорта таким образом попали в руки нацистов и

Нельзя возложить ответственность за это на Валленберга, но возможно, что советские органы, когда нашли паспорта у таких лиц, получили неправильное впечатление, будто Валленберг был бы покровителем фашистских элементов.

Третье обстоятельство, на основании которого могли бы возникать подозрения насчет Валленберга, более сложного характера. Из высказанных советских случаев в течение вышеупомянутых допросов выходит, что с советской стороны относились с недоверием к сведениям о гуманитарной деятельности Валленберга в Будапеште. Это было абсолютно уникальное дело. Оно обуславливалось ненормальным положением в Венгрии в период распада нацистской власти, и, насколько известно, не было подобной деятельности в никакой стране. Отчасти успешные старания со стороны представителей шведских властей к концу войны в деле спасения людей от расового преследования в Германии были совсем другого характера. По этому, есть основание вкратце рассказать о деятельности Валленберга. Нижеследующее описание является дословным отрывком из написанного в обзорительной форме донесения о работе миссии. Донесение составил в свое время поручик секретаря миссии Пер Ангер, служивший в 1945 году в миссии в Будапеште и впредь до ее закрытия в 1947 году. Оно не было написанным под впечатлением исчезновения Валленберга.

"Вступление немцев во владение означало, что перед миссией поставились совсем новые и трудные проблемы. В своем разговоре с Горти в день перед вступлением войск, Гитлер между прочим потребовал, чтобы "разрешилась еврейская проблема Венгрии". Он считал, что Венгрия показала неспособность в разрешении этой проблемы, и что один миллион ев-

ев, из которых около 300.000 в Будапеште, могли бы превратиться в опасную пятую колонну в тылу немецкой армии.

Уже в первые дни после вступления войск начали арестовывать выдающихся евреев. Нейтральные миссии осаживались толпами евреев, которые, предчувствуя неизбежное, просили о помощи. В приемной шведской миссии толпились нуждающиеся в помощи, и далеко на улице извивалась очередь.

Шаг за шагом еврейское население лишалось почти всех гражданских прав. Приказалось, чтобы все евреи носили на груди желтую звезду. Мало по малу собирали их в отдельных лагерях или домах, отмеченных желтыми звездами, и воспрещало пребывать на улице. Их страдания усиливались изо дня в день в неустанном крешендо фуриозо. В конце концов создались разные гетто, последним этапом перед ссылкой в газонамеры Осовеца и Биркенау.

Возможности оказать помощь всем надеющимся на миссию Швеции были в высокой степени ограниченными. С узкой, юридической точки зрения миссия была вправе действовать только в пользу шведских граждан, а также граждан тех стран, интересы которых представляла, вследствие войны, Швеция в Венгрии. Было необходимо немедленно принять меры, потому что положение евреев ухудшалось с каждым днем. Сначала мы выдавали провизорные паспорта, собственно говоря что-то в роде документов путешествия, которые, при известных условиях, можно было выдать и нешведским гражданам, а именно лицам имеющим некоторую связь с Швецией по родству или по экономическим отношениям. Провизорные паспорта сначала не давали существенной защиты, но спустя несколько времени миссии удалось путем переговоров с венгерскими властями добиться, чтобы с владельцами таких паспортов обращались как со шведскими гражданами и чтобы избавились от еврейской звезды. Таким образом они, как правило, избавились от интернирования и ссылки. Позднее, выдавались удостоверения евреям, родственники которых просили о шведском гражданстве. Ценность этих удостоверений, которые были предтечами выданных позднее, во время службы Далленберга, так называемых покровительственных паспортов, казалось с первого взгляда оспоримой. Намеревалось, однако, в первую очередь выиграть время, и мы укреплялись в наших непрерывных стараниях случаями, когда люди при трав-

лях и домовых обысках спаслись пред'явлением таких документов.

Спустя довольно короткое время миссией было выдано не меньше 700 провизорных паспортов и удостоверений. В эти месяцы вся миссия работала буквально круглые сутки."

Министр обратился в Министерство ИИ с просьбой увеличить личный состав миссии, и послали туда Рауля Валленберга с рангом первого секретаря миссии. Для своей спасательной деятельности Валленберг имел в распоряжение не только шведские средства, но также средства, поставленные в его распоряжение американским евреям через . О деятельности Валленберга Ангер рассказывает между прочим:

"Работа Валленберга со временем постепенно расширилась. Множество контор устроилось в различных участках города, и его штаб доходил до приблизительно 400 лиц. Валленберг добивался у венгерских властей, чтобы еврейские служащие освободились от обязанности носить желтую звезду. Отделением выдавалось покровительственные паспорта, т.е. документы для удостоверения личности снабженные подписью министра и содержащие смелое заявление о том, что владелец и его имущество находились под защитой миссии Швеции до того, как устроился от'езд в Швецию. Ибо Правительство Швеции заявило, что Оно готово принимать всех евреев, снабженных покровительственными паспортами. Со стороны Правительства Венгрии обещали, чтобы они не были подвергнуты ссылке. Им разрешили жить в особых домах, так называемых шведских домах, нанятых миссией в Пеште. Количество признанных венгерскими властями покровительственных паспортов доходило до 5.000. Позднее, перевелись вта'не, вне ведения властей в эти дома все больше евреев. Общее количество спасенных таким образом евреев скоро превысило двойную сумму, или приблизительно 10.000 - 15.000 человек.

Некоторые из других иностранных миссий взяли шведов в пример и начали выдавать подобные покровительственным паспортам документы

для удостоверения личности. Им удалось, посоветовавшись с отделением Валленберга добиться того, чтобы дополнительное количество жилых домов поставились в распоряжение евреям, снабженным этими документами. Под руководством шведов организовалось снабжение иностранным домам продуктами и устроились специальные больницы."

Вышесказанное, наверно, с достаточной ясностью затеняет своеобразие деятельности Валленберга. Советские органы, однако, затруднялись поверить рассказам о деятельности Валленберга. Они думали, что Валленберг, должно быть, преследовал другие, тайные цели. То обстоятельство, что спасение венгерских евреев частично финансировалось американскими евреями, понялось советскими органами как доказательство того, что Валленберг якобы "шпионил" в пользу американцев.

Таким образом создалась эта страшная трагедия, что Валленберг, который долгое время ежедневно подвергался риску убийства со стороны нацистов и ~~нацистских~~ и сделал личный, героический вклад в дело спасения людей - между ними и не-еврейских социалистов и коммунистов - от фашистских террористов, подозревался в шпионаже и был арестован.

Москва, 31 декабря 1944 года.

Конфиденциально.

SP/MP

Уважаемый господин Деканозов,

Согласно полученной инструкции
имею честь - обращаясь к Вам этим образом, чтобы выиграть время - уведомить о том, что Шведская Миссия в Будапеште осталась в окруженном городе. Состав Миссии следующий:

- ✓ К.И. Даниэльсон, посланник
- ✓ Пер Ангер, секретарь
- ✓ Ингве Экмарк, консул
- Вальдемар Ланглет, лектор, с женой
- Рауль Валленберг, секретарь
- ✓ Ларс Берг, атташе
- ✓ Д. фон Мецей, канцелярский сотрудник
- ✓ Гете Карлссон, канцелярский сотрудник
- ✓ Маргарита Бауер, стенографистка
- ✓ А.М.К. Нильсон, *

Ввиду того, что местные власти угрожали Миссии насильственной эвакуацией, она скрылась в "подполье".

Был-бы благодарен, если оказалось-бы возможным сообщить о вышесказанном советским военным

Господину В. Деканозову,
Заместителю Народного Комиссара
Иностранных Дел, Москва.

exp. 31.12.44 MP

властям с просьбой, по освобождению города, оказать членам Миссии помощь.

Для Вашей ориентировки добавляю, что Миссия осталась в венгерской столице по той причине, что ее присутствие нами необходимо для выполнения обязанностей по защите интересов СССР и ради прибл. 15.000 евреев, находящихся под защитой Миссии.

Могу Вас заверить в том, что все сведения, которые можно было-бы получить через любезное посредство Народного Комиссариата Иностранных Дел, о судьбе оставшихся в Будапеште шведских граждан, будут высоко оценены.

(с изложением и наложением
звешения)

индент. P. Löderberg

Получено от Уфимской Миссии
одно спорное письмо, глас
ящее следующее.

Москва, 31/XII 1944 года. К. В. С. С.
31/XII 44.

KUNGL. SVENSKA
ang. svenska beskickningen
i Budapest.

Moskva den 3 januari 1945.		
MOSKVA		
Nr. 7.		
N:o HP 80	<i>bm</i>	BIL.
Förtroligt.		
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
<i>HP</i>	<i>80</i>	<i>bm</i>

Eders Excellens,

I enlighet med mottagen instruktion underättade jag uti skrivelse den 31 december 1944 vice utrikeskommisarien V. Dekanov om den svenska Budapest-beskickningens belägenhet och hemställde tillika, att de sovjetiska militära myndigheterna måtte informeras härom och efter Budapests erövring lämna erforderligt bistånd åt beskickningens medlemmar. I skrivelsen orienterade jag Dekanov om att beskickningen kvarstannat i den ungerska huvudstaden, enär dess närvaro befunnits nödvändig för tillvaratagandet av Sovjetunionens intressen ävensom för biståndet av de omkring 15.000 judar, vilka stå under beskickningens beskydd. Avslutningsvis framhöll jag i skrivelsen, att man å svensk sida komme att sätta stort värde på alla underrättelser, som kunde erhållas genom utrikeskommisariatet rörande de i Budapest kvarstannande svenska medborgarna.

Två timmar efter skrivelsens avsändande mottog jag till svar ett brev från Dekanov, vari denne meddelade, att de av mig lämnade upplysningarna ävensom hemställan om bistånd åt Budapest-beskickningens medlemmar av Dekanov bragts till de sovjetiska militära myndigheternas kännedom.

De båda skrivelserna närslutas härjämte vördsamt i avskrift.

/u/ Söderblom.

Hans Excellens
Herr Chr. G u n t h e r,
Minister för Utrikes Ärenden
etc., etc., etc.

9/9

16.1.45

№ 80

Москва, 16 января 1945 года.

Уважаемый г-н Седерблм,

По сообщению из Будапешта, в занятой советскими войсками части города по улице Беншур обнаружен шведский подданный г-н Рауль Валленберг, назвавшийся секретарем Шведской Миссии в Венгрии, о котором Вы сообщали мне в Вашем письме от 31 декабря прошлого года.

По словам г-на Р. Валленберга остальные члены Шведской Миссии находятся в западной части города. Меры по охране г-на Р. Валленберга и его имущества советскими военными властями приняты.

Доводя о вышеизложенном до Вашего сведения, я прошу Вас, г-н Посланник, принять уверения в моем глубоком к Вам уважении.

А. Демин

Г-ну С. СЕДЕРБЛУМУ,
Чрезвычайному Посланнику и Полномочному
Министру Швеции.

Москва.

*originalt hemskant i Her Söhlman - Lindberg
10/1 1956*

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Telegram

Chiffer

Cabinet

Stockholm.

Moskva den 17 januari 1945		
N:o 212	Kl. 23.15 BIL.	
INK. D. N:o		
AVD. JLP	GR. 80	MÅL. 8a

DNr. 22. Dekanosov meddekat att i av sovjettrupperna erövrade delen
Budapest vid Benczurgatan påträffats Raoul Wallenberg som uppgivit att
övriga medlemmar beskickningen befinna sig i stadens västra del. Mili-
tärmyndigheterna vidtagit åtgärder för skydd W och hans egendom. Jag
anser publicering bör anstå tills staden helt befriats.

Söderblom

Москва, 17 января 1945 года.

4/9
ЛР 80.2

ЛР/м

Уважаемый господин Деканозов,

Прошу Вас принять сердечную благодарность за Ваше письмо от вчерашнего числа, уведомляющего меня об обнаружении секретаря Шведской Миссии г. Рауля Валленберга по улице Венцур в Будапеште, о вероятном пребывании остальных членов Миссии в западной части города и о мерах, принятых советскими военными властями по охране г. Валленберга и его имущества. Указанные сведения были мною немедленно переданы Королевскому Правительству, которое несомненно очень высоко оценит Ваше содействие по этому делу и с интересом будет ждать дальнейших сведений о судьбе членов Миссии.

Прошу Вас, господин Заместитель Народного Комиссара, принять уверения в моем весьма высоком и Вам уважении.

минист. Л. Эдвардсон

Господину В.Г. Деканозову,

Заместителю Народного Комиссара
Иностранных Дел,
Москва.

ЛР-171.45
м

KUNGL. SVENSKA

amb. BESKICKNINGEN
i Budapest.

7 B.3.1.45.

Moskva den 3 februari 1945. MOSKVA Nr. 55.		
MEB 80.		BIL.
Förtroligt. INK. D. N:o		
AVD. JLP	GR. 80	MÅL. 8a

Eders Excellens,

Som förut inberättats telegrafiskt mottog jag till svar på min framställning rörande Budapest-beskickningen den 16 januari en skrivelse från vice utrikeskommissarien Dekanósov, vari denne meddelade mig följande:

"Enligt meddelande från Budapest har i den av sovjettrupperna erövrade delen av staden, vid Benczurgatan påträffats ^{svenske} undersåten herr Raoul Wallenberg, som uppgav sig vara den sekreterare vid svenska beskickningen i Ungern, varom Ni underrättat mig i Edert brev av den 31 december förra året.

Enligt uppgift av herr R. Wallenberg befinna sig övriga medlemmar av svenska beskickningen i stadens västra del. Åtgärder till skydd av herr R. Wallenberg och dennes egendom hava vidtagits av de sovjetiska militärmyndigheterna."

Jag framförde genast i brev min hjärtliga tacksamhet, framhållande att dessa upplysningar säkerligen skulle högt skattas av min regering, som med intresse komme att avvakta ytterligare underrättelser om beskickningsmedlemmarnas öde.

Vid efterföljande personliga sammanträffanden med herrar Dekanósov och Vétrov har jag ytterligare framhållit min tacksamhet för vidtagna åtgärder och min förväntan att småningom få motse ytterligare underrättelser om vår Budapest-beskickning.

/u/ Söderblom.

Hans Excellens
Herr Chr. G u n t h e r,
Minister för Utrikes Ärendena,
etc. etc. etc.

3
2 KR

ИПРЕМ 5.1830	ИПРЕМ СССР	4
ТАРАСОВА	СТКМ	SWEDISH LEGATION MOSCOW
STKM RS7 21 5	180	

PLEASE TAKE INFORMATION THROUGH SECRETARY
WALLENBERG BUDAPEST REGARDING MY FAMILY

BERENYI PASARETI UTOK 23-

BO ANDREN SVEAVAEGEN 52**

Viter 8/2
no 13/2

2000000000

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Telegram

CHIFFER

[Handwritten signature]

8 februari		1945
N:o 74	Kl. 20	RP BIL.
INK. D. N:o		
AVD. JUP	GR. 80	MÅL. Ea

CABINET

STOCKHOLM

DNr. 74. Ifrågasätter huruvida icke Wallenberg ^{vårt dnr 22} Budapest som
anmäld legationssekreterare genom ^{min} ~~vår~~ och NKID:s förmedling
borde få instruktion beträffande sin status.

SÖDERBLOM

Москва, 8 февраля 1945 года.

7/23
~~ЖР 180~~
ЖР 80 За

Жу/м

Уважаемый господин Ветров,

В своем отношении Заместителю Народно-го Комиссара г.Деканозову от 31 декабря 1944 года, я передал, согласно полученной инструкции, сообщение о том, что Шведская Миссия в Будапеште осталась в окруженном городе и, ввиду того, что местные власти угрожали Миссии насильственной эвакуацией, скрилась в "подполье".

16 января 1945 года я получил отношение от г.Деканозова, в котором он имел любезность сообщить мне, что секретарь при Шведской Миссии в Будапеште г.Р.Валленберг обнаружен советскими военными властями в Будапеште, и что меры по охране г.Валленберга советскими военными властями приняты.

Шведский гражданин г.Бо Андрен, в настоящее время находящийся в Стокгольме, чья семья проживает в Будапеште, обратился ко мне с просьбой получить через посредство г.Валленберга сведения относительно его семьи. Семья проживала по Беренний Пазарети уток 23, Будапешт. Я хотел-бы Вам сообщить об этом на тот случай, что через посредство советских военных властей могла-бы представиться возможность получить какие-либо сведения о семье г.Андрена.

Господину В е т р о в у,
5 Европейский Отдел Народного
Комиссариата Иностранных Дел.

с.р. 8.2.45 Жу

Г.Валленберг наверно знает эту семью.

Если оказалось-бы возможным что-либо
сделать в этом отношении, я был-бы, конечно, весьма
благодарен, и прошу Вас заранее принять мою сердечную
признательность за помощь в этом деле.

Anders P. Linderblom

JP 80 2a

*Telegram i chiffer från
Kungl. Utrikesdepartementet*

i Stockholm den 9 februari

1945, kl. 20.40. e m.

Anlande den 10 februari kl. 10.00 f m.

Löst kl. 11.00. KR.

MINISTRE SUEDE

MOSCOU

DNr. 85. Vi äro mycket oroliga Budapest-beskickningens öde.
Sök inhämta upplysningar.

CABINET

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Telegram

CHIFFER

Chiffre

13 februari		1945
N:o 78	Kl. 13	KL BL.
INK. D. N:o		
AVD. JUP	GR. 80	MÅL. Ja

CABINET

STOCKHOLM

DNr. 78. Skriftligt muntligt flera tillfällen erinrat NKID om Budapestsvenskarna. Edert dnr. 85. På direkt begäran Bo Andrén/^{Stockholm} har jag den 8 februari begärt upplysningar genom Wallenberg A& familj därvid rekapitulerande nyårsaftonens démarche. Senast i ^{går} dag samtalsvis berört saken och tvivlar ej att vi skyndsamt underrättas därest de våra anträffas.

SÖDERBLOM

HP 80 2a

Telegram i chiffer från
Kungl. Utrikesdepartementet

i Stockholm den 13 februari

1945, kl. 21.10 m.

Anlande den 14 februari kl. 10 m.
Lös t kl. 10.20 KR

W
Bev 14/2.
Ministre Suede

Moskva

DNr. 89. Vad äsyftar Edert 74 som synes oss dunkelt.

Cabinet

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Telegram

CHIFFER

W. Wallenberg

Moskva den 14 februari 1945

N:o 85

Kl. 13

AP^{BIL}

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL

HP

80

2a

CABINET

STOCKHOLM

DNr. 85. Min tanke Edert 89 var, att Wallenberg får anvisning träda förbindelse nya ungerska regeringen, vilken självfallet av oss betraktas som landets enda lagliga, i egenskap officiell representant. Samma bör givet också gälla övriga beskickningsmedlemmar, som anträffas Budapest. Något meddelande denna art har synts mig desto mer lämpligt, ^{som} Wallenberg ej torde fått minsta livstecken hemifrån.

SÖDERBLOM

ПРИЕМ		ПЕРЕДАЧА		НКСвязи СССР	
14 16 05		STKM		Адрес:	
Бл. №		Пер. № пр. №		SWEDISH	
Принят		Перед.		LEGATION	
BEZGUBOVA				MOSCOW	
STOCKHOLM RS42					
№ 11 14 1150					

✓
THANKFUL REPLY OUR TELEGRAM FIFTH FEBRUARY
BO ANDREN +

15/2/45

INK BEGK MOSKVA		
D. No 8/3		
14.2.45		
KVD	СЗ	МД
ЖП	80	8

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Telegram

CHIFFER

Witt

Cabinet

Stockholm

Moskva den 15 februari 1945		
N:o 87	Kl. 14	RP BIL.
INK. D. N:o		
AVD. JLP	GR. 80	MÅL. 2a

DNr. 87. Orientera Bo Andrén Sveavägen 52 Stockholm våra åtgärder i anledning hans förfrågan vårt dnr 78. Vi komma genom Eder delge honom eventuella upplysningar.

Söderblom

HP 80 Ea

Telegram i chiffer från
Kungl. Utrikesdepartementet

YHL
19/1 MKID (Vetern) G

i Stockholm den 17 februari

1945 , kl. 15.35 m.

Anlande den 18.2. kl. 45 m.

Löst kl. 13.30 KR

Ministre Suede

Moskva

DNr. 99. Om Ni kan få förbindelse med Wallenberg - Edert dnr 85 -
framför vårt tack, hälsningar från familjen och besked att instruktio-
ner lämnas när Danielsson anträffats. Förhållandet till Debrecen-rege-
ringen kan inte för närvarande specificeras.

Cabinet

17 187M		ПЕРЕДАЧА		НК Связи СССР
То ч м		То ч м		Адрес:
Бл. №	Прием	Пер. №	Перед.	LEGASUEDE MOSCOW -
ТОВА	Пров. №			
№ X SSS STOCKHOLM RSX 574				
№ 21 17 1620-ETAT				

26 DAA VI STOR AENGSLAN DANIELSSONS
 OEV RIGA BUDAPESTBESKICKNINGENS MEDLEMMARS
 OEDEN BOER NI ROS RYSKA VEDERBOERANDE
 BEGAERA EFTERFORSKNINGAR TELEGRAFERA -
 CAB NET ++

07/35 341 219

19/11/18 (over) CG

D. No 2/26	
18.2.45	
JP 80	Ca

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Telegram

CHIFFER

Chiffer H

Moskva den 19 februari 19 45		
N:o 92	Kl. 20	KP Bil.
INK. D. N:o		
AVD. JLP	GR. 80	MÅL. Ea

CABINET

STOCKHOLM

DNr. 92. Démarche Edert chiffer 99 och enclair 26 Budapestsvenskarna
verkställd måndag. Jmfr. mitt enclair 34.

SÖDERBLOM

4/27
ЖР 80. 2a

Р.Р. / м

Ссылаясь на предыдущую переписку относительно Шведской Миссии, оставшейся в Будапеште, Королевская Шведская Миссия имеет честь, по полученным инструкциям, просить Народный Комиссариат Иностранных Дел не отказать в любезности передать секретарю Миссии г. Валленбергу имеющиеся в приложенной памятной записке сведения.

Министерство Иностранных Дел в Стокгольме одновременно поручило Миссии просить Народный Комиссариат Иностранных Дел принять меры к розыску остальных членов Миссии через любезное посредство советских военных властей. Неизвестность их судьбы вызывает, разумеется, большое беспокойство.

Миссия заранее благодарит за все усилия советских властей в этом деле и пользуется случаем засвидетельствовать Народному Комиссариату Иностранных Дел свое совершенное уважение.

Прил. 1.

Москва, 19 февраля 1945 года.

В НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ
ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ, М О С К В А.

*19/1. Övrig. jämte till (på) (ra. o. kyrka) med min. o. visitant
lin. Utvär*

6

перевод.

Сообщение для передачи господину Валленбергу
в Будапеште.

Примите искреннюю благодарность Министерства Иностранных
Дел. Ваша семья шлет Вам самые сердечные приветы и лучшие
пожелания. Все необходимые инструкции будут сообщены, как
только посланник Даниельсон будет найден.

Communication à transmettre à Monsieur Wallenberg à
Budapest.

Recevez les vifs remerciements du Ministère des Affaires
Etrangères. Votre famille Vous envoie ses amitiés et vœux les
plus chaleureux. Toutes instructions nécessaires seront communiquées
dès que le Ministre Danielsson aura été retrouvé.

KUNGL. SVENSKA

BESKICKNINGEN
ang. svenska beskick-
ningen i Budapest.

55 B.3.2.45.

Moskva den 24 februari 1945.		
Nr. 80.		1 bil.
Nr 80.		BIL.
Förteckning. Ink. B. 1. 10.		
AVD.	GR.	MÅL.
<i>JP</i>	<i>80</i>	<i>2a</i>

Eders Excellens,

I anslutning till min skriftväxling med vice utrikeskommissarien Dekanósov rörande svenska beskickningen i Budapest under rättade jag den 8 februari chefen för femte (skandinaviska) avdelningen i utrikeskommissariatet herr Vétrov om herr Bo Andréns önskan att genom legationssekreteraren Wallenberg erhålla underrättelser om sin i Budapest under adress Berenyi Pasariti Utok 23 vistande familj. Såsom jag telegrafiskt inberättat, kommer jag att insända eventuellt inkommande upplysningar rörande familjen Andrén till utrikesdepartementet.

Enligt mottagna instruktioner överlämnade jag den 19 februari en not, vari jag hemställde, att till legationssekreteraren Wallenberg måtte framföras utrikesdepartementets tacksägelser, hälsningar från familjen och meddelande om att erforderliga instruktioner komme att meddelas, så snart envoyén Danielsson återfunnits. Tillika hemställde jag om åtgärder för efterforskning av beskickningsmedlemmarna, för vilkas öde stor oro vore rådande i Sverige. På grundval av underrättelser hemifrån meddelade jag den 20 februari per telefon utrikeskommissariatet, att en representant för svenska röda korset, som anlant till Debrecen, genom rumänska röda korset lämnat meddelande om att envoyén Danielsson den 3 februari återfunnits och befunne sig väl. Idag har jag ytterligare meddelat utrikeskommissariatet, att envoyén Danielsson åtminstone någon tid synes hava vistats på nuntiaturen i Budapest.

./.

Avskrift av beskickningens not av den 19 februari närslutes härjämte.

/u/ Söderblom.

Hans Excellens

Herr Chr. G u n t h e r,

Minister för Utrikes Ärendena,

etc. etc. etc.

EXP. 7 *RR*

Москва, 24 февраля 1945.

У/34
ЖР 80 2

99/м

Уважаемый господин Ветров,

22-го сего месяца сообщил Вам по телефону, что представителем Шведского Красного Креста в Будапеште через посредство Румынского Красного Креста было передано сообщение, что шведский посланник в Будапеште Даниэльсон 3 февраля с. г. найден и что он здоров.

По поручению Министерства Иностранных Дел в Стокгольме дополнительно сообщая Вам, что г. Даниэльсон, по имеющимся сведениям,

Господину Ветрову,
Народный Комиссариат
Иностранных Дел, Москва.

exp. 24.2.45 м

находился в Нунциатуре, во всяком случае временно.

Надеюсь, что эти различные данные облегчат мероприятия по розыску членов Шведской Миссии в Будапеште.

3 ПРИЕМ 20		ПЛАЧА		НКСвязи СССР	
г-го ч-м		2/868		Адрес:	
Бл. №		Доп.		LEGASUEDE MOSKVA	
Пр. №		Пр. №			
X SSS STOCKHOLM		RS 197		47/45	
ИЗ 3 1130 ETAT.		76/80		2a	
36 REUTERSWAERD ERFAKIT ALLA MEDLENNARNA BUDAP- ESTLEGATIONEN UTOM WALLENBERG SOM TIDIGARE AN- TRAEFFATS BEFINNA SIG KUNTIATUREN VAELBEHALLNA AEVENSAA EBBA IMRE FOEDD BANGK STOP LANGLET 14 FEBRUARI DEBRECEN NUMBERA BUDAPEST STOP UNGERSKA REGERINGEN LAATIT FRAMFOERA UPPRIKTIG TACKSAMHE SVENSKA HJAEHPVERKSAMHETEN OCH STORA BEUNDRAN ANIELSSONS HJAELTEMODIGA UPPTRAEDANDE - CABINET -					

Handwritten signature: J. Maas

4W

3/9
JP 80 2a

MINISTRE SUEDE

BUCAREST

veuillez telegraphier si vous pouvez communiquer avec danielsson
par telegraphe ou autrement stop sont tous membres legation toujours
reunis a la nonciature y inclus wallenberg?

SOEDERBLOM

Légation de Suède

5.3.45.

St.

К о п и я.

Перевод.

Сообщение для передачи господину Валленбергу
в Будапеште.

Примите искреннюю благодарность Министерства Иностран-
ных Дел. Ваша семья шлет Вам самые сердечные приветы и лучшие
пожелания. Все необходимые инструкции будут сообщены, как
только посланник Даниельсон будет найден.

Söderblom/IF
KUNGL. SVENSKA

BESKICKNINGEN
ang. Budapest-
pest-beskickningen.

80.B.24.2.45.
tel. 38.U. 3.3.45.
" 39.U.3.3. 45.

Moskva den 5 mars 1945. 19		
Nr. 93.		2 bil.
Nr. 80.		BIL.
Strängt förtroligt.		
AVD.	GR.	MÅL.
JP	80	La

Eders Excellens,

./. I enlighet med ytterligare mottagna instruktioner har jag idag till utrikeskommisariatet överlämnat härjämte vörd- samt i avskrift närslutna not, vari jag dels meddelat, att be- skickningsmedlemmarna - med undantag av Wallenberg - befinna sig välbehållna i nuntiaturen i Budapest, dels hemställt om vidarebefordran av hälsningar och instruktioner från Eders Ex- cellens till envoyén Danielsson enligt noten vidlagd uppteckning. ./. Samtidigt har jag i ävenledes i avskrift närslutna handbrev till herr Vétrov underhand orienterat honom om Budapest-beskickning- ens öden i enlighet med vad som inberättats av herr Langlet i handbrev till envoyén Reuterswärd.

/u/ Söderblom.

Hans Excellens
Herr Chr. G u n t h e r,
Minister för Utrikes Ärendena,
etc. etc. etc.

EXP. 2 NR

ПРИЕМ	ПЕРЕДАЧА	ИКСвязи СССР
Со-т 50 м.	ВЧ	363 к.
Л. №	Пор. №	Адрес: 928
Принят	Перед.	50
СНЕГОВА	8.1.80	MINISTRE SUÈDE
ИЗ БУС 655 92 7 1818	8.1.80	MOSCOW
№	сл.	го

COMMUNICATION AVEC DANIELSSON SUELEMENT PAR
 LETTRE OCCASIONELLE STOP TANT QUON SAIT ICI TO-
 US MEMBRES LEGATION ALA MONCIATURE LE 17 FEV-
 RIER EXCEPTE WALLEMBER QUI DISPARUT DEPUIS
 17 JANVIER QUAND IL DECLARA INTENTION PARTIR
 PAR AUTOMOBILE STOP PRIERE TELEGRAPHIER SE
 VOYAGE MOSCOW STOCKHOLM POSSIBLE ET FRAIS DE
 VOYAGE STOP =

Beso 10/3.

ШЕМ 1.50 м. Вл. № Приказ SNEGOWA	БУХ Пров. №	ПЕРЕДАЧА го ч. м. Пор. № пр. № Перех.	НКСЗН СССР Адрес: _____
№ PAGE 2 655 MINISTR		№ _____ с. _____ го _____ ч. _____ м. _____	_____ _____ _____

EST CE POSSIBLE POUR MON FILS GOESTA VENIR
 COMME VOLONTAIRE A VOTRE LEGATION POUR
 QUELQUE TEMPS POUR APPRENDRE LANGUE Russe
 AVANT CONTINUER STOCKHOLM STOP IL TRAVAIL
 MAINTENANT A SECTION B ET PREND LESSONS RUSSES
 DOIT CONTINUER SES ETUDES JURIDIQUES UPPSALA
 AUTOMNE - REUTERSWAERD *

1920

ПРИЕМ		ПЕРЕДАЧА		НКСвязи СССР	
г. 8	1820	г. 21	ч. 12	Адрес:	
Бл. № 00	СТKM	г. 21	ч. 12	LEGASUEDE	
Принят М. П. А. О. 3	Аров. №	Перед.	80	MOSKVA	
S STOCKHOLM RSX89					
Из 39.8 1525. ETAT					

42. REUTERSWAERD COMMUNIQUE LEGATION COLONIE
 SUEDOISES BUDAPEST PERDU TOUS VETEMENTS EXCE-
 PTES CEUX QU ILS PORTENT ET SUGGERE ENVOI D ICI
 VETEMENTS DE TOUTES SORTES ET LINGES STOP INDIO-
 -EZ SI POSSIBILITES EXISTENT LES ACHEMINER PAR
 TERRITOIRE SOVJETIQUE - CABINET

Березин

NKID 12/3

ПРИЕМ		ПЕРЕДАЧА		Адрес:	
8 2220					
№ 4		Пор. № пр. №			
Портфолио		Перед.			
X SSS STOCKHOLM RSX94		СЛУЖБЫ		LEGASUEDE	
№ 19 8 1835-ETAT				MOSCOU	

41 SOEK FRAMFOERA MEDDELANDE WALLEMBERG
 EFTERLAENGTAED HAER STOP SALEN OENSKAR VETA NAER
 HAN BERAEKNAS KUNNA AATERVAENDE - CABINET

tel. Bukarest 10/3.

2/41
 9.3.45
 JLP 80 2a

Sm/LF
KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Telegram

CHIFFER

Chiffre

Moskva den 12 mars 1945		
N:o 175	Kl. 1830	RP BL.
INK. D. N:o		
AVD. JLP	GR. 80	MÅL. 8a

CABINET

STOCKHOLM

DNr. 175. 1. I anledning Edert 164 har jag bett Dekanósov påskynda efterforskning, då inga omedelbara autentiska underrättelser från Danielsson erhållits och särskilt hemställt meddelande huruvida instruktionen Edert 143 överbringats och vad Danielsson å sin sida önskar meddela.

2. Jag tillråder démarche direkt till ungerska regeringen.

3. Hemställt undersökning möjligheten sända kläder. Preliminära muntliga reaktionen var att Budapest nära frontlinjen och svårigheterna stora.

4. Reuterswärd har i telegram 7 mars meddelat, att Wallenberg försvunnen sedan 17 januari, då han sade sig ämna avresa i bil. Har bett Reuterswärd om möjligt framföra Edert enclair 41.

SÖDERBLOM

Москва, 12 марта 1945 года.

4/53

ЖР 80 2а

SP/ny

Уважаемый господин Деканозов,

В письме от 16 января с.г. Вы имели любезность сообщить мне, что секретарь Шведской Миссии в Будапеште Валленберг найден, и что, по его словам, остальные члены Миссии находились в западной части города.

Впоследствии я передавал Народному Комиссариату Иностранных Дел разные сведения из других источников, по которым все члены Миссии в начале февраля были найдены.

В ноте от 5 сего марта я попросил Народный Комиссариат Иностранных Дел передать посланнику Даниэльсону инструкции от Шведского Правительства, текст которых был приложен к ноте.

Ввиду отсутствия от посланника Даниэльсона всяких непосредственных и авторитетных сведений, мое Правительство дало мне поручение по возможности ускорить меры по розыску членов указанной Миссии и, в первую очередь, узнать оказалось-ли возможным передать г. Даниэльсону упомянутые

Господину В. Деканозову,
Заместителю Народного
Комиссара Иностранных Дел,
Москва.

вр. 12.3.45 ny

инструкции, и хотел-ли он сам сообщить что-либо со
своей стороны.

Прошу Вас, господин Заместитель Народного
Комиссара Иностранных Дел, принять уверения в моем весьма
глубоком к Вам уважении.

министр С. Седерберг

HD 1180 Ea

Telegram i chiffer från
Kungl. Utrikesdepartementet

YH *MM*
i Stockholm den 17 mars

19 45 , kl. 13.45 m.

Anlande den 18 mars kl. 11 m.
Löst kl. 12. KR

Ministère Suede

Moskva

DNr. 183. Då motsägan de rykten angä n de Budapestlegationens
medlemmar gå här anmodas Ni energiskt begära besked var
Danielsson Ånger Wallenberg befinna sig.

Cabinet

KUNGL. SVENSKA

BESKICKNINGEN
ningen i Budapest.80 B.24.2.45.
tel. 60 U.23.3.45.

Moskva den 26 mars 1945. 19		
Nr. 129.		
Nr 80.		BIL.
Förteckning nr. 10. N:o		
AVD. MP	GR. 80	MÅL. bu

Eders Excellens,

Sedan jag genom ovan citerade telegram underrättats om att envoyén Danielsson, legationssekreteraren Anger, konsul Ekmark, kanslisterna von Mazey och Karlsson, skrivbiträdena Nilsson och Bauer samt några andra personer i deras sällskap anlant till Timiscara, på resa till Bukarest, har jag uti skrivelse innevarande dag meddelat detta till chefen för femte (skandinaviska) avdelningen i Narkomindel, herr Vetrov. I skrivelsen har jag vidare, vad angår de återstående medlemmarna av beskickningen, framhållit, att lektor Langlet med fru torde befinna sig i Budapest, medan sekreterare Wallenberg, enligt vad beskickningen i Bukarest meddelat, varit försvunnen sedan den 17 januari, då han sade sig ännu avresa i bil.

/u/ Söderblom.

Hans Excellens
Herr Chr. G u n t h e r,
Minister för Utrikes Ärendena,
etc. etc. etc.

28
3 45
KR

Москва, 26 марта 1945 года,

6/40

ЖР 80 За

88/мф

Уважаемый господин Ветров,

По полученным мною вчера сведениям, следующие члены Шведской Миссии в Будапеште несколько дней тому назад появились в Тимишаре, направляясь в Бухарест, а именно посланник К.И.Даниэльсон, секретарь Пер Ангер, консул Ингве Экмарк, атташе Ларс Берг, канцелярские сотрудники Д. фон Мецей и Гете Карлссон, стенографистки Маргарита Бауер и А.М.К.Нильсон.

Вместе с ними находятся некоторые другие шведы.

Что касается остальных членов Миссии, то г. Ланглет с женой наверно находится в Будапеште, а о г.Валленберг никаких точных сведений не имеется, кроме переданных мне г-ном Деканозовым в его письме от 16 января с.г. Кажется, что он 17 января уехал на автомашине из Будапешта.

инж. С. Сетерберг

Господину В е т р о в у,
Народный Комиссариат Иностранных
Дел, М о с к в а.

ср. 27.3.45
мф

27 2245

VPAMOB

STKM

X S STOCKHOLM

RSX42

LEGASUEDE

MSSCON

18/17 27 1840

RTAT

64 IANSLUTNING MEDDELANDET OM DANIELSSONS

MEDFLERA ANKOMST RUMAENIEN SAERSKILT ANGELANGET

ERRHAALDA UPPLYSNING OM WALLENBERG - CABINET

D. HED

2/64

28245

70

80

8a

ПРИЕМ		ПЕРЕДАЧА		НКСвязи СССР	
го. ч. м.		го. ч. м.		Адрес: _____	
Бх. №	Пров. №	Пер. №	пр. №	_____	
Приказ		Перед.		_____	
Ис. №	Сл. го. ч. м.	Служ. отметка		_____	
_____		_____	_____	_____	

1955 MAR 27
1955 MAR 28

Вопросы

10.50

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Telegram

Chiffer.

Y. Danielsson

Moskva den 9 april 1945. 19

N:o *229* | *Kl. 16* | *KP* BIL.

INK. D. N:o

AVD.

JP

GR.

80

MÅL.

2a

Cabinet

Stockholm

Dnr. *229*. Då Danielsson och övriga Budapestsvenskar hitväntas snarast anser jag mig böra i första hand konferera med dem om ärendet Edert dnr. 217. Återkommer därefter.

SÖDERBLOM

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Telegram

Chiffer.

Chiffer Han

Moskva den 19 april 195. 19		
N:o 248	Kl. 18	BP BIL.
INK. D. N:o		
AVD. JLP	GR. 80	MÅL. 2a

Cabinet

Stockholm.

Dnr. 248. Föreslår med Åkerren sändes brev från Dodde eller Jakob till fru K. angående försvunna släktingen.

SÖDERBLOM

Wf

Sm/IF

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

178/2.

a. t. von Post för
kärmedon.
Moskva den 19 april 1945.
/u/ Söderblom.

Broder,

JR

Moskva den 19 april 1945.		
<u>Strängt förtroligt.</u> 19		
N:o 178/11		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. JR	GR. 80	MÅL. 2a

Ett av de bekymmer, som mest tynger på sinnet, är helt naturligt Wallenbergs tragiska försvinnande. Jag har telegrafiskt föreslagit, att Dodde Wallenberg skriver ett personligt brev till fru Kollontay om saken. Jag vet nämligen, att fru Kollontay sätter mycket stort pris på Dodde, och jag tror, att hon på hans begäran skulle göra sitt bästa för att få saken utredd. För min del har jag i min vidlyftiga korrespondens med utrikeskommissariatet rörande Budapest-svenskarna som senaste åtgärd understrukt, att alla upplysningar saknas om Wallenberg. Jag har emellertid ej ansett lämpligt att återkomma till saken i avvaktan på att Ni i Stockholm hinna samla och begrunda alla de upplysningar, som de hemvändande Budapest-svenskarna sitta inne med.

Härvarande amerikanska ambassad har fått ett långt telegram om saken från Herschel Johnson, vilken väl vidtalats av Dodde eller någon annan av familjemedlemmarna. Vid det här laget torde ambassaden ha svarat, att den utgår ifrån att man genom State Department vänt sig till Amerikas representation i Ungern. Ambassaden torde i övrigt svårligen anse något vara att göra från amerikansk sida.

Vad jag fruktar är, att ryssarna med bästa vilja i världen icke kunna skapa klarhet om vad som inträffat. För det första råder efter allt att döma stor oreda i Ungern. För det andra hava de truppförband, som stodo i Budapest i januari, nu säkerligen flyttat fram sina staber och kvarter till Wien. Vidare måste man tyvärr tänka sig möjligheten av att marskalk Tolbuchins högkvarter och underlydande staber i nuvarande stund svårligen kunna förmås

Herr Utrikesrådet H. F a l l e n i u s,
S t o c k h o l m.

JR

ägna större uppmärksamhet åt ett ärende av detta slag. Slutligen är det också tänkbart, att för den händelse Wallenberg råkat ut för en dödlig automobilolycka eller mördats under färden från Budapest österut, hans försvinnande i den rådande oredan, i den väldiga Budapest-drabningens närmaste etappområde, faktiskt skett spårlöst.

/u/ Söderblom.

JLP 80 8a

Telegram i chiffer från
Kungl. Utrikesdepartementet

i Stockholm den 21.4.

1945 , kl. 2345 m.

Anlande den 22.4. kl. 11 00 m.

löst 22.4. kl 1215 KR

7/10
Dokument 23/4 45

MINISTRE SUEDE

MOSCOU

Dnr. 239. Ni erhåller härmed definitiv instruktion uppsöka Dekanosov och under återopande dennes meddelande Edert chiffer -22 hemställa att vederbörande ryska militärmyndigheter under vars skydd Wallenberg ställts måtte anmodas verkställa noggrann undersökning dennes vidare öden.

CABINET

W

HP 80 8a.
Москва, 24 апреля 1945 года.

Limn. Dekanov
25. IV. 45.

4/64.

Уважаемый господин Деканов,

Письмом от 16 января сего года Вы имели любезность сообщить мне, что шведский подданный г-н Рауль Валленберг, секретарь Шведской Миссии в Венгрии, обнаружен в занятой советскими войсками части Будапешта /по улице Беншур/. Вы добавили, что меры по охране г-на Р. Валленберга и его имущества были приняты советскими военными властями.

С тех пор никаких сведений о г. Валленберге не имеется. Неизвестность его судьбы, конечно, вызывает серьезное беспокойство.

По поручению моего Правительства имею честь просить о том, чтобы были даны указания советским военным властям - под охраной которых Валленберг находился после его обнаружения в январе сего года - принять срочные меры к розыску г-на Валленберга и сообщить все имеющиеся данные по этому поводу.

Прошу Вас, господин Заместитель Народного Комиссара, принять уверение в моем весьма высоком к Вам уважении.

Господину В.Г. Деканову,

Заместителю Народного Комиссара
Иностранных Дел.
Москва.

S. S. m

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Telegram

CHIFFER

Wallerberg

Moskva den 25 april 1945		
N:o 261	Kl. 19	RR BIL
INK. D. N:o		
AVD. JLP	GR. 80	MÅL. 2a

CABINET

STOCKHOLM

Dnr. 261 . Vid besök onsdag hos Dekanosov åter påmint om
Wallenberg. D. utlovat skyndsam undersökning.

SÖDERBLÖM

HL

KUNGL. SVENSKA
LEGATIONEN
BESÄTTNINGEN
Wallenberg.

Moskva den 26 april 1945.

Nr.	MOSKVA	1 bil.	19
HP	80. N:o 18/		BIL.
<u>Strängt förtroligt.</u>			
INK. D. N:o			
AVD.	GR.	MÅL.	
HP	80	2a	

Eders Excellens,

I enlighet med mottagna instruktioner uppsökte jag den 25 april vice utrikeskommissarien Dekanosov för att hemställa om att order gives till de militärmyndigheter, under vilkas beskydd Wallenberg befann sig efter hans anträffande på Benczur-gatan i Budapest i januari, att vidtaga skyndsamma åtgärder för efterforskning av Wallenberg och meddela alla förefintliga uppgifter i detta avseende. Herr Dekanosov lovade, att genast vidtaga erforderliga åtgärder.

Jag har under de gångna månaderna vid upprepade tillfällen gjort påminnelser både skriftligen och muntligen i detta ärende. Under den senaste tiden har direkt hänvändelse till herr Dekanosov ej varit möjlig på grund av dennes frånvaro.

Vid besöket hos herr Dekanosov begagnade jag tillfället ånyo redogöra för den svenska aktionen till förmån för judarna i Budapest, sådan denna utvecklats sig alltifrån Konungens hänvändelse till amiral Horthy. Jag betonade, att vi ha den uppfattningen, att herr Wallenberg är en av dem, som har den huvudsakliga förtjänsten av att tusentals Budapest-judars liv kunnat räddas. Wallenberg hade dödsdömd och förföljd av pilkorsmännen tagit sig över till den ryska sidan av fronten. Obestämda rykten hade försports om att någon olycka drabbat honom, men några säkra uppgifter förelåge ej efter herr Dekanosovs meddelande av den 16 januari om hans anträffande. Helt naturligt väntade den Wallenbergska familjen och den svenska allmänheten med otålighet på att få un-

Hans Excellens

Herr Chr. G u n t h e r,
Minister för Utrikes Ärendena,
etc. etc. etc.

rättelser om Wallenbergs öde.

Jag överlämnade till bekräftelse av min framställning
härjämte vördsamt i avskrift närslutna skrivelse.

/u/ Söderblom.

./.

К о п и я.

Москва, 24 апреля 1945 года.

Уважаемый господин Деканозов,

Письмом от 16 января сего года Вы имели любезность сообщить мне, что шведский подданный г-н Рауль Валленберг, секретарь Шведской Миссии в Венгрии, обнаружен в занятой советскими войсками части Будапешта /по улице Бенцур/. Вы добавили, что меры по охране г-на Р. Валленберга и его имущества были приняты советскими военными властями.

С тех пор никаких сведений о г. Валленберге не имеется. Незнание его судьбы, конечно, вызывает серьезное беспокойство.

По поручению моего Правительства имею честь просить о том, чтобы были даны указания советским военным властям - под охраной которых Валленберг находился после его обнаружения в январе сего года - принять срочные меры к розыску г-на Валленберга и сообщить все имеющиеся данные по этому поводу.

Прошу Вас, господин Заместитель Народного Комиссара, принять уверение в моем весьма высоком к Вам уважении.

/подпись/ - С. Седеблам.

Господину В.Г. Деканозову,
Заместителю Народного Комиссара
Иностранных Дел.
Москва.

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Moskva den 30 april 1945.		
Stylantv. förtroligt. 19		
N:o 212/12.	BIL.	
INK. D. N:o		
AVD. JLP	GR. 80	MÅL. Ea

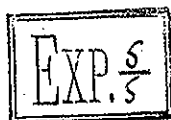
Broder,

Dodde Wallenbergs brev till fru Kollontay angående den försvunne legationssekreteraren Wallenberg anlände enligt mitt förslag hit med Åkerrén och Edenberg den 27 dennes. Påföljande dag överlämnade jag det till fru Kollontay och redogjorde därvid för henne för min framställning till herr Dekanosov några dagar tidigare i samma sak.

Med tanke på den något ovanliga formuleringen av den sista telegrafiska instruktion, som jag erhållit i detta ärende, anser jag det på sin plats understryka, att jag förordat démarcher hos ungerska regeringen och en personlig hänvändelse till fru Kollontay, alls icke för att befria denna beskickning från ett fortsatt bedrivande av ärendet utan fastmera ^{för att} medelst parallella ansträngningar genom andra kanaler söka ernå bästa möjliga resultat. Som jag förut framhållit, är det tyvärr möjligt, att saken kan komma att förbliva en olöst gåta.

/u/ Söderblom.

Herr Utrikesrådet E. v o n P o s t,
S t o c k h o l m.

GG/IF
KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Telegram

CHIFFER

Yhiff

CABINET

STOCKHOLM

Dnr. 307 . Fredag muntligen bett Dekanósov, snart besked Wallenberg och Berlinsvenskarna.

SÜDERBLON

Moskva den 16 maj 1 1945		
N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
<i>HP</i>	<i>80</i>	<i>Cu</i>

(HP 80 Ct)

Kp 18.5.1945 kl. 23.30

Cu

KUNGL. SVENSKA
eng. legationssekreterare-
BESKICKNINGEN
ron Wallenberg.
181 B.26.4.45.

Moskva den 24 maj 1945.		
MOSKVA Nr. 241.		19
Nr 80.		BIL.
<u>Strängt förtroligt.</u> INK. D. N:o		
AVD. HP	GR. 80	MÅL. 6a

Eders Excellens,

Igår hade jag tillfälle notera ytterligare ett vittnes-
mål rörande omständigheterna i samband med legationssekreterare
Wallenbergs försvinnande. Den ungerske professorn Szent, vilken
har den svenska Budapest-beskickningen att tacka för sitt liv och
vil känner dess medlemmar, berättade vid besök hos mig igår, att
han anträffades av de ryska trupperna vid ungefär samma tid som
Wallenberg. Professor Szent sammanträffade ej med Wallenberg bakom
de ryska linjerna, men han hörde nyheten om Wallenbergs påträffande,
och han förklarade, att man inom marskalk Malinovsky's högkvarter
glatt sig åt att den förste svensken hittats.

/u/ Söderblom.

Hans Excellens
Herr Chr. G u n t h e r,
Minister för Utrikes Ärendena,
etc.etc.etc.

EXP. 26
5 45

44

HP 80 Ea

Telegram i chiffer från
Kungl. Utrikesdepartementet

i Stockholm den 29 maj

1945 , kl. 2110 m.

Anlande den 30 maj kl. 1000 m.

Löst den 30 maj kl 18.30 Ån.

Ministre Suède

Moscow

Dnr 319. Ni torde låta militärattachén taga direkt kontakt med vederbörande ryska militärmyndigheter för vidare undersökning beträffande Wallenberg.

För Er information: Familjen enträget hemställt om efterforskningarnas fullföljande på alla tillgängliga vägar.

MAE

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Telegram

Chiffer.

Chiffer

CABINET

STOCKHOLM

Dnr. 360. Militärattachén gjort hänvändelse försvarskommissariatet
i anledning Edert 319. Skrivelse följer.

SÖDERBLOM

Moskva den 7 juni 1945. 19		
N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. <i>HP</i>	GR. <i>80</i>	MÅL. <i>En</i>

Un. 7. 6. 45. 18. 30

Am

KUNGL. SVENSKA
amb. legationsskre-
terare Wallenbergs för-
svinnande.

Moskva den 7 juni 1945.		
MOSKVA Nr. 276.		19
N:o HP 80.	BIL.	
<u>Strängt förtroligt.</u>		
INK. D. N:o		
AVD. HP	GR. 80	MÅB Sa

Eders Excellens,

I enlighet med mottagna instruktioner uppdrog jag för några dagar sedan åt militärattachén, major Bennedich, att med de militära myndigheterna upptaga frågan om efterforskning av legationsskreteraren Wallenberg.

I enlighet härmed uppsökte major Bennedich den 5 innevarande juni i sällskap med marinattachén, kommendörkapten Edenberg, förbindelseofficeren i försvarskommissariatet, översten Studjonov. Major Bennedich relaterade härvid ingående vad som förekommit i detta ärende. Han underlät ej att framhålla det hjältedåd, med vilket herr Wallenberg utfört en humanitär räddningsbragd.

Överste Studjonov tog intresserat och artigt del av vad major Bennedich hade att framföra. Emellertid genmälte han, att försvarskommissariatet i princip icke äger att taga befattning med en fråga av denna art. Han hänvisade till utrikeskommissariatet och uttalade som sin övertygelse, att ett svar förr eller senare är att förvänta från detta kommissariat. Emellertid uttalade överste Studjonov förståelse för att man från svensk sida även på den direkta militära vägen sökt vinna klarhet jämte ett beklagande av den oro, som den försvunne legationsskreterarens familj måste hysa för hans öde.

Jag delar för min del major Bennedichs uppfattning, att, ehuru försvarskommissariatet förklarat sig principiellt sakna kompetens i denna sak, den ovan relaterade framstöten möjligen kommer att rapporteras till högre ort.

/u/ Söderblom.

Hans Excellens
Herr Chr. G u n t h e r,
Minister för Utrikes Ärendena,
etc.etc.etc.

Strängt förtärligt

I sällskap med marinattachén besökte militärattachén den 4 juni försvarskommissariatet i fallet Wallenberg. Data i fallet framfördes.

Härvid framfördes från ^{militär}min/sida att frågan egentligen ej vore av militär art men att vederbörande hemma icke ville lämna någon väg osökt för att söka bringa klarhet av något slag i W:s försvinnande. Det framhölls bland annat hur W, jagad av ungerska fascister, enär han räddat livet på tusentals ~~ungarska~~ judar, tagit sig över Donau till ryska sidan. Vidare att han enligt meddelande från Narkomindel den 16 januari påträffats av ryssarna i Budapest, och att han den 17 blivit sedd säga sig skola avresa i bil.

Vederbörande rysk officer i NKO tog mycket intresserat och artigt del av vad som framfördes. Han genmälte emellertid att NKO i princip icke vore en myndighet att ta befattning med dylika frågor. Frågan vore att Narkomindelärende. Vi skulle enl vederbörande rysk officer begära av vår minister att han gjorde en förnyad framställning i ärendet till Narkomindel, som ~~framstötten~~ till sist måste prestera ett svar även om det bleve negativt. Han förstod mycket väl att man även ville söka vinna klarhet på den rent militära vägen liksom ^{och} också familjens oro beklagades.

Militär vill för sin del icke hålla det för alldeles otroligt att NKO, trots att ärendet som sådant i princip avvisats, ändock gör en anmälan om den militära ~~framstötten~~ framstötten ~~ixkax~~ till Narkomindel. liksom att även åtgärder vidtagas på den militära sidan.

Bernander

*Talat med Szent
Tel. 44 30/6*

HP 80 Ea

*Telegram i chiffer från
Kungl. Utrikesdepartementet*

i Stockholm den 27 juni

19 45 , kl. 21.40 m.

Anlande den 28 juni kl. 10.00. m.

Löst kl. 11.15. Å-n.

MINISTRE SUEDE

MOSCOW

Dnr. 400. Från Söderblom. Hemställ professor Szent-Giörguy efter
hemkomsten förmår ungerska regeringen efterforska Wallenberg.

M A E

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

GG/IF
Telegram
CHIFFER

Moskva den 30 juni 1945		
N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
HP	80	Ea

CABINET
STOCKHOLM

Dnr. 409. Urgent. Primo. Professor Szent Györgyö som fullständigt utblottats genom krigshandlingarna hemställt 1.000 dollars från hans Nobelpriskonto Enskilda Banken om möjligt genom beskickningen måtte utbetalas honom Moskva. S. återvänder Budapest tisdag. Äga vi utbetala summan? Secundo. För Söderblom. Edert 400. Szent lovat hos ungerska regeringen upptaga frågan Wallenbergs efterforskande.
Hägglöf.

HP/30/6/5
An.

Stockholm 29.6.1944.

Minister Pöcker

INK. BESK. NOCKVA		
D. No 8 101		
27.7.45		
AVD.	GR.	MAL.
KP	80	Ja
In-		

Åh
X. Håmmed ber jag för
E. fotografiet från Budapest
smärans namn står på bak-
sidan och hoppas jag det kan
ge någon betydelse i
med jämlika hälsning
Min m. D. del.

Moskva den 2 juli 1945.

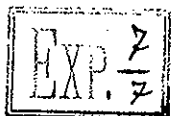
353/1

Broder,

Härmed ber jag att få bekräfta, att vi i enlighet med telegrafisk instruktion i lördags, den 30 juni, till professor Szent Györgyi framfört en begäran, att han måtte efter återkomsten till Ungern på allt sätt söka bidra till att Wallenbergs öde uppklaras. Professor Szent erhöll erforderliga uppgifter angående Wallenbergs personalia och angående hans försvinnande. Under samtalet med Gerrin och mig lovade professor Szent att göra allt vad han kunde för att efterforska Wallenberg; särskilt skulle han efter återkomsten till Ungern framlägga ärendet för den ungerske inrikesministern. Han framhöll, att han vore så mycket mer angelägen att hjälpa, som han ju själv stode i den största tacksamhetsskuld till Sverige; han hade evenaka beskickningen i Budapest att tacka förmodligen för sitt liv.

u.Hägglöf.

Herr t.f. avdelningschefen S. Grafström,
Stockholm.

45

KR

HP 80 Sa

Telegram i chiffer från
Kungl. Utrikesdepartementet

i Stockholm den 2 juli

19 45 , kl. 20.35. m.

Anlande den 3 juli kl. 10.00 m.

Löst kl. 11.45. Å-n.

MINISTRE SUEDE

MOSKVA

Dnr. 411. Westrup telegraferar: "Absolut tillförlitlig sagesman
träffade i början april i Budapest en person, som påstod sig ha
sett Wallenberg. Denne sådes skola frisk och fri dölja sig under
säker förklädnad i Pest."

Vi begärt ytterligare uppgifter.

M A E

4/7 Sent ansett 1 juli till
Rundepost

№ 80 Ea

Telegram i chiffer från
Kungl. Utrikesdepartementet

i Stockholm den 3 juli

19 45 , kl. 13.35 m.

Anlande den 4 juli kl. 10.00. m.

Löst kl. 11.00. Å-n.

MINISTRE SUEDE

Moscow

Dnr. 413. Edert 409. Primo beviljas.

M A E

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

GG/IF
Telegram

CHIFFER

Yip/Y

Moskva den 5 juli		19 45
N:o 429	<i>KP KA/15²⁰</i>	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. <i>JLP</i>	GR. <i>80</i>	MÅL. <i>2a</i>

CABINET

STOCKHOLM

Dnr. *429*. Szent avreste 1 juli Budapest varför frågan
vårt 409 förfaller. Edert 413.

Söderblom

Moskva den 6 juli 1945.

Strängt förtroligt.

353/21

Käre Stig,

När jag häromdagen återvände till min post, medförde jag på fru von Dardels begäran förstörade fotografier, tagna av legationssekreteraren Wallenberg i Budapest. Meningen var, att jag genom att ställa dessa fotografier till sovjetmyndigheternas förfogande skulle underlätta och påskynda efterforskningarna. Just som jag stod i begrepp att verkställa en démarche i utrikeskommissariatet, fick jag i förgår hemifrån telegrafiska underrättelser, som synas tyda på att Wallenberg rymt från de ryska officerare, som avdelats till hans skydd, för att dölja sig i Budapest under förklädnad. Visar sig detta vara riktigt, kommer jag i en mycket obehaglig situation. Jag har i sådant fall med all energi och med anlitande av alla tänkbara kanaler sökt påskynda efterforskningar av den försvunne svensken från de myndigheters sida, inför vilka han samtidigt i själva verket hållit sig dold. Kanske dyker han ett tu tre upp i Istanbul eller Bern och berättar sensationella historier för pressen. Med dessa rader ber jag Dig tänka Dig in i situationen och särskilt förbereda någon instruktion till mig om vad jag i en dylik eventualitet bör framföra till sovjetregeringen.

Det säger sig självt, att jag tills vidare ej överlämnar fotografierna eller eljest företager mig något i saken.

/u/ Söderblom.

Herr Kabinettsssekreteraren m.m. S. S a h l i n,
S t o c k h o l m.

2
1945. 7. 11 45

KR

Moskva den 6 juli

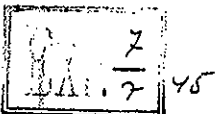
Strängt förtroligt353/
27

Broder,

Till mitt beklagande finner jag, att omständigheterna ej gjort det möjligt för nobelpristagaren, svenske medborgaren Szent Györgyi, att av denna beskickning få ut ett obetydligt belopp av hans av Enskilda Banken förvaltade nobelpris, när han som bäst behövde det. Detta är så mycket tråkigare, som professor Szent Györgyi torde vara vår bästa personliga tillgång i Ungern för närvarande och dessutom betrotts med att söka reda på legationssekreterare Wallenberg. Med dessa rader vill jag endast nämna, att jag anser mig oförhindrad att utbetala tusen dollars till professor Szent, därest han ånyo skulle anlända till Moskva och anmäla behov av pengar. (Jfr. telegramväxling).

/u/ Söd erblom.

Herr T.f. Avdelningschefen S. G r a f s t r ö m,
S t o c k h o l m.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Kabinetssekreteraren.

Stockholm den 12 juli 1945.

INK. DESK. MOSKVA
D. No 83 |
8.8.45
AVD. GR. VAL
JHP 80 2

Broder,

Åberopande Ditt brev den 6 innevarande månad rörande Wallenberg ber jag få meddela, att de uppgifter, som vi över Bern erhållit om att han eventuellt fortfarande skulle finnas i livet, naturligtvis, som Du förstår, äro ytterligt osäkra. Skulle de dess bättre bekräftas, tror jag icke, att Du därigenom skulle kunna råka i en obehaglig situation. Det torde vara lätt för Dig att få ryssarna att begripa, att de svenska myndigheterna icke på något sätt stå bakom Wallenbergs eventuella försök under denna tid att hålla sig dold. Att vi med alla medel söka efterforska en försvunnen svensk är väl inte annat än fullständigt naturligt.

Hj. Hilgione

Hj. Sahlin.

Envoyén Söderblom,

M o s k v a.

Moskva den 14 augusti 1945.

Strängt förtroligt.

73.

JP 80 la

Broder,

Ditt brev den 12 juli angående Raoul Wallenberg återopas. Även jag hoppas, att det skall visa sig möjligt att för ryssarna förklara sammanhanget, därest uppgifterna om att Wallenberg hållit sig dold skulle besannas. Emellertid finner jag icke detta lika självklart, som Du tycks göra. Härvid är att erinra sig, att ryssarna ställa sig mycket skeptiska till humanitär verksamhet, som bedrivits inom områden, behärskade av Hitler. De hava mycket litet till övers för anglosaxernas ansträngningar att bilspringa sina krigsfångar och ännu mindre för de insatser, som gjorts av schweizare och svenskar. Av de hänvändande danskarna har jag hört, att man från ryskt håll sagt sig veta, att "Röda Korset" (härvid har ej preciserats, om det gällde internationella Röda Korset eller något speciellt Röda Kors) tagit tusentals "fascister" under sitt beskydd. Man är alltid på rysk sida beredd misstänka, att i hithörande fall någon form av samröre förekommit. Om det skulle visa sig, att en representant för Röda Korset flytt från det ryska kvarteret och hållit sig dold, fruktar jag, att man får vatten på sin kvarn.

Tills vidare förblir emellertid Wallenbergs försvinnande ett mysterium. Jag utgår ifrån, att så länge vi ej få höra ytterligare från den schweiziska källan, det knappast kan vara lämpligt att ytterligare bedriva saken härifrån. Hoppet står nu till vad professor Szent Györgyi kan uträtta och till den utredning, som vår blivande beskickning i Budapest kan åstadkomma.

/u/ Söderblom.

Herr Kabinettssekreteraren m.m. S. S a h l i n,
S t o c k h o l m.

ke

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

Stockholm den 4 september 1945.

Förtroligt.

D. No 192		
21.9.45		
AVD.	CR.	MAI.
HP	80	En

Broder

Beskickningen i Bern har meddelat, att enligt uppgift från den ungerska nationalbankens chef Takaczy, som för närvarande befunne sig därstädes för handelsförhandlingar, Raoul Wallenberg alltjämt vore i livet. Ryssarna, som omhändertagit Wallenberg jämte alla hans anteckningar och handlingar, avsåge synbarligen att utnyttja ifrågavarande material vid kommande processer gentemot komprometterade ungrare. Enligt Takaczys åsikt vore det lönlöst att för ögonblicket företaga några officiella démarcher; eventuellt ingripande torde endast vara möjligt på privat väg.

Med hänsyn härtill ha vi för närvarande ej ansett oss böra vidtaga någon annan åtgärd än att om ovanstående informera amerikanska beskickningen härstädes, som tidigare lovat att biträda oss i efterforskning av Wallenberg. På sakens nuvarande ståndpunkt ha vi ej heller velat underrätta dennes anhöriga och därvid löpa risken att ingiva dem falska förhoppningar, därest resultatet sedermera ej skulle visa sig motsvara förväntningarna.

Vi skola hålla Dig underrättade om ärendets vidare utveckling.

Per Thierman
Thierman

Envoyén Söderblom,
Moskva.

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

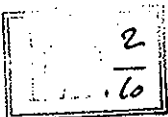
Moskva den 25 september 1945. 19		
N:o /36		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. HP	GR. 80	MÅL. Ea

Broder,

Åberopande Ditt handbrev den 4 innevarande september angående Wallenberg ber jag endast att få bekräfta, att amerikanska ambassaden nyligen emottagit ett telegram från Washington, som föranletts av de informationer Ni lämnat amerikanska beskickningen i Stockholm och som rätt återger vad som omtalas i Ditt nyssnämnda handbrev. Amerikanska ambassaden här har icke heller tidigare gjort någon hänvändelse till ryssarna angående Wallenberg. De ha i april i år i anledning av en då mottagen förfrågan från Washington tillrätt State Department att instruera den amerikanske representanten i Budapest att söka efterforska vederbörande. Även denna gång har amerikanska ambassaden svarat Washington, att det synes dem lönlöst att här göra någon démarche, och de ha nu i stället föreslagit, att State Department instruerar Förenta Staternas "political representative" i Budapest, Mr. Erhardt, att på platsen söka inhämta alla upplysningar, som står att vinna angående vad som exakt hänt Wallenberg samt härom inrapportera till Washington. På så sätt skulle åtminstone det kunna vinnas, att man fick såpass säkra underrättelser, att de kunde delgivas familjen.

/u/ Söderblom.

Herr Utrikesrådet E. v o n P o s t,
S t o c k h o l m.

JP 80 2a

Telegram i chiffer från
Kungl. Utrikesdepartementet

i Stockholm den 1 november

1945 , kl. 02.55. m.

Anlande den 2 november kl. 15.00. m.

Löst kl. 17.00. K.R.

Ministre Suède
Moscou

Dnr. 668. Ni bör med återgivande ordalagen i Dekanosovs
i Eder 55 citerade skrivelse/⁷¹ skrivelse/ hemställa om upplysning om
resultat av efterforskningarna efter Wallenberg. Obs.
uttalandet i Dekanosovs skrivelse att åtgärder vidtagits
till Wallenbergs skydd. Understryk i Eder framställning
den vikt man här tillmäter frågan hänsyn till att Wallen-
berg var legationstjänsteman och framhåll att en uttömmande
redogörelse efterspaningarna här skulle mycket uppskattas.

M A E

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Telegram

Moskva den 3 november 19 45		
N:o 656		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. HP	GR. 80	MÅL. Eu

Cabinet
Stockholm

Dnr. 656 . Démarche Edert 668 verkställd.

Barck-Holst.

EXP. 3
11

KUNGL. SVENSKA

Beskickningen
Wallenberg.

Moskva den 3 november 1945.		
Nr. 681.		1 bil.
HR:80. <i>ba.</i>	BIL.	
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Härmed får jag vördsamt bekräfta, att jag till åttlydnad av mottagen instruktion idag vid besök hos chefen för femte europeiska avdelningen, legationsrådet Abramov, överlämnat en not av i översättning följande lydelse:

"I skrivelse den 16 januari 1945 till svenske ministern hade Vice Folkkommissarien för Utrikes Ärendena Dekanosov Ålskvärdenheten meddela, att svenske undersåten, sekreteraren vid svenska beskickningen i Ungern Raoul Wallenberg, anträffats i Budapest, och att åtgärder till skydd av honom och hans egendom vidtagits av de sovjetiska militärmyndigheterna. Då där-
 efter inga underrättelser erhållits angående Wallenbergs öde, vände sig svenske ministern i skrivelse den 24 april till herr Dekanosov med hemställan, att instruktioner måtte lämnas till de sovjetiska militärmyndigheterna, under vilkas skydd Wallenberg befann sig efter hans anträffande i januari i år, att vidtaga skyndsamma åtgärder för efterforskning av Wallenberg och meddela alla förefintliga uppgifter i detta avseende.

I enlighet med mottagna instruktioner har Kungl. Svenska Beskickningen äran hemställa att genom Folkkommissariatets för Utrikes Ärendena Ålskvärda förmedling erhålla meddelande om resultatet av efterforskningarna. Från svensk sida tillmätes denna fråga särskild vikt med hänsyn till att Wallenberg var legationsmedlem. En uttömmande redogörelse för resultatet av efterforskningarna skulle å svensk sida mycket uppskattas.

Kungl. Svenska Beskickningen begagnar tillfället att försäkra Folkkommissariatet för Utrikes Ärendena om sin högaktning och uttalar på förhand sitt tack till Folkkommissariatet för dess åtgärder i denna fråga.

Moskva den 3 november 1945."

Avskrift av noten bifogas.

Herr Abramov, som ej syntes erinra sig ärendet, förklarade sig skola föra vår framställning vidare.

/u/. Barck-Holst.

45.

K.R.

7/273
ЖР 80 2и

Жуков

В своем отношении от 16 января 1945 года шведскому посланнику Заместитель Народного Комиссара Иностранных Дел г. Денанозов имел любезность сообщить, что Шведский подданный г. Рауль Валленберг, секретарь Шведской Миссии в Венгрии, обнаружен в Будапеште, и что меры по охране его и его имущества приняты советскими военными властями. Ввиду того, что с тех пор никаких сведений о судьбе Валленберга не имелось, шведский посланник в своем отношении от 24 апреля сего года обратился к г. Денанозову с просьбой о том, чтобы были даны указания советским военным властям — под охраной которых Валленберг находился после его обнаружения в январе сего года — принять срочные меры к розыску г. Валленберга, и сообщить все имеющиеся данные по этому вопросу.

По полученным инструкциям Королевская Шведская Миссия имеет честь просить получить через любезное посредство Народного Комиссариата Иностранных Дел сообщение о результатах

В НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ
ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ,
Москва.

Submitted as Legation Briefcase
File Administration, NR7A, 3.11.45
JMP

розысков. Со шведской стороны этому делу придает особое значение ввиду того, что г.Валленберг был членом Миссии. Искчерпывающее сообщение о результатах розысков весьма оценили-бы со шведской стороны.

Королевская Шведская Миссия, пользуясь случаем заверить Народный Комиссариат Иностранних Дел в своем высоком уважении, заранее выражает Народному Комиссариату благодарность за мероприятия по этому делу.

Москва, 3 ноября 1945 года.

2 a
3 X

Ny teori om Raoul Wallenberg. Kidnappad av förklädda tyskar

STT 28/11/45

Från St.-T:s utsände medarbetare

BUDAPEST den 27 nov.

Snart tio månader har nu förgått sedan Raoul Wallenberg sista gången den 17 jan. sågs på ett av sina större kontor i Budapest. Han är alltfjämt spårlöst försvunnen. I Budapest är man lika ovetande som i Stockholm. Hans försvinnande är fortfarande ett mysterium, en gåta som kanske aldrig kan bli löst.

När man frågar folk i Budapest om Wallenbergs öde, kan man få de mest förbluffande svar. Men inte två som överensstämmer med varandra.

En unik bild av Raoul Wallenberg på huvudkontoret i Budapest, omgiven av sina närmaste medarbetare.

En av de tillfrågade svarade: Men han är ju i Stockholm, det har stått i tidningarna. En av dem som han räddat från säker död, kom till mig med ett av djupaste tacksamhet fylldt brev och bad att jag skulle ta med det till Stockholm och överlämna det åt Wallenberg. Andra hävdade att han vore i Rumänien, Ryssland eller Schweiz, några gjorde gällande att han bortrövats av tyskarna och förts västerut, "det hade också stått i tidningarna". En del räknade givetvis med att han inte längre fanns i livet. Det enda jag inte hörde var den orimliga version som i somras cirkulerade i Schweiz och därifrån även spred sig till London och Stockholm, nämligen att Wallen-

Wallenberg fördes bort i rysk bil

"Nu reser jag härifrån på en tid"

Forts. från första sidan

berg skulle uppehålla sig i Budapest, förklädd och maskerad, för att av något skäl kunna hålla sig dold!

Den 17 januari var ryssarna just i färd med att fullborda erövringen av Pést. Tyskarna höll sig fortfarande delvis kvar i kärnan av detta stadsområde, nämligen i citykvarteren mellan Elisabethbron och Kedjebro. Bortsett från enstaka, ännu inte nedkämpade motståndsnästen hade ryssarna däremot hela området utanför den "inre Ringen" i sina händer, sålunda även Wallenbergs "huvudkontor", som låg vid början av den stora breda boulevarden Ullöi ut, helt nära Calvinplatsen och ringen, liksom också av det "internationella ghetto", där Wallenbergs 32 skyddshus befann sig med förvaltningscentralen i Tatra utca 6. Denna, som stod under ledning av hr Sixten von Bayer, låg också helt nära den yttre Ringen; men vida längre norrut, inte långt från den sprängda Margaretabron. På morgonen hade Wallenberg varit i huvudkontoret vid Ullöi ut nr 4 och sedan begivit sig till Tatra utca 6.

Han infann sig där helt oförmodat och till personalens överraskning åtföljd av två ryska officerare. Vid hans besök var hr von Bayer inte tillstädes, och Wallenberg blev över huvud inte observerad av någon svensk, men till den ungerska personalen överlämnade Wallenberg 100.000 pengö — då motsvarande cirka 5.000 kr. — för bestridandet av de närmaste dagarnas utgifter för skyddshusen och förplägnaden av deras innevånare. Detta är det avgörande beviset för att han verkligen 17 jan. besökt Tatra utca 6 — den efter dåvarande ungerska förhållanden ganska betydande summan hade faktiskt inbetalts.

Däremot är det inte längre möjligt att med absolut säkerhet fastslå hurvida han verkligen yttrade de ord som mån sedermera lade i hans mun: "Nu reser jag bort på en tid. Jag vet inte om det sker som hedersgäst med eskort eller som fånge, men jag reser i alla fall."

Personalen hade emellertid den uppfattningen att han skulle fara till Malinovskis högkvarter eller till den nya ungerska regeringen i Debrecen. När han avlägsnat sig från kontoret, såg man hur Wallenberg och de båda ryska officerarna steg in i en bil — men inte i Wallenbergs egen CD-vagn utan i vad man tyckte sig finna vara en rysk armébil — som sågs avlägsna sig i nordlig riktning mot Tatra utca.

Ett pålitligt ögonvittne, en av Wallenbergs medarbetare, uppger sig ha sett honom senare på dagen 17 jan. i sin egen bil på Arena ut, varvid bilen skall ha körts av Wallenbergs chaufför och varit åtföljd av den ryska mi-

litärbil i vilken han tidigare lämnade Tatra utca.

Det ovannämnda, i somras i Schweiz cirkulerande ryktet att han skulle vistas inkognito i Budapest, måste avvisas som alldeles orimligt.

Men vad kan då ha hänt honom?

För det första får man inte fullständigt bortse från möjligheten att den ryska bil med vilken han lämnade Tatra utca 6 kan ha träffats av en granat eller bomb och brunnit upp, så att alla de sittande förvandlats till förkolnade lik, som aldrig kunnat identifieras. Men detta är inte mycket troligt. Striderna var nämnda dag lokalt begränsade och man kan över huvud inte förstå varför Wallenberg och hans ryska eskort skulle ha närmat sig stridsområdet i citykvarteren.

Hade alltid fickorna packade med sedlar

Inte heller är det mycket antagligt att Wallenberg i Budapest skulle ha utsatts för ett överfall och blivit rånad — förutsatt att han verkligen var eskorterad av ryska officerare. Förmodligen hade han ett betydande kontantbelopp på sig, även efter att ha utbetalat 100.000 pengö åt von Bayers byrå.

Han brukade alltid gå omkring med stora summor på sig, kanske en halv miljon pengö eller mer, med sedelbuntarna tämligen vårdslöst instuckna i olika fickor, även på överrocken. Det uppges att han någon gång sagt, att han alltid ville ha så mycket kontanter med sig, att han under vilka omständigheter som helst skulle kunna köpa sig fri om han bleve tillfångatagen.

Att Wallenberg skulle ha arresterats och bortförts till förhör av ryssarna är i och för sig inte orimligt. Han behärskade varken ryska eller ungerska och talade alltid tyska i Budapest, och på den ryska militären verkade hans namn som tyskt, det kan dessutom tänkas att någon illvillig individ angivit honom som tyskvän — han hade ju på grund av sin räddningsverksamhet nödgats stå i rätt livlig kontakt med Gestapo, SS- och pilkorsmyndigheter, det kan ha framlagts bevis därpå för sovjetledningen, som å priori betraktade svenskarna och deras hjälpkationer med viss skepsis.

Men att han skulle ha hållits tio månader fängslad, någonstans i Ungern eller Ryssland, utan möjlighet till kontakt med yttre världen, tror jag för min del kan avvisas som uteslutet.

Det är dessutom att märka att ryssarna själva på våren upprepade gånger hos de kvarvarande svenskarna förfrågade sig vart Wallenberg tagit vägen.

Under förutsättning att det verkligen var ryska officerare som åtföljde Wallenberg 17 jan., kan det tänkas att den ryska bilen under färden Buda-

pest—Debrecen blivit överfallen av nazistiska band, som ännu inte likviderats — i trakten av Cegrel t. ex. anses lantbefolkningen ha varit starkt nazistiskt infekterad — och som tog passagerarna avdaga och rånade dem.

Det andra alternativet är att Wallenberg över huvud taget inte hade någon äkta rysk eskort — att han i själva verket blev kidnappad av förklädda tyskar. Det är allmänt bekant i Budapest, att tyskar hatade Wallenberg intensivt och gärna skulle velat bli kvitt honom. Det är också känt, att de i några fall utförde köpenickiader i rövade ryska uniformer, liksom vid västfronten i amerikanska och brittiska. En rysk bil kunde de lätt ha kommit över i stridsvimmel.

Röda arméns uniformering är mycket oenhetlig, tyskarna förfogade över folk som talade ryska flytande och i alla händelser så väl, att Wallenberg som inte alls behärskade språket, mycket väl skulle ha kunnat låta föra sig bakom luset. Ryssarna var ytterst misstänksamma och ständigt på vakt mot dylika kupper, men att lura Wallenberg och hans personal borde inte ha varit svårt. I fall Wallenberg föll offer för en sådan kupp, som vore att betrakta som en ren hämndeakt utförd i desperation inför Pests omedelbara förestående fall, torde det inte finnas stora utsikter att han undslupit med livet. Det kunde visserligen tänkas att kuppmakarna fört honom till Tyskland, och en sådan uppgift återgavs faktiskt i den ungerska pressen i våras eller på försommaren, men i så fall borde han för länge sedan ha kommit till rätta där.

Utsikterna för att Raoul Wallenberg skulle vara i livet kan inte anses stora. Men man får ännu inte uppge hoppet. Det gäller att söka efter honom oavlatligt och överallt.

E. Langlet.

7/298
SP 80 Ea

gg/np

Свидетельствуя Народному Комиссариату Ино-
странных Дел свое высокое уважение, Шведская Миссия имеет
честь напомнить Народному Комиссариату о своей ноте от
3 ноября 1945 года относительно секретаря Миссии Рауль
Валленберг, и весьма оценила-бы получение скорого ответа
по этому делу.-

Москва, 30 ноября 1945 года.

В НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ
ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ,
5 ЕВРОПЕЙСКИЙ ОТДЕЛ, Москва.

30/11 Lämnat av Bark-Holst till Abramson, NK12

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Telegram

Chiffer.

Moskva den 1 december		1945
N:o 684		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. JP	GR. 80	MÅL. 2a

3-71
CABINET
STOCKHOLM

Dnr. 684. Vår 681. Vid igår företagen förnyad framställning om Wallenberg upplyste Abramov, att militärmyndigheterna ånyo beordrade vidtagna undersökningar men att besked från dem ännu icke ingått.

BARCKHOLST

Sep 1/12-45.
del. 11/30 Cui

Ny dag 4/12-48.

Förslag till RAOUL WALLENBERG-monumentet i Budapest.

Raoul Wallenberg får monument i Budapest

100 000 räddades av de svenska skyddspassen

En av Raoul Wallenbergs närmaste medarbetare under dennes försvarskamp för de ungerska judarna mot pilkors-fascisterna i Budapest, direktör Hugo Wohl, har anlänt till Stockholm som icke-officiell handelsdelegat och berättade vid en pressammankomst på måndagen om ungrarnas avsikter att hugfästa minnet av Raoul Wallenbergs räddningsverksamhet. Ungarna avser att dels resa en staty över honom och dels uppkalla ett

område i staden efter honom. Vidare kommer hans medarbetare att i en bok skildra hans räddningsverksamhet och de omständigheter under vilka han hade att arbeta.

— Tusentals människor i Budapest känner Raoul Wallenbergs namn — yttrade hr Wohl — svensken som införde de skyddspass vilka räddade tiotusentals liv och som hade mod att på det bestämdaste sätta sig opp mot nazisterna

(Forts. å sid. 8.)

Även sedan Szalasi övertagit makten och pilkorsarnas rövarhorder inte ville respektera några som helst internationella överenskommelser.

Arbetet med monumentet torde påbörjas i vinter

Enligt den ungerska tidningen Kepes Figyelő har en kommitté bildats i Budapest vilken hos stadens myndigheter anhållit om att Phoenix-ucca, där de hus är belägna som stod under svenskt beskydd, skall uppkallas efter honom. Vidare har man begärt tillstånd att i Szent István-parken, där pilkorsmännen brukade sammanföra sina offer från de hus som stod under främmande beskydd och där Wallenberg dagligen måste bekämpa deras bödlar, upprätta ett Wallenberg-monument. Utförandet av detta har anförtrots åt den kände ungerske bildhuggaren Paul Pátzay och om myndigheterna ger sitt tillstånd — vilket säkert kan påräknas — kommer det att påbörjas under vinterns lopp.

100.000 människor räddades

Genom utfärdandet av skyddspass räddades direkt mellan 12.000 och 15.000 människor, men den indirekta verkan var ännu större. Uppmuntrade av det svenska initiativets framgångar följde andra neutrala legationer exemplet. Mot slutet stod över 100.000 personer under den svenska beskyddningens beskydd. Raoul Wallenberg lyckades med arbete bokstavligen natt och dag inte bara rädda tusentals människor utan också skapa en organisation som ombesörjde de förföljdas inkvartering, livsmedelsförsörjning och sjukvård.

Strängt förtroligt.

Stockholm den 2 november 1945.
Överlämnas för strängt förtroligt
kännedom till t.f. Chargé d'Affaires
Häggblöf, Moskva.

1/2 485
14.12.45.

Paul Hilvert

4W
70P 80 2a
E 70P

P. M.

angående efterforskning av Raoul Wallenberg.

1945. 17 jan. Envoyén Söderblom meddelar telegrafiskt, att W. påträffats vid Benczurgatan i Pest, samt att militärmyndigheterna vidtagit åtgärder till skydd för honom och hans egendom.
- 3 febr. Bekräftar telegrammet i skr. nr.55, varmed i översättning citeras den från Dekanosov mottagna noten.
- 8-14 febr. Föreslår att W. får instruktioner att träda i förbindelse med Debreczen-regeringen.
- 15 febr. Instruktioner till Moskva, att envoyén Danielsson bör taga kontakt med regeringen ifråga och att W. bör ansluta sig till sin chef.
- 24 febr. Envoyén Reuterswärd i Bukarest meddelar, att ung-raren Paul Hilvert säger sig ha sett W. i Pest den 16 januari.
- 28 febr. Bukarest telegraferar att, enligt uppgift av den via Debreczen ditkomna rödakorsdelegaten Paul Szeben, W. den 17 januari befunnit sig i Pest samt ämnade avresa med bil till en icke uppgiven destination.
- 8 mars Departementet telegraferar till Moskva, att W. är "efterlängtd" och att man önskar veta när han beräknas kunna återsända.
- 8 mars Kossuthradion förklarar, att alla tecken tyda på att W., vilken varit försvunnen sedan den 17 januari, blivit mördad av Gestapoagenter.
- 12 mars Söderblom inberättar, att enligt vad Reuterswärd den 7 mars telegrafiskt meddelat Moskva, W. vore försvunnen

- sedan den 17 januari, då han uppgav sig ämna avresa i bil.
- 17 mars Under hänvisning till att motsäggande rykten cirkulera, instrueras Söderblom att "energiskt begära besked" rörande var W. befinner sig.
- 19 mars Instruktion till Bukarest att av ungerska regeringen och andra informationskällor begära upplysningar.
- 27 mars Till Bukarest: har dit numera anlände Danielsson några nyheter? - Delgivet Moskva s.d.
- 28 mars Bukarest: inga nyheter.
- 26 mars Söderblom i skrivelse underrättat utrikeskommisariatet, att W. enligt meddelande från Bukarest varit försvunnen sedan den 17 januari, då han sade sig ämna avresa i bil (bekräftat med skr. 129 Moskva 26.3.)
- 14 april Söderblom telegraferar:
- Wallenberg, som var dödsdömd av pilkorsarna och tyskarna, smög på eget initiativ över till ryssarna. Så snart han anträffades fick jag officiell underrättelse. Därefter synes W. ha avrest med bil till Debreczen och befaras ha omkommit under resan. Olika teorier finnas: bilolycka (mycket sannolikt), rån-mord, bakhåll av pilkorsare etc. Jag fruktar att klarhet aldrig vinnes.
- (Danielsson med personal hade den 13 april kl. 11 anlänt till Moskva och rest vidare kl. 19).
- 19 april Söderblom föreslår, att ett brev från Jakob eller Marcus Wallenberg sändes till Madame Kollontay angående deras försvunne släkting. (Fru K. hade den 20 mars lovat söka påskynda efterforskningen av Budapest-svenskarna). Brev sänt 21 april.
- 19 april Söderblom framhåller i handbrev (Fallenius; ink. 26 april), att han i vidlyftig korrespondens med utrikeskommisariatet rörande Budapest-svenskarna
- som senaste åtgärd understrukt, att alla upplysningar saknas om Wallenberg. Jag har emellertid ej ansett lämpligt att återkomma till saken i avvaktan på att Ni i Stockholm hinna samla och begrunda alla de upplysningar, som de hemvändande Budapest-svenskarna sitta inne med.
- Söderblom meddelar vidare, att amerikanska ambassaden i Moskva fått ett långt telegram i ärendet från Herschel Johnson i Stockholm, varpå torde ha svarats, att man ut-

ginge från att genom State Department en hänvändelse skett till USA:s representant i Ungern. Ambassaden ansågs i övrigt att något svårligen funnes att göra från amerikansk sida. Söderblom tillägger avslutningsvis:

Vad jag fruktar är, att ryssarna med bästa vilja i världen icke kunna skapa klarhet om vad som inträffat. För det första råder efter allt att döma stor oreda i Ungern. För det andra hava de truppförband, som stodo i Budapest i januari, nu säkerligen flyttat fram sina staber och kvarter till Wien. Vidare måste man tyvärr tänka sig möjligheten av att marskalk Tolbuchins högkvarter och underlydande staber i nuvarande stund svårligen kunna förmås ägna större uppmärksamhet åt ett ärendet av detta slag. Slutligen är det också tänkbart, att för den händelse Wallenberg råkat ut för en dödlig automobilolycka eller mördats under färderna från Budapest österut, hans försvinnande i den rådande oredan, i den väldiga Budapest-drabningens närmaste stappområde, faktiskt skett spårlöst.

21 april Söderblom erhåller "definitiv instruktion" (skärpande uttryck tillagt av utrikesminister Günther) att uppseka Dekanosov och under återopande av dennes meddelande den 17 januari (se ovan) hemställa, att ryska militära vederbörande, under vilkas skydd W. ställts, måtte anmodas verkställa noggrann undersökning rörande hans vidare öden.

25 april Söderblom telegraferar, att han vid besök s.d. hos Dekanosov åter påmint om W., och att D. utlovat skyndsam undersökning.

26 april Depesch härom (Moskva nr 181; ink. 11 maj). Söderblom framhåller, att han under de gångna månaderna vid upprepade tillfällen gjort påminnelser både skriftligen och muntligen, ehuru under senaste tiden direkt hänvändelse till Dekanosov ej varit möjlig på grund av dennes frånvaro. S. lämnade vid besöket ånyo för D. en redogörelse för den svenska aktionen till förmån för judarna i Budapest och betonade att W. vore en av dem som hade den huvudsakliga förtjänsten av att tusentals liv kunnat räddas. Framhöll slutligen att S.

hade dödsdömd och förföljd av pilkorsmännen tagit sig över till den ryska sidan av fronten. Obestämda rykten hade förports om att någon olycka drabbat honom, men några säkra uppgifter föreläge ej efter herr Dekanosovs meddelande av den 16 januari om hans anträffande. Helt naturligt väntade den Wallenbergska familjen och den svenska allmänheten med

otålighet på att få underrättelser om Wallenbergs öde.

30 april

Söderblom inberättar i handbrev (von Post; ink.

11 maj), att Marcus Wallenbergs brev anlänt till Moskva

27 april samt påföljande dag överlämnats till fru Kollontay, som därvid även fick en muntlig redogörelse för framställningen till Dekanosov. Söderblom tillägger:

Med tanke på den något ovanliga formuleringen av den sista telegrafiska instruktion, som jag erhållit i detta ärende, anser jag det på sin plats understryka, att jag förordat démarcher hos ungerska regeringen och en personlig hänvärdelse till fru Kollontay, alla dock för att befria denna beskickning från ett fortsatt bedrivande av ärendet utan fastmera för att medelst parallella ansträngningar genom andra kanaler söka er-nå bästa möjliga resultat. Som jag förut framhållit, är det tyvärr möjligt, att saken kan komma att förbliva en olöst gåta.

19 maj

Söderblom telegraferar, att han föregående dag bett Dekanosov om snart besked angående W.

23 maj

Reuterswärd ombedes att till mosaiska församlingen i Budapest söka framföra en begäran från professor Ehrenpreis om upplysningar rörande W:s öde.

24 maj

Depesch från Söderblom, nr 241, ink. 1 juni:

Igår hade jag tillfälle notera ytterligare ett vittnesmål rörande omständigheterna i samband med legationssekreterare Wallenbergs försvinnande. Den ungerske professorn Szent, vilken har den svenska Budapest-beskickningen att tacka för sitt liv och väl känner dess medlemmar, berättade vid besök hos mig igår, att han anträffades av de ryska trupperna vid ungefär samma tid som Wallenberg. Professor Szent sammanträffade ej med Wallenberg bakom de ryska linjerna, men han hörde nyheten om Wallenbergs påträffande, och han förklarade, att man inom marskalk Malinovskys högkvarter glatt sig åt att den förste svensken hittats.

29 maj

Instruktion till Söderblom att låta militärattachén taga direkt kontakt med ryska militärmyndigheter. För kännedom upplyses att familjen enträget hemställt om efterforskningarnas fullföljande på alla tillgängliga vägar.

30 maj

Till Moskva avsändas fyra under edlig förpliktelse avgivna förklaringar från medlemmar av och anställda vid beskickningen i Budapest, jämte en sammanfattande rapport av envoyén Danielsson.

(Attachén Berge relation av sina upplevelser den

13 - 15 februari torde beaktas. Sålunda uppgifterna sid.2 och 6, om W. såsom misstänkt för tyskt spionage; besöket 14.2. hos general Tjernysjev ("Csernisoff") i Pest; uppgiften, sid.3, att W. "spårlöst försvunnit från Pest redan den 17 januari"; den humanitära avdelningens arbete efter W:s försvinnande under ledning av Dr. Max Fleischmann, med biträde av hrr Hugo Wohl, Vilhelm Forgas och Paul Heggedys, "alla tillhörande Wallenbergs högsta stab", samt dess senare avveckling; den till beskickningen anknutne greve Tolstoys förbindelser med ryessarna. Kunna upplysningar erhållas från någon av nämnda personer?)

7 juni

Söderblom anmäler telegrafiskt, att militärattachén gjort démarche, dock ej hur denna utfallit; remisskr. till von Post s.d. av dennes handbrev till Överste Kempff inkom 26 juni, tillsammans med egen depesch från beskickningschefen. Démarchen, som verkställdes av majoren Bennedich den 5 juni, avvisades från försvarekommisariats sida under framhållande att ärendet hörde under Narkomindel. Dock håller Bennedich "för icke alldeles otroligt att man ändock på den militära sidan gör en undersökning", och Söderblom delar hans uppfattning "att, ehuru försvarekommisariatet förklarat sig principiellt sakna kompetens i denna sak, den ovan relaterade framstötten möjligen kommer att rapporteras till högre ort".

27 juni

Överdirektör och fru von Dardel haft samtal med Söderblom i Stockholm. S.d. instruktion till t.f. chargé d'affaires Hägglöf att professor Szent-Györgyi måtte anmodas att efter sin återkomst till Ungern förnä regeringen att efterforska W.

30 juni

Hägglöf meddelar telegrafiskt att Szent-Györgyi lovat upptaga frågan med ungerska regeringen. Bekräftande handbrev till Grafström 2 juli.

1 juli

Envoyén Westrup telegraferar från Bern, att absolut tillförlitlig sagesman i början av april i Budapest träffat en person som påstår sig ha sett W. Denne sades då frisk och välbehållen dölja sig i Pest under säker

under säker förklädnad. Delgivet Moskva 2 juli. På förfrågan meddelar t.f. chargé d'affaires Bagge den 6 juli, att sagesmannen är schweizisk legationstjänsteman, känner Danielsson och Ånger och samarbetat med s., men är angelägen att hans namn ej citeras. Hans vederhäftighet ställes utom varje tvivel. Härtill fogar Bagge:

Antagandet om Pest bygger på uppgiften att Wallenberg begett sig dit och på sannolikheten att den ungerske interlokutören själv är från Pest. Denne är dock okänd av vår sagesman. Sammanträffandet var kort och helt tillfälligt. Vederbörande föreföll seriös och pålitlig och sade sig ofta ha träffat Wallenberg, vilken funnit säkerheten Versteck tills läget klarnat. Vår schweiziske sagesman antog härav att Wallenberg, varnad av andra neutralas öden, avsåge att söka förbindelse med englosaxerna, han föreslår att amerikanerna, såsom varar de de förmligaste anmodas efterforska.

2 juli

Promemoria till härvarande amerikanske minister, innehållande uppgifterna från Moskva och Bukarest om W:s möte med ryssarna i Pest och förmodade avsikt att fara till Debreczen samt Szent-Györgyi uttalande 24 maj. Grafström den 9 juli underrättat Mr Ravndal vid amerikanska legationen om ryktet från Bern. Denne lovat efterforska.

6 juli

Handbrev Söderblom - Sahlin, inkommet 11 juli:

När jag häromdagen återvände till min post, medförde jag på fru von Dardels begäran förstörade fotografier tagna av legationssekreteraren Wallenberg i Budapest. Meningen var, att jag genom att ställa dessa fotografier till sovjetmyndigheternas förfogande skulle underlätta och påskynda efterforskningarna. Just som jag stod i begrepp att verkställa en démarche i utrikeskommissariatet, fick jag i förgår hemifrån telegrafiska underrättelser, som synas tyda på att Wallenberg rymt från de ryska officerare, som avdelats till hans skydd, för att dölja sig i Budapest under förklädnad. Visar sig detta vara riktigt, kommer jag i en mycket obehaglig situation. Jag har i sådant fall med all energi och med anlitande av alla tänkbara kanaler sökt påskynda efterforskningar av den försvunne svensken från de myndigheters sida, inför vilka han samtidigt i själva verket hållit sig dold. Kanske dyker han ett tu tre upp i Istanbul eller Bern och berättar sensationella historier för pressen. Med dessa rader ber jag Dig tänka Dig in i situationen och särskilt förbereda någon instruktion till mig om vad jag i en dylik eventualitet bör framföra till sovjetregeringen.

Det säger sig självt, att jag tills vidare ej överlämnar fotografierna eller eljest företager mig något i saken.

12 juli

Sahlin svar:

Åberopande Ditt brev den 6 innevarande månad rörande Wallenberg ber jag få meddela, att de uppgifter, som vi över Bern erhållit om att han eventuellt fortfarande skulle finnas i livet, naturligtvis, som Du förstår, äro ytterligt osäkra. Skulle de dess bättre bekräftas, tror jag icke, att Du därigenom skulle kunna råka i en obehaglig situation. Det torde vara lätt för Dig att få

ryssarna att begripa, att de svenska myndigheterna icke på något sätt stå bakom Wallenbergs eventuella försök under denna tid att hålla sig dolda. Att vi med alla medel söka efterforska en försvunnen svensk är väl inte annat än fullständigt naturligt.

14 aug.

Söderblom replikerar med att framhålla ryssarnas mistro mot humanitär verksamhet som bedrivits inom områden behärskade av axelmakterna, samt tillägger:

Tills vidare förblir emellertid Wallenbergs försvinnande ett mysterium. Jag utgår ifrån, att, så länge vi ej få höra ytterligare från den schweiziska källan, det knappast kan vara lämpligt att ytterligare bedriva saken härifrån. Hoppet står nu till vad professor Szent Györgyi kan uträtta och till den utredning, som vår blivande beskickning i Budapest kan åstadkomma.

21 aug.

Ravndal svarar, rörande promemorian 2 juli, att State Department riktat flera förfrågningar till informationsorgan, vilka genast skulle låtit sig avhöra, om de haft något att inberätta. Därest upplysningar inflöte, skulle utrikesdepartementet omedelbart få del.

28 aug.

t.f.Chargé d'affaires von Celsing telegraferar från Bern, att direktören för ungerska nationalbanken Takacz, som vid tillfället vistades i Bern för förhandlingar, för hr Lauer i Mellaneuropeiska HandelsAB (det bolag, i vilket W. varit anställd) hade uppgivit, att W. vore vid liv, omhändertagen jämte alla sina anteckningar och handlingar av ryssarna, vilka avsåge att utnyttja ifrågavarande material vid processer mot komprometterade ungrare. Enligt Takacz vore det lönlöst att företaga några officiella démarcher; eventuellt ingripande vore endast möjligt på privat väg. - Delgivet amerikanska ministern i promemoria 3 september; Söderblom med handbrev (von Post) 4 september.

25 sept.

Söderblom meddelar (hbr von Post, ink. 8 okt.), att amerikanska ambassaden i Moskva från Washington informrats om Takaczys utsägo. Ambassaden hade ej heller denna gång gjort någon hänvändelse till ryssarna (jfr ovan under 19 april), vilket vederbörande ansåg lönlöst, utan i stället föreslagit, att State Department instruerade USA:s politiske representant i Budapest, Mr. Erhardt, att på

platsen söka inhämta de upplysningar som stode att vinna.

15 okt.

Vid besök i departementet (Engzell) uppgiva två ungerska judinnor, numera med svenskt medborgarskap, att W. då han senast syntes varit tillsammans med sin chaufför, ~~en ungersk jude vid namn Wilhelm Langfelder.~~ - Enligt kanslisten von Mezey vore denne till yrket civilingenjör och hade gjort hjältemodiga insatser.

27 okt.

Delgivet amerikanske ministern med promemoria.

29 okt.

Hbr. Ravndal - von Post:

I have great pleasure, with reference to previous correspondence and conversations regarding the whereabouts of Mr. Raoul Wallenberg, to advise you that we have received a telegram from the American Minister at Budapest that a Mr. Aschner, a manager of Tungsram, wrote his Budapest associate, a Mr. Wohl, on September 16 from Geneva that a Mr. Koloman Lauer of the Bananen Company of Stockholm recently said when visiting Geneva that Raoul Wallenberg is alive and well but that his whereabouts must remain secret.

The American Minister at Budapest has also advised that Mr. Wohl was leaving for Sweden carrying a message from the Hungarian Government to the Royal Swedish Government expressing gratitude for Mr. Wallenberg's humanitarian work during the occupation. It may be added that friends of Mr. Wallenberg at Budapest have petitioned the Hungarian Government to authorize the erection of a monument and the naming of a street for Wallenberg.

(Jfr. ovan vid 28 aug.)

30 okt.

Hr Lauer, vilken ännu kvar i Schweiz, genom firman anmodad att vid sin återkomst besöka utrikesdepartementet.

1 nov.

Telegrafisk instruktion till Moskva att med återgivande av ordalagen i Dekanosova note (ovan vid 17 jan., 3 febr.) hemställa om upplysning om resultatet av efterforskningarna.

Stockholm den 1 november 1945.

Sm/IF
KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Moskva den 18 december 1945.		
Strängt förtroligt.		19
N:o 1/2	268.	BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
JP	80	2a

Broder,

Jag är tacksam att ha fått mottaga utrikesdepartementets promemoria av den 1 november angående de åtgärder, som vidtagits för efterforskning av Raoul Wallenberg. Till denna utredning komma ytterligare två senare dokument. Jag avser i första hand en artikel av Langlet i "Stockholms-Tidningen" för den 28 november. Där framhåves, att Langlet utesluter möjligheten av att Wallenberg skulle hållas fängslad någonstans i Ungern eller Ryssland utan någon möjlighet till kontakt med yttrevärlden samt framhåller, att ryssarna själva i våras flera gånger hos svenskarna förfrågade sig, vart Wallenberg tagit vägen. Vidare vill jag understryka, att Langlet anser sannolikt, att Wallenberg under färd från Budapest till Dehretsen omkommit på ett eller annat sätt. Det är av intresse, att jag efter mina samtal med de hemvändande Budapest-svenskarna den 14 april kom till exakt samma slutsats utan att jag vare sig förr eller senare haft någon minsta kommunikation med Langlet. Ett annat dokument av intresse är meddelandet om att man i Budapest ämnar uppkalla en gata efter Wallenberg och uppföra ett monument till hans minne. För ej så länge sedan stod ett ungerskt byråtelegram härom att läsa i den svenska pressen, och jag hänvisar även till en artikel i "Ny Dag" för den 4 innevarande månad. Initiativtagarna till dessa hedersbetygelser åt Wallenbergs minne måste mänskligt att döma utgå ifrån att han ej längre finnes bland de levande.

Såsom jag nämnde i ett brev till Sahlin av den 6 juli innehar jag alltså några fotografier tagna av Wallenberg i Budapest. Jag vore tacksam för ett meddelande, hurvida Du anser, att dessa i nuvarande läge vid tillfälle böra överlämnas till utrikeskommisariatet,

/u/ Söderblom.

Herr Utrikesrådet S. G r a f s t r ö m,
S t o c k h o l m.

R. R.

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

B. H. 81

Broder,

Moskva den 3 januari 1946.		
<u>Strängt förtroligt.</u> 19		
N:o 2	3	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. JP	GR. 80	MÅL. Ca

I anslutning till mitt brev den 18 december vill jag nämna, att jag haft ingående samtal först med fru Kollontai och därefter med herr Abramov angående legationssekreterare Wallenbergs försvinnande. Härvid har jag genomgått alla olika omständigheter i saken och understrukit angelägenheten av att sovjetmyndigheterna låta sig avhöra i ärendet, även om undersökningarnas resultat skulle vara negativt. Det framgick av herr Abramovs uttalanden, att utrikeskommissariatet nyligen åter riktat påminnelser till de militära myndigheterna, vilka efter allt att döma ej veta vad som hänt Wallenberg. Av intresse är härvidlag att ryssarna enligt Langlet i våras vid upprepade tillfällen hos svenskarna förfrågade sig, vart Wallenberg tagit vägen.

/u/ Söderblom.

Herr Utrikesrådet S. Gra f s t r ö m,
S t o c k h o l m.

EXP. 5/1

46

MR

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Stockholm den 8 januari 1946.

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

92
3.4 07

6
26.1.46
HP 80 La

Broder,

Åberopande Ditt handbrev den 18 december, som delgivits
Arfwedson, ber jag få säga, att jag för min del anser, att foto-
grafierna av Wallenberg vid lämpligt tillfälle böra överlämnas till
utrikeskommissariatet.

Si tings
Pavel Kravtchenko

Envoyén Söderblom,

Moskva.

Москва, 28 января 1946 года.

10/22

ХР 80 Ea

РР/89

Уважаемый господин А б р а м о в,

Пересылаю Вам при сем три фотоснимка секретаря Шведской Миссии в Будапеште Валленберга, которые, может быть, облегчат его розыск. Фотографии сняты в Будапеште в октябре 1944 года.

S. Söderblom

Господину Абрамову,
Начальн. 5 Евр. Отдела,
Народного Комиссариата
Иностранных Дел СССР,
Москва.

схр - 28.1.46 mf

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Moskva den 29 januari 1946.		
<u>Strängt förtroligt.</u> 19		
N:o 46		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
JMP	80	8a

Broder,

Endast en rad för att nämna, att jag i förgår till herr Abramov i utrikeskommisariatet översänt de tre fotografier av legationssekreteraren Wallenberg, som jag på sin tid fick mottaga av hans moder. Det rör sig om en gruppbild, Wallenberg sittande omgiven av stående medarbetare, och en bild av Wallenberg ensam samt en förstorad upplaga av sistnämnda bild. Båda fotografierna äro enligt mig lämnad uppgift tagna i Budapest under oktober 1944.

/u/ Söderblom.

Herr Utrikesrådet S. Grafström,
Stockholm.

EXP. 29
7 KR

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Stockholm den 12 februari 1946.
Nr 138 Överlämnas för strängt
förtrolig kännedom till Envoyén
Söderblom, Moskva.

För Ministern:

[Signature]

hant 1/3

Avskrift.

LEGATION DE SUEDE

ang. Raoul Wallenberg.

138

Budapest den 26 januari 1946.

Nr 7.

R 18.

27.2.46

JP 80 Ea

W

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Härmed får jag vördsamt inberätta följande åtgärder, som vidtagits för att om möjligt vinna klarhet angående legationssekreteraren Raoul Wallenbergs försvinnande.

I början av januari publicerades i ungerska pressen en notis om att Wallenberg i gott behåll återkommit till Sverige. Tydligen ha redan tidigare liknande rykten återgivits här, men denna gång angives svenska radion som källa. Med undantag för de ungrare, som nyligen voro i Stockholm, har man sålunda här icke varit på det klara med att Wallenbergs öden efter den 17 januari 1945 fortfarande äro okända.

I tidningsintervjuer och på alla andra sätt, som stått mig till buds, har jag dementerat ovannämnda rykten och meddelat att jag vore tacksam att få kontakt med alla de personer, som kunna lämna upplysningar för tiden fr.o.m. den 17 januari 1945.

Dessutom har jag hos ungerska utrikesministeriet hemställt om en snabb och grundlig undersökning i ärendet.

Vidare har jag genom kommittén för resande av en staty över Wallenberg låtit göra förfrågningar dels bland hans tidigare medarbetare och dels bland judarna i allmänhet.

Slutligen har jag muntligen upptagit saken med Sovietryska legationen.

Det hittills vunna resultatet ger vid handen, att Wallenberg den 17 januari varit sedd av olika personer på olika ställen i Pest. Däremot har ingen sett honom efter den dagen och det enda man kan prestera är rena gissningar utan praktiskt värde. På en punkt är man dock ense, nämligen att Wallenberg haft för avsikt att med bil resa till Debrecen, men jag har ej kunnat fastställa om han verkligen anträtt färden dit. I varje fall har han icke använt sin egen bil utan en lånad.

Vid sina gissningar låter var och en sig tydligen influeras av sin politiska inställning. Gissningarna äro mestadels en av följande, nämligen, 1. att Wallenberg bortförts respektive eventuellt skjutits vid flyktförsök, 2. att Wallenberg skjutits av

pilkorsare, 3. att Wallenberg omkommit under bilresan antingen genom överfall i plundringssyfte, genom en flygbomb eller genom ren bilolycka.

Vad som verkligen hänt torde väl aldrig bli utrönt eftersom åsyna vittnen tydligen antingen icke finnas eller icke vilja eller icke våga framträda. De ryska trupper, som funnos här i januari äro utbytta mot andra. Ungerska polisens handlingar från ifrågavarande tid äro bortförda eller förstörda. Under dylika förhållanden bör man nog ej fästa några större förhoppningar vid att de fortsatta utredningarna skola bringa positiva resultat. Vad som kan göras kommer emellertid att göras.

En gång för alla torde nu kunna avlivas ryktet att Wallenberg skulle välbehållen hålla sig dold i Pest. Jag har nämligen icke funnit något stöd för denna redan i och för sig ganska orimliga förmodan.

/undert./ R.Arfwedson

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

Stockholm den 12 februari 1946.

P 2. Strängt förtroligt.

2 73

27.2.46

JUP 80 2a

Broder,

I anslutning till dagens remisskrivelse nr 138 angående Raoul Wallenberg ber jag få meddela, att Arfwedson i brev den 26 januari 1946 upplyst, att han under hemlighetsfulla former uppsökts av en anonym person, som uppgav, att han den 17 januari 1945 sett Wallenberg vid Benzurgatan i Pest sittande i en bil i sällskap med sex ryska militärer, vars namn han kände. Han uppgav följande namn:

- 1) Major Dimitrij Dentschinko - i det civila ingenjör från Dnepropetrovsk,
2) Rauscha Juldaschoff, soldat (Uxbegen?) från Taschkent,
3) Abolubraman Juldaschoff, likaledes soldat från Taschkent,

De i Din officiella skrivelse nr 55 den 3.2.45 lämnade uppgifterna, att Wallenberg påträffats den 17 januari förra året vid Benzurgatan ha därigenom bekräftats och dessutom kompletterade genom att vederbörandes namn uppgivits. Kanske det med hjälp av dessa vore möjligt att erhålla några upplysningar om vad som hänt Wallenberg efter den 17 januari?

Sin älskade
Beate Söderblom

Envoyén Söderblom, Moskva.

*Сопровождение к Актаму 8/12/46
Уч.м.*

*10/54
ЖР 80 2а*

Ссылаясь на предыдущую переписку относительно секретаря Шведской Миссии в Будапеште г.Валленберга, а именно отношение Народного Комиссариата Иностранных Дел от 16 января 1945 года об обнаружении его по ул.Венцур, Королевская Шведская Миссия имеет честь сим сообщить следующие, полученные ею, сведения.

Разные лица в течении дня 17 января 1945 года видели г.Валленберга в разных местах в г.Пеште, между пр.сядя в автомобиле по ул.Венцур вместе с 6-тью советскими военными, среди которых были майор Дмитрий Демченко, инженер из Днепропетровска, и рядовые Рауша и Аболубраман Юдашевы, оба из Ташкента. Утверждается, что г.Валленберг в то время намеревался выехать на автомобиле в г.Дебрецен.

После 17 января 1945 года, насколько известно, никто больше не видел г.Валленберга в Будапеште.

Миссия выражает надежду, что вышеуказанные подробности смогут облегчить и ускорить мероприятия по розыску г.Валленберга, и пользуется случаем возобновить Народному Комиссариату Иностранных Дел уверения в своем высоком уважении.

Москва, 8 марта 1946 года.

В НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ
ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ,
5 Европейский Отдел,
Москва.

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN
ang. Raoul Wallenberg.

138 U 12.2.46

Sm/HA

Moskva den 10 mars 1946. 19		
Nr 158		1 bil.
N:o HP 80	2/73 138/1	BIL.
INK. D. N:o <u>Strängt förtrolig.</u>		
AVD. HP	GR. 80	MÅL. =Ea

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Med anledning av de upplysningar i ärendet angående legationssekreteraren Wallenbergs försvinnande, som nyligen kommit mig tillhanda, har jag ånyo riktat en hänvändelse i saken till utrikeskommissariatet. Sålunda överlämnade jag i går till chefen för femte europeiska (skandinaviska) avdelningen, hr Abramov, en note, vari meddelas, att olika personer under loppet av den 17 januari 1945 sett Wallenberg på skilda platser i Pest, däribland sittande i en automobil på Benzurgatan tillsammans med sex sovjetiska militärer. Bland dessa namngavs i noten major Dimitrij Dentschinko, ingenjör från Dnepropetrovsk, och soldaterna Rauscha Juldaschoff och Abolubraman Juldaschoff, båda från Taschkent. Det anses, att Wallenberg då hade för avsikt att i bil avresa till Debrecen. Slutligen framhålles i noten, att såvitt veterligt ingen efter den 17 januari 1945 sett Wallenberg i Budapest.

Jag får vördsamt härjämte närsluta avskrift av ovan refererade skrivelse.

Hr Abramov tog de av mig lämnade upplysningarna ad notam men kunde för sin del icke meddela något nytt rörande detta ärende.

u/ Staffan Söderblom

EXP. 4/3 KR

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Stockholm den 10 april 1946.

1 bil.

Politiska avdelningen

t.f. Avdelningschefen

INRI LESK MOSKVA		
D. NO	2	245
19.4.46.		
AVD.	GR.	MÅL.
AP	80	Ea

Broder,

I anslutning till tidigare skriftväxling angående Raoul Wallenberg ber jag för kännedom få överlämna avskrift av en skrivelse den 5 dennes till Grafström från Wallenbergs svåger, hovrättsfiskal Gunnar Lagergren, som nyligen återkommit från en hjälpepedition till Budapest. Som Du ser, återger han i skrivelsen vissa uttalanden av en av Wallenbergs medarbetare, dr. György Gergely, som tog farväl av honom den 17 januari 1945, samt av den nye ungerske ministern i Stockholm Vilmos Böhm, som lovat göra undersökningar på sitt håll. före sin avresa från Ungern.

Din tillgiven
R. B.

Envoyén Söderblom,

Moskva.

HP 80 Ea

Telegram i chiffer från
UTRIKESDEPARTEMENTET
Avsant den 27/4 19 46 kl. 1630
Ankom den 28/4 19 46 kl. 1000
Köst kl. 12 KR

u *BR*
3.71
Ministre Suede

Moskva

DNr. 97. Edert ~~chiffer~~ 58. Uppgiften om Wallenbergs ryska bilsäll-
skap är den viktigaste ledtråden hittills. Om några personer med
dessa namn vid tidpunkten ifråga tillhörde de ryska besättnings-
trupperna i Budapest bör väl inte vara omöjligt taga kontakt med
dem eller erhålla uppgift deras vidare öden. Påminn Abramov.

Cabinet

Coll:

KUNGL. SVENSKA

BESKICKNINGEN
ang. Legationssekreterare
Wallenbergs försvinnande.
158 B. 10.3.46.

Moskva den 30 april 1946, 19		
Nr. 335.		
Nr 80. <i>te</i>	BIL.	
<u>Strängt Körtroligt.</u>		
AVD.	GR.	MÅL.

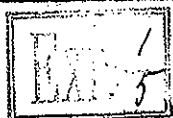
Eders Excellens,

Sedan jag med not den 8 mars vid besök hos chefen för femte europeiska (skandinaviska) avdelningen i utrikesministeriet, herr Abramov, delgav honom vissa från Budapest mottagna uppgifter rörande omständigheterna i samband med legationssekreteraren Wallenbergs försvinnande, har jag som vanligt vid olika tillfällen bragt saken på tal med såväl fru Kollontai som herr Abramov.

I enlighet med mottagna instruktioner uppsökte jag idag herr Abramov för att före min avresa till hemlandet ånyo påminna om detta ärende. Herr Abramov meddelade, att han ofördröjligen vidarebefordrat de senast av mig lämnade uppgifterna men ännu ej fått något besked. Jag hemställde då om att åtminstone få ett preliminärt svar, varav framginge att alla åtgärder vidtoges för sakens utredning och att, så snart denna givit något resultat, beskickningen skall därom underrättas. Herr Abramov lovade att göra allt vad på honom ankomme för sakens uppklarande och konstaterade själv, att Wallenberg ju vore en i Sverige välkänd person.

I detta sammanhang lät herr Abramov sig undfalla den anmärkningen, att herr af Sandeberg ju påträffats och vid det här laget förmodligen återbördats till hemlandet. Detta skulle kunna fattas som en antydan om att Wallenberg trots allt är i livet och blivit identifierad i något läger eller dylikt. Emellertid får jag vördsamt hemställa, att ingen antydan i denna riktning göres

Hans Excellens
Herr Östen Undén,
Minister för Utrikes Ärendena,
etc., etc., etc.,
S t o c k h o l m.

utåt eller ens till familjens medlemmar, då jag är långt ifrån
säker om att herr Abramovs ord verkligen böra tolkas i nyssnäm-
da riktning.

Slutligen bad mig herr Abramov med utförlig motivering
ånyo söka utverka, att flickan Makarova blir hemsänd till fadern.
Jag lovade för min del att språka om saken med vederbörande i
Stockholm.

/u/ Söderblom.

28/5 - 46

H.P. 80 K.a.

N.T. 28/5-46
**Raoul Wallenberg mördades
 med två ryska officerare**

Det kan nu anses fastslaget att den spårlöst försvunne svenske Buda-
 pestattachén Raoul Wallenberg mördats tillsammans med två ryska officerare
 på vägen till Debreceen efter avresan från Budapest den 17 januari 1945.

Det är ungerske ministern i Stockholm
 Vilmos Böhm, som berättar detta vid ett
 samtal med Stockholms-Tidningen. Han
 stöder sig därvid på rapporter från Bu-
 dapest. Enligt dessa skulle Wallenberg,
 när ryssarna erövrat Pest, ha insisterat
 på att omedelbart få fara till Debreceen
 för att knyta kontakt med den nya
 ungerska regeringen där. Man hade var-
 nat honom för att vägarna dit kunde be-
 traktas som osäkra, då löst opererande
 pilkorsband och tyska grupper alltjämt
 härjade på sina håll, enär uppreisningen
 ännu inte hunnit genomföras så snart
 efter krigshandlingarnas avslutande.

Wallenbergs tilldelades därför en eskort
 bestående av ryska officerare, vilka lik-
 som Wallenberg sedermera aldrig av-
 hörts. Man har emellertid uppsparat en
 personlig tillhörighet till den ene officeren,
 men liksom har man inte funnit varför
 man utgår ifrån att dessa kastats i Donau
 efter överfallet.

Minister Böhm tillägger, att Wallen-
 bergs namn kommer att för alltid leva i
 Ungern genom den enastående insats han
 gjorde för att rädda livet på ungerska
 judar. Insamlingen till ett minnesmonu-
 ment över honom, som skall resas i Buda-
 pest, har kraftig vind i seglen och sam-
 tidigt med monumentets avtäckning kom-
 mer en bok om Wallenberg att utges.

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

B. 74

Broder,

Moskva den 11 juni 1946.		
<u>Strängt förtroligt. 1 bil.</u>		
N:o 2	284	BL
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL
<i>JP</i>	<i>80</i>	<i>2a</i>

I ärendet angående Raoul Wallenbergs försvinnande medförde jag efter mitt senaste besök i hemlandet ett på min anmodan av Marcus Wallenberg j:r författat brev till fru Kollontai. Ett svarsbrev sändes samtidigt härmed till Wallenberg. Jag närsluter för departementets dossier avskrift av detsamma.

./.

/u/ Söderblom.

Herr Utrikesrådet S. G r a f s t r ö m,
S t o c k h o l m.

EXP. 12
6

46
ZR

Avskrift.

Bolshaja Kalujeskaja 11 kv.149
le 7 juin 1946.

Cher Monsieur Wallenberg,

Je Vous remercie beaucoup pour votre lettre, et une fois que je pris la plume, je veux aussi vous remercier pour le beau cadeau - peinture du Prince Eugen, qui orne ma chambre de travail et me rappelle la Suède. Je ferai ce que vous priez, mais quand on n'est plus en poste, on n'a plus les mêmes possibilités d'arranger les affaires. J'ai souvent et avec amitié pensé à vous et je n'oublie jamais l'aide que vous m'avez donné dans un moment très décisif.- Je suis très optimiste pour nos relations entre les deux pays et j'ai confiance en votre bienveillante assistance.

Mes meilleures salutations à vous mêmes, à Madame votre femme et à votre charmante soeur.

A. Kollontay.

HP 80 2a

Telegram i chiffer från

UTRIKESDEPARTEMENTET

Avsant den 26/6 19 46 kl. 20.50.

Ankom den 27/6 19 46 kl. 11.00.

Löst kl. 12.00. KR.

*del. 27.6.46-
B-71*

Ministre Suède

Moscou

Dnr. 148. För Eder information. af Sandeberg meddelar han Ryssland träffat en rumän, vars namn han glömt, som påstod sig sammanträffat med en svensk vid namn Raoul Wallenberg i sovjettryskt läger. Då Wallenbergs fall okänt Sandeberg, hade han ej närmare fäst sig vid uttalandet.

M A E

Coll:

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

^{111/11}
Telegram

CHIFFER

Moskva den 27 juni 19 46

N:o 135

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

HP

80

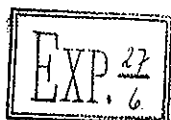
Ea

B. H.
Cabinet

Stockholm

Dnr. 135. Önskvärt erfara tid och plats för Sandebergs
sammanträffande med rumänen Edert 148.

Barck-Holst.

KR

Kl. 16

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Politiska afdelningen

Afdelningschefen

Stockholm den 29 juni 1946.
1 bil.

Broder,

S. 130		
2	1434	
28.6.46		
JUP	80	2a

./.

Härmed ber jag i urklipp få översända af Sandebergs första artikel i Stockholmstidningen rörande hans upplevelser i Sovjetunionen, vari han lämnar vissa uppgifter angående Raoul Wallenberg. Utöver Dig redan meddelade detaljer rörande en rutmäns utsagor om Wallenberg framgår av artikeln, att även en tysk skulle ha sagt sig råkat den försvunne Budapestsvensken bakom de ryska linjerna.

Följande artiklar i serien komma att översändas till beskickningen direkt från Pressbyrån och utan missiv.

*Härmed
Bev. Prof. H.*

T.f. Chargé d'affaires Barck-Holst,
M o s k v a.

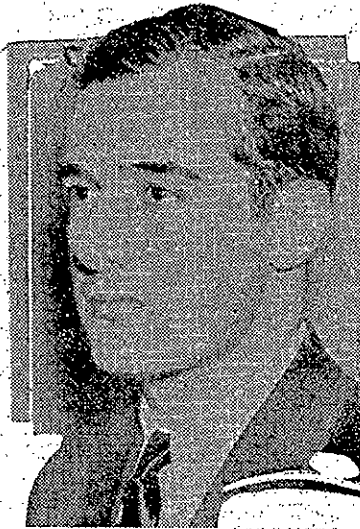
RAOUL WALLENBERG

LEVER

— VISTAS I SOVJET

Befriade af Sandeberg avslöjar
Kamrat i fängelset
 såg Wallenberg i år

Raoul Wallenberg

Raoul Wallenberg lever. Med största sannolikhet vistas han för närvarande på någon plats i Sovjetunionen.

Den som nu är i stånd att styrka förhoppningarna om att Raoul Wallenberg alltså är vid liv är journalisten Edward af Sandeberg, vars plötsliga försvinnande från Berlin förete märkliga likheter med mysteriet kring Wallenberg. Liksom denne har af Sandeberg stått i förgrunden för ett nationellt intresse. För några dagar sedan kom han åter till Sverige efter en lång och strapatsrik färd. Nu har han vilat ut hos släktingar och rekreationen har han använt till att söka bringa reda i de minnen och hågkomster han har från den långvariga vistelsen i Sovjetunionen.

Raoul Wallenberg, som blivit nationalhjälte i Ungern, där tusentals människoliv räddats genom hans tappra och oegenlyttiga insats för fascismens offer, försvann som bekant i det brinnande Budapest den 17 januari förra året. Sedan dess har man svävat i ovisshet om vart han tagit vägen. En mängd motsägande rykten har varit i svang men uppfattningen att han dukat under i den ungerska slutfasens kaotiska strider har så småningom blivit allmän, allra helst som tystnaden från officiellt håll varit obruten.

Stockholms-Tidningen har tillfrågat red. af Sandeberg om han på något sätt fått vetskap om Raoul Wallenbergs förhållanden efter den 17 januari 1945.

(Forts. sid. 12, spalt fyra)

af Sandeberg skildrar i St.-T. fångenskapen

Redaktör Edward af Sandeberg kommer i början av nästa vecka att inleda en utomordentligt intressant artikelserie i Stockholms-Tidningen om sina upplevelser och intryck under den nära ettåriga fångenskap, som han fick utstå i Sovjetunionen. Den dramatiska skildringen, som bl. a. bygger på erfarenheter från internering i tre ryska fångläger och en lång tids vistelse i ett undersökningsfängelse i Moskva, publiceras av Stockholms-Tidningen med ensamrätt för Sverige.

Edward af Sandeberg

Madame Kollontay förmedlade budskap till Wallenbergs mor

(Forts. från första sid.)

— När jag frigavs från Krasnogorsk-lägrät den 2 april i år och kom till Moskva, fördes jag först till ett samlingsställe för internerade utlänningar, berättar Edward af Sandeberg. I denna förläggning kom jag i kontakt med en rumän, vars namn jag även fick veta. Denne rumän hade redan vistats två månader på samlingsplat-

sen. Han talade om att han kommit till Ryssland som frivillig — han hade låtit arbetsmobilisera sig, som det hette. Denna frivillighet betyder dock inte att han stått utan övervakning, vilken praktiskt taget är obligatorisk gentemot utländsk arbetskraft och iaktas även mot personer, som uppehållit sig i Sovjetunionen under många år.

Aven Wallenbergs

chaufför dyker upp

När rumänen hörde att jag var svensk, frågade han mig om jag kände Raoul Wallenberg.

Tyvärr måste jag svara nekande. Jag hade då ingen som helst aning om vem Wallenberg var. Mannen talade emellertid om att han varit tillsammans med Wallenberg. Han hade arbetat vid industrier och kolhoser över nästan hela Ryssland, bl. a. i Sibirien och därvid kommit i förbindelse med en mängd fångar och internerade av olika nationaliteter.

Rumänen sade sig ha arbetat på samma plats som Wallenberg och enligt den uppfattning jag fick hade han skilts från svensken så nyligen som i februari detta år, alltså strax innan han själv fördes till samlingsstället i Moskva. Han nämnde också något om en chaufför i samband med Wallenberg, men eftersom jag inte kände denne, föll vårt samtal på denna punkt till marken.

Bekräftelse

i Botyrkafängelset

Jag måste här understryka en sak. När man som vi under en längre tid fått vitaminiattig förplägnad, är det ett känt faktum att minnet försvagas. Det står därför något vagt för mig vad rumänen yttrade. Jag kan endast erinra mig det jag nu nämnt, men detaljerna i vårt samtal har jag glömt. Det är först nu när jag kommit hem och närmare fått höra om Wallenberg, som jag kunnat dra mig detta till minnes.

I alla händelser har jag vissa hållpunkter att gå efter som gör att jag med bestämdhet kan försäkra att fantasin inte spelar mig några spratt. Det finns ytterligare ett faktum, som bekräftar rumäniens uppgifter.

I ännu ett sammanhang har jag nämligen hört talas om Raoul Wallenberg. Det var en gång tidigare, innan jag träffat rumänen. Under den tid jag satt i förvar i Botyrkafängelset i Moskva placerades en tysk fånge i min cell. Han inledde samtal med mig. Denne tysk hade suttit i samtliga tre stora undersökningsfängelser i Moskva. Dessförinnan hade han — enligt vad han omtalade — en tid tjänstgjort vid Kurlandsändaren och några månader följt med ryssarna bakom fronten. Tysken sade sig ha råkat Wallenberg och yttrade också någonting om en chaufför.

Viktig adress

blev cigarrett

För att återgå till rumänen, så fick jag hans adress, skriven på ett litet papper. Emellertid hade jag den principen att inte medföra några som helst papper eller anteckningar, då jag inte ville sätta min hemresa på spel. Därför rul-

lade jag en Mahorka-cigarrett av pappersslappen och rökte upp den. Rumänen kom inte att åka med vår transport, som gick över Frankfurt an der Oder utan skulle vänta till nästa transport, som gick över Odessa till Rumänien. Jag är alldeles övertygad om att han vid det här laget befinner sig i sitt hemland. Och det finns en möjlighet att få reda på mannens vistelseort.

Detta är huvuddragen av min historia i de avsnitt den gäller Raoul Wallenberg.

Sedan jag återvänt till Sverige har jag satt mig i förbindelse med Wallenbergs mor, fru von Dardel, och berättat för henne det jag med säkerhet vet. Självklart blev hon överlycklig, även om jag kraftigt framhöll att jag inte ville inge henne några falska förhoppningar.

Fru von Dardel förklarade för mig att hon aldrig tvivlat på att hennes son lever, sedan hon i början på 1945 erhöll ett officiellt meddelande, datumstämplat den 17 januari, att Raoul Wallenberg och hans egendom stod under ryskt militärbeskydd.

"Var ej orolig

för er son!"

Ungefär en månad senare uppsökte fru von Dardel Sovjetunionens dåvarande minister i Stockholm, Madame Kollontay, och framförde en personlig vädjan till henne att Raoul Wallenbergs hemresa skulle påskyndas så mycket som möjligt.

Madame Kollontay mottog henne mycket vänligt och försäkrade att hon ej behövde vara orolig. Madame Kollontay visste bestämt att allt var i sin ordning, så mycket mera som hon själv förmedlat det meddelande som tillställts fru von Dardel, slutar redaktör af Sandeberg.

Det kan här tillfogas att Raoul Wallenberg den 17 januari 1945 sågs i förvaltningscentralen i Tatra utca 6 i Budapest, där han infann sig tillsammans med två ryska officerare. Efter besöket steg Wallenberg jämte de båda officerarna in i en bil, av allt att döma en rysk armébil, och för bort. En medarbetare till Wallenberg har vidare uppgivit att han senare på dagen sett Wallenberg färdas i sin egen bil, som kördes av hans chaufför, på Arena ut. Omedelbart efter följde den ryska armébilen, i vilken två ryska officerare satt. Det förefaller sålunda mycket sannolikt att den omtalade chauffören fått göra Raoul Wallenberg sällskap under hans transport till Sovjetunionen.

Den publicitet som af Sandeborgs försökande fick både i svensk och utländsk press, anses ha varit en bidragande orsak till att den svenske kommunistens frigivande påskyndades och genomfördes. Man får hoppas att det samma bli fallet med Raoul Wallenberg, då en del av omständigheterna kring hans långa bortovaro nu börjat klarna.

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

^{DN/18}
Telegram

CHIFFER

Moskva den 28 juni 1946

N:o /38

BIL

INK. D. N:o

AVD.

HP

GR.

80

MÅL.

Ea

Cabinet

Stockholm

Dnr. /38. Enligt nyheterna dagens svenska förmiddagsradio
uppger Sandeberg han förutom rumännen Edert 148 även träffat en
tysk som lämnat uppgifter Wallenberg. Benäget tela detaljer
tyskens namn samt tid, plats sammanträffandet och allt övrigt
av relevans.

Barck-Holst.

EXP. 28
6 KR Cl. 18

JP 80 La

Telegram i chiffer från

UTRIKESDEPARTEMENTET

Avsant den 29/6 1946 kl. 01.00

Ankom den 29/6 1946 kl. 10.00.

Löst kl. 10.45. KR.

Ministre Suède

Moscou

Dnr.. 149. Sandeberg uppger - Edert 135 - han träffat rumänen, som var frivilligt arbetsmobiliserad i det samlingsställe i Moskva för internerade utlänningar, dit Sandeberg förts sedan han 2 april frigivits från Krasnogorsk. Rumänen skulle ha arbetat på samma plats som Wallenberg eventuellt även dennes chaufför senast i februari strax innan rumänen fördes till Moskva. Rumänen skulle lämna Moskva strax efter Sandeberg för resa Rumänien via Odessa.

M A E

Coll:

JLP 80 2a

Telegram i chiffer från
UTRIKESDEPARTEMENTET

Avsant den 30/ 6 1946 kl. 16.50.

Ankom den 1/ 7 1946 kl. 10.00.

Löst kl. 10.30. KR.

Cabinet

Stockholm

Dnr. 152. Primo. Sandeberg hade i Botyrkafängelset i Moskva träffat tysken Edert 138 vilken en tid tjänstgjort vid Kur-landssändaren och sedermera suttit i samtliga tre undersök-ningsfängelser i Moskva. Han skulle ha råkat Wallenberg och även omnämnt en chaufför.

Secundo. En i dagens Svenska Morgonbladet åter-given andrahandsuppgift att danske krigsfångesekreteraren Christiansen träffat Wallenberg i Ryssland har dementerats av Christiansen.

M A E

Coll:

19		
N:o 10	158	BPL.
INK. D. N:o		
AVD. ЖР	GR. 80	MÅL. 2a

BH. v. 10/18. Ba/AS

Ссылаясь на ~~свое~~ ноту от 8 марта 1946 года относительно розыска секретаря Шведской Миссии в Будапеште г. Рауля Валленберг, Шведская Миссия, свидетельствуя свое высокое уважение Министерству Иностранных Дел Союза ССР, имеет честь сообщить следующее:

По сведениям одного румына, который в начале апреля 1946 года в одном из сборных пунктов для интернированных иностранцев в Москве был добровольно мобилизован на работу, Рауль Валленберг и возможно, также его шоффер, работали на том-же пункте, как и румын, еще в феврале месяце 1946 года, до перевода румына в Москву. Упомянутый румын должен был около 10 апреля выехать из Москвы для возвращения в Румынию через Одессу.

Кроме того, как-будто и один немец встретил Валленберга и возможно тоже и шоффера. Упомянутый немец как-будто находился в Бутырской тюрьме и во всех трех остальных подследственных тюрьмах в Москве после того, как он некоторое время обслуживал так называемую Курляндскую радио-передачу.

Москва, 12 июля 1946 года.

В МИНИСТЕРСТВО ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ
СОЮЗА ССР,
Москва.

exp. 12.7.46

CHIFFER.

Moskva den 25 juli		19 46
N:o 150		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
JP	80	2

(A. JP 21 B)

CABINET

STOCKHOLM

Dnr. 150 Sedan innehållet Edra 149 och 152 utan omnämmande Sandeberg delgi-
vits utrikesministeriet början juli tillfrågade jag igår onsdag Abramov
huruvida något erfarits Wallenberg. A. upplyste ännu intet nytt framkom-
mit samt frågade samtidigt om ^{hur} fallet Makarova utvecklats. A. nämnde
Sandeberg numera hemkommit och publicerade tidningsartiklar, varav A.
tagit del.

Barck-Holst.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

1. BYRÅN

Stockholm den 12 augusti 1946.

1 bil.

Handwritten: 2-7
Am

2	493
17.8.46	
JUP	80 2a

Broder,

./.

Med översändande av nr 13 av tidsskriften OBS! ber jag få fästa uppmärksamheten på en däri intagen artikel angående Raoul Wallenberg. Som Du finner, summerar artikelförfattaren även ihop de åtgärder, som hittills vidtagits för efterforskning av Wallenberg.

Handwritten: Den tillgärna
Sten Sundberg

T.f. Chargé d'Affaires Barck-Holst,

M o s k v a.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Stockholm den 19 september 1946.

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

2 617

4/1046

Mr 80 2a

besv. An

Broder,

I frågan om Raoul Wallenbergs försvinnande ha vi från beskickningen i Budapest erhållit uppgift, att en f.d. ungersk Grenzoberleutnant vid namn Hodosi Kovacs Geza påstått sig tillsammans med Wallenberg ha vistats i rysk fångenskap mellan den 25 mars och den 27 maj 1945 hos 46:e nkvd-kommandot, som förflyttades från trakten av Budapest via Österrike till Deutsch-Winterstall i Tjeckoslovakien. Wallenberg skulle varit politisk fånge och anklagad att ha lett verksamhet för understödjande av tyska nazi-element i Ungern. Hodosi skulle hösten 1944 ha samarbetat med Wallenberg, varför misstag på person vore uteslutet. Beskickningen framhåller, att Hodosi icke gjort något vederhäftigt intryck och på flera håll karakteriserats såsom lögnare och fantast. Hodosi hade uppgivit, att svenske bankiren Engeström skulle varit medfånge till honom och Wallenberg. Engeström påstår sig emellertid icke ha sett Wallenberg sedan nyåret 1944. Beskickningen i Wien söker nu uppnå kontakt med en person vid namn Georg Eisenhart von Rothe, som enligt Hodosi även skulle varit Wallenbergs medfånge.

Detta meddelas för Din information.

Hen Thierpin
Deu Rothe

Envoyén Hägglöf,
Moskva.

Budapest den 16 september 1946

Nr 127

R 18

ang. Raoul Wallenberg

Strängt förtroligt.

Stockholm den 2 oktober 1946.

Nr 979. Överlämnas för strängt förtrolig kännedom till Envoyén Hägglöf, Moskva, med förmälan att omnämnde G.E. von Rothe numera lämnat Wien och ej kan antäffas.

Beckroptin

INK. BESK. MOSKVA		
D. No 1 179		
F. 10.4		
AVD.	GR.	MÅL
HP	80	Ea

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

I anslutning till vad telegrafiskt härifrån inberättats får jag vördsamt meddela, att jag denna dag i Oroszvár sammanträffat med gränslöjtnanten Géza Kovács Hodosi, som därvid lämnade följande upplysningar rörande legationssekreteraren Raoul Wallenberg.

Hodosi, som länge vistats i Sydamerika och Ostindien, hade år 1938 anställts som detektiv vid ungerska polisen med tjänstgöring vid byrån för kontroll av utlämningar. I denna sin egenskap hade han sommaren 1944 sammanträffat med Wallenberg och av denne sedermera anförtrott vissa uppdrag, bl. a. hade han fungerat som förbindelseman mellan Wallenberg och olika ungerska myndigheter. Den 25 februari 1945 hade Hodosi arresterats av den ryska polisen i Budapest på grund av innehav av främmande valuta (förmodligen även med anledning av sin tidigare verksamhet vid polisen) och därefter under tre månader hållits i fängsligt förvar hos ett NKVD-förband, av Hodosi kallat "46:e NKVD-kommandot", som följt efter fronttrupperna allteftersom de framryckt och till följd härav ofta bytt kvarter. Han kände icke till namnen på några officerare eller kunde ge andra uppgifter till ledning för förbandets identifiering. Från den 25 mars (NKVD-förbandet hade då legat i Banhida 30 km från Budapest) hade även Wallenberg varit fänge i samma lokal som Hodosi. De hade tillsammans hållits i fängsligt förvar och delat cell till dess Hodosi frigetts. Den 30 mars hade kvarteret flyttats till Nagy-Igmánd, den 2 april till Győr, den 5 april till Magyaróvár, den 10 april till Bruck, därefter till Bratislava, Strasshofe samt slutligen till Deutsch-Winterstall i Tjeckoslovakien, dit förbandet anlät den 7 maj. Några veckor senare, den 27 maj, hade Hodosi fått lämna fängelset

och sedan dess icke sett Wallenberg.

Wallenberg hade omtalat för Hodosi, att han arresterats på en gata i Budapest av ryska NKVD-poliser (tidpunkten därför kunde Hodosi ej erinra sig) och sedan dess hållits i fängsligt förvar hos ryssarna. Han hade anklagats för att ha varit ledare för en verksamhet, som understött tyska och nationalsocialistiska element i Ungern samt bedrivit spioneri-verksamhet. Wallenberg hade varit klädd i en gråaktig enredig sportkostym och låga bruna sportkängor med spännen. Hodosi uppgav vidare, att Wallenberg sagt sig vara frimurare. När Hodosi sista gången sett Wallenberg, hade denne varit mycket avmagrad men vid gott mod trots umbärandena under fängelsevistelsen.

På fråga, huruvida andra medfångar sammanträffat med Wallenberg, sade sig Hodosi endast känna namnet på en, nämligen Österrikaren Georg Eisenberth von Rothe, som i slutet av april någon dag varit inhyst i samma cell som Wallenberg och Hodosi i Strasshofe. von Rothe hade varit ingenjör vid Floridsdorffs lokomotivfabrik och bodde nu Himmelfortgasse 14, Wien I. (Härom har beskickningen direkt tillskrivit t.f. chargé d'affaires Malling i Wien). De övriga medfångarna hade varit tre Vlassov-officerare, vars namn Hodosi ej kunde erinra sig och som troligen ej längre vore i livet.

Vid återkomsten till Budapest i början av juni 1945 hade Hodosi i enlighet med instruktioner av Wallenberg velat uppsöka svenska beskickningen, men då någon sådan icke existerat vid denna tid, hade han omtalat sina upplevelser bl. a. för journalisten Szatmári (korrespondent till Svenske Dagbladet och Basler Nachrichten samt ordförande i utlandskorrespondenternas förening härstädes). Kort därefter hade Hodosi förflyttats till sin nuvarande post vid gränspolisen i Oroszvár, en by vid gränsen till Tjeckoslovakien.

De i Hodosis berättelse förekommande tids- och ortsuppgifterna återfinnas i de fickdagboksanteckningar, som Hodosi nedskrev kort efter fängelsevistelsen; Wallenbergs namn förekommer dock icke där. Med bestämdhet hävdar Hodosi, att det icke föreligger något tvivel om att medfångaren varit identisk med Wallenberg, som Hodosi säger sig ha känt väl. Rörande Hodosis trovärdighet finnes emellertid anledning att ställa sig skeptisk. Han gör icke intryck av att vara ett vare sig omdömesgillt eller vederhäftigt vittne. För att bestyrka sina uppgifter om samarbetet med Wallenberg har

Hodosi refererat till några av dennes medhjälpare, vilka emellertid sakna kännedom om Hodosis förbindelser med Wallenberg. Det är dock troligt, att han åtminstone sett Wallenberg och kände denne till utseendet. Dr. Sándor Brody (vicepresident i köpmannaförbundet), som känner Hodosi från dennes verksamhet såsom detektiv vid det läger, där Brody var internerad 1944, förklarar, att Hodosi i tjänsten uppförde sig väl mot de internerade - "er war anständig und wohlgesinnt" - men karakteriserar honom i övrigt som en föga pålitlig person, som vore i stånd att duka upp de mest fantastiska påståenden. Varken Brody eller någon annan tillfrågad har hört Hodosi omnämna sitt samarbete med Wallenberg. Hodosis uppgift att han i juni 1945 berättat sina upplevelser för Szatmári äro enligt denne fullständigt gripna ur luften. Hodosi hade överhuvudtaget aldrig ens nämnt Wallenbergs namn för Szatmári. Som journalist hade Szatmári självfallet icke försummat något tillfälle att söka skapa klarhet rörande Wallenbergs försvinnande. Szatmári betecknade Hodosi som lögnaktig och otillförlitlig - "ein ganz übler Mensch" - vars utsego om samarbetet med Wallenberg icke för tjänade tilltro.

I avvaktan på möjlighet att konfrontera Hodosi med Wallenbergs medhjälpare söker beskickningen kontrollera riktigheten av Hodosis uppgifter och inhämta upplysningar för bedömande av hans trovärdighet.

Efterforskningarna fortsätta rörande makarna Lichtner, vilkas nuvarande adress icke synes vara tillgänglig för de ungerska myndigheterna.

u/ Gunnar Gerring

Stalin...

(Forts. från sid. 1)

Söderblom anhöll om rysk undersökning

eller mindre som fånges i sällskap med tre ryssar lämnade Budapest för att bege sig till marskalk Malinovskis högkvarter och sedan aldrig avhörts, lever eller levat och döta i ryska koncentrationsläger. Författaren kan emellertid icke på något sätt dokumentera riktigheten av sina teorier. Han utgår från att ryssarna — ett förhållande som ju är känt även från Berlin — aldrig velat förfä varför enskilda neutrala kunnat stanna bland nazister utan att på något sätt vara i dessas tjänst. De har velat få bevis för att Wallenberg var tysk spion, därför har de försökt sig om hans person och har — vilket är ostridigt — haft hårda förhållanden med hans medarbetare.

Söderblom på avskedsvisit hos Stalin.

Det råder inga tvivel om att författaren korrekt återgivit vad biträdande kabinettsekreteraren envoyén Assarsson förtroligt meddelat Raoul Wallenbergs mor, fru von Dardel, om samtalet mellan Stalin och vår förre Moskva-minister, envoyén Söderblom. Den senare hade innan han lämnade sin

post blivit kallad till avskedsvisit hos Stalin, vilken han förut aldrig träffat. Stalin hade frågat om det fanns något samförstånd med Sverige.

Söderblom hade förnekat detta, men mot slutet av visiten bitt Stalin undersöka om det inte någonstans i Ryssland kunde finnas en svensk diplomat vid namn Raoul Wallenberg. Stalin hade då själv skrivit Raouls namn på en lapp. Så sent som för en månad sedan hade en tjänsteman i utrikesdepartementet ringt till fru von Dardel och meddelat att svenska beskickningen i Moskva låtit utrikesdepartementet veta att de ryska myndigheterna inte längre kan sysselsätta sig med frågan Wallenberg, eftersom Stalin själv tagit hand om den. De anser sig heller icke kunna påminna Stalins kansli om saken.

Många spår, men alla falska.

Rudolph Philipps redogör utförligt för de många spår som svenska myndigheter följt när det gällt att bringa klarhet i Raoul Wallenbergs öde. Han konstaterar mer eller mindre tydligt att de visat sig falska — hade han varit bättre underlättad, skulle han till exempel också kunnat ge besked om att spaningarna över hela kontinenten till slut ledde till att man fick tag i den ungerska judinnan Lichtner, som inför en svensk affärsman i Schweiz givit sig av att ha bevis för att Wallenberg levde, men satt i fängelse. Liksom i fråga om flera andra spår visade det sig här att det hela var fabulering eller minnesfel.

Hr. Philipps bara kastar ut påståendena utan att bevisa dem eller ge dem fastare form. Här ett: I mitten av september 1946 förklarade, skriver han, en medlem av ryska legationen i Stockholm i ryske militärfachens närvaro: Wallenberg lever och har det bra. Han är inte direkt häktad, men man måste omhänderta honom, eftersom han gjorde några dumheter efter befrielsen.

Den kritiske läsaren frågar varför icke Philipps eller andra direkt intresserade i fallet Wallenberg gjort svenska myndigheter uppmärksammade på vad som skulle ha sagts.

Ett annat: "I slutet av maj 1945", skriver Philipps, "fördes en fängtransport, i vilken enligt vittnesutsago även Raoul befann sig, av en av NKVD:s (ryska hemliga polisens) exekutionsplutoner ut från ett visst koncentrationsläger för att likvideras. Arkebuseringen inställdes emellertid och efter några timmars väntan fördes fångarna tillbaka till läget."

Alls ingen närmare angivelse av orten, inget närmare om vem detta värdefulla ögonvittne är.

Hr. Philipps tar också munnen full på annat sätt. Han tillåter sig kalla en svensk tidningsman, om vilken ingen kollega-konkurrent haft något öyligt att förtälja, för "naziinfluerad". Han anser sig kunna konstatera att Sverige bevärat en stor del av sitt välstånd och

Stalin själv tog hand om fallet Wallenberg

Stalin själv har tagit hand om undersökningen huruvida Raoul Wallenberg, som i januari 1945 försvann från det av röda armén besatta Budapest, ännu lever. De ryska myndigheterna, hos vilka svenska utrikesdepartementet gjort upprepade hänvänelser, sysselsätter sig på denna grund icke längre med fallet Wallenberg och anser sig heller inte kunna påminna Stalins kansli om saken.

Detta avslöjande gör den österrikiske, sedan länge i Sverige boende, skriftställaren Rudolph Philipps i en i dagarna utkommen bok, där han dels reser ett äreminne över den oförvågne svenskens arbete i Budapest för att ha räddat tusentals och åter tusentals judar undan gaskamrar och deportation,

dels skärskådar alla de spår som följts när det gällt att bringa klarhet över Wallenbergs öde.

Philipps driver den tesen att Wallenberg, som den 17 januari 1945, mer

Forts. sidan femton, spalt ett.

sin neutralitet genom koncessioner till tyskarna och gör bokslut på följande sätt: "Gentemot den maktgruppering som så småningom framstod som självklar segrare hade Sverige egentligen endast två stora goodwillposter att peka på i början av år 1945 — räddningen av de danska judarna och Raoul Wallenbergs stordåd i Budapest."

Citaten räcker.

Rudolph Philipps bok ger inte många nya fakta utöver vad förut är känt beträffande Raoul Wallenberg. Men den ger en påminnelse om att ogenomträngda dimnor alltiämt höljer de öden som den svenske partisansamariten gick till mötes.

Fallet Raoul Wallenberg:

Statsministern besvarar hr Håstads interpellation.

En rad frågor som måste uppklaras.

Doc. Håstads interpellation om den den 17 jan. 1945 i Budapest försvunne legationssekreteraren Raoul Wallenberg, svensken som räddade tusentals förföljda judar och ungrare till livet, kommer möjligen att besvaras mycket snabbt — möjligen redan om tisdag — av statsminister Erlander, som under exc. Undens frånvaro — denne deltar som bekant i FN-mötet i New York — fungerar som chef för utrikesdepartementet.

Huruvida interpellationsväret kommer att kasta nytt ljus över gåtan Raoul Wallenberg är mera tvivelaktigt. Tro- ligen kommer det att utmynna i ett uppräknande av de åtgärder, som UD hit- tills företagit i saken, och sluta med kon- staterandet, att man inte lyckats klar- lägga mysteriet. UD:s brådskas är täm- ligen lätt förklarligt. I dagarna har näm- ligen författaren Rudolph Philipp på Fredborgs förlag utgivit en bok, "Raoul Wallenberg", vari han ingående granskar frågan, huruvida Wallenberg är död eller i livet. Philipp förfäktar inte endast, att Raoul Wallenberg alltjämt — eller åtminstone säkert till den 15 oktober i år — lever i ett ryskt interneringsläger, utan han uppger också att såväl han själv som den försvunnes närmaste släk- tingar vet, var Wallenberg befunn sig så sent som nyssnämnda datum. Senare skall denne ha förflyttats till en tills vidare okänd plats.

Vad man officiellt känner till om Raoul Wallenbergs öde, är att han den 17 jan. 1945 försvann tillsammans med tre militärpolis i ryska uniformer, sedan han träffat två trovärdiga ungrar- re, med vilka han hade ett kort samtal, varav följande framgick: 1) Under de dagar Wallenberg ståt under ryskt skydd — sedan den 13 — hade han fått bra mat och god behandling. Han hade en rysk tjänare men måste varje natt flytta till något nytt ställe och kände sig som i skyddshäkte. 2) Han skulle nu resa till marskalk Malinovskis högkvarter men hade inte klart för sig, om det skedde som gäst eller fånge. Samma dag — den 17 jan. — meddelade den ryske vice utrikeskommisariern Dekanov, svenska moskvasändebudet Söderblom i en not, att de ryska myndigheterna ställt Wallenberg och hans egendom under sitt beskydd. Någon gång under februari månad bekräftade Sovjets ambassadör i Stockholm, madame Kollontay, detta vid ett samtal med Wallenbergs mor och för- säkrade, att det inte fanns minsta an- ledning till oro inför hans öde.

Uppgifterna att Wallenberg skulle ha mördats på väg till Malinovski och den demokratiska ungerska regeringen i De- brecezen aviserar Philipp som ovederhäft- iga, inte endast därför att han med egna undersökningar, genom meddelare på ort och ställe övertygat sig om att Wallenberg alltjämt lever. Han påpekar, att Wallenberg ledsagades av tre ryska militärpolis, vars namn inte endast han utan också Sveriges chargé d'affaires i Budapest, Rolf Arfwedson, känner till, och att det knappast finns anledning att tro på förekomsten av några tyska band i den av resan berörda trakten i Ungern, som är lätt att effektivt kontrollera. Däremot anför Philipp åtskilliga belägg för en stigande rysk misstro mot den svenska budapestlegationens medlemmar och framför allt mot Wallenberg, som ryssarna tydligen av någon outgrundlig anledning titt för sig vara tysk spion.

I fortsättningen redogör Philipp för de svenska myndigheternas, d. v. s. ut- rikesdepartementets, ansträngningar för att spåra upp Wallenberg och få honom sänd till Sverige. Utan att vilja ta ställning till Philipps mycket skarpa kritik av UD:s verksamhet i denna fråga, får man dock ibland vid läsningen ett intryck av något halv hjärtat vid handläggningen av ärendet. Visserligen är det sant, att Sverige inte hade möj- ligheter att framtinga något svar vid förfrågningar i Moskva men kanske ett mera energiskt uppträdande skulle kunnat ge andra resultat. Och när det gäller att fullfölja andra spår, som så att

att Raoul Wallenberg i fortsättningen stod under gyllt beskydd.

Redogörelse från UD inom kort.

Docent Håstads interpellation kommer att besvaras inom kort, och i samband därmed kommer UD att lämna en redogörelse rörande alla spår och efterforskn- ings hittills, emtalar utrikesrådet Graf- ström på Svenska Dagbladets förfrågan. UD har undersökt alla tänkbara upp- slag man fått från Ungern, Schweiz, Ru- mänien och Italien, men alla har runnit ut i sanden. Det påstående som gjorts av författaren Rudolph Philipp, att denne skulle sitta inne med material, vil- ket han av fruktan för att det kunde sippra ut till obehöriga inte vågade över- lämna till UD, betecknar utrikesrådet Grafström som nonsens.

För efterforskningarna efter Raoul Wallenberg har som Sv. D. redan tidi- gare kunnat meddela American Joint Distribution Committee ställt 2 500 dollar till förfogande. Summan har enligt vad Sv. D. inhämtat överlämnats till över- direktör v. Dardel, Karolinska sjukhuset.

UD:s verksamhet och senare tystnad kommer också i en ganske märklig dager, då Philipp utan gensaga meddelar, följ- ande i sin bok: "Den 13 januari (1945) kl. 7 på morgonen befrädes huset (där Wallenberg vistades) av ryssarna och ge- nom T-mannen Béla Révay bad Raoul den sergeant, som ledde den ryska trup- pen, att få tala med en högre rysk officer, då Raoul var Sveriges represen- tant, vilket han också bestyrkte genom att visa upp sina fullmakter som chargé d'affaires i de av ryssarna befräda de- larna av Ungern. Detta viktiga faktum har hittills förtigits". Här föreligger tre möjligheter: 1. Att Wallenberg av UD utsetts till chargé d'affaires, vilket för- faller osannolikt med tanke på läget i Budapest, där alla kommunikationer var avbrutna. 2. Att Wallenberg i rådande tvångsläge av sin chef envoyén Daniéls- son utrustats med denna fullmakt. 3. Att ett misstag föreligger. Att nå klarhet på denna punkt torde dock inte möta några större svårigheter.

Philipp anför som sina huvudteser, dels att han har säkra bevis för att Wal- lenberg lever och vistas i rysk interne- ring; dels att han ansåg sig ha grundad anledning tro, att Wallenberg efter vissa underhandlingar skulle komma till Stock- holm senast den 28 oktober i år; dels slutligen att efterspaning och förhänd- lingar inte sköts på effektivaste sätt av utrikesdepartementet. Han säger sig vi- dare inneha dokument, som bevisar rik- tigheten av dessa i hans bok framlagda synpunkter, dokument, som han av hän- syn till Raoul Wallenbergs framtida öde inte fänsar sig kunna överlämna till offentligheten. Att Philipp innehar dokument, som synes bestyrka de två första punkterna är tämigen säkert. Detsamma angående är det då, att utrikes- departementet så öppet och så snart som möjligt redogör för vad man vet och företagit i saken. Philipps bok har redan åstadkommit en mycket livlig dis- kussion, där som röd tråd går en undran över att fallet Wallenberg ännu efter 22 månader inte kunnat klarläggas, trots att vice utrikesminister Dekanov den 17 jan. 1945 — med senare bestyrkande av madame Kollontay — kunde meddela

Överlämnas från Utrikes-
departementets Pressbyrå.

Med kammarens tillstånd har hr Håstad till mig riktat följande frågor.

1. Vilka fakta är för regeringen kända rörande Raoul Wallenbergs öde?

2. Vill regeringen lämna kammaren en redogörelse för vad som åtgjorts och alltjämt måste åtgöras från utrikesdepartementet och andra myndigheter för att rädda Wallenbergs liv eller klarlägga hans öde alltifrån hans försvinnande för snart tjugu månader sedan?

Till svar å dessa frågor får jag anföra följande.

Efter de tyska truppernas inmarsch i Ungern i mars 1944 inträdde en stark försämring i de ungerska judarnas läge. I anledning härav igångsattes en svensk hjälpaktion, som åsyftade att söka förhindra deportation av judar, som genom nära släktskap med personer här i riket kunde sägas ha viss anknytning till Sverige. Då deportationerna på försommaren tilltogo i omfattning, riktade Konungen den 30 juni 1944 en personlig vädjan till ungerske riksföreståndaren amiralen Horthy. I samband härmed anställdes i juli 1944 Raoul Wallenberg vid beskickningen i Budapest för att under sändebudets ledning omhänderväsa beskickningens humanitära arbete, d.v.s. hjälpverksamheten bland judarna. En särskild avdelning vid beskickningen upprättades under Wallenbergs ledning, framst för att pröva de tusentals ansökningar om skyddspass, som strömmade in, och för att genom intervention hos de ungerska och tyska myndigheterna söka få anhållna eller inspärrade judar sätta på fri fot. Avdelningens personal rekryterades bland frivilliga judiska krafter och uppgick till flera hundratal personer.

Jag begagnar detta tillfälle att uttala regeringens stora uppskattning av det uppoftande och framgångsrika arbete i humanitetens tjänst, som en svensk man utfört under svåra och farliga förhållanden.

Vid de ryska truppernas framryckning genom Ungern kvarstannade Wallenberg jämte övriga beskickningsmedlemmar i Budapest

Det sista direkta meddelandet från beskickningen, som kom utrikesdepartementet tillhanda, innan staden omringades och förbindelserna med yttervärlden avbrötos var ett rutintelegram avsänt den 23 december 1944.

Efter denna tidpunkt avhördes intet från de i Budapest kvarvarande, förrän envoyén Söderblom i Moskva den 17 januari 1945 av vice utrikesministern Dekanosov underrättades om, att Wallenberg lyckats ta sig över till den av ryssarna erövrade delen av Budapest. De sovjetryska myndigheterna, hette det vidare, hade vidtagit åtgärder för att skydda Wallenberg och hans egendom.

Samma dag, d.v.s. den 17 januari 1945, sågs Wallenberg av olika personer på skilda platser i Pest, och de som då samtalade med honom uppges, att han hade för avsikt att i bil avresa till Debrecen. Det är också bekant, att han på resan medförde en större penningssumma.

För att söka få utrönt vad som kan ha hänt Wallenberg sedan han sista gången sågs den 17 januari 1945, har utrikesförvaltningen prövat och följt alla de uppslag och spår som på en eller annan väg kommit till dess kännedom. Med beklagande måste dock fastställas, att efterforskningarna hittills visat sig resultatlösa.

Jag övergår nu till att lämna en detaljerad redovisning för de av utrikesförvaltningen vidtagna åtgärderna och börjar då med vad som åtgjorts genom vår beskickning i Moskva.

Under januari och februari månader 1945, d.v.s. vid tiden omedelbart före och efter Budapests erövring riktade sändebudet i Moskva upprepade framställningar till sovjetryska utrikeskommisariatet för att erfara något om det läge, vari vår Budapestbeskickning befann sig. Då efter den lugnande sovjetryska förklaringen den 17 januari 1945, som jag nyss omnämnt, intet ytterligare avhörts rörande Wallenberg, instruerades i början av mars 1945 sändebudet i Moskva att förhöra sig hos vederbörande myndigheter. Instruktion om förnyade démarches telegraferades till Moskva den 17 mars och den 27 mars 1945.

På förslag av envoyén Söderblom i Moskva riktade bankdirek-

tör Marcus Wallenberg en skriftlig hänvändelse till Madame Kollontay, överlämnad den 28 april 1945, med begäran om hjälp vid efterforskningarna.

Den 21 april 1945 erhöll envoyén Söderblom instruktion att personligen hos vice utrikesministern Dekanosov hemställa, att de ryska militära myndigheter, under vilkas skydd Wallenberg på sin tid ställts, måtte anmodas verkställa noggrann undersökning rörande hans vidare öden. Denna démarche framfördes den 25 april 1945 och herr Dekanosov lovade därvid att genast vidtaga erforderliga åtgärder

Den 18 maj 1945 gjorde envoyén Söderblom en ny hemställan till herr Dekanosov om besked rörande Wallenbergs öde.

I en den 24 maj 1945 dagtecknad rapport från Moskva meddelade envoyén Söderblom, att han varit i förbindelse med den ungerske professorn, nobelpristagaren Szent Györgyö, vilken hade den svenska Budapest-beskickningen att tacka för sitt liv och väl kände dess medlemmar. Szent Györgyö berättade därvid, att han visserligen ej sammanträffat med Wallenberg bakom de ryska linjerna men likväl där erfärit, att man inom marskalk Malinovskis högkvarter glatt sig åt att den förste svensken påträffats.

Jämligt utrikesdepartementets instruktion gjorde militärattachén i Moskva den 5 juni 1945 hemställan till de ryska militära myndigheterna rörande Wallenberg. Ehuru från deras sida förklarades, att ärendet icke fölle under militärmyndigheternas avgörande, erhöll militärattachén dock intrycket, att även från deras sida en undersökning skulle göras.

Den 27 juni 1945 ombads nyssnämnde professor Szent Györgyö av envoyén Söderblom att efter återkomsten till Budapest söka förmå ungerska regeringen att efterforska Wallenberg.

Jämlikt erhållna instruktioner hemställde beskickningen i Moskva den 3 november 1945 ånyo om upplysning angående resultatet av efterforskningarna efter Wallenberg. Härvid underströks särskilt den vikt man på svensk sida tillmätte frågan med hänsyn till Wallenbergs ställning såsom legationstjänsteman.

Vid en av beskickningen i Moskva den 30 november 1945 före-

tagen förnyad démarche i utrikesministeriet meddelade chefen för dess skandinaviska avdelning, Abramov, att de sovjetryska militära myndigheterna ånyo beordrats att vidtaga undersökning men att besked om resultatet ännu icke ingått.

Envoyén Söderblom meddelade den 3 januari 1945, att han haft ingående samtal med såväl herr Abramov som med madame Kollontay angående Wallenbergs försvinnande.

I en rapport den 30 april 1946 meddelade envoyén Söderblom, att han vid flera tillfällen ånyo erinrat såväl herr Abramov som fru Kollontay om fallet Wallenberg.

När envoyén Söderblom i samband med att han lämnade ministerposten i Moskva i medio av juni 1946 personligen mottogs av marskalk Stalin och av denne tillfrågades, huruvida han hade några särskilda önskemål, förde han fram affären Wallenberg. Stalin lovade därvid söka bringa klarhet i saken.

Vid sin återkomst från sovjetrisk fångenskap berättade den svenske journalisten af Sandeberg i slutet av juni i år, att han i ett ryskt fångläger hade sammanträffat med en rumän och en tysk, vilka, såvitt af Sandeberg kunde erinra sig, skulle ha sett Wallenberg i februari. Dessvärre kunde af Sandeberg ej minnas dessa personers namn eller giva några konkreta uppgifter för deras identifiering. De ansträngningar från beskickningarna i Moskva och Bukarest, som icke dess mindre gjordes för att komma i förbindelse med dessa personer, blevo resultatlösa. Beskickningen i Bukarest hade tagit upp saken med bl.a. ryske överbefälhavaren i Rumänien.

Den 25 juli rapporterade beskickningen i Moskva att med utgångspunkt från af Sandebergs meddelanden nya démarches gjorts hos ryska vederbörande, vilka emellertid ej hade haft några upplysningar att lämna.

Det är emellertid icke bara genom beskickningen i Moskva som utrikesdepartementet sökt lösa gåtan om Wallenbergs försvinnande. Åtskilliga av våra övriga beskickningar ha parallellt med Moskvabeskickningens démarches var på sitt håll sökt följa de spår, som bragts till utrikesdepartementets kännedom.

Genom beskickningen i Rom anhöll svenska regeringen i början av år 1945 om Vatikanens hjälp för att erfara vad som kunde ha hänt våra tjänstemän i Budapest.

Den 2 mars 1945 ingick underrättelse från beskickningen i Bukarest, att Budapest-beskickningens samtliga medlemmar påstodes befinna sig i säkerhet med undantag av Wallenberg, som i medio av januari skilt sig från de övriga. Sändebudet i Bukarest erhöi i anslutning härtill instruktion att genom ungerska regeringen och med anlitande av andra vägar söka erhålla uppgift om var Budapest-beskickningens samtliga medlemmar, inbegripet Wallenberg, befunnit sig.

Under mellantiden hade den ungerska Kossuth-radion den 8 mars 1945 förklarat, att alla tecken tydde på att Wallenberg mördats av Gestapo-agenter.

Den 23 maj 1945 instruerades beskickningen i Bukarest att till mosaiska församlingen i Budapest söka framföra en begäran från professor Ehrenpreis om upplysningar rörande Wallenberg.

Den 1 juli 1945 telegraferade beskickningen i Bern att en tillförlitlig schweizare i början av april i Budapest träffat en person, som påstått sig ha sett Wallenberg, som då vore vid god hälsa och hölle sig dold i Pest. Då vi vid denna tidpunkt saknade representation i Ungern, ombads följande dag härvarande amerikanske minister att genom Förenta Staternas beskickning i Budapest göra efterforskningar efter Wallenberg. Till svar å denna hemställan meddelade amerikanska beskickningen den 21 augusti 1945, att State Department riktat flera förfrågningar rörande Wallenberg till olika amerikanska organisationer i Ungern, vilka emellertid hittills icke haft något att inberätta. De amerikanska myndigheterna komme att hålla uppmärksamheten fäst på fallet och omedelbart till svenska regeringen vidarebefordra de upplysningar, som kunde erhållas.

Beskickningen i Bern telegraferade den 28 augusti 1945, att en ungersk medborgare för tredje person skulle ha uppgivit, att Wallenberg fortfarande vore vid liv. Det vore emellertid enligt hans uppfattning lönlöst att företaga officiella démarcher.

Den 2 november 1945 meddelade utrikesdepartementet amerikanska beskickningen i Stockholm, att man vore tacksam, om amerikanska ministern i Budapest ville fortsätta sina ansträngningar. Beskickningen meddelade i anslutning härtill den 19 november 1945, att de amerikanska myndigheterna i Budapest varit i förbindelse med nyssnämnde ungrare, som emellertid icke hade sig något bekant om vad som kunde ha hänt Wallenberg efter den 17 januari 1945.

Den 15 mars 1946 meddelade beskickningen i Bern, att den varit i förbindelse med en schweizisk diplomat, tidigare ackrediterad i Budapest, som efter stadens erövring tillbringat ett år i rysk fångenskap. Han hade icke sammanträffat med Wallenberg, sedan denne sökte sig över till ryska sidan men sade sig ha goda skäl tro, att Wallenberg vore bättre anskrivnen hos ryssarna än kanske någon annan.

Aftonbladet innehöll den 29 juni i år en artikel om en svensk affärsman som på ett hotell i Schweiz i november 1945, alltså mer än 7 månader tidigare, träffat en ungersk dam, som uppgivit att hon från hemlandet erfarit, att Wallenberg befunnit sig i "ett litet fängelse på landet". Beskickningen i Budapest lyckades efter betydande ansträngningar spåra upp denna ungerska dam. Hon hade emellertid intet annat att förtälja om Wallenberg än att hon ryktesvis erfarit, att han lyckligen hemkommit till Sverige via Moskva.

Så snart vi erhöilo egen representation i Ungern, vid jultiden 1945, igångsatte beskickningen där ett vidlyftigt efterforskningsarbete. Vår chargé d'affaires i Budapest rapporterade härom den 26 januari 1946, att han bland annat genom ungerska tidningspressen tillkännagivit sin önskan att komma i förbindelse med personer, som kunde ha upplysningar om Wallenberg att lämna. Beskickningen hade låtit göra förfrågningar såväl bland Wallenbergs forna medarbetare, som bland andra ungerska judar och hos ungerska utrikesministeriet hemställt om en snabb och grundlig undersökning i ärendet. Beskickningschefen hade dessutom upptagit saken med sovjetryska beskickningen i Ungern. Ingen av den mångfald personer, som beskickningen utfrågat, hade sett Wallenberg efter den 17 januari 1945. En anonym sagesman hade emellertid uppgivit, att

han den 17 januari sett Wallenberg i en bil i Pest i sällskap med tre namngivna ryska militärer. Med anledning härav gjorde beskickningen i Moskva en ny démarche hos utrikesministeriet. Hittills ha dessa tre militärer emellertid ej kunnat identifieras av de ryska myndigheterna.

I början av juli 1946 erhöll utrikesdepartementet under rättelse att en ungersk medborgare uppgivit, att han våren 1945 tillsammans med Wallenberg och en svensk vid namn von Engeström suttit i rysk fångenskap i Tjeckoslovakien och sedermera jämte sina medfångar transporterats till staden Focsani i Bessarabien. Beskickningen i Bern lyckades komma i kontakt med nyssnämnde von Engeström, som meddelade att uppgiften måste vara felaktig. Han hade visserligen jämte den ungerske medborgaren åtföljt de åsyftade fångtransporterna och suttit i Focsani-lägreten men under denna tid varken sett eller hört omtalas Wallenberg, som han senast träffat hösten 1944.

En person vid namn Manfred Lundberg, som vid den av den ungerske medborgaren angivna tiden suttit i Focsani-lägreten, meddelade den 19 juli 1946, att han aldrig där sett Wallenberg eller hört nämnas, att någon svensk funnes i lägreten.

Den 1 augusti 1946 rapporterade beskickningen i Bukarest, att de ryska militärmyndigheterna i Rumänien förklarat sig icke kunna fastställa, huruvida Wallenberg varit i Focsani-lägreten.

Beskickningen i Budapest meddelade den 16 september 1946, att den varit i direkt förbindelse med nyssnämnde ungerske medborgare, som därvid bekräftat, att han suttit fången tillsammans med Wallenberg våren 1945. Han hade uppgivit, att en namngiven österrikare varit fånge tillsammans med Wallenberg vid månads-skiftet april - maj 1945. Denne österrikare har efterforskats av vår beskickning i Wien, som utrönt, att han i mars i år avrest till okänd adress i Tyskland utan att sedan låta sig avhöra. Utrikesdepartementet fortsätter sina ansträngningar att komma i förbindelse med denne man.

Den av mig lämnade redogörelsen ger svar på hr Håstads frågor om vilka åtgärder, som vidtagits av de officiella myndig-

heterna.

Det viktigaste uppslaget har naturligtvis varit och är alltså det, som med utgångspunkt i herr Dekanosovs förklaring den 17 januari 1945 bearbetats av beskickningen i Moskva. Något tillfredsställande svar har icke, såsom av min redogörelse framgår, erhållits på vår representants upprepade démarches och påminnelser. Till sist upptogs frågan av vårt sändebud med marskalk Stalin själv. Jag hoppas att den ärade interpellanten och kammarens övriga ledamöter skola ge mig rätt, då jag förklarar, att de mest enträgna och allvarliga försök gjorts att erhålla visshet om Wallenbergs öde. En av de instruktioner, som lämnades envoyén Hägglöf vid tillträdet av posten i Moskva, var att med de sovjetryska myndigheternas bistånd söka komma till slutlig klarhet i fallet Wallenberg. Jag vill ännu en gång understryka, att regeringen icke med vad som åtgjorts betraktar fallet Raoul Wallenberg som ett avslutat ärende. Alla ansträngningar komma jämväl i fortsättningen att göras och jag vill endast till sist uttrycka förhoppningen om att vi skola komma till visshet angående hans öde. Självklart räkna vi härvid i första hand på att upplysningar skola stå att vinna från de sovjetryska myndigheterna, till vilka upprepade hänvändelser ju redan skett och med vilka kontakt alltfört kommer att upprätthållas.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Stockholm den 15 november 1946

2 bil.

B. 74

INK BESK MOSKVA		
D. No 2 781		
6/286		
AVD.	GR.	MÅL
HP	80	En

Broder,

Häromdagen utkom i Stockholm en bok om Raoul Wallenberg av österrikaren Rudolph Philipp. Boken väckte en del uppseende i pressen, och jag översänder härmed tillsammans med ett exemplar av publikationen klipp av de viktigaste tidningsartiklarna.

Din tillgivne

Henrik Sahlman

Envoyén Hägglöf,
Moskva.

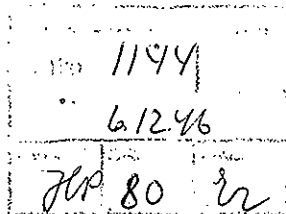
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Stockholm den 28 november 1946.

ang. Raoul Wallenberg

Nr. 144.

1 bil.

2 C19
6/12/46
4P 80 E

Herr Chargé d'Affaires,

Som Ni säkerligen redan erfarit interPELLERADE herr Håstad i Andra Kammaren i utrikesministerns frånvaro statsministern angående de åtgärder, som från utrikesförvaltningens sida vidtagits för att rädda Raoul Wallenbergs liv eller bringa klarhet i hans öde.

Interpellationen besvarades i går, varvid statsministern lämnade en utförlig katalog över, vad som i ärendet åtgjorts från utrikesförvaltningens sida alltifrån Wallenbergs försvinnande. Ni kommer genom Pressbyråns försorg att erhålla interpellations-svaret in extenso. Självfallet intaga därvid de démarcher i saken, som gjorts av beskickningen i Moskva till de ryska myndigheterna, en framträdande plats. Sedan envoyén Söderbloms vädjan till marskalk Stalin via den saknades familj bragts till offentlighetens kännedom i en nyutkommen mot utrikesförvaltningen kritisk bok av en öster-rikisk författare vid namn Philipp, kunde statsministern i sin riksdagsredogörelse icke förbigå denna viktiga episod.

Det torde inte råda någon tvekan om, att ryske ministern hållit sitt utrikesministerium underkunnigt om, vad som här skrivits och sagts i saken. Särskilt har han naturligtvis då understrukit den roll, man här tillmäter Dekanosovs förklaring den 17 januari 1945, som bildat utgångspunkt för alla hittills resultatlösa framställningar hos ryska vederbörande, inklusive Stalin själv.

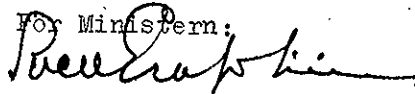
Med den aktualisering, som fallet Wallenberg sålunda bör

Herr t.f. Chargé d'Affaires U. Barck-Holst,
Moskva.

ha fått jämväl inom ryska utrikesministeriet, anse vi tiden nu vara inne för ytterligare en framstöt i saken. Jag har härom rådfört mig med envoyén Hägglöf, som delar vår uppfattning. Jag får därför anmoda Eder att, under framhållande av det uppseende mysteriet Wallenberg på sistone väckt inom svensk allmän opinion, under hand göra en förnyad anhållan hos vederbörande - helst så högt som möjligt - inom utrikesministeriet i Moskva. Ni bör därvid lämpligen i form av skriftlig promemoria överlämna i avskrift närslutna passus, som avslutade statsministerns interpellationssvar i riksdagen. Eder anhållan bör vara kvalificerad i så måtto, att svenska regeringen anser sig hava rätt att förvänta ett bestämt besked beträffande resultatet av de undersökningar, som vid upprepade tillfällen utlovats av de ryska myndigheterna. ./.

Mottag, Herr Chargé d'Affaires, försäkran om min fullkomligaste högaktning.

För Ministern:

Det viktigaste uppslaget har naturligtvis varit och är all-
jämt det, som med utgångspunkt i herr Dekanosovs förklaring den
16 januari 1945 bearbetats av beskickningen i Moskva. Något till-
fredsställande svar har icke, såsom av min redogörelse framgår,
erhållits på vår representants upprepade démarches och påminnel-
ser. Till sist upptogs frågan av vårt sändebud med marskalk Stolin
själv. Jag hoppas att den ärade interpellanten och kammarens övri-
ga ledamöter skola ge mig rätt, då jag förklarar, att de mest en-
trägna och allvarliga försök gjorts att erhålla visshet om Wallen-
bergs öde. En av de instruktioner, som lämnades envoyén Hägglöf
vid tillträdet av posten i Moskva, var att med de sovjetryska myn-
digheternas bistånd söka komma till slutlig klarhet i fallet Wallen-
berg. Jag vill ännu en gång understryka, att regeringen icke med
vad som åtgjorts betraktar fallet Raoul Wallenberg som ett av-
slutat ärende. Alla ansträngningar komma jämväl i fortsättningen
att göras och jag vill endast till sist uttrycka förhoppningen om
att vi skola komma till visshet angående hans öde. Självklart
räkna vi härvid i första hand på att upplysningar skola stå att
vinna från de sovjetryska myndigheterna, till vilka upprepade hän-
vändelser ju redan skett och med vilka kontakt alltfört kommer att
upprätthållas.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Stockholm den 28 november 1946.

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

Broder,

I anslutning till dagens depesch i Wallenberg-affären
får jag be Dig skicka oss ett telegram så snart ärendet framförts
i ryska utrikesministeriet.

*Lin. Wingin
Sven Luptin*

T.f. Chargé d'Affaires Barck-Holst,
Moskva.

"Wallenberg sannolikt internerad av ryssarna"

Riksdagen tilldrog sig osedvanligt stort intresse på onsdagen. I andra kam-
maren lämnade statsministern inledningsvis en utförlig redogörelse för alla
de spår som man följt utan att komma till klarhet i fallet Wallenberg. Bland
annat meddelade han att en ungrare i september i år förklarat att han suttit fän-
gen tillsammans med Raoul Wallenberg våren 1945. Interpellanten, hr Håstad,
var av den uppfattningen att den försvunne svensken internerats av ryssarna
och förts mot okända öden. Riksdagen avgjorde även frågan om fjärde li-
tern, och efter flera timmars debatt segrade Wigforss proposition om fort-
sätta inskränkningar i försäljningen av rusdrycker, trots att bevillningsutskot-
tets majoritet förordade återinförande av fjärde litem.

Det viktigaste uppslaget i Wallenbergs-
affären har varit och är alltså det som
med utgångspunkt i hr Dekanosovs för-
klaring den 17 januari 1945 bearbetats av
beskickningen i Moskva, sade hr Erlan-
der. Något tillfredsställande svar har inte

erhållits på vår representants upprepade
démarcher och påminnelser. Till sist upp-
togs frågan av vårt sändebud med mar-
skalk Stalin själv. (Dagens Nyheter har
tidigare redogjort för denna överläggning.)
Det är emellertid inte bara genom be-
skickningen i Moskva som UD sökt lösa
gåtan om Wallenbergs försvinnande, fort-
satte statsministern. Åtskilliga av våra
övriga beskickningar har parallellt med
Moskvabeskickningens démarcher var på
sitt håll sökt följa de spår som bragts till
UD:s kännedom.

Man har begärt Vatikanens hjälp, vi-
dare har svenska beskickningen i Bu-
karest och beskickningen i Bern gjort ef-
terforskningar, och slutligen har ameri-
kanska organisationer inkomplat i spa-
ningarna. Hr Erlander redogjorde utför-
ligt för vad som gjorts, men tillade att
man inte kommit någon vart.

Beskickningen i Budapest meddelade
den 16 september detta år att den varit
i direkt förbindelse med nyssnärunda
ungerske medborgare, som därvid be-
kräftat att han suttit fängsen tillsammans
med Wallenberg våren 1945.

Han hade uppgivit att en namngiven
österrikare varit fänge tillsammans med
Wallenberg vid månadsskiftet april-maj
1945. Denne österrikare har efterforskat
av vår beskickning i Wien, som uttrönt att
han i mars i år rest till okänd adress i
Tyskland utan att sedan låta höra av sig.
Utrikesdepartementet fortsätter sina an-
strängningar att komma i förbindelse med
denne man.

I början av juli i år fick UD underrät-
telse att en ungersk medborgare uppgivit

att han våren 1945 tillsammans med Wal-
lenberg och en svensk suttit i rysk fän-
genskap i Tjeckoslovakien och sedermera
jämte sina medfångar transporterats till
staden Focsani i Bessarabien. Beskick-
ningen i Bern lyckades komma i kont-
takt med svensken, som förklarade att
uppgiften måste vara felaktig. Han hade
varken sett eller hört talas om Wallen-
berg, som han senast träffat hösten 1944.

Hr Håstad tar avstånd från Philipps kritik.

Hr Håstad (h) ansåg sannolikt att
Wallenberg i fjol internerats av rys-
sarna i Ungern och sedan förts vidare
till okända öden.

Först tackade hr Håstad för det snabba
och utförliga svaret. Jag tar fasta på
löftet att allt skall göras för att få slut-
lig klarhet om den svenske diplomatens
öde. I svaret dras ingen slutsats om vartåt
materialet pekar. Men lägger man ihop
de uppgifter vi nu fått med vad som
hörts av de anhöriga, finner man förvä-
nande samstämmighet i en rad uttalan-
den. Hr Håstad återopade vidare upp-
gifter ur en bok av den landsflyktige dr
Philipp samtidigt som han betonade att
denne författares värdering av UD:s an-
strängningar får stå för hans egen räk-
ning.

Först kom den ryska förklaringen av
Dekanosov om att Wallenberg var i den
ryska delen av Budapest, och sedan
har vi en rad uppgifter om att han
setts — bl. a. sade madame Kollontay
till modern att han var i trygghet hos
ryssarna. Dessa var mycket angelä-
ga om att bland Wallenbergs medar-
betare samla material mot honom, och
det skulle ej skett om han varit död.

Härpå kom hr Håstad med anklagelser
mot Moskvaministern Hägglöf för lik-
giltigt uppträdande mot de anhöriga. Hr
Hägglöf har i år fått två enträgna brev
från modern, men inte svarat. I somras
sökte hon få träffa hr Hägglöf när han
var hemma i Sverige, men förgäves.

Slutligen sade sig hr Håstad hoppas
att resultat kan vinnas i den atmosfär av
samarbete vartill det nu ingångna han-
delsavtalet med Ryssland syftar. Jag
vill upplysa om att jag röstade för av-
talet, och det ger många favörer åt
Ryssland. Alltså hoppas jag att det skall
bli möjligt att reda ut denna affär, som
dragit blickar till sig även från många
håll utom Sverige.

"Fördubblade ansträng- ningar för varje rykte."

Statsministern uttalade sin förvåning
över den kritik hr Håstad riktat mot
minister Hägglöf. Vid de samtal han
själv haft med ministern hade denne
visat sig mycket intresserad av Raoul
Wallenbergs försvinnande.

När svenska regeringen sökt utröna
Wallenbergs öde har detta varit av två
skäl, framhöll hr Erlander. För det
första får inte en framstående svensk
försvinna utan att vi får veta hur detta
gått till, och för det andra är det givet
att vårt intresse och vår iver eggats av
förhoppningen att Wallenberg kan be-
finna sig i livet. Inför varje nytt rykte
har ansträngningarna fördubblats. Det
är ett svenskt intresse att få Wallenberg
åter till vårt land.

Hr Håstad hade ordet för replik och

framhöll att hans invändningar mot mi-
nister Hägglöf gällt dennes uppträdande
mot de anhöriga och inte hans intresse
för själva saken.

SvD 29// Raoul Wallenbergs öde.

På en viktig punkt lämnade — enligt Dagens Nyheter (fp) mening — interpellationsdebatten om Raoul Wallenberg inte något riktigt klart besked. Ha de svenska representanterna hittills i detta sammanhang verkligen handlat med all den energi som kunnat utvecklas? För man, tillfogar tidningen, tolka statsministerns svar så att nya och mera energiska ansträngningar för att klara upp denna oroande fråga nu kommer att göras, har det goda syftet med herr Håstads interpellation likväl vunnits.

Vad man nu kan vänta är, säger Stockholms-Tidningen (fp), att UD slutar att gå som katten kring het gröt med ryssarna i denna sak och i stället i otvetydiga ordalag kräver klart besked i Moskva om Wallenbergs öde:

Man kan också instämma i hr Håstads yrkande på att regeringen klart låter informera Moskva om att den fritar Wallenberg från alla misstankar om spionage för tysk räkning, vilket tycks vara sakens springande punkt.

Svenska Morgonbladet (fp) har en komplimang att ge interpellanten:

Beträffande interpellanten, hr Håstad, så hör han utan tvivel till riksdagens bästa "frågare". När han gör sina framtöstar, har dessa alltid ett stort allmänt intresse. Han förstår mer än de flesta

att fånga just det, som är aktuellt och intresserar folk.

Fallet Wallenberg måste i Sverige utlösas både häpnad och misstämning, anser Östgöta Correspondenten (h):

Många vanskligheter kan vara förbundna med en liten stats mellanhavande med en stor — särskilt när det gäller en stor stat, där uppfattningar och begrepp i vissa avseenden är rakt motsatta våra. Det är dock för Sverige en nationell prestigesak att bringa ljus över denna affär.

Norrköpings Tidningars (h) slutomdöme om interpellationsvaret lyder:

De vidgade förbindelserna mellan de båda länderna bör göra det angeläget även ur rysk synpunkt att dunklet kring en svensk medborgares öde skingras så långt det är möjligt och i den mån gemensamma efterforskningar kunna leda till ett sådant resultat.

Regeringsorganet, Morgon-Tidningen, uttalar förhoppningen, att man från sovjettryskt håll skall visa intresse för att tränga till botten med saken:

Finns svensken i livet, måste han återböras till sitt land. Om så icke är fallet, bör full klarhet skapas över hans öde och de orsaker, som vållade att vårt land förlorade en tapper man.

Av någon anledning anser sig Upsala Nya Tidning (fp) böra misstänkliggöra interpellantens motiv. Tidningen förklarar, att "attackerna mot UD på denna gång tillbakavisats så övertygande som möjligt". Interpellationen har bidragit till att en offentlig redovisning har lämnats för åtgärderna i fallet Wallenberg. Något annat syfte kan den icke gärna ha haft.

Interpellationsdebatten

om Raoul Wallenbergs öde

skänkte, trots statsministerns utförliga redogörelse för de åtgärder som vidtagits, inte några mer uppseendeväckande insikter utöver dem som redan förmedlats genom Rudolph Philipps bok i ämnet. Vad man får ta fasta på är statsministerns bestämda försäkran att frågan inte betraktades som bordlagd, att alla ansträngningar även i fortsättningen kommer att göras. Indirekt anmärkte statsministern också att de rykten som har spritts om att Wallenberg skulle ha mördats av nazister inte föranleder svenska myndigheter att avskrika spörsmålen om det öde som en oförvägen förkämpe för goda ideal har rönt: i sitt svar på interpellationen gjorde han det genom att påpeka att utgångspunkten alljämt är Dekanosovs förklaring i januari i fjol. Denna förklaring var ju de facto ett kvitto på att Wallenberg övertagits av ryska myndigheter, och genom att åberopa förklaringen påpekar statsministern att man från rysk sida fortfarande har redovisningsskyldighet. Dröjsmålet med att fullgöra den har ju också från svensk synpunkt redan länge tett sig som i högsta grad anmärkningsvärt.

På en viktig punkt lämnade debatten inte något riktigt klart besked: har de svenska representanterna hittills i detta sammanhang verkligen handlat med all den energi som kunnat utvecklas? Statsministern talade vid ett par tillfällen om den intensitet med vilken efterforskningarna bedrivits; men det är uppenbart att många av dem som personligen ståt Wallenberg nära inte känt det som om aktiviteten varit tillräcklig. Det är mot bakgrunden därav som man får betrakta dr Philipps omdebatterade bok, ett arbete som uppbärs av ett osedvanligt lovvärt uppsåt, men som tyvärr inte i alla stycken utvecklar den sprudlande intelligens interpellanten lovordade den för, den logiska stringens som varit önskvärd. För man tolka statsministerns svar så att nya och mera energiska ansträngningar för att klara upp denna oroande fråga nu kommer att göras, har det goda syftet med hr Håstads interpellation likväl vunnits.

DN 29// PRESSGRANNAR

Värdet av interpellationen i Wallenbergsaffären är främst att det har fastställts att det finns en stark opinion i Sverige för att allt göres i syfte att vinna klarhet. Stockholms-Tidningen (fp) noterar med glädje statsministerns deklaration att "en svensk och en framstående svensk inte får försvinna utan att man gör klart hur det gått till".

Vad man nu kan vänta är att UD slutar att gå som katten kring het gröt med ryssarna i denna sak och i stället i otvetydiga ordalag kräver klart besked i Moskva om Wallenbergs öde. Om ryssarna icke anser sig kunna identifiera de tre namngivna ryska militärer, i vars sällskap Wallenberg försvann från Pest den 17 januari 1945, så kanske ett snabbare resultat står att vinna på den linjen, om deras namn utlämnas till publicering inte bara i Sverige, utan även i Amerika och andra länder, som med stort intresse följer utvecklingen i denna affär. Man kan också instämma i hr Håstads yrkande på att regeringen klart låter informera Moskva om att den fritar Wallenberg från alla misstankar om spionage för tysk räkning, vilket tycks vara sakens springande punkt.

Utrikesdepartementet har ibland verkat irriterat av att så många människor intresserar sig för den här saken och att man ifrågasatt om myndigheterna har gjort sitt yttersta. Det finns ingen anledning att vara förmärad — är UD-männen lika ivriga, kan de endast ha hjälp av att hemnaopinionen är aktiv och fordrande.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Stockholm den 30 november 1946.

Politiska avdelningen

1 bil.

Avdelningschefen

3.14.
Broder,

./.
För Din strängt förtroliga och personliga kännedom ber jag
härjämte få översända avskrift av en P.M. över samtal mellan kabi-
nettssekreteraren och härvarande ungerske minister angående Raoul
Wallenberg.

Innehållet kommer icke att delgivas Wallenbergs familj.

Sin Hopp
P. Wallenberg

T.f. Chargé d'Affaires Barck-Holst,
M o s k v a.

Strängt förtroligt.

P. M.

Ungerske ministern Böhm meddelade vid ett besök idag hos undertecknad, att han efter debatten häromdagen om Raoul Wallenbergs försvinnande - vilken han bevisat - skrivit till utrikesministeriet i Budapest och begärt att få hitsänt det material angående Raoul Wallenberg, som där kunde finnas. Dels hade nämligen efter vad han väste inrikesministeriet gjort en undersökning, dels hade en journalist, Ilno Levay, som hört till Wallenbergs skyddalingar, gjort efterforskningar och till och med skrivit en bok om Wallenberg. Möjligen skulle det material, som sålunda föreläge, kunna vara av intresse för utrikesdepartementet.

Jag tackade Böhm för de åtgärder han vidtagit och sade, att vi naturligtvis vore mycket tackasamma för alla de upplysningar, som kunde bringa ljus i detta mörka ärende.

Jag frågade därefter Böhm, om han hade någon egen mening om det öde, som träffat Wallenberg. Böhm svarade, att han mycket intresserat sig för fallet och att han vid sina besök i Budapest haft ingående samtal med ett flertal personer, som skulle kunna tänkas ge upplysningar. Resultatet av allt detta vore att han personligen dessvärre vore övertygad om att Wallenberg icke längre funnes bland de levandes antal. Wallenberg hade den 17 januari 1945 lämnat Budapest tillsammans med, som Böhm uppgav, två ryska officerare. Såväl Wallenberg som dessa officerare vore spårlost försvunna och Böhm hölle för sannolikt, att de i en förstad till Budapest, där sprängda delar av pilkorastyrkorna funnits, fallit offer för ett angrepp, förmodligen gjort i syfte att tillägna sig pengar m.m. Böhm sade vidare, att han sedan länge kände Philipp, som skrivit den nyligen utkomna boken om Wallenberg. Han betraktade honom som "ein ganz verrückter Kerl". Han vore icke att beteckna

[illegible]

14

Stockholm den 29 november 1946.

/undert./ K.I. Westman.

I en till dåvarande svenske minister i Moskva, herr Staffan Söderblom, riktad skrivelse av den 16 januari 1945 hade Vice Ministern för Utrikes Ärendena, herr Dekanosov, älskvärdheten meddela, att svenske undersåten, sekreteraren vid svenska beskickningen i Ungern, Raoul Wallenberg, anträffats vid Benczyrgatan i den av sovjettrupperna erövrade delen av Budapest samt att åtgärder till skydd av herr Wallenberg och hans egendom vidtagits av de sovjetiska militärmyndigheterna. Flerfaldiga förfrågningar hava sedermera framställts från denna beskickning rörande Wallenberg utan att dock någon som helst upplysning lämnats från vederbörande sovjetmyndigheter angående resultatet av efterforskningarna efter Wallenberg.

Den 15 juni 1946 mottog generalissimus Stalin i audiens minister Söderblom och utlovade på dennes hemställan att låta efterforska Raoul Wallenberg.

Då nu ännu efter snart två år från det Raoul Wallenberg togs i beskydd av de sovjetiska militärmyndigheterna ingen upplysning lämnats om honom, har fallet Wallenberg

väckt uppseende inom svensk allmän opinion.

Med anledning av i svenska riksdagen framställd förfrågan rörande Wallenberg, har

Statsministern lämnat redogörelse för efterforskningsåtgärderna på sätt framgår av i

./. översättning närslutna promemoria.

Med framförande av denna förnyade an-
hållan i saken understrykes, att svenska re-
geringen anser sig hava rätt att förvänta
ett bestämt besked beträffande re-
sultatet av de undersökningar, som vid upp-
repade tillfällen utlovats av de sovjetiska
myndigheterna.

Знаком из Университета
Империалского ген.

Примамая пов. Василь,
2-на парк-полет
на прием в 4 часа 12/11/96.

Служба 11/11 46/96

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

ang. Raoul Wallenberg.

1144

1444 U 28.11.46.

Moskva den 12 december 1946. 19

N:o 634 2 bil. BIL.

Strängt förtrolig.

INK. D. N:o

AVD..

GR.

MÅL.

AP

80

Ct

Eders Excellens,

Utöver vad jag tidigare inberättat efter mottagandet av ovan åberopade skrivelse får jag värdsamt meddela, att jag till åttlydnad av däri mottagna instruktioner begärt företräde hos vice-utrikesministern Dekanorov, som, sedan han på förfrågan om det ärende varom jag önskade tala, lät meddela, att han vore strängt upptagen samt att jag därför borde söka chefen för femte europeiska avdelningen. Som denne för närvarande uppgives vara bortrest, fick jag idag kl. 16.00 företräde för tff chefen för nämnda avdelning, herr Sysojev, som tidigare under ett par år tjänstgjort vid sovjetlegationen i Stockholm.

./.

Inledningsvis hänförde jag mig i ärendet till i avskrift närlagda uppteckning på ryska språket jämte därvid fogad promemoria, vilken utgör översättning till ryska av bilagan till ovan åberopade skrivelse. Den svenska grundtexten till nyssnämnda uppteckning bilägges värdsamt.

./.

Sedan Sysojev tagit del av uppteckningen jämte promemorian, framförde jag såsom min personliga uppfattning att det vore beklämmande om de utmärkta förbindelserna mellan Sverige och Sovjetunionen nu skulle behöva grumlans av den omständigheten att man efter snart två års förhållningar icke skulle kunna från rysk sida framkomma med en redogörelse för efterforskningarna efter Raoul Wallenberg och resultatet därav.

Hans Excellens

Herr Östen Undén

Minister för Utrikes Ärendena

etc., etc., etc.

På Syssojev härfter lovade taga saken under studium, betonade jag, att man redan hos Sovjet- myndigheterna haft tillräcklig tid därför och att man å svensk sida därför ansåge sig kunna kräva omgående svar.

Härefter frågade Syssojev om jag icke hade några mera angenäma ting att framföra, vartill jag genmilde att jag endast hade detta tragiska ärende att framföra. På Syssojevs fråga om jag icke hade några gynnsamma meddelanden att komma med beträffande fallen Makarova (338 U. 21.4.46), Granovski (601 B 31.10 46) och de i Sverige kvarvarande internerna (cirk. 18.U.30.1. 46.) ställde jag omedelbart en motfråga, huruvida jag finge fatta hans i detta sammanhang framställda spösmål, som en bekräftelse på att Raoul Wallenberg vore i livet och att det numera ifrågasattes en utväxling.

Syssojev, som synbarligen icke väntat denna vändning av samtalet, bestred kategoriskt att något samband förefunnnes mellan fallet Wallenberg och de tre ovannämnda fallen, utan hade han förfrågat sig därom av mera allmänt intresse. Under hänvisning till att dessa ärenden handlades mellan utrikesdepartementet och sovjetlegationen i Stockholm och att jag därför endast mera ytligt ägde kännedom därom framhöll jag beträffande Makarova, att han själv icke önskade lämna Sverige, att vi icke ägde lagliga medel att utdriva henne från vårt land men att vi med tillfredsställelse skulle se att hennes fader bereddes tillfälle överresa till Sverige för att övertala flickan medfölja honom till hemlandet. Fadern skulle få omgående visering, 2 veckors uppehållstillstånd i Sverige samt komma att förpassas därifrån till hemlandet försävt han sökte kvarstanna i Sverige. Granovski vore såvitt jag kunde minnas att betrakta såsom politisk flykting och hade därför ej kunnat utvisas. Hans nuvarande vistelseort vore mig okänd. Vad åter anginge de kvarvarande internerade, vore de så sjuka, att de icke kunde förflyttas och utgjorde därför ingen glädje vare sig för oss eller Sovjetunionen. Härmed - framhöll jag - hade jag redogjort för vad jag visste om dessa fall och hade icke sökt att undanhålla några mig därom tillgängliga upplysningar. Jag önskade livligt att samma öppen-

het nu måtte visas mig i fallet Wallenberg. Säkert hade herr Sysojev under sin Stockholmstid sammanträffat med medlemmar av familjen och vore väl förtrogen med dess förhållanden. På Sysojevs fråga upplyste jag att Raoul Wallenberg mig veterligen vore brorson till Jacob och Doddo Wallenberg. Härefter upprepade jag i något varierad form min personliga förhoppning, att man från rysk sida icke genom ytterligare tidsutdräkt skulle väcka ytterligare uppscende inom svensk opinion. Herr Sysojev sade då, att Krendets egentliga behandling låge i ett annat ministerium vilket beredde svårigheter. På min fråga om hand därmed avsåge Stalins Kansli eller Inrikesministeriet svarade han icke utan slog endast ut med armarna.

I morgon, fredagen den 13, har jag erhållit företräde hos f. vice utrikesministern Losovski, som var närvarande vid envoyén Söderbloms audiens hos Generalissimus Stalin den 15 juni i år. Jag avser erinra honom om vad som förekom vid sagda audiens samt till honom överlämna genomslag av ovan nämnda uppteckning jämte promemoria.

(B. A. H. 11. 11. 11.)

Blefmy

12/12 46		
N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

В направленном бывшему в то время шведскому посланнику в Москве г.Стаффу Седерблему отношении от 16 января 1946 года Заместитель Министра Иностранных Дел г.Деманов имел любезность сообщить, что шведский подданный, секретарь Шведской Миссии в Венгрии, Рауль Валленберг, обнаружен в занятой советскими войсками части г.Будапешта, по ул.Беншур, и что меры по охране г.Р.Валленберга и его имущества приняты советскими военными властями. На сделанные затем многочисленные запросы со стороны Шведской Миссии в отношении Валленберга никаких сведений, однако, от надлежащих советских органов о результатах наведенных справок о Валленберге получены не были.

15 июля 1946 года Генералиссимус Сталин принял посланника Седерблема и, воздавая его просьбы, обещал дать указания о розыске Рауля Валленберга.

Ввиду того, что почти два года прошло с тех пор, как Рауль Валленберг был взят под охрану советскими военными властями и еще никаких сведений о нем не представлено, случай Валленберг привлекает внимание шведского общественного мнения. В связи с представлением в шведском риксдаге запросом относительно Валленберга, Премьер-Министр представил отчет о принятых по розыску мерах, как явствует

из приложенного при сем в пороходе меморандума.

Представляя эту повторную просьбу по изложенному делу, подчеркивается, что Введеное Государство находит, что оно вправе ожидать определенного ответа в отношении результата принятых мер по розыску, которые советские власти при разных случаях обещали произвести.

Москва, 12 декабря 1946 года.

Основным, конечно, было и продолжает быть то, что - исходя из заявления г. Деканозова от 16 января 1945 года - обращивалось Миссией в Москве. Как явствует из моего отчета, какой-либо удовлетворительный ответ на демарши и напоминания моего представителя получен не был. В конце концов нашим посланником этот вопрос был затронут с генералиссимусом Сталиным. Я надеюсь, что тот, который сделал интерpellацию, и остальные члены палаты меня вполне понимают, когда я заявляю, что самые настоятельные и серьезные усилия были сделаны для выяснения судьбы Валленберга. Одна из данных посланнику Хегглефу при его назначении в Москву инструкций была та, чтобы, при содействии советских властей, постараться выяснить полностью случай с Валленбергом. Я еще раз желаю подчеркнуть, что Правительство не рассматривает - принимая во внимание то, что сделано - случай Валленберга законченным делом. И в дальнейшем будут сделаны все усилия, и я хотел-бы только выразить надежду, что мы выясним его судьбу. Само собой разумеется, что мы в первую очередь надеемся получить сведения от советских властей, и которым мы уже неоднократно обращались, и с которыми мы и впредь будем поддерживать контакт.

BH/IF
KUNGL. SVENSKA
BESÖK Wallenberg.
634 B. 12.12.46.

Moskva den 14 december 1946.		
Nr. 637.		19
HR.80.		BIL.
<u>Strängt förtroligt.</u> INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Eders Excellens,

Igår infann jag mig hos förre utrikesminister Losovski, som numera är chef för Sovinformbyrå. Herr Losovski, som befinner sig i 70-årsåldern, lär tillhöra den äldre kretsen av 1917 års revolutionsmän. Han är av judisk börd. Sedan han lämnat sin post i utrikesministeriet, har jag vid några tillfällen råkat honom på konserter, varvid jag fått tillfälle växla några konventionella ord med honom.

Herr Losovski mottog mig med mycken älskvärdhet, och jag förklarade mitt besök genom att ge en resumé över fallet Wallenberg samt framhålla, att ingen upplysning lämnats från rysk sida efter Dekanosovs brev den 16 januari 1945 till förre ministern Söderblom. Efter denna dag hade såväl Söderblom som jag vid flerfaldiga tillfällen förhört oss hos Dekanosov och Abramov utan att erhålla något besked om resultatet av de ryska efterforskningarna. Då intet avhörts efter cirka ett och ett halvt år, sedan Wallenberg tagits i röda arméns beskydd, hade envoyén Söderblom vid sin audiens hos generalissimus Stalin den 15 juni 1946 på dennes fråga om något önskemål funnes från svensk sida, redogjort för fallet Wallenberg och hemställt om besked. Jag erinrade om att Stalin antecknat Wallenbergs namn samt att han givit sitt löfte att låta bedriva saken. Men ännu idag, fredagen den 13 december 1946, d.v.s. snart två år efter Dekanosovs brev, föreläge intet besked därutöver. Jag hade sökt företräde till igår hos Dekanosov i just detta ärende, men han hade låtit meddela, att han vore strängt upptagen samt hänvisat mig till t.f. chefen för nordeuropeiska avdelningen, herr Sisojev, till

Hans Excellens
Herr Östen U n d é n,
Minister för Utrikes Ärendena,
etc., etc., etc.

vilken jag igår överlämnat en uppteckning samt en promemoria, varav jag nu överräckte genomslag till herr Losovski. Härefter framhöll jag, att allmänna opinionen i Sverige vore upprörd över Wallenberg-fallet, vilket föranlett interpellation i riksdagen, varvid framförts ohämmad kritik av vår legation här samt utfall mot ministrarna Söderblom och Häggblom. Jag hade av fru Sonja Branting-Westerstahl, som nyligen på genomresa i Moskva besökt minister Losovski, bl.a. erfarit, att han noggrant följde vad som förekomme i svensk press, och jag förutsatte därför, att Losovski ägde kännedom om opinionsutvecklingen i Sverige. Enligt min personliga uppfattning vore det stor skada, om de svensk-ryska förbindelserna, som just under Losovskis ministertid utvecklats så tillfredsställande, nu skulle grumlans av Wallenberg-fallet.

Losovski, som under mitt andragande gjort utförliga anteckningar, vilka jag sökte i möjligaste mån fullständiga, anförde härefter, att han ju icke längre vore kompetent i dessa ärenden, som sorterade under utrikesministeriet. Härtill genmälde jag, att jag väl visste detta men att jag vänt mig till honom dels för att få hans belägg för vad som förekommit, då Söderblom mottogs av generalissimus Stalin och dennes löfte om efterforskningar av Wallenberg, dels ock för att han såsom informationschef måtte för ryska vederbörande framhålla den olyckliga utvecklingen av svenska opinionen med anledning av fallet Wallenberg. Därefter gav jag uttryck åt den humanitära synpunkten, att Wallenbergs åldrade moder och andra hans närmaste, som fyllts av glädje av Dekanosovs budskap den 16 januari 1945, numera i spänning avvaktade varje meddelande från Sovjetunionen om den försvunne.

Härefter uttalade minister Losovski, att han mycket väl erinrade sig Stalins samtal med Söderblom samt vad därvid förekommit i fallet Wallenberg. Han utlovade, att nu underrätta i första hand Stalin men även Dekanosov om vad som förekommit under vårt samtal.

Jag önskar framhålla, att mitt samtal med herr Losovski föregick i desiderat förtroendefull atmosfär samt att min fönimmelse av att jag sannolikt kommit in i den rätta kanalen.

Efter mitt samtal med herr Losovski är jag nödsakad att något se tiden an. Det kan ju tänkas, att Losovski telefonerar till Sta-

lin, men eftersom han gjorde så utförliga anteckningar under samtalet, förefaller det icke uteslutet, att han insänder skriftlig redogörelse till generalissimus, som nu är i Sotji. Med hänsyn till kommunikationsförhållandena kan jag knappast räkna med att få något som helst besked under de närmaste tio dagarna. Mycket möjligt är också att, såsom Madame Kollontai nämnde, man önskar avvakta Molotovs hemkomst, innan eventuellt svar lämnas.

/u/ Barck-Holst.

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

ang. Raoul Wallenberg,

637 B. 14.12.46.

Moskva den 22 december 1946. 19

Nr 646

HP 80
N:o

BIL.

~~Strängt förtroligt.~~

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

Eders Excellens,

Såsom jag redan telegrafiskt inberättat sammanträffade jag i torsdags under en större soiré på härvarande holländska ambassad med vice protokollchefen i utrikesministeriet, herr Kotchetkov, NKVD:s man i Utrikesministeriet. Ganska ofta råkar jag hemom och hans maka på tillställningar och båda ha vid olika tillfällen varit gäster här på beskickningen.

Under samtalet med Kotchetkov uttalade denne i vänlig ton med hänsyftning på Wallenberg-fallet: "I understand you are in a very difficult position now". Då jag inte ansåg lämpligt närmare ingå på saken, som herr Kotchetkov säkerligen känner i alla dess detaljer, sade jag endast: "Yes, I am, and you are the only ones who can help me out of it." Jag frågade därefter när utrikesminister Molotov väntas tillbaka till Moskva, varpå Kotchetkov svarade, att han icke visste dagen men att fartyget, som Molotov reste med nu befunne sig ungefär "midocean".

Ovan återgivna, korta samtal kan måhända förefalla alltför obetydligt för att giva anledning till inberättande. Redan den omständigheten, att Kotchetkov själv för saken på tal utanför tjänsterummet, förefaller dock vara ett belägg för att Wallenberg-fallet nu väckt ett visst intresse i Utrikesministeriet. Jag har efter mottagandet av instruktionen i 1444 U. 28.11.46 fört saken på tal allenast med Madame Kollontay, t.f. byråchefen Sysojev och f.vice utrikesminister Losovski. Här på beskickningen har endast herr Lindencrona såsom chiffrör haft tillfälle taga del av hand-

ns Excellens

Herr Östen Undén,

Minister för Utrikes Ärendena,

etc., etc., etc.

lingarna i ärendet. När sålunda herr Kotchetkov nu förde saken på tal, visar det att ärendet är föremål för någon slags behandling hos sovjet-myndigheterna. Därast något resultat omsider skulle uppnås i Wallenberg-fallet torde emellertid detta bero mindre på mina rätt bestämda demarcher eller på särskilda hänsyn till mig personligen än på interpellationen, den svenska presskampanjen och därav uppkomna farhågor för strömkantring i opinionen Ävensom envoyén Hägglöfs upprepade långa bortavaro, som på grund av svenska tidningssekriverier sannolikt numera här förmodas äga direkt samband med Wallenbergfallet. Symptomatiskt härför är, att, då jag den 3 dennes besökte v. utrikesminister Dekanosov i frågan om svensk representation i Berlin, han med viss iver förfrågade sig om tidpunkten för Hägglöfs återkomst. Sannolikt var han redan då orienterad av minister Tchernychev om vad som skrivits i svenska tidningar.

Utrikesminister Molotov väntades åter till Moskva med flyg igår. Med hänsyn till det f.n. dåliga flygvädret, kan det tänkas att han reser med järnväg från Berlin till Moskva och kan i så fall vara här tidigast i morgon. Då han torde vara fullt upptagen med andra viktiga ting de första dagarna efter sin återkomst, kan jag knappast räkna med att företaga någon vidare demarche i saken förr än någon av de sista dagarna i denna månad. Det förefaller mig kunna vara ur många synpunkter lyckligt om något besked från ryssarna kunde frapressas före den 16 nästkommande januari, då två år förflutit sedan Dekanosov meddelade att Wallenberg återfunnits. I annat fall kan befaras att svensk press åter för fram Wallenbergfallet.

KUNGL. UTRIKES-
DEPARTEMENTET

ang. interpellations-
svar rörande Wallenberg.

6 150

24.12.46

JUP 80 2a

Cirkulär N:o 150

P 2

1 bil.

7
9

Utrikesdepartementet har äran översända Hans Excellens
Statsministerns svar den 27 november 1946 i Riksdagens andra
kammare på riksdagsman Håstads interpellation angående
Raoul Wallenberg.

Stockholm den 29 november 1946.

Till Beskickningen i Moskva.

Med kammarens tillstånd har hr Håstad till mig riktat följande frågor.

1. Vilka fakta är för regeringen kända rörande Raoul Wallenbergs öde?

2. Vill regeringen lämna kammaren en redogörelse för vad som åtgjorts och alltjämt måste åtgöras från utrikesdepartementet och andra myndigheter för att rädda Wallenbergs liv eller klarlägga hans öde alltifrån hans försvinnande för snart tjugu månader sedan?

Till svar å dessa frågor får jag anföra följande.

Efter de tyska truppernas inmarsch i Ungern i mars 1944 inträdde en stark försämring i de ungerska judarnas läge. I anledning härav igångsattes en svensk hjälpaktion, som åsyftade att söka förhindra deportation av judar, som genom nära släktskap med personer här i riket kunde sägas ha viss anknytning till Sverige. Då deportationerna på försommaren tilltogo i omfattning, riktade Konungen den 30 juni 1944 en personlig vädjan till ungerske riksföreståndaren amiralen Horty. I samband härmed anställdes i juli 1944 Raoul Wallenberg vid beskickningen i Budapest för att under sändebudets ledning omhänderväsa beskickningens humanitära arbete, d.v.s. hjälpverksamheten bland judarna. En särskild avdelning vid beskickningen upprättades under Wallenbergs ledning, framst för att pröva de tusentals ansökningar om skyddspass, som strömmade in, och för att genom intervention hos de ungerska och tyska myndigheterna söka få anhållna eller inspärrade judar sätta på fri fot. Avdelningens personal rekryterades bland frivilliga judiska krafter och uppgick till flera hundratal personer.

Jag begagnar detta tillfälle att uttala regeringens stora uppskattning av det uppoftande och framgångsrika arbete i humanitetens tjänst, som en svensk man utfört under svåra och farliga förhållanden.

Vid de ryska truppernas framryckning genom Ungern kvarstannade Wallenberg jämte övriga beskickningsmedlemmar i Budapest

Det sista direkta meddelandet från beskickningen, som kom utrikesdepartementet tillhanda, innan staden omringades och förbindelserna med yttervärlden avbröts var ett rutintelegram avsänt den 23 december 1944.

Efter denna tidpunkt avhördes intet från de i Budapest kvarvarande, förrän envoyén Söderblom i Moskva den 17 januari 1945 av vice utrikesministern Dekanosov underrättades om, att Wallenberg lyckats ta sig över till den av ryssarna erövrade delen av Budapest. De sovjetryska myndigheterna, hette det vidare, hade vidtagit åtgärder för att skydda Wallenberg och hans egendom.

Samma dag, d.v.s. den 17 januari 1945, sågs Wallenberg av olika personer på skilda platser i Pest, och de som då samtalade med honom uppges, att han hade för avsikt att i bil avresa till Debrecen. Det är också bekant, att han på resan medförde en större penningssumma.

För att söka få utrönt vad som kan ha hänt Wallenberg sedan han sista gången sågs den 17 januari 1945, har utrikesförvaltningen provat och följt alla de uppslag och spår som på en eller annan väg kommit till dess kännedom. Med beklagande måste dock fastställas, att efterforskningarna hittills visat sig resultatlösa.

Jag övergår nu till att lämna en detaljerad redovisning för de av utrikesförvaltningen vidtagna åtgärderna och börjar då med vad som åtgjorts genom vår beskickning i Moskva.

Under januari och februari månader 1945, d.v.s. vid tiden omedelbart före och efter Budapests erövring riktade sändebudet i Moskva upprepade framställningar till sovjetryska utrikeskommisariatet för att erfara något om det läge, vari vår Budapestbeskickning befann sig. Då efter den lugnande sovjetryska förklaringen den 17 januari 1945, som jag nyss omnämnt, intet ytterligare avhörts rörande Wallenberg, instruerades i början av mars 1945 sändebudet i Moskva att förhöra sig hos vederbörande myndigheter. Instruktion om förnyade démarches telegraferades till Moskva den 17 mars och den 27 mars 1945.

På förslag av envoyén Söderblom i Moskva riktade bankdirek-

tör Marcus Wallenberg en skriftlig hänvändelse till Madame Kollontay, överlämnad den 28 april 1945, med begäran om hjälp vid efterforskningarna.

Den 21 april 1945 erhöll envoyén Söderblom instruktion att personligen hos vice utrikesministern Dekanosov hemställa, att de ryska militära myndigheter, under vilkas skydd Wallenberg på sin tid ställts, måtte anmodas verkställa noggrann undersökning rörande hans vidare öden. Denna démarche framfördes den 25 april 1945 och herr Dekanosov lovade därvid att genast vidtaga erforderliga åtgärder

Den 18 maj 1945 gjorde envoyén Söderblom en ny hemställan till herr Dekanosov om besked rörande Wallenbergs öde.

I en den 24 maj 1945 dagtecknad rapport från Moskva meddelade envoyén Söderblom, att han varit i förbindelse med den ungerske professorn, nobelpristagaren Szent Györgyö, vilken hade den svenska Budapest-beskickningen att tacka för sitt liv och väl kände dess medlemmar. Szent Györgyö berättade därvid, att han visserligen ej sammanträffat med Wallenberg bakom de ryska linjerna men likväl där erfärit, att man inom marskalk Malinovskis högkvarter glatt sig åt att den förste svensken påträffats.

Jämlikt utrikesdepartementets instruktion gjorde militärattachén i Moskva den 5 juni 1945 hemställan till de ryska militära myndigheterna rörande Wallenberg. Ehuru från deras sida förklarades, att ärendet icke fölle under militärmyndigheternas avgörande, erhöll militärattachén dock intrycket, att även från deras sida en undersökning skulle göras.

Den 27 juni 1945 ombads nyssnämnde professor Szent Györgyö av envoyén Söderblom att efter återkomsten till Budapest söka förmå ungerska regeringen att efterforska Wallenberg.

Jämlikt erhållna instruktioner hemställde beskickningen i Moskva den 3 november 1945 ånyo om upplysning angående resultatet av efterforskningarna efter Wallenberg. Härvid underströks särskilt den vikt man på svensk sida tillmätte frågan med hänsyn till Wallenbergs ställning såsom legationstjänsteman.

Vid en av beskickningen i Moskva den 30 november 1945 före-

tagen förnyad démarche i utrikesministeriet meddelade chefen för dess skandinaviska avdelning, Abramov, att de sovjetryska militära myndig etera ånyo beordrats att vidtaga undersökning men att besked om resultatet ännu icke ingått.

Envoyén Söderblom meddelade den 3 januari 1946, att han haft ingående samtal med såväl herr Abramov som med madame Kollontay angående Wallenbergs försvinnande.

I en rapport den 30 april 1946 meddelade envoyén Söderblom, att han vid flera tillfällen ånyo erinrat såväl herr Abramov som fru Kollontay om fallet Wallenberg.

När envoyén Söderblom i samband med att han lämnade ministerposten i Moskva i medio av juni 1946 personligen mottogs av marskalk Stalin och av denne tillfrågades, huruvida han hade några särskilda önskemål, förde han fram affären Wallenberg. Stalin lovade därvid söka bringa klarhet i saken.

Vid sin återkomst från sovjetrisk fångenskap berättade den svenske journalisten af Sandeberg i slutet av juni i år, att han i ett ryskt fångläger hade sammanträffat med en rumän och en tysk, vilka, såvitt af Sandeberg kunde erinra sig, skulle ha sett Wallenberg i februari. Dessvärre kunde af Sandeberg ej minnas dessa personers namn eller giva några konkreta uppslag för deras identifiering. De ansträngningar från beskickningarna i Moskva och Bukarest, som icke dess mindre gjordes för att komma i förbindelse med dessa personer, blevo resultatlösa. Beskickningen i Bukarest hade tagit upp saken med bl.a. ryske överbefälhavaren i Rumänien.

Den 25 juli rapporterade beskickningen i Moskva att med utgångspunkt från af Sandebergs meddelanden nya démarches gjorts hos ryska vederbörande, vilka emellertid ej hade haft några upplysningar att lämna.

Det är emellertid icke bara genom beskickningen i Moskva som utrikesdepartementet sökt lösa gåtan om Wallenbergs försvinnande. Åtskilliga av våra övriga beskickningar ha parallellt med Moskvabeskickningens démarches var på sitt håll sökt följa de spår, som bragts till utrikesdepartementets kännedom.

Genom beskickningen i Rom anhöll svenska regeringen i början av år 1945 om Vatikanens hjälp för att erfara vad som kunde ha hänt våra tjänstemän i Budapest.

Den 2 mars 1945 ingick underrättelse från beskickningen i Bukarest, att Budapest-beskickningens samtliga medlemmar påstås befinna sig i säkerhet med undantag av Wallenberg, som i medel av januari skilt sig från de övriga. Sändebudet i Bukarest erhöi i anslutning härtill instruktion att genom ungerska regeringen och med anlitande av andra vägar söka erhålla uppgift om var Budapest-beskickningens samtliga medlemmar, inbegripet Wallenberg, befunnit sig.

Under mellantiden hade den ungerska Kossuth-radion den 8 mars 1945 förklarat, att alla tecken tydde på att Wallenberg mördats av Gestapo-agenter.

Den 23 maj 1945 instruerades beskickningen i Bukarest att till mosaiska församlingen i Budapest söka framföra en begäran från professor Ehrenpreis om upplysningar rörande Wallenberg.

Den 1 juli 1945 telegraferade beskickningen i Bern att en tillförlitlig schweizare i början av april i Budapest träffat en person, som påstått sig ha sett Wallenberg, som då vore vid god hälsa och hölle sig dold i Pest. Då vi vid denna tidpunkt saknade representation i Ungern, ombads följande dag härvarande amerikanske minister att genom Förenta Staternas beskickning i Budapest göra efterforskningar efter Wallenberg. Till svar på denna hemställan meddelade amerikanska beskickningen den 21 augusti 1945, att State Department riktat flera förfrågningar rörande Wallenberg till olika amerikanska organisationer i Ungern, vilka emellertid hittills icke haft något att inberätta. De amerikanska myndigheterna komme att hålla uppmärksamheten fäst på fallet och omedelbart till svenska regeringen vidarebefordra de upplysningar, som kunde erhållas.

Beskickningen i Bern telegraferade den 28 augusti 1945, att en ungersk medborgare för tredje person skulle ha uppgivit, att Wallenberg fortfarande vore vid liv. Det vore emellertid enligt hans uppfattning lönlöst att företaga officiella démarcher.

Den 2 november 1945 meddelade utrikesdepartementet amerikanska beskickningen i Stockholm, att man vore tacksam, om amerikanske ministern i Budapest ville fortsätta sina ansträngningar. Beskickningen meddelade i anslutning härtill den 19 november 1945, att de amerikanska myndigheterna i Budapest varit i förbindelse med nyssnämnde ungrare, som emellertid icke hade sig något bekant om vad som kunde ha hänt Wallenberg efter den 17 januari 1945.

Den 15 mars 1946 meddelade beskickningen i Bern, att den varit i förbindelse med en schweizisk diplomat, tidigare ackrediterad i Budapest, som efter stadens erövring tillbringat ett år i rysk fångenskap. Han hade icke sammanträffat med Wallenberg, sedan denne sökte sig över till ryska sidan men sade sig ha goda skäl tro, att Wallenberg vore bättre anskrivnen hos ryssarna än kanske någon annan.

Aftonbladet innehöll den 29 juni i år en artikel om en svensk affärsman som på ett hotell i Schweiz i november 1945, alltså mer än 7 månader tidigare, träffat en ungersk dam, som uppgivit att hon från hemlandet erfarit, att Wallenberg befunnit sig i "ett litet fängelse på landet". Beskickningen i Budapest lyckades efter betydande ansträngningar spåra upp denna ungerska dam. Hon hade emellertid intet annat att förtälja om Wallenberg än att hon ryktesvis erfarit, att han lyckligen hemkommit till Sverige via Moskva.

Så snart vi erhöilo egen representation i Ungern, vid jultiden 1945, igångsatte beskickningen där ett vidlyftigt efterforskningsarbete. Vår chargé d'affaires i Budapest rapporterade härom den 26 januari 1946, att han bland annat genom ungerska tidningspressen tillkännagivit sin önskan att komma i förbindelse med personer, som kunde ha upplysningar om Wallenberg att lämna. Beskickningen hade låtit göra förfrågningar såväl bland Wallenbergs forna medarbetare, som bland andra ungerska judar och hos ungerska utrikesministeriet hemställt om en snabb och grundlig undersökning i ärendet. Beskickningschefen hade dessutom upptagit saken med sovjetryska beskickningen i Ungern. Ingen av den mångfald personer, som beskickningen utfrågat, hade sett Wallenberg efter den 17 januari 1945. En anonym sagesman hade emellertid uppgivit, att

han den 17 januari sett Wallenberg i en bil i Pest i sällskap med tre namngivna ryska militärer. Med anledning härav gjorde beskickningen i Moskva en ny démarche hos utrikesministeriet. Hittills ha dessa tre militärer emellertid ej kunnat identifieras av de ryska myndigheterna.

I början av juli 1946 erhöll utrikesdepartementet under rättelse att en ungersk medborgare uppgivit, att han våren 1945 tillsammans med Wallenberg och en svensk vid namn ~~von Engeström~~ ^{Svensk} suttit i rysk fångenskap i Tjeckoslovakien och sedermera jämte sina medfångar transporterats till staden Focsani i Bessarabien. Beskickningen i Bern lyckades komma i kontakt med nyssnämnde ~~von Engeström~~, som meddelade att uppgiften måste vara felaktig. Han hade visserligen jämte den ungerske medborgaren åtföljt de åsyftade fångtransporterna och suttit i Focsani-lägre^t men under denna tid varken sett eller hört omtalas Wallenberg, som han senast träffat hösten 1944.

En person vid namn Manfred Lundberg, som vid den av den ungerske medborgaren angivna tiden suttit i Focsani-lägre^t, meddelade den 19 juli 1946, att han aldrig där sett Wallenberg eller hört nämnas, att någon svensk funnes i lägre^t.

Den 1 augusti 1946 rapporterade beskickningen i Bukarest, att de ryska militärmyndigheterna i Rumänien förklarat sig icke kunna fastställa, huruvida Wallenberg varit i Focsani-lägre^t.

Beskickningen i Budapest meddelade den 16 september 1946, att den varit i direkt förbindelse med nyssnämnde ungerske medborgare, som därvid bekräftat, att han suttit fången tillsammans med Wallenberg våren 1945. Han hade uppgivit, att en namngiven österrikare varit fånge tillsammans med Wallenberg vid månads-skiftet april - maj 1945. Denne österrikare har efterforskats av vår beskickning i Wien, som utrönt, att han i mars i år avrest till okänd adress i Tyskland utan att sedan låta sig avhöra. Utrikesdepartementet fortsätter sina ansträngningar att komma i förbindelse med denne man.

Den av mig lämnade redogörelsen ger svar på hr Håstads frågor om vilka åtgärder, som vidtagits av de officiella myndig-

heterna.

Det viktigaste uppslaget har naturligtvis varit och är alltså det, som med utgångspunkt i herr Dekanosovs förklaring den 17 januari 1945 bearbetats av beskickningen i Moskva. Något tillfredsställande svar har icke, såsom av min redogörelse framgår, erhållits på vår representants upprepade démarches och påminnelser. Till sist upptogs frågan av vårt sändebud med marskalk Stalin själv. Jag hoppas att den ärade interpellanten och kammarens övriga ledamöter skola ge mig rätt, då jag förklarar, att de mest enträgna och allvarliga försök gjorts att erhålla visshet om Wallenbergs öde. En av de instruktioner, som lämnades envoyén Häggblöf vid tillträdet av posten i Moskva, var att med de sovjetryska myndigheternas bistånd söka komma till slutlig klarhet i fallet Wallenberg. Jag vill ännu en gång understryka, att regeringen icke med vad som åtgjorts betraktar fallet Raoul Wallenberg som ett avslutat ärende. Alla ansträngningar komma jämväl i fortsättningen att göras och jag vill endast till sist uttrycka förhoppningen om att vi skola komma till visshet angående hans öde. Självklart räkna vi härvid i första hand på att upplysningar skola stå att vinna från de sovjetryska myndigheterna, till vilka upprepade hänvänelser ju redan skett och med vilka kontakt alltfört kommer att upprätthållas.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Stockholm den 17 december 1946.

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

INR. BESK. MOSKVA		
D. No	2	1787
27.1.47		
AVD.	GR.	INÅL
JUP	29	B

Broder,

Din skrivelse i Wallenbergsaffären den 12 december 1946 återopas. Under samtalet med Sysojev framhöll Du på tal om pappa Makarovs eventuella hitresa, att han komme "att förpassas till hemlandet, försåvitt han sökte kvarstanna i Sverige". Därest ämnet ånyo skulle komma på tal, är det nog bäst att inte fullfölja denna linje. Skulle ryssarna släppa hit M. och resultatet bleve, att flickan övertalade pappan att stanna i stället för att följa med honom tillbaka, så tror jag, att förpassningsfrågan skulle bli en mycket delikat affär. Det var ju närmast tur, att inte Sysojev tog fasta på Ditt löfte som ett bevis för att de svenska myndigheterna när allt komme omkring vore villiga att rucka på sina asylrätts principer.

Ant. Ljunggren
Sveinruphins

t.f. Chargé d'Affaires Barck-Holst,

Moskva.

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

ang. Raoul Wallenberg.

646 B. 22.12.46.

Moskva den 30 december 1946. 19

HP	80 N:o	Nr 655	BIL.
Strängt förtroligt.			
INK. D. N:o			
AVD.	GR.	MÅL.	

Eders Excellens.

Vid besök den 27 dennes hos Madame Kollontay förstod jag av henne, att minister Tchernychev underrättat Utrikesministeriet om att Wallenberg-fallet icke påverkat de svensk-ryska relationerna, som nu vore bättre än någonsin och alltjämt förbättrades. På vilka upplysningar i Stockholm Tchernychev baserar sin nämnda uppfattning, som otvivelaktigt är synnerligen glädjande, undandrar sig mitt bedömande, men jag har av senast hitkomna svenska tidningar (av den 18 dennes) kunnat konstatera, att fallet Wallenberg icke för närvarande är föremål för behandling i svensk press.

Såsom minister Hägglöf redan tidigare under hand framhållit i Stockholm, äro utsikterna att uppnå resultat i detta egendomliga fall ringa, försåvitt man icke har något att sätta bakom sina demarcher. Då den svenska presskampanjen synes ha ebbat ut, förefaller det mig nu knappast vara ett gynnsamt ögonblick att åter uppsöka vederbörande här i saken. Däremot vore det måhända på sin plats, att jag eller minister Hägglöf, om han då återkommit, den 16 januari 1947, riktade en skrivelse till vice-utrikesminister Dekanosov med hemställan om upplysning om vad som förekommit i saken under de gångna två åren.

Olika uppfattningar kunna alltid förekomma om sättet, på vilket fall av förevarande art lämpligen böra bedrivas. I härvarande utrikesministerium har som regel, då Wallenberg-fallet förts på tal, omödelbart framställts förfrågan om gynnsamma underrättelser ingått i balt-frågan, i fallet Makarov och nu senast beträffande Granovski. Wallenberg-fallet har alltså här

Hans Excellens

Herr Osten Undén,

Minister för Utrikes Ärendena,

etc., etc., etc.

Exp 2.1.47.
KB

sökt begagnas såsom ett slags förhandlingsbasis. Huruvida ett motsvarande tillvägagångssätt förekommit i Utrikesdepartementet, när minister Tchernychev eller hans medarbetare gjort framställning i de tre nyssnämnda fallen, är mig icke bekant.

Ehuru något på sidan om det egentliga ämnet tillåter jag mig vördsamt nämna att beskickningen på begäran av chefen för Utrikesdepartementets Arvs- och Ersättningsbyrå genom marinattachén sedan den 19 sistlidne september efterforskar svenska motorseglaren "Svan" av Skärhamn, som med kapten och tre man senast i november varit sedd i Stralsund enligt vad som uppgivits i svenska tidningar. De sovjetiska marina myndigheterna ha hittills icke framkommit med resultat av sina efterforskningar. Det kan väl tänkas att fartyget förlist med man och allt, och i så fall kan otvivelaktigt mycket lång tid förflyta innan någon upplysning kan erhållas om de försvunna. Med den publicitet som i svensk press givits både Wallenberg-fallet och nu senare även fallet "Svan", kan i Sverige efterhand uppkomma en uppfattning om att färder i Sovjetunionen äro förenade med avsevärda risker. Därest en sådan uppfattning skulle vinna mera omfattande spridning, kan befaras att svårigheter framdeles uppstå att finna svenska ingenjörer eller andra experter, som vilja taga risken begiva sig ut till Sovjetunionen. För cirka fjorton dagar sedan besöktes beskickningen av ingenjör Magnusson från Nydqvist & Holm i Trollhättan, som skulle begiva sig till en icke namngiven ort omkring 120 km från Tiflis i Kaukasus för att där biträda med uppmontering av en vattenkraftsanläggning levererad av nyssnämnda svenska företag. På ingenjör Magnussons begäran har ordnats, så att han sänder meddelande per post eller telegraf till beskickningen var tredje vecka samt att han härifrån erhåller något gensidigt svarsmeddelande. Därest längre avbrott i meddelandena från herr Magnusson skulle uppstå, skulle härifrån vidtagas efterforskningsåtgärder. Ett första meddelande från Magnusson har idag hit ingått.

u. U.Barck-Holst

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

ang. Raoul Wallenberg.

655 B. 30.12.46.

Moskva den 14 januari 1947.		
Nr 20. N:o		BIL.
HP 80.		
Insträckt Kontrolligt.		
AVD.	GR.	MÅL.

Eders Excellens,

Såsom jag telegrafiskt inberättat, besökte jag igår, den 13 dennes, chefen för Utrikesministeriets nordeuropeiska avdelning, minister Novikov, vilken är medlem av Utrikesministeriets kollegium. Jag hade redan den 9 dennes begärt företräde hos vice utrikesminister Dekanosov, som dock låtit meddela att han vore strängt upptagen och därför hänvisade mig till herr Novikov. Med denne upptog jag bl.a. Wallenberg-fallet, vilket herr Novikov sade sig icke tidigare hava haft befattning med och som därför vore honom obekant. Jag redogjorde för Wallenbergs verksamhet vid Svenska beskickningen i Budapest, huruledes han måst fly för sitt liv undan nazisterna, att han tagits i Röda Arméns skydd och att vår beskickning här i Moskva redan ett par dagar därefter fått meddelande därom genom ett brev från herr Dekanosov den 16 januari 1945. En avskrift av detta brev överlämnade jag till herr Novikov. Sedermera, fortsatte jag, blevo genom sovjetmyndigheternas bemedling samtliga medlemmar av den svenska Budapest-beskickningen återbördade till Sverige - utom Wallenberg. Under de två år, som nu förflutit, sedan Raoul Wallenberg sist av oss avhördes, har beskickningen gjort otaliga framställningar och förfrågningar i Utrikesministeriet om honom men endast fått svar att efterforskningar pågå. Beskickningen har efter sina möjligheter sökt tillhandahålla material, som kunnat tänkas vara av betydelse för de ryska efterforskningarna. Av särskild vikt syntes vara innehållet i beskickningens note den 8 mars 1946 (bilagan till 158 B.10.3.46), varav jag nu överräckte en avskrift till minister Novikov. Härefter

Hans Excellens,
Herr Östen U n d é n,
Minister för Utrikes Ärendena,
etc., etc., etc.

nämnde jag, att minister Söderblom den 15 juni 1946 mottagits i avskedsaudiens av generalissimus Stalin samt att denne då uttalat sin tillfredsställelse över de goda svensk-sovjetiska förhållandena och de framsteg, som gjordes i det sedermera avslutade stora handelsavtalet. Stalin hade därefter frågat minister Söderblom om denne hade något önskemål att framföra, varvid Söderblom redogjort för Wallenberg-fallet. Stalin hade omedelbart givit sitt löfte att låta bedriva saken. Vid detta tillfälle hade även vice utrikesminister Losovskii och jag närvarit.

Härefter framhöll jag för herr Novikov, vilken uppmärksamhet fallet tilldragit sig i Sverige.

Minister Novikov, som gjort anteckningar under mitt anförande, uttalade härefter i bestämd, positiv ton, att det ju vore uppenbart, att Wallenberg på sin tid omhändertagits av sovjettrupper, att Novikov nu skulle närmare undersöka saken samt redogörelse för efterforskningarna skulle lämnas beskickningen.

Det kan måhända visa sig alltför optimistiskt från min sida men jag fick det intrycket, att Wallenberg-fallet kanske nu omsider börjar röra sig, så att någon slags redogörelse för de ryska efterforskningarna inom överskådlig tid kan vara att vänta. För såvitt intet avhöres i saken inom de närmaste två veckorna är min avsikt att den 27 dennes begära tid för förnyat besök hos minister Novikov.

Såsom jag tidigare vördsamt anfört, förefaller sannolikt, att man å sovjetisk sida anser minister Häggblöfs bortavaro beroende på Wallenberg-fallet. Detta sovjetiska intryck kan möjligen hava förstärkts därigenom att beskickningsmedlemmarnas numerär under senaste tiden faktiskt reducerats. Internt beror detta på helt ordinära förhållanden: Attaché Åkerrén har åtnjutit sedvanlig semester, som dock kommit att utsträckas på grund av en operation; pressattaché Jödahl har hemrest på semester och för läkarkonsultation för sig och sin dotter; kanslisten Reinius varit borta på semester, är nödsakad i morgon hemresa för konferenser med ABA och för vissa klädkompletteringar; marinattachéns maka hemreser troligtvis någon gång i nästa vecka för ordnande av personliga angelägenheter. Såvitt jag nu kan

bedöma hinner knappast någon av de nyssnämnda återkomma hit före den 27 dennes, i all synnerhet, som jag hos Chefen för Personalavdelningen föreslagit vissa rationaliseringsåtgärder. För övervägande av dessa böra de hemnavarande beskickningsmedlemmarna lämpligen beredas tillfälle att uttala sig, vilket måhända kan erfordra några dagars extra uppehåll i Stockholm. I den mån jag härifrån kan bedöma förhållandena, innebär minister Hägglöfs och ovannämnda beskickningsmedlemmars frånvaro från Moskva icke någon minskning av mina förhandlingsmöjligheter i Wallenberg-fallet.

Såsom saken f.n. ligger till anser jag, att tidningskriv-
verier i svensk press om fallet Wallenberg skulle mera stjälp
än hjälpa.

Därest inte avhöres från rysk sida under de närmaste två veckorna och jag vid nästa besök hos Novikov - d.v.s. omkring den 27 dennes - inte erhåller något godtagbart besked, har jag inte mycket mera att andraga i ärendet än vad som hittills redan kommit till användning. I så fall har jag också svårt att se vad min egen raison d'être här på platsen kan vara.

/u/ U. Barck-Holst

ÖVERDIREKTÖR
FRIEDRIK VON DARNIEL
SVEAVÄGEN 88
TEL. 327711

STOCKHOLM DEN 17 januari 1947

155

17.1.47.

H8 80 En
Wallenbergsson.

Envoyé Gunnar Hägglöv
Castle Hotel
Nybrogatan 9
S t o c k h o l m

Herr Minister,

Då jag hört att en ny aktion skall företagas för att till Sverige återföra min son Raoul Wallenberg, tar jag mig friheten att tillskriva Eder, Herr Minister, för att framföra några synpunkter.

Jag tänker närmast på att en bidragande orsak till att man i Moskva inte vill frigiva Raoul Wallenberg kan vara att man är rädd för att denne efter sin hemkomst i pressen och kanske även i en bok skulle skildra sina intryck från sin fångenskap på ett för Ryssland ogynnsamt sätt, så som skedde sedan redaktör af Sandeberg återkommit från Ryssland.

Jag ber Eder därför, Herr Minister, om Ni anser detta lämpligt för att utverka hans befrielse, att för de ryska myndigheterna framhålla att Raoul Wallenbergs familj och hans vägnar är villig garantera - även skriftligt - att han efter sin återkomst icke kommer att publicera sina intryck från fångenskapen eller på annat sätt medverka till att de komma till offentlig kännedom.

I förhoppning att det skall lyckas Eder, Herr Minister, att återföra min son till hemlandet.

Med utmärkt högaktning

F. von Darniel

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Moskva den 26 januari 1947. 19

N:o 11	9	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. HP	GR. 80	MÅL. Ea

Wallenbergs fms.

Herr Överdirektör,

Härmed har jag äran erkänna emottagandet av Eder
skrivelse den 17 innevarande månad angående Raoul Wallenberg

Jag har med intresse noterat innehållet av Eder
skrivelse.

Med Utmärkt Högaktning

G. Häglöf

Överdirektören Fredrik von Dardel
Sveavägen 88,
Stockholm.

EXP. 27
1

SVENSKA RÖDA KORSET

ORDFÖRANDEN

Telefon: 57 06 85 (Växel)

Postadress: Postfack, Stockholm 14

FB/BW

HÄR LÄSAS MOSKVA		
D. 150	15	63
24/1 47		
WP	BO	EA

Wallenberg Stockholm den 15. januari 1947.

a. a

/härsk inlämnat till
adressaten 3/2 47)

Käre Gunnar:

Jag vore Dig synnerligen tacksam om Du ville vidarebefordra bifogade brev till Presidenten för Ryska röda korset. Jag närsluter ävenledes en kopia av brevet så att Du skall veta vad det handlar om. Grafström har läst brevet och har ingenting att erinra däremot och är det i fullt samförstånd med honom jag översänder detsamma. Jag har fullt klart för mig att chanserna för ett positivt resultat äro mycket små, måhända obefintliga, men har jag ej velat underlåta att göra något med anledning av Fru von Dardels besök hos mig.

Jag vore Dig tacksam att få höra Din uppfattning angående mitt förslag av den 11. oktober. Du har ju varit i Stockholm den senaste tiden så det är ju möjligt att brevet anlänt efter Din avresa från Moskva.

För övrigt kan jag meddela Dig att jag hade ett mycket intressant samtal med Ryska röda korsets president i Paris när vi träffades på ett sammanträde. Jag hoppas, och tror, att samtalet skall ha varit till någon nytta och att förbindelserna mellan våra organisationer ytterligare skall förbättras.

Med hjärtligaste hälsningar:

Din tillgivne

Bernadotte-Winby

Envoyé Gunnar Hägglöf,
Kungl. Svenska Beskickningen,
M o s k v a.

FE/Sch

Stockholm, le 11 janvier 1947.

Le Président

Monsieur le Dr.Serge Kolesnikov

Alliance des Sociétés de la Croix-Rouge et
du Croissant-Rouge de l'U.R.S.S.

Monsieur le Président,

Il y a quelque temps, j'ai eu la visite de Madame Maj von Dardel, mère de Monsieur Raoul Wallenberg qui travailla avec une assiduité acharnée pour les Juifs à Budapest en 1944. C'est au cours des derniers combats de la conquête de la capitale hongroise, au début de l'année 1945, que disparut Monsieur Wallenberg. Le 17 janvier 1945, on manda de source officielle russe qu'il avait été pris par eux. Aucune nouvelle n'ayant pu être obtenue depuis ce temps-là, Madame von Dardel m'a demandé si, par les soins de la Croix-Rouge suédoise, il y aurait moyen d'avoir des renseignements sur le sort de son fils.

Pendant ces deux dernières années des négociations se sont poursuivies entre le Ministère des Affaires Etrangères ici et les Autorités Officielles de l'U.R.S.S. à ce sujet. Ces négociations ne sont pas encore, à ce que je sache, achevées. A la suite de la demande faite par Madame von Dardel à la Croix-Rouge suédoise, je ne veux pas manquer de vous en faire part en votre qualité de Représentant de la première et suprême Organisation Humanitaire de l'Union Soviétique. Ma démarche est dictée par le

11.1.1947.

désir d'aider à une mère qui vit naturellement depuis deux ans dans l'inquiétude et l'incertitude au sujet du sort de sont fils.

Avant de terminer, permettez-moi de vous dire combien j'ai été heureux d'avoir eu l'occasion de vous rencontrer à la Conférence à Paris en novembre dernier. Je constate aussi avec plaisir que nous recevons des renseignements de votre Organisation sur les prisonniers de guerre et les "displaced persons", et j'ai l'espoir que cette collaboration entre nos deux Organisations se développera et continuera à donner d'heureux résultats.

Veuillez agréer, Monsieur le Président, l'expression de ma haute considération.

F. Bernadotte

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

ang. Raoul Wallenberg.

Moskva den 30 januari 1947.		
N:o	Nr 41.	BIL.
HP 80.		
INK. D. N:o <u>Strängt förtroligt.</u>		
AVD.	GR.	MÅL.
HP	80	Ea

Eders Excellens,

Efter min återkomst till Moskva begärde jag samtal med vice utrikesminister Dekanoso, varvid jag genom chefen för protokollet, envoyén Molotsjkov, lät förstå att min avsikt vore att begära besked beträffande efterforskningarna efter R. Wallenberg. Efter fyra dagar meddelade mig herr Dekanoso att han vore helt upptagen av förberedelserna till den kommande konferensen i Moskva och att han därför måste bedja mig ursäkt att han finge hänvisa mig till chefen för utrikesministeriets nordeuropeiska avdelning, minister Novikov, vilken - som Dekanoso särskilt underströk - vore medlem av ministeriets kollegium.

Vid besök hos herr Novikov denna dag rekapitulerade jag rätt utförligt gången av detta ärende och erinrade om alla de olika demarcher, som beskickningen företagit. Jag underströk att två år nu förflutit sedan ryska militärmyndigheter tagit Wallenberg under sitt beskydd, och förklarade att svenska regeringen med berättigad bestämdhet krävde besked beträffande resultatet av de efterforskningar, som vid upprepade tillfällen utlovats av ryska myndigheter.

Herr Novikov sade sig väl känna till Wallenberg-fallet både från den utförliga exposé, som t.f. chargé d'affaires Barck-Holst lämnat honom vid besök den 13 innevarande månad, och från ett flitigt studium av ryska utrikesministeriets omfattande dossier i ärendet. Han förklarade att de mest energiska efter-

Hans Excellens,
Herr Östen U n d é n,
Minister för Utrikes Ärendena,
etc., etc., etc.
S t o c k h o l m.

EXP. 4
277
KR

forskningar bedrivits av generalstab, av militärpolis, av säkerhetspolisen och av ännu andra myndigheter, utan att man hittills funnit något spår av Wallenberg.

Jag erinrade om att beskickningen sökt hjälpa de ryska myndigheterna i deras efterforskningar; särskilt viktig förefölle mig vara den upplysning, som beskickningen i verbalnote den 8 mars 1946 lämnat utrikesministeriet rörande namnen på tre av de sex ryska militärpersoner, som den 17 mars 1945 setts tillsammans med Wallenberg.

Herr Novikov svarade att alla tänkbara möjligheter hade prövats men utan resultat.

Jag sade att jag förutsatte att efterforskningarna alltjämt bedrevs med oförminskad energi. "Ja, givetvis" svarade herr Novikov och tillade med ett småleende, "i synnerhet efter Edra ytterst energiska föreställningar". Han yttrade därefter att det ju icke vore utrikesministeriet, som självt hade hand om efterforskningarna, men att han vore övertygad om att de interna myndigheterna bedrivit undersökningarna med all energi. Generalissimus hade ju själv tagit kännedom om saken, tillade han.

Då jag sade att man dock haft mycket lång tid på sig för att bedriva efterforskningar, svarade herr Novikov att dylika undersökningar alltid taga lång tid. Det vore icke så lätt att snabbt få kontakt med alla lokala myndigheter.

Jag sade att jag med tillfredsställelse konstaterade att herr Novikov ansåge hopp föreligga för att återfinnande av Wallenberg. Härtill svarade min interlokutör att det på sakens nuvarande stadium vore omöjligt att med någon grad av säkerhet uttala sig om frågan huruvida Wallenberg lever eller icke, ty "det finnes säkerligen läger inom Sovjetunionen, som ännu icke kunnat slutföra ordern om efterforskning".

Här tystnade herr Novikov plötsligt, och såg en aning besvärad ut. "Det sista ber jag Eder betrakta som ett uttalande rent personligt för Eder själv".

Efter en liten paus, avslutades samtalet genom att jag

ånyo och med största eftertryck underströk den betydelse, som svenska regeringen fäster vid ett snabbt uppklarande av detta spörsmål.

I mina uttalanden till herr Novikov har jag använt starka uttryck för att angiva den svenska regeringens intresse av ett snabbt uppklarande av Wallenberg-frågan. Jag har sålunda sagt att den svenska allmänna opinionen icke på något sätt kunde förstå att de ryska myndigheterna efter två års tid vore ur stånd att lämna slutgiltigt besked. Jag har vidare förklarat att denna fråga hotade att störa det eljes goda förhållandet mellan Sverige och Sovjetunionen.

Då Novikov vid ett tillfälle sade att han själv och särskilt Dekanosov beklagade att jag själv utsatts för angrepp i press och riksdag, svarade jag att detta personligen vore mig likgiltigt, men att jag skulle allvarligt beklaga om förbindelserna mellan våra båda länder skulle taga skada av den tröghet, med vilken man på rysk sida syntes bedriva detta ärende.

Såsom saken nu ligger till förefaller det mig som om det närmast gällde att söka förmå ryske ministern i Stockholm att rapportera att svenska regeringen är allvarligt missnöjd med det långsamma sätt, på vilket saken synes bedrivas av vederbörande ryska myndigheter och att fortsatt dröjsmål kan komma att störa vårt goda grannskapsförhållande.

Sedan detta skett, torde denna beskickning böra upptaga frågan på nytt.

Jag anser mig böra rapportera att reaktionen inom härvarande utrikesministerium, erkännerligen herr Dekanosovs uppenbara iver att icke vidare befatta sig med frågan, enligt mitt förmenande är betingat av en rädsla att bliva personligen omnämnd i svensk offentlig diskussion. I synnerhet i ett land som Sovjetunionen, där sekretess är regel och offentlighet ett endast på officiell order tänkbart undantag, ligger det någonting ytterst avskräckande i tanken att samtal och demarcher kunna komma att refereras på ett sådant sätt som skett i Sverige beträffande

Wallenberg-affären. Den i Sverige offentliggjorda boken om Wallenberg redogör ju nästan ordagrant för de flesta viktigare telegram och skrivelser från denna beskickning. Detta är något för vederbörande ryska ämbetsmän oförståeligt och skrämmande.

Därmed vill jag ingalunda säga att offentlig diskussion i och för sig varit eller är av skada i denna fråga. Tvärtom tror jag att det för ^{det} vidare fullföljandet av den svenska regeringens aktion är nyttigt att saken debatteras offentligt och särskilt i riksdagen. Men en förutsättning är att man därvidlag icke refererar mer eller mindre förtroliga samtal eller omnämner enskilda ryska ämbetsmän.

Därest så befinnas önskvärt för att ytterligare understryka frågans betydelse, förefaller det mig sålunda icke vara något hinder för att regeringen till besvarande av eventuellt förnyad interpellation låter veta exempelvis att Ryska regeringen förklarat att energiska efterforskningar ägt rum men hittills icke lett till resultat och att svenska regeringen till svar förklarat såväl genom sändebudet i Moskva som till ryske ministern i Stockholm att regeringen är förvånad över att fullständigt besked icke kunnat lämnas efter två års efterforskningar med tillägg - om det befinnes önskvärt att ytterligare pressa saken - att regeringen anser ett fortsatt dröjsmål vara av natur att kunna störa det eljes goda grannskapsförhållandet. Det sista tillägget synes mig emellertid endast böra ifrågakomma därest regeringen verkligen är beredd att för Wallenbergssakens vidare bedrivande, och därest tillfredsställande besked icke inom rimlig tid erhålles, skrida till sådana åtgärder som en verkligt kyllig behandling av ryske ministern i Stockholm, för att nu icke tala om andra eventualiteter på de ekonomiska och kulturella förbindelsernas område.

/u/ G.Hägglöf

Raoul Wallenbergs öde

eller rättare ovissheten därom har förmått hans halvbror att i ett brev till president Truman vädja om dennes bistånd för att taga reda på om den försvunne svensken är död eller levande, och, om han är levande, var han finnes. Svenska UD förklarar att det ingenting har att göra med framställningen. Det är klart. UD:s medverkan vid en sådan framställning till president Truman skulle väl på en gång varit generande för Sverige och en förolämpning mot Sovjetunionen. Men framställningen vittnar på ett obehagligt sätt om, att de närmast intresserade och anhöriga icke hyser tilltro till det officiella Sveriges vilja eller förmåga att kasta ljus över saken. Om svenska myndigheter gjort vad de kunnat, vilket vi inte har någon anledning att betvivla, så har tydligen de anhöriga i alla händelser icke blivit övertygade därom. Det är kanske ovisst, om de ansträngningar som göres, gämnas eller skadas av offentlighet över saken. Utifrån sett förefaller en sådan offentlighet knappast kunna skada. Den illustrerar ju endast det svenska intresset för en av landets medborgare och borde snarare sporra Sovjetunionen till alivarligen ansträngningar att bringa ljus över mysteriet. Att detta kan vara svårt är förklarligt med hänsyn till det kaos, som oundvikligen måste ha uppstått vid och omkring de starkt rörliga fronterna, där all normal samhällsordning uppenbarligen råkade i upplösningstillstånd.

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Moskva den 9 april 1947. 19		
Förtroligt. N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. HP	GR. 80	MÅL. Ea

Broder,

Wallenberg

I anledning av Ditt brev den 15 sistlidne januari
angående Raoul Wallenberg överlämnade denna beskickning den
3 februari Ditt brev till härvarande Röda-korsorganisation.

Vi hava hittills icke erhållit något svar.

Jag skulle knappast tro att Ryska Röda Korset är
berett att ge sig in i en fråga, som är föremål för ryska polis
myndigheters utredning. Å andra sidan förstår jag mycket väl
att Du icke velat underlåta att göra något med anledning av
Fru von Dardels framställning hos Dig.

/u/ G.Hägglöf

Herr Greven Folke Bernadotte,
Svenska Röda Korset,
S t o c k h o l m.

2
1.4.42
R

USA vill bistå

R. Wallenberg

27.4.47 S.T.

Från St.-T:s New Yorkredaktör

ROLF LAMBORN.

NEW YORK 22 april. — Förhoppningarna om officiell amerikansk hjälp för att återfinna Raoul Wallenberg förefaller mycket ljusa, sedan Wallenbergs halvbror, Dardel — f. n. verksam vid Cornell-universitetet — mottagit försäkringar från talesmän för utrikesdepartementet i Washington, att man gärna skall bistå en officiell svensk aktion för att få Wallenberg återbördad till friheten. Republikanska partiets ledare, senator Vandenberg, har samtidigt ställt i utsikt att ta upp saken

(Forts. sid. 10, spalt fyra)

Wallenberg

forts. från sidan 1

med Marshall efter dennes hemkomst från Moskva.

Dardel har som bekant tillskrivit president Truman och just mottagit brev från utrikesdepartementet, varid det försäkras, att Wallenbergs arbete i Ungern som svensk legationssekreterare och hans samarbete med flyktingsbyrån War Refugee Board är välkänt och uppskattat av amerikanska regeringen, men de ansträngningar som gjorts för att lokalisera honom genom diplomatiska kanaler har hittills misslyckats. Personer som har hand om saken inom departementet, framhåller emellertid, att Washington gärna bistår en officiell svensk aktion, men någon begäran härom har ännu inte mottagits och inte heller några upplysningar om hur saken utvecklats.

De ledande männen i den numera upplösta flyktingsbyrån, chefen Pehle och dennes närmaste man Lesser, för vilken Wallenberg reste till Ungern, har även försäkrat Dardel, att Wallenbergs insatser är sådana, att han är berättigad till allt tänkbart amerikanskt stöd, och plikten att hjälpa åvilar i lika hög grad USA som Sverige, även om Wallenbergs förbindelser med Amerika på sin tid av självklara skäl måste hemlighållas.

Mrs Roosevelt gör Wallenberg-aktion

Mrs Eleanor Roosevelt har — enligt vad Stockholms-Tidningen erfar — hänvänt sig till de sovjetryska myndigheterna i USA med en framställning om att en kraftansträngning görs för att återföra den försvunne Raoul Wallenberg till hans familj. På tisdagen kom ett brev till Wallenbergs mor, fru von Dardel, från Sovjets generalkonsulat i New York. I brevet meddelades att ryska Röda korset omedelbart skall göra efterforskningar, om fru von Dardel gör anmodan härom hos Röda korset i Moskva.

Av de handlingar, som Mrs Roosevelt tillställt de ryska myndigheterna, framgår klart att vice utrikeskommisarie Dekanosov den 17 januari 1945 i en not, överlämnad till svenske envoyén Staffan Söderblom i Moskva, bekräftade att ryssarna tagit Raoul Wallenberg och hans egendom under sitt beskydd, ävensom att några personer avlagt otvetydiga vittnesmål om att Wallenberg lång tid efter den 17 januari varit omhändertagen av NKVD, det ryska nationalkommisariatet för folksäkerheten.

DN 24.4.47

AMERIKANSK AKTION I FALLET WALLENBERG

FRÅN DAGENS NYHETERS NEW YORK-KORRESPONDENT.

NEW YORK, tisdag.

Ordföranden i amerikanska senatens utrikesutskott, Arthur Vandenberg, har förklarat sig ämnat bringa frågan om svensken Raoul Wallenbergs försvinnande till utrikesminister Marshalls personliga kännedom för den händelse det skulle vara möjligt att företa en speciell USA-aktion i fallet.

Dagens Nyheter erfar att Vandenberg meddelat detta brevledes till Wallenbergs halvbror, civilingenjör Guy von Dardel, som för närvarande vistas som stipendiär i atomfysik vid Cornell-universitet. Ingenjör von Dardel förklarar också att han vid ett besök i Washington nyligen av tjänstemän i utrikesdepartementet fått besked att USA gärna skall bistå vid en officiell svensk aktion för att söka återfinna Wallenberg, men man har hittills inte fått begäran härom eller informerats om utvecklingen.

Den inflytelserike Vandenberg har uppmärksammat på det Wallenbergiska fallet i brev inte blott från hr von

Dardel utan även från Wallenbergs forna lärare och kamrater vid Ann Arbor-universitetet i Michigan, Vandenberg hemstat. Vandenberg har skrivit till hr von Dardel och meddelat honom att han helt delar uppfattningen att Wallenberg förtjänar all den hjälp och det intresse som den amerikanska regeringen kan ge honom, men han betonar svårigheterna att återföra saknade från Sovjetunionen.

Såsom svar på ett Dardelbrev direkt till Truman har USA:s utrikesdepartement betygat för hr von Dardel att Wallenbergs arbete i Ungern i sam-

arbete med det amerikanska War Refugee Board är känt och uppskattat av den amerikanska regeringen och att man beklagar att ansträngningarna att lokalisera honom genom diplomatiska kanaler misslyckats.

David Niles, som tillhör Trumans stab såsom administrativ assistent och tidigare hade samma ställning i Roosevelts stab, har försäkrat hr von Dardel att han skall göra vad han kan för Wallenberg. War Refugee Board sorterade på sin tid under Niles.

Även från det numera upplösta flyktingsorganets forna ledare, däribland dess Stockholmsrepresentant Yver Olsen, förklarar hr Dardel att han mottagit försäkringar om att de intensivt undersöker möjligheterna för Wallenbergs räddning och betraktar plikten att hjälpa honom vara

lika mycket USA:s som Sveriges, eftersom han verkade även på USA:s uppdrag.

Hr von Dardel förklarar för Dagens Nyheter: "Det stora intresse och vilja

att göra någonting åt saken som många USA-myndigheter och personer i ansvarig ställning visat, har gjort mig mer och mer övertygad om att amerikansk hjälp i förening med svenska utrikesdepartementets ansträngingar slutligen måste medföra resultat."

"Raoul Wallenberg i ryskt fångläger"

NEW YORK, söndag.

Civilingenjör Guy von Dardel förklarar i en insändare i New York Herald Tribune att familjen "lyckats fastställa" att Raoul Wallenberg hålls fången och satts i arbete av ryssarna.

Hr von Dardel säger att man uttröskt detta genom inofficiella kanaler och från personer som återvänt från Sovjetunionen. Han tillägger att rykten om Wallenbergs död emellanåt satts i omlopp, men när de spårats till källan har de visat sig fullkomligt ogrundade eller baserade på spekulationer av "sådana som i Wallenbergs död skulle se ett bekvämt slut på en besvärande affär".

S. A.

Raoul Wallenbergs mor VÄDJAR TILL SOVJET

Uppgift finns om alla interner i Ryssland.

— Legationssekreterare Raoul Wallenbergs mor, fru Maj von Dardel, kommer att hemställa hos Ryska röda korset om efterforskningar efter hennes försvunne son, omtalar hon vid ett samtal med Svenska Dagbladet. I ett brev från Sovjets generalkonsulat i New York har hon nämligen meddelats, att sådana efterforskningar kommer att igångsättas så snart hon gör anmodan därom.

I brevet från New York framhålles, enligt vad Svenska Dagbladet erfarit, att Ryska röda korset har uppgift om alla i Ryssland internerade. Naturligtvis lämnar fru von Dardel inte någon möjlighet oprövad, när det gäller att få sin son åter, och redan nu har hon vidtagit de nödvändiga stegen för att göra anmodan om den undersökning till vilken hon sätter sitt hopp. Det blir troligen Ryska röda korsets president, doktor Sergej Kolefnikov, som kommer att handlägga ärendet.

Aftonbladet 24 april 1947

Klarhet i maj i Wallenbergs försvinnande?

Ryssarna har anvisat väg — Aktion även
av Svenska Röda korset

Antligen har affären Raoul Wallenberg kommit in på rätt spår, och man har nu rätt att hoppas på snar klarhet kring den försvunne svenskens öde.

Uppslaget har kommit från ryskt håll. En halvbror till Raoul Wallenberg, civilingenjör Guy von Dardel, befinner sig just nu i USA, där han b. a. lyckats intressera mrs Eleanor Roosevelt för saken. Mrs Roosevelt som

är känd för sin ryssvänlighet och är ivrig anhängare av Wallace och hans politik, har utnyttjat sin goodwill hos ryssarna till att hos den officiella sovjetryska representationen i USA anhölla om åtgärder.

(Forts. sid. 2 skall två)

(Forts. från första sidan)

Denna hänvändelse har nu resulterat i att Raoul Wallenbergs moder, fru Maj von Dardel, från ryske generalkonsuln i New York mottagit ett brev, i vilket hon uppmanas att tillskriva presidenten för ryska röda korset, dr Sergej Kolesnikov och begära undersökningar. Det heter i brevet till fru von Dardel, att ryska röda korset har uppgift om alla i Ryssland internerade.

En av de närmaste dagarna kommer jag att sända en skrivelse till dr Kolesnikov, säger fru von Dardel vid ett samtal med AB. Jag är övertygad om att min son fortfarande är i livet, och när det gäller sådant brukar modersinstinkten inte slå fel. Det är nu min förhoppning, att den nu av ryssarna anvisade vägen snart skall leda till resultat.

Klarhet i maj?

Även svenska röda korset har givetvis det största intresse av att Raoul Wallenbergs öde klarläggs, och redan i januari värdade greve Folke Bernadotte till ryska röda korset i saken. Då AB ringde greve Folke Bernadotte, meddelade han:

— Fru von Dardel vände sig i januari till röda korsets överstyrelse med begäran om en hänvändelse till ryska röda korset. Jag skrev då genast till ryska rödakorschefen, dr Sergej Kolesnikov och lade fram saken för honom.

På detta brev har vi visserligen ännu inte fått svar, men i mitten av maj äger i Paris en internationell rödakorskonferens rum, och jag hoppas, att dr Kolesnikov då skall kunna lämna mig personligt besked om det resultat, till vilket ryska röda korset kommit vid sina undersökningar.

En som känner Wallenbergs öde

Civilingenjör Guy von Dardel förklarar i en artikel i New York Herald Tribune, enligt telegram från New York till DN, att familjen lyckats fastställa att Raoul Wallenberg hålls fången och satts i arbete av ryssarna. Hr von Dardel säger att han uttröt detta genom inofficiella kanaler och från personer, som återvänt från Sovjetunionen. Han tillägger att rykten om Wallenbergs död emellanåt satts i omlopp, men när de spårats till källan, har de visat sig fullkomligt grundade eller baserade på spekulationer sådana som i Wallenbergs död skulle se ett bekvämt slut på en besvärande affär. S.H.T. 2.4

Raoul Wallenberg i ryskt fångläger

NEW YORK, söndag.
Civilingenjör Guy von Dardel förklarar i en insändare i New York Herald Tribune att familjen "lyckats fastställa" att Raoul Wallenberg hålls fången och satts i arbete av ryssarna.

Hr von Dardel säger att man uttröt detta genom inofficiella kanaler och från personer som återvänt från Sovjetunionen. Han tillägger att rykten om Wallenbergs död emellanåt satts i omlopp, men när de spårats till källan har de visat sig fullkomligt grundade eller baserade på spekulationer av "sådana som i Wallenbergs död skulle se ett bekvämt slut på en besvärande affär".

Göteborgs Handels-
och Sjöfartstidning
28 april 1947

Dagens Nyheter
28 april 1947

DN 28.4.47

Ungersk handel med svenska skyddspass:

MT 3. 1942

600 av Raoul Wallenbergs skyddslingar har mördats

UD vidtar undersökning

Ryssarna har kidnappat blekingefiskare vid Hela

MALMÖ fredag (TT).

Två laxfiskare från Hörvik, 47-årige Birger Lindros och hans 40-årige bröder Frithiof Lindros, lär enligt vad som meddelas från Sölvesborg, ha blivit prejade i fiskevattnen

utanför Helahalvön och införda till Danzig.

Anledningen till anhållandet är obekant. Det ryktas emellertid, att orsaken skulle ha varit, antingen, att de fiskat på för dem förbjudna vatten el-

... på sidan 2.

BUDAPEST fredag.

Den svarta handeln med svenska skyddspass, som i viss utsträckning bedrevs här under sista krigsåret, i samband med juleförföljelsen, har för första gången blivit föremål för polisundersökning. Förhören avslutades nyligen och akterna har överlämnats till folksdomstolen, men det är ännu inte klart huruvida det skall komma till en process.

Anklagelsen riktar mot två ungerska industrimän, Vilmos Forgacs och Hugo Wohl, vilka under nämnda period deltog i den svenska hjälpverksamheten, som Raoul Wallenbergs medarbetare.

Fortsättning på sidan 2.

or sent att pren

Ryssarna har kidnappat ...

Forts. från sidan 1.

... att de kommit innanför tremilsgränsen. Fiskarna för hemifrån för omkring en vecka sedan. Inget som helst livstecken har under denna tid hörts från dem, men detta har icke ansetts, som anmärkningsvärt, då det knappast är möjligt för dem att komma i förbindelse med de hemmavarande.

Utrikesdepartementet har nu satt i gång undersökningar med anledning av det inträffade.

600 av Raoul Wallenbergs...

Forts. från sidan 1.

Wohls egentliga skuld torde emellertid enligt akterna bestå däri, att han hade reda på Forgacs manipulationer, men inte vidtog några åtgärder för att få en ändring till stånd. Ett stort antal vittnen hade varit i förhör och anklagelserna kan i huvuddrag uppdelas i tre punkter, nämligen:

- 1) handel med de svenska skyddspassen, som utan Wallenbergs kännedom såldes för ansevärda belopp till folk för vilka ett sådant dokument kunde innebära räddningen från en säker död,
- 2) utlämnande av 600 judar från ett av svenskhusen med påföljd att ett stort antal av de utlämnade dödades av nazisterna, samt
- 3) utlämnandet av en viss Lajos Turi, vilken bortfördes av en nazistkapten från det svenska skyddsområdet och nedsköts på gatan.

Av anmälan framgår att skyddspass, som varit avsedda för bestämda motta-

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Moskva den 16 maj 19479		
N:o	Strängt förtroligt.	
2	148	BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
JP	80	la

Broder,

Före min avresa till Moskva hade jag som Du nog hörde ett samtal med Raoul Wallenbergs moder, fru von Dardel, över vilket upprättades en promemoria, som torde ligga på dossier i UD. Såsom framgår därav, delade fru von Dardel min uppfattning om att det i nuvarande läge ej vore klokt söka förmå amerikanska vederbörande göra en aktion i Wallenberg-fallet. Jag förstod också att hon ämnade ge sin son i U.S.A. del av denna uppfattning.

Av nyligen hit anlända svenska tidningar finner jag emellertid att civilingenjören Guy von Dardel - den försvunnes halvbroder - i U.S.A. söker föranleda något slags amerikansk démarche. Det är ju möjligt, att halvbroderns åtgöranden skett utan att fru von Dardel tillfrågats därom - under alla förhållanden skulle det vara värdefullt erfara om fru von Dardel ändrat mening eller ej efter vårt samtal. Likaså vore det önskvärt få veta om någon amerikansk framställning hos ryska vederbörande förekommit eller ej.

Skulle amerikanarna verkligen ha agerat förefaller det mig för övrigt påkallat upptaga hela frågan om vårt fortsatta bedrivande av saken till förnyad prövning - att köra tandem med amerikanarna här just nu torde ej vara ägnat gagna varken Wallenberg eller Sverige. Skulle å andra sidan någon amerikansk aktion ej ha förekommit, synes det mig icke just nu vara rätta ögonblicket att från beskickningens sida göra en förnyad förfrågan i saken utan torde^{no} därmed lämpligen bära anstå någon tid till dess att skrifterna kring halvbroderns amerikanska göranden och låtanden sjunkit något i glömska. Jag beklagar detta, då jag efter mitt senaste samtal med Excellensen hade pla-

Herr Utrikesrådet Sven Grafström,
Stockholm.

EXP. 1/5

nerat att så snart hövlighetsvisiterna undanstökats taga upp Wallenbergsaffären på nytt. Det behöver säkert ej tilläggas att mitt resonemang här ovan är byggt på den förutsättningen att vi genom en påminnelse verkligen vill söka nu nå eller i allt fall påskynda ett positivt resultat - om nu ett sådant överhuvudtaget ligger inom det möjligas gränser. Skulle syftet å andra sidan endast vara att som en gest mot Wallenbergs moder läsa en mässe inför herrarna i MININDEL kan jag naturligtvis aktualisera frågan när som helst.

/u/ R. Sohlman

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

t.f. Avdelningschefen

Stockholm den 27 maj 1947.

1 bil.

KUNGL. UTRIKES DEPARTEMENTET	
2	242
28.5.1947	
JP	80 Ea

Broder,

I anledning av Ditt handbrev den 16 maj rörande Raoul Wallenberg ber jag få meddela Dig att, eftersom nu flera veckor förgått sedan de av Guy von Dardel inspirerade skrifterna i amerikansk press, vi anse att Du utan risk för komplikationer kan göra en förnyad démarche. Därvid skulle Du kanske kunna framhålla, att Excellensen den 9 april samtalsvis upptagit frågan med Tchernychev. Denne hade visserligen sagt sig "icke närmare kämma till" saken men lovat skriva Moskva och understryka svenska opinionens intresse av att få höra något besked från rysk sida. Tchernychev har emellertid icke sedermera låtit sig avhöra.

Såsom framgår av närslutna handbrev från Aminoff till Grafström har någon officiell aktion i ärendet av naturliga skäl icke vidtagits från amerikansk sida.

Arfwedson har fått i uppdrag att förhöra sig med de av Dig i telegram omnämnda ungrarna.

Din tillgivne

R. Berge

Envoyén Sohlman,
Moskva.

LEGATION OF SWEDEN
WASHINGTON, D. C.

P 2 En 5

Washington den 14 maj 1947.
Jag har vidtagit de nödvändiga åtgärder för att
bil.

AG
TK

1947. A. 1.

Broder,

./.

För kännedom ber jag få överlämna avskrift av ett brev från Raoul Wallenbergs broder Guy von Dardel till Herman Eriks-son, vari von Dardel redogör för sina ansträngningar att få de amerikanska vederbörande att interвенера hos ryssarna i Wallenbergfrågan. I ministerna frånvaro har jag tackat Dardel för meddelandet och underrättat honom om att jag vidarebefordrat hans innehåll till utrikesdepartementet.

Vid ett besök på beskickningar har Dardel gjort antydningar om att man borde söka förmå amerikanerna till mera energiska ansträngningar under åberopande av det faktum att Wallenbergs verksamhet ju delvis ägde rum för War Refugee Boards räkning. Som svar å detta framböll jag, att samverkan mellan amerikanska och svenska missionerna på de ställen där en sådan befunnits lämplig även ägt rum. Jag påpekade emellertid samtidigt, att Wallenberg ju dock var legationssekreterare vid beskickningen i Budapest och att det väl därför i första hand gentemot ryssarna måste förbli en svensk angelägenhet. Samma uppfattning kommer, som Du finner, till synes i den skrivelse från Dean Acheson,

Utrikesrådet Grafström,

S t o c k h o l m.

vilken i avskrift beledsagar von Dardels brev.

/u./ Aminoff

P 2 En 5

Avskrift.

Guy von Dardel
Physics Department
Cornell University
Ithaca, N.Y.

den 5 maj 1947.

Minister Herman Eriksson
Kungl. Svenska Beskickningen
1900 24th Street NW
Washington D.C.

Herr Minister,

Jag ber härmed för kännedom få översända en kort redogörelse för mina intryck från besök hos olika amerikanska myndigheter och personer för att undersöka möjligheterna att få till stånd en amerikansk aktion till förmån för min bror den försvunne legationssekreterare Raoul Wallenberg, beträffande vars öde Sovjetunionen ännu två år efter hans försvinnande och trots upprepade påstötningar från svenskt håll, icke tillfredsställande redogjort.

Förenta Staternas vilja, ja rent av skyldighet, att bidra i denna affär har från alla håll betygats mig på ett sätt som icke lämnar rum för tvivel. Särskilt gäller detta naturligtvis de närmast berörda, nämligen ledningen för det numera upplösta War Refugee Board, Mr. J.W. Pehle och Mr. Lesser, samt deras representant i Stockholm under kriget Mr. Iver Olsen, vilka känna sig närmast ansvariga för Raoul Wallenberg, då det som bekant var som War Refugee Boards inofficiella representant som Raoul Wallenberg reste ned till Ungern. Talesmän för State Department ha ävenledes försäkrat mig USA:s vilja att ge all hjälp i denna affär, men ha påpekat att initiativet till en officiell aktion måste komma från svensk sida. Jag hänvisar i övrigt till bifogade kopior av brev från Acting Secretary of Acheson till Senator Vandenberg och från State Departments Adviser on Refugees and Displaced Persons Mr. George L. Warren, som närmast har saken om hand, till mig.

Men även inflytelserika amerikaner utan direkt förbindelse med Raoul Wallenberg och hans gärning ha visat sitt intresse och sin vilja att hjälpa till. Så t.ex. har Senator A.H. Vandenberg sänt mig bifogade vänliga brev och trots sina många pressande plikter gjort sig besvär med att undersöka saken. Och Miss Dorothy Thompson, välkänd även i vårt land för sina artiklar, har i ett öppet brev publicerat i bl.a. The Boston Globe av den 18 april och i de många andra tidningar till vilka hon är en medarbetare väddat till Henry Wallace att försöka uträtta någonting för Raoul Wallenberg i Moskva.

Slutligen vill jag betona att mina inofficiella ansträngningar i denna sak i min egenskap av privatperson äro avsedda

att komplettera officiella ansträngningar från Svenska Utrikes-
departementets sida, som ju främst är ansvarigt för att denna
sak föres till ett lyckligt slut. Avsikten är inte på något
sätt att kringgå de officiella kanalerna, och jag hoppas där-
för kunna påräkna en välvillig inställning och bistånd i mån
av behov och möjlighet från de officiella svenska myndigheternas
sida.

Med utmärkt högaktning

/u./ Guy von Dardel

P 2 Jan 5

From THE BOSTON DAILY GLOBE, Friday, April, 18, 1947.
The Wallenberg Affair May Seem Small, But You Would Not Call It Insignificant

X X X

An Open Letter to Henry Wallace by Dorothy Thompson

Dear Mr. Wallace: I am writing you this letter from Stockholm. You are being pretty well panned here, but I am writing with a serious and I think constructive suggestion. I see you are going to Sweden. While there, you might inquire whether anything has been heard officially about Raoul Wallenberg. Until April 1, I believe, nothing had. Your reputation as the champion of the common man and the four freedoms, together with the confidence you deservedly enjoy from the Soviet Union, may enable you to accomplish on your trip something for the ends you desire. You might even think it worthwhile to cancel any projected appointment with Johannes Steel in order to attend to this matter. Without referring to his past, spent in the services of German armament traffic after the last war, he is writing articles in the French Communist press attacking American policy and the American press. As an avowed anti-Communist, you ought not to cultivate such acquaintances.

X X X

The Wallenberg Affair may seem small, but you would not call it insignificant.

You must recall that in the Spring of 1944 President Roosevelt issued a powerful appeal to the Hungarian people to protect the Hungarian Jews and those who had fled there, and that the War Refugee Board raised funds for a rescue mission. Action, extremely hazardous, had to be disguised under the colors of a neutral country. But an intrepid man was found in the person of Raoul Wallenberg, connected with the Swedish legation in Budapest.

His actions are recorded in a book by Rudolph Philipp, which you can obtain in Sweden. Wallenberg managed - by pleas, bribes, threats, intrigues, and by his influence on the amorous wife of a Nazi Minister - to save 100,000 Jews. He issued papers of protective Swedish citizenship to several thousands. He organized rescue missions in all neutral legations. He snatched victims from the Gestapo, even at the railroad stations where they were being deported. Seldom in the course of human

history has so much been accomplished by one man. In Budapest a street was named for him and a memorial monument begun.

The Nazis knew who was foiling their plans. But he escaped and lived to welcome the "liberating" Russian armies, who took him and his property under "protection". Since then not one word has reached official channels about him, but returning prisoners have reported him a prisoner at forced labor in the U.S.S.R.

X X X

Since official channels have failed, your personal intervention with the Russian government might succeed. Sweden - small, and so near Soviet frontiers - finds it hard to do more for her citizen, especially since the new-type, jet-propelled, radio-directed robot bombs were tried out over her territory from the German station at Peenemunde, now in Russian hands. With your passion for peace, you might - at the same time - obtain permission to visit this station and set international fears at rest. But if this is too fiddiculy, you can surely obtain news of and justice for a man who responded to a plea from President Roosevelt, in whose name and for whose policies you claim to speak. For you are a citizen of a powerful nation and of "one world". The U.S.S.R. is greatly indebted to you. I am sure that on issues that must command your humanitarian sympathies and sense of honor you will not prove less intrepid in facing the leaders of the Soviets than in facing the President of the United States.

Wishing you well in this endeavor

X X X Sincerely yours,

Dorothy Thompson

Avskrift av avskrifts

DEPARTMENT OF STATE WASHINGTON

In reply refer to
A-H/R 701.5864/3-2547

April 11, 1947

My dear Mr. von Dardel,

I have received by reference from the White House your undated letter concerning the effort to locate Raoul Wallenberg, who disappeared in Budapest in January 1945. The heroic efforts of Mr. Wallenberg as Secretary of the Swedish Legation in Hungary in 1944 in collaboration with the War Refugee Board are well known to this Government and are appreciated.

The efforts which this Government has made in the past to determine Mr. Wallenberg's whereabouts through diplomatic channels have unfortunately not succeeded. However, we are continuing our interest in the matter and will advise you if any new information is brought to light.

Sincerely yours,
signed: George L. Warren
Adviser on Refugees and Dis-
placed persons.

Mr. Guy von Dardel,
c/o Onderdonk,
825 North Tioga Avenue
Ithaca, New York.

April 23, 1947

The Honorable Arthur H. Vandenberg
United States Senate

My dear Senator Vandenberg:

I have received your letter of April 4, 1947, to which was attached a letter from Mr. Guy von Dardel of Cornell University, concerning Raoul Wallenberg. Mr. von Dardel's letter is herewith returned. Since the receipt of your letter, officers of the Department familiar with Mr. Wallenberg's history have discussed the matter with your office.

Raoul Wallenberg, as a Secretary of the Swedish Legation in Hungary in 1944, was active in endeavors to save the lives of many Jewish refugees who were then under serious threat by Nazi action. He received every encouragement in his activities from the War Refugee Board. When the Soviet army occupied Budapest in January 1945, Mr. Wallenberg disappeared. Reports from Budapest at the time were that he had put himself at the disposal of Soviet officers, but later efforts of the Swedish and United States missions in Moscow to secure news of his whereabouts were without result. Because of Mr. Wallenberg's heroic service, inspired in part by representatives of the War Refugee Board in Stockholm, the Department has participated in efforts to locate him and has recently sent an inquiry through the United States mission in Stockholm to determine the latest developments in the efforts of the Swedish Government to do so. In view of the fact that Mr. Wallenberg acted as a member of the Swedish diplomatic mission in Budapest, the initiative in inquiries directed toward the Soviet Government rests with the Swedish authorities. The Department is willing, as it has been in the past, to support the initiative of the Swedish Government whenever the collaboration of this Government is desired and will prove helpful.

Mr. von Dardel called personally at the Department on April 14 and was assured of the Department's continuing interest in the search for his brother.

Sincerely yours,
Dean Acheson
Acting Secretary

Enclosures:
Letter from Guy von Dardel
March 31, 1947

P2 Cu -

Avskrift av avskrift.

United States Senate

Committee on foreign relations

april 4, 1947

Mr. Guy von Dardel
Cornell University
Ithaca New York.

My dear Friend:

This will reply to your letter of March 31st.

Certainly you present a thrilling summary of your brother's record and I completely agree with you that he has richly earned any helpful interest which this Government can express in him. I do not need ~~you~~ to remind you, however, of the difficulties which we confront in dealing with Soviet Russia in respect to missing persons. It is a well-nigh imponderable situation until such time as we can have a total showdown with the Soviet Union. But I shall be very glad to bring your present letter to the personal attention of the Secretary of State to see whether it is possible to make a special effort in your brother's behalf in view of the fact that his record obviously deserves it.

Cordially and faithfully

Signed: A.H. Vandenberg

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Moskva den 3 juni 1947. 19		
Strängt förtroligt och personlig		
N:o	2/191	BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
JP	80	2a

Broder,

Under veckohelgen ha vi varit nere i Leningrad för att bland annat besiktiga statens fastigheter. Vi sammanstötte där bland annat med en del ungrare, medlemmar av de delegationer som för närvarande förhandla här i staden. Vår dotter Inger som stannade även över måndagen företog i deras sällskap en utflykt till Pushkina - f.d. Taarskoje Selo. Under bussfärden dit passerade sällskapet en del tyska krigsfångar, som voro sysselsatta med väg-arbete. Talet föll då på dessa människors hårda öde och Inger nämnde i förbigående något om Raoul Wallenbergsaffären. En av de ungrare hon talade med - han sade sig vara sekreterare i delegationen berättade att en av hans vänner sett Raoul Wallenbergs lik.

Tillsammans med en hel del tyskar och ungrare hade Wallenberg av ryssarna under striderna väster om Budapest inspärats i ett vid Gödölö beläget fångläger, varifrån nämnda ryssarna liksom för övrig en brittisk medborgare lyckats fly. På grund av de oordnade förhållandena i allmänhet hade tillförseln av mat och andra förnödenheter till såväl trupper som fångar varit synnerligen bristfällig. Fångarna hade därför avlidit isstora massor av direkt svält. Wallenberg hade åberopat sin egenskap av diplomat, men därtill hade inte hänsyn tagits. Efter en tid hade även han dukat under av en sjukdom, vars karaktär vår ungerske sagesmans väntade påståd sig ha konstaterat. Denne hade emellertid förklarat sig ej vidare vilja tala om saken - den vore med hänsyn bl.a. till Wallenbergs diplomatiska status alltför ömtålig. Klart vore emellertid att ryssarna ej gäde någon möjlighet att nu efteråt fastställa vilka personer

Herr Utrikesrådet Sven Grafström,
Stockholm.

3 47
6 47

som avlidit i G8d818-lågret - där fördes nämligen inga som helst liggare över de internerade vilka strömmade in i massor och där dogo som flugor.

Mhuru jag givetvis ej kan bedöma värdet av de av ungraren sålunda lämnade upplysningarna har jag ej velat underlåta att nämna vad han berättade. Min avsikt är likväl att snarast söka komma i kontakt med Ingers ungerske intelokutör - han skulle i princip återvända i eftermiddag med flyg från Leningrad, men vädret är sådant att det nog är ovisst om flyget fungerat.

Så snart jag talat med honom kommer jag att låta höra av mig.

I övrigt kommer jag att - därest ungraren ej har några meddelanden varpå jag anser mig först böra avvakta Er reaktion - söka få ett samtal med vederbörande i utrikesministeriet för att verkställa påminnelse i denna sedan så lång tid svävande affär.

/u/ R. Sohlman

Moskva den 3 juni 1947.

Strängt förtroligt och

Broder,

Under veckohelgen ha vi varit nere i Leningrad för att bland annat besiktiga statens fastigheter. Vi sammanstötte där bland annat med en del ungrare, medlemmar av de delegationer som för närvarande förhandla här i staden. Vår dotter Inger som stannade även över måndagen företog i deras sällskap en utflykt till Pushkina - i.d. Tzarskoje Selo. Under bussfärden dit passerade sällskapet en del tyska krigsfångar, som voro sysselsatta med vägarbete. Talet föll då på dessa människors hårda öde och Inger nämnde i förbigående något om Raoul Wallenbergsaffären. En av de ungrare hon talade med - han sade sig vara sekreterare i delegationen berättade att en av hans vänner sett Raoul Wallenbergs lik. Tillsammans med en hel del tyskar och ungrare hade Wallenberg av ryssarna under striderna väster om Budapest inspärats i ett vid Gdöblö beläget fångläger, varifrån nämnda vänner liksom för övrigt en brittisk medborgare lyckats fly. På grund av de oordnade förhållandena i allmänhet hade tillförseln av mat och andra förnödenheter till såväl trupper som fångar varit synnerligen bristfällig. Fångarna hade därför avlidit iastora massor av direkt svält. Wallenberg hade återgått sin egenskap av diplomat, men därtill hade inte hansyn tagits. Efter en tid hade även han duktat under av en sjukdom, vare karaktär vår ungerske sagesmans livsvisa påstod sig ha konstaterat. Denne hade emellertid förklarat sig ej vidare vilja tala om saken - den vore med hansyn bl.a. till Wallenbergs diplomatiska status alltför ömtalig. Klart vore emellertid att ryssarna ej hade någon möjlighet att nu efteråt fastställa vilka personer

Herr Utrikesrådet Sven Grafström,
Stockholm.

lidit i G53614-14gret - där fördes nämligen inga som helst
are över de internerade vilka strömmade in i massor och där
go som flugor.

Lauru jag givetvis ej kan bedöma värdet av de av ungraren
sålunda lämnade upplysningarna har jag ej velat underlåta att nämna
vad han berättade. Min avsikt är likväl att snarest söka komma i
kontakt med Ingers ungerske intelloktör - han skulle i princip åter-
vända i eftermiddag med flyg från Leningrad, men vädret är sådant
att det nog är oviss om flyget fungerar.

Så snart jag talat med honom kommer jag att låta höra av
mig.

I övrigt kommer jag att - därest ungraren ej har några
meddelanden varpå jag anser mig först böra avvänta Er reaktion -
söka få ett samtal med vederbörande i utrikesministeriet för att
verksamhets påminnelse i denna sedan så lång tid svävande affär.

att Thales /u/ R. Sohlman

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Moskva den 5 juni 1947. ¹⁹		
<u>Strängt förtroligt.</u>		
N:o 199	2	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. JP	GR. 80	MÅL. 2a

Broder,

Genom direktören i ungerska nationalbanken Jankovitch - en gammal bekant från våra handelsförhandlingar med Ungern, vilken f.n. befinner sig här i staden såsom medlem av en ungersk handelsdelegation - kom jag igår i kontakt med vår flicka Ingers interlokutör, se mitt handbrev den 3 juni 1947 i Raoul Wallenberg saken. Ungraren ifråga visade sig vara ungerske finansministerns sekreterare och heta Litpe, så vitt jag rätt fattade hans namn.

I Jankovitch's närvaro bekräftade herr Litpe - med följande modifikationer - sina, i mitt handbrev inberättade uppgifter angående Wallenberg. Den person som lämnat Litpe uppgifterna vore honom ej tidigare bekant. Under en bjudning hos en vän i Budapest omedelbart före sin Moskvaresa hade Litpe kommit i samspråk med en av de övriga närvarande om fallet R. Wallenberg. Det var denne Litpes interlokutör som förklarade sig han vistats tillsammans med Wallenberg i Gödölö lägret och där bevittnat hans död. Den sjukdom som ändat vår landsmans liv hade förorsakats av svält och yttrat sig i ett sådant förtunnande av tarmväggarna att dessa slutligen brustit. Namnet på sin sagesman skulle Litpe kunna erhålla genom den vän hos vilken han varit inbjuden men han befarade att det skulle bli svårt att förma uppgiftslämnaren att offentligen framträda - av egen erfarenhet kände Litpe huru generade - och därför känsliga - ryssarna vore på grund av de ruskiga förhållanden som rått i genomgångsläger av typen Gödölö.

Efter en del resonement fram och tillbaka enades vi om att Jankovitch, som skall återvända till Budapest i mitten av juni då skall söka få kontakt med den citerade uppgiftslämnaren - Jankovitch kände

Herr Utrikesrådet Sven G r a f s t r ö m,
S t o c k h o l m.

1620

nämligen även Litpes vörd - och därefter sätta sig i förbindelse med Arfwedson. Å min sida lovade jag att genom Utrikesdepartementet underrätta Arfwedson om vårt samtal.

Det må tilläggas att Jankovitch som känt Wallenberg och själv sökt nå klarhet om hans öde sade sig nu för första gången ha känsla av att ha fått upp ett spår som ledde direkt till någon som, verkligen sett Wallenberg efter den 17 juni 1945. Alla han hittills talat med om saken hade endast kunnat återge hörsägner utan angivande av källan. Själv hade Jankovitch i tre månader arbetat som dödgävarare å ryssarna - han hade därvid sökt att identifiera liken men praktiskt taget genomgående utan framgång, även när det gällt tyska eller ungerska soldater. Dödligheten i Gődölö lägret hade varit c:a 25% och Jankovitch liksom Litpe delade helt den av den senares sägesman uttalade uppfattningen att ryssarna faktiskt nu sakna möjlighet att - utom i rena undantagsfall - fastställa vilka som avled o i ifrågavarande genomgångsläger.

Med hänsyn till att den fortsatta undersökningen genom Jankovitch kommer att taga någon tid i anspråk avser jag att så snart jag kan få tala med Malik eller någon annan lämplig tjänsteman i utrikesministeriet verkställa påminnelse i Wallenbergaffären.

/u/ R. Sohlman

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Moskva den 11 juni 1947. 19

N:o

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

JUP

80

La

Broder,

I anslutning till mitt senaste handbrev den 5 juni 1947 i Raoul Wallenbergaffären vill jag meddela, att jag redan före mottagandet av Edra telegrafiska instruktioner begärt samtal med vice utrikesminister Malik för att på nytt ta upp saken. Malik har också lovat att ta emot mig i morgon eftermiddag. Jag beklagar, att de, som närmast haft saken om hand hittills, nämligen Dekanosov och Novikov, för närvarande icke äro accessibla - den förre, enär han som bekant avgått som vice utrikesminister och den senare på grund av att han för närvarande leder sovjet delegationen vid de österrikiska förhandlingarna i Wien.

/u/ Sohlman

Herr Utrikesrådet S. Grafström,

Stockholm.

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGENang. samtal med Malik i
Wallenbergaffären.

19		
Moskva den 14 juni 1947.		
N:o Nr. 212	BIL.	
INRE E.O.N:o		
AVD	GR	MÅL
<u>Strängt förtroligt.</u>		
HP	80	6a

Herr Minister,

Vid det samtal jag idag hade med vice utrikesminister Malik och varom telegrafisk rapport avgivits förklarade jag mig - under återopande av hans tidigare löfte att vara behjälplig vid lösendet av för de svensk-sovjetiska förbindelserna viktiga spörsmål - vilja upptaga ett ärende, vid vilket svenska regeringen fäste stort avseende och som för övrigt under de senaste åren varit föremål för otaliga démarcher från mina företrädares sida, nämligen frågan om det öde som drabbat en svensk diplomat i Budapest, Raoul Wallenberg. Sedan jag rekapitulerat detta ärendes historia och överlämnat en kopia av den uppteckning jämte bilaga, som den 12 december 1946 tillställdes envoyén Novikov erinrade jag om det samtal min företrädare i anslutning därtill haft med Novikov i slutet av januari 1947. Från sovjetisk sida hade därvid liksom tidigare utlovats energiska åtgärder för att utröna var Wallenberg befunnit sig resp. vilket öde som drabbat honom. Trots att nu över två och ett halvt år gått sedan Wallenberg i januari 1945, enligt vad Dekanosov på sin tid meddelade, uppnått de ryska linjerna, där han skulle beredas skydd till person och egendom, hade sovjetiska vederbörande icke lämnat oss något besked rörande resultatet av den undersökning som sålunda ställts i utsikt. Senast hade saken berörts av Eder Excellens med ryska ministern i Stockholm i början av sistlidne

Hans Excellens
Herr Östen Undén,
Minister för Utrikes Ärendena
etc., etc., etc.

EXP. 47
6 KR

april månad. Självt hade jag - i övertygelse om att undersökningen å sovjetisk sida bedrevs med all energi - hittills efter min ankomst till Moskva ej upptagit frågan. Nu hade emellertid herr Håstad på nytt i riksdagen riktat en interpellation till utrikesministern med begäran om upplysning i saken och regeringen givit mig instruktion att efterlysa svar från sovjetregeringen i saken. Sedan herr Malik förklarat att denna för honom vore ny underströk jag den vikt man i Sverige fäste därvid och betonade angelägenheten ur de svensk-sovjetiska förbindelsernas synpunkt av att vi snarast erhöles besked. Vice utrikesministern lovade att personligen informera sig och sedan återkomma. Någon tidsfrist inom vilken svar komde att lämnas kunde han dock ej ange. Sedan jag ytterligare understrukat betydelsen, bl.a. med hänsyn till den vilande interpellationen, av att något besked erhöles utan dröjsmål, lovade herr Malik att söka beakta detta svenska önskemål.

Min avsikt är att inom de närmaste dagarna beröra ärendet även med t.f. chefen för skandinaviska avdelningen, herr Vetrov.

/u/ Sohlman

В направленном бывшему в то время шведскому посланнику в Москве г. Стаффану Седерблему отношении от 16 января 1945 года Заместитель Министра Иностранных Дел г. Деканозов имел любезность сообщить, что шведский подданный, секретарь Шведской Миссии в Венгрии, Рауль Валленберг, обнаружен в занятой советскими войсками части г. Будапешта, по ул. Бенцур, и что меры по охране г. Р. Валленберга и его имущества приняты советскими военными властями. На сделанные затем многочисленные запросы со стороны Шведской Миссии в отношении Валленберга никаких сведений, однако, от надлежащих советских органов о результатах наведенных справок о Валленберге получены не были.

15 июня 1946 года Генералиссимус Сталин принял посланника Седерблема и, вследствие его просьбы, обещал дать указания о розыске Рауля Валленберга.

Ввиду того, что почти два года прошло с тех пор, как Рауль Валленберг был взят под охрану советскими военными властями и еще никакие сведения о нем не представлены, случай Валленберга привлёк внимание шведского общественного мнения. В связи с представленным в шведском риксдаге запросом относительно Валленберга, Премьер-Министр представил отчет о принятых по розыску мерах, как явствует из приложенного при сем в переводе меморандума.

Представляя эту повторную просьбу по изложенному делу, подчеркивается, что Шведское Правительство находит, что оно вправе ожидать определенный ответ в отношении результата принятых мер по розыску, которые советские власти при разных случаях обещали произвести.

Москва, 12 декабря 1946 года.

перевод

Основным, конечно, было и продолжает быть то, что - исходя из заявления г.Деканозова от 16 января 1945 года - обрабатывалось Миссией в Москве. Как явствует из моего отчета, какой-либо удовлетворительный ответ на демарши и напоминания моего представителя получен не был. В конце концов нашим посланником этот вопрос был затронут с генералиссимусом Сталиным. Я надеюсь, что тот, который сделал интерpellацию, и остальные члены палаты меня вполне понимают, когда я заявляю, что самые настоятельные и серьезные усилия были сделаны для выяснения судьбы Вплленберга. Одна из данных посланнику Хегглеф при его назначении в Москву инструкций была та, чтобы, при содействии советских властей, постараться выяснить полностью случай с Валленбергом. Я еще раз желаю подчеркнуть, что Правительство не рассматривает - принимая во внимание то, что сделано - случай Валленберга законченным делом. И в дальнейшем будут сделаны все усилия, и я хотел-бы только выразить надежду, что мы выясним его судьбу. Само собой разумеется: что мы в первую очередь надеемся получить сведения от советских властей, к которым мы уже неоднократно обращались, и с которыми мы и впредь будем поддерживать контакт.

Nr. 515

P 2.

1 bil.

utrikesminis-
ters interpellations-
svar ang.
Raoul Wallenberg.

1947 DEC 16		
D. No 515		
16.7.47		
HP	80	Sa

es.

./.

Utrikesdepartementet har äran härjämte översända
texten till Hans Excellens Utrikesministerns svar inne-
varande dag på riksdagsmannen Håstads interpellation
i riksdagens andra kammare angående Raoul Wallenberg.

Stockholm den 11 juli 1947.

Till Beskickningen i Moskva.

Med kammarens tillstånd har hr Håstad till mig riktat följande fråga:

Vilka ytterligare åtgärder överväger regeringen för att äntligen bringa klarhet över legationssekreterare Raoul Wallenbergs öde och - därest han alltjämt är i livet - åstadkomma hans återsändande till hemlandet?

Inledningsvis får jag erinra om, att statsministern till svar å hr Håstads tidigare interpellation angående Wallenberg den 27 november i fjöl meddelade, att Wallenberg varit försvunnen sedan den 17 januari 1945, då han stod i begrepp att företaga en bilresa från Pest till Debrecen. Samma dag hade envoyén Söderblom i Moskva underrättats av vice utrikesminister Dekanosov om att Wallenberg lyckats ta sig över till den av ryssarna erövrade delen av Budapest, där de sovjetryska myndigheterna vidtagit åtgärder för att skydda hans liv och hans egendom.

Beskickningen i Moskva erhöll den 28 november 1946 instruktion att under återopande av statsministerns föregående dag lämnade interpellationssvar göra en förnyad skriftlig démarche i Moskva med understrykande av att svenska regeringen ansåge sig ha rätt att förvänta ett bestämt besked beträffande resultatet av de undersökningar som vid upprepade tillfällen utlovats av de ryska myndigheterna. De av denna instruktion föranledda démarcherna hos olika sovjetryska ämbetsmän i ledande ställning verkställdes de närmaste dagarna. Då något positivt uttalande emellertid vid dessa tillfällen icke kunde erhållas från ryska vederbörande gjorde envoyén Hägglöf den 30 januari 1947 en förnyad démarche. Han erhöll därvid till svar att intet spår efter Wallenberg påträffats, trots att "de mest energiska efterforskningar bedrivits av generalstaben, militärpolisen, säkerhetspolisen och andra myndigheter". Det tillades, att med hänsyn till

de kraftiga föreställningar, som sålunda gjorts från svensk sida, de sovjetryska myndigheterna skulle fortsätta efterforskningarna med oförminskad energi. Utöver detta besked har några upplysningar från sovjetrisk sida icke stått att erhålla.

Envoyén Sohlman har i början av denna månad ånyo upptagit Wallenbergfrågan med ryska vederbörande men utan att ännu ha erhållit några positiva upplysningar.

Statsministern nämnde i sitt interpellationssvar, att man i november 1946 ännu icke lyckats uppspåra en österrikare, vars vistelseort var obekant och som enligt uppgift av en ungersk f.d. polisofficer, skulle varit inhyst i samma cell som Wallenberg i lägret Strasshofe våren 1945. Konsulatet i Baden-Baden lyckades emellertid i mars komma i förbindelse med denne österrikare, som sedan krigsslutet uppehållit sig på olika orter i Tyskland. Han bekräftade, att han suttit i Strasshofe vid den tidpunkt som angivits av den ungerske polisofficieren, men han hade varken där eller i något annat fångläger hört talas om någon Wallenberg.

Beskickningen i Wien har nyligen varit i förbindelse med ytterligare några personer, som befunno sig i Strasshofe vid den tid, då enligt den ungerske polisofficieren Wallenberg skulle ha suttit där. Ingen av dessa personer - bland vilka var en advokat, som på sin tid brukade biträda generalkonsulatet i Wien - hade hört talas om att någon svensk funnits i lägret.

Hr Håstad hänvisar i sin interpellation till en artikel i Dagens Nyheter den 7 innevarande juni, enligt vilken den österrikiske baronen Nikolaus von Maasburg för tidningens medarbetare nyligen uppgivit, att han sett och talat med Wallenberg i maj 1945 i det till ryskt fängelse förvandlade slottet Cekles i närheten av Bratislava.

Jag vill framhålla, att utrikesdepartementet redan i

december fick en antydning om att Maasburg, som då var bosatt i Salzburg, möjligen kunde ge några upplysningar om Wallenberg. Vår chargé d'affaires i Wien beordrades omedelbart att fara ned till Salzburg för att sätta sig i förbindelse med Maasburg, vilket han gjorde den 14 december 1946. Av den utförliga rapporten om samtalet med Maasburg framgår, att de uppgifter Maasburg lämnade den 14 december 1946 icke stämma överens med uttalandena till Dagens Nyheters Romkorrespondent. I december 1946 meddelade Maasburg sålunda, att han vid ett par tillfällen på vägen till och från badstugan i lägret sett en i ett närbeläget rum inhyst person, som han hört sägas skulle vara svensk konsul. Han hade likväl aldrig talat med ifrågasvarande person. Maasburg uppgav också namnen på en del personer, som skulle varit fångar på samma slott som han själv, men det har ej varit möjligt komma i förbindelse med dem. Enligt vad Maasburg berättade i december skedde kommunikationen mellan de i olika rum inhysta fångarna - det satt tolv personer i samma rum som han själv - genom en slovakisk bonde som skötte eldningen i huset. Med denne man har utrikesdepartementet varit i förbindelse, men hans vittnesmål förefaller ej kunna tillmätas något värde. Han visste t.ex. icke huruvida "utlänningar" funnits bland de inhysta fångarna, som ju i själva verket enligt Maasburg, representerade en rad olika nationaliteter. Utrikesdepartementet har vidtagit åtgärder för ett nytt hörande av Maasburg på grundval av hans uttalanden i Dagens Nyheter.

Ett par gånger under sista halvåret har i pressen antytts, att Raoul Wallenberg skulle befinna sig i något läger i det inre Ryssland eller i Balticum. Utrikesdepartementet har sökt komma i förbindelse med de personer, på vilkas utsagor dessa rykten grunda sig, men det har genomgående visat sig omöjligt att på denna väg komma till någon som helst klarhet.

I samband härmed vill jag nämna, att pressen och all-

mänheten icke bör missförstå utrikesdepartementets obenägenhet att giva upplysningar om pågående undersökningar efter Wallenberg. Dels beröra dessa ibland känsliga sidor av förhållandet till främmande makter, dels är att märka, att vid de ständigt pågående undersökningarna i Mellaneuropa - där alla de då och då uppdykande spåren samvetsgrant följas av utrikesdepartementet - man genomgående har att göra med personer, som på något sätt varit inblandade i de många politiska omvälvningarna i dessa länder. Det är framför allt i koncentrationslägren de eventuellt kunnat få några upplysningar av värde för oss i efterforskningarna. Dessa personer äro emellertid av uppenbara skäl i de allra flesta fall ytterst måna om att icke avslöja sitt eget politiska förflutna - vare sig inom eller utom koncentrationslägren - och en ofrånkomlig förutsättning för att de skola kunna förmås att ställa upplysningar till vårt förfogande är att de känna sig förvissade om absolut diskretion från svensk sida. Jag är naturligtvis fullt medveten om, att det svar å hr Håstads interpellation som jag här lämnat, måste te sig otillfredsställande för herr Wallenbergs anhöriga liksom för alla dem, som ivrigt intressera sig för hans öde. Jag kan endast upprepa statsministerns försäkran i november, att utrikesförvaltningen med all kraft fullföljer strävandena att bringa klarhet i fallet. Härvidlag är det särskilt beklagligt, att våra upprepade och enträgna framställningar i Moskva icke medfört något resultat. Jag har emellertid ingen anledning betvivla, att man på rysk sida verkställt omfattande efterforskningar och i enlighet med avgivna försäkringar fullföljer dessa.

Stockholm den 27 juni 1947.

Överlämnas jämte bilagor
till Envoyén Sonnan, Moskva,
för förtrolig kännedom.

381		2
16.7.47		
B	J	MAL

Sacculophthin

seo

HP 80 Ea

Avskrift av förtroligt handbrev
från Envoyén Günther, Rom, till
Kabinettssekreteraren Westman,
dagtecknat Rom den 6 juni.

- I anslutning till tidigare meddelanden i ämnet över-
- ./.
- ./.
- sänder jag härmed dels ett brev från vår konsul i Venedig,
dels översättning av en artikel i en venetiansk tidning rör-
ande uttalanden av till hemlandet rymda italienska krigs-
fångar i Ryssland. Jag har även träffat anstalter för att
de av italiensk militär anställda förhören om möjligt skola
innefatta förfrågningar huruvida svenskar finnas i de ryska
lägren. Givetvis har jag bl.a. haft i tankarna den mini-
mala chans, som här kan föreligga att få veta något om Wal-
lenberg.

A

Avskrift.

CONSULAT ROYAL DE SUEDE
VENISE

Venise, le 31 Mai 1947.

Excellence,

En possession de votre lettre du 28 de ce mois je suis allé personnellement à Mestre, où j'ai eu une conversation avec M. Simonetti. Il m'a déclaré que au "Lager 149/13, Zone nouvelle de la Ville de Karkoff (Ukraine) il y avait UN OFFICIER et DEUX CIVILS Suédois. "Tous les trois avaient été internés par les allemands en Allemagne et puis ils ont été pris par les russes. "Il ne se rappelle pas leur noms, mais en voyant leur photographies il pourrait les reconnaître, surtout l'officier, qui était chargé de la distribution des vivres au champ. "L'officier était un homme très fort mais maigri.

J'ai eu l'impression que le Simonetti ait les idées un peu confuses, mais cependant il me semble que son rapport puisse être pris en considération, surtout pour ce qui concerne l'officier suédois, que, il a dit plusieurs fois, il reconnaitrait tout de suite en voyant sa photographie.

Ci-inclus j'ai l'honneur de Vous remettre une coupe du journal "Gazzettino" de Venise contenant une intéressante déclaration de trois officiers italiens qui ont connu le Simonetti en Russie. Cette communication est peu encourageante, mais cependant si vous avez quelques photographies à faire voir au Simonetti je suis naturellement à votre disposition et j'agirai tout de suite.

Veuillez agréer, Excellence, l'assurance de ma considération distinguée.

/s/ S. Callegaro

Gazzettino den 31 maj 1947.

FÅNGAR I RYSSLAND

Ytterligare upplysningar över italienare kvarhållna i Sovjetryssland. - Objektiva vittnesmål av flyktingar. - Man bör icke göra falska förhoppningar.

Padova, den 30 maj 1947.

Efter nyheterna om de fjorton flyktingarna från Ryssland, som flytt från Odessa-lägrät, anlände hundratals och åter hundratals av brev till Flyktingföreningen i Padua, varifrån nyheterna utgätt. (Associazione Reduci di Padova)

På föreningen ha vi kunnat taga del av en rapport från Röda Korset i Udine, daterad den 3 april 1947 och ställd till Föreningen för familjerna till saknade och fångar i Ryssland (Alleanza Famiglie disperse e prigionieri in Russia) i Rom, av vilken framgår, att ännu en grupp repatrierade från Ryssland kommit till Udine, vilken uppgivit namn på landsmän, som befinna sig i Odessa-lägrät. Det rör sig just om soldaten Giulio Ferri från Florens, via Chibellina 10, från 86 infanteriregementet tillhörande divisionen Julia. Denne har berättat, att han tillfångatogs i Ryssland vid Cocinnska vid Donez den 18 september 1942, internerats i koncentrationslägrät vid Krakow och därefter överförts till Stalingrad, sedan till en plats öster om Moskva, slutligen till Ufa i Ural-zonen.

Enligt vad Ferri uppgivit, hade italienarna ej något särskilt läger utan bodde tillsammans med fångar av andra nationaliteter, och tillade han, att ryssarna sörgde för att så mycket som möjligt splittra grupperna genom ideliga förflyttningar. Sista gruppen utgjordes av 124 italienare, som befunno sig i Ufa i avvaktan på hemtransport.

Soldaten Pierino Pin, förut tillhörande 2 artilleriregementet i Messina, besatt i Graffignana Lodigiani, via Milano 7, tillfångatagen i Mitrovitza i Jugoslavien den 12 september 1943 av tyska trupper, fördes till Grekland, sedan till Tyskland och befriades slutligen av ryssarna den 12 juli 1945. Plötsligt instängdes han i koncentrationslägrät vid Odessa, försökte fly men träffades av ett skott i vänstra vaden, som föroreskade ett lårbensbrott. Han stannade ungefär ett år på ett civilt sjukhus, och då utskrivning började ske i etapper, tog en reguljär hemtransport sin början. På det civila sjukhus, där han var intagen, dog en italiensk fånge sårad invid lägrät vid ett flyktförsök. Jag vet endast att han hette Mario Calvio från Messina eller Sassari.

Sjömannen Guerrino Vozzo, bosatt i Zoccella Jonica, via Dogana (Reggio Calabria), tillfångatagen i Lero av tyskar-
na, därefter transporterad till Rumänien till Oesti-lägret,
frigavs vid den rumänska kapitulationen men blev sedan på nytt
internerad av ryssarna i Luxdorf-lägret ca 20 km från Odessa,
varifrån han efter flera försök lyckades fly. Då han nått
Ungern, besökte han italienska legationen och hemsländes.
Denne har berättat, att han i Odessa tillsammans med några
kamrater väntade ankomsten av italienska fångar från Ural-
zonen men såg dem icke ankomma. Beträffande de landsmän som
befundo sig i Odessa-lägret före deras avresa ha följande namn
kunnet angivas: major Giacomo Frà, Rom; kapten Ernesto Stasi,
Portici; soldat ^{serna} Leopoldo Martini, Roma; Luigi Marcomini,
Venedig; Dino D'Arcangelo, Milano; Bruno Guarnieri, Linone
(Milano); Alfredo Zabatter, Brescia; Giuseppe Sculeris, Roma;
Edmondo Bardi, Neapel; Francesco Viazella, Turin.

EN FÖRKLARING

- I anledning av vad ovan publicerats rörande utta-
landena av korpralen Raimondo Simonetti från Mestre över
förekomsten i Ryssland av "elementi dell'ARMIR", tillägges
följande förklaring:

Undertecknade officerare, flyktingar från fångenskap
i Ryssland, vilka i Gazzettino den 29 maj läst uttalandena av
Raimondo Simonetti, som nyligen återvänt från fångenskap, ^{och} vilken
uppgivit, att talrika italienska krigsfångar ännu skulle finnas
i Ryssland, känna den moraliska plikten att varna familjerna
till de i Ryssland saknade för trovärdigheten av dylika uppgif-
ter, vad beträffar Simonetti - vilken de känt under fångenska-
pen - på grund av hans besynnerliga infall och benägenhet att
förändra och uppdiakta fakta och händelser rörande sin person,
då han flera gånger bytte namn och grad och utgav sig bl.a.
för indianprinsen Suratovo Napir (vid detta namn var han t.o.m.
känd av alla italienare i läger 160 vid Susdal): fakta och
händelser vilka syntes fantastiska även inför de militära sov-
jetmyndigheterna.

Undertecknade varken avse eller kunna härmed sätta
i tvivelsmål alla Simonettis försäkringar; dock anse de sig
skyldiga att varna alla intresserade familjer för tillförlit-
ligheten av de påståenden som härröra från en så föga trovärdig
källa, så att de icke må överdrivna illusioner rörande före-
komsten i Ryssland av talrika och betydande grupper, vilka förut
tillhört "ARMIR".

Om det finnes italienare i ryska händer är det icke
uteslutet att det kan röra sig om militärpersoner tillhörande

divisioner förflyttade till andra fronter, tillfångatagna av tyskarna eller jugoslaverna efter den 8 september och successivt "befriade" av ryssarna i Polen, Tyskland eller på Balkan. Enligt vad de har sig bekant, befinner sig alltså i Ryssland den grupp av 34 officerare och soldater (bland annat 3 generaler), vilket även våra myndigheter känna till.

Denna förklaring hänför sig till Simonetti personligen under det att de undertecknade ej kunna bekräfta något vad beträffar uttalandena av de fjorton fångar, som nyligen återvänt från Odessa och som för närvarande förhöras av våra militära myndigheter.

Kapten FRANCESCO FIORIN
Löjtnant LUIGI ESPOSITO
Underlöjtnant GIACINTO TOSETTI

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Moskva den 16 juli 1947¹⁹

~~Personligt och strängt förtroligt~~BL

INK. D. N:o

2/259

AVD.

JP

GR.

80

MÅL.

En/Wallenberg

Broder,

Inför min planerade avresa till Stockholm den 18 juli har jag idag avlagt visit hos chefen för nordeuropeiska avdelningen i utrikesministeriet, legationsrådet Vetrov. Då jag icke för dagen hade något särskilt nytt ärende att upptaga med ministeriet, hade jag, sade jag honom, ej velat besvara någon av vice utrikesministerna. I själva verket har jag i avsaknad av post hemifrån på 14 dagar, ej velat utsätta mig för risken av att vid ett besök hos någon av de ledande i ministeriet bli spord om svenska regeringens uppfattning rörande de även ur synpunkten av de svensk-ryska förbindelserna så aktuella problemen om Pariskonferensen etc.

En sak ville jag dock direkt fråga Vetrov om, och det var, om något nytt föreläge i Raoul Wallenbergsaffären. Absolut ingenting svarade han. Det senaste konkreta är alltså, fortsatte jag, Novikovs uttalande till Hägglöf om att man å sovjetisk sida gjorde allt för att påskynda och effektivisera efterforskningarna. Detta bejakade min interlokutör men tillade för första gången den personliga kommentaren, att striderna kring Budapest just under

Herr Kabinettsssekreteraren
Friherre H. Beck-Friis
Kungl. Utrikesdepartementet.

EXP 2/47

senare delen av januari 1945 varit särskilt förbittrade.
Helt allmänt vore det följaktligen mycket som talade för
att Wallenberg omkommit under de intensiva bombardementen
eller eldstriderna - något bevis därför hade man likväl så
vitt Vetrov ägde sig bekant hittills ej kunnat finna.

Med hänsyn till sakens fortsatta bedrivande här i
Moskva får jag hemställa, att Vetrovs rent personliga utta-
landen - ty så få de betraktas, trots att han hade en yngre
kollega närvarande - behandlas som strängt förtroliga.

Det må tilläggas, att Vetrov liksom poste av stolthet
och tillfredsställelse över att Basarov så pass snabbt fått
instruktion att medge publicering av det till Statsministern
överlämnade P.M. rörande den s.k. Marshallplanen.

/u/ Sohlman

Moskva den 16 juli 1947.

Personligt och strängt förtroligt.

Inför min planerade avresa till Stockholm den 18 juli har jag idag avlagt visit hos chefen för norduropeiska avdelningen i utrikesministeriet, legationsrådet Vetrov. Då jag icke för dagen hade något särskilt nytt ärende att upptaga med ministeriet, hade jag, sade jag honom, ej velat besvara någon av vice utrikesministerna. I själva verket har jag i avsaknad av post hemifrån på 14 dagar, ej velat utsätta mig för risken av att vid ett besök hos någon av de ledande i ministeriet bli spord om svenska regeringens uppfattning rörande de även ur synpunkten av de svensk-ryska förbindelserna så aktuella problemen om Fariakonferensen etc.

En sak ville jag dock direkt fråga Vetrov om, och det var, om något nytt föreläge i Knoul Wallenbergssaffären. Absolut ingenting svarade han. Det senaste konkreta är alltså, fortsatte jag, Novikovs uttalande till Högglöf om att man å sovjetisk sida gjorde allt för att påskynda och effektivisera efterforskningarna. Detta bejakade min interlokutör men tillade för första gången den personliga kommentaren, att striderna kring Budapest just under

Herr Kabinettssekreteraren
Friherre H. Beck-Friis
Kungl. Utrikesdepartementet.

senare delen av januari 1945 varit skrekigt förbittrade.
Nelt allmänt vore det följaktligen mycket som talade för
att Wallenberg omkommit under de intensiva bombardementen
eller eldstriderna - något bevis därför hade man likväl så
vitt Vetrov ägde sig bekant hittills ej kunnat finna.

Med hänsey till sakens fortsatta bedrivande här i
Moskva får jag hemställa, att Vetrovs rent personliga utta-
landen - ty så få de betraktas, trots att han hade en yngre
kollega närvarande - betraktas som strängt förtroliga.
Det må tilläggas, att Vetrov liksom pöste av stolthet
och tillfredsställelse över att Basarov så pass snabbt fått
instruktion att nedge publicering av det till Statsministern
överlämnade P.M. rörande den s.k. Marshallplanen.

/u/ Sohlman

SKÅNEGÅRDEN

TEL. NAMNANROP

Bästad den 26 juli 1947

aa

INK. DESK. MOSKVA		
D. No 15 148		
6.8.47		
AVD.	CR.	MÅL
JP	80	2a/Wallenberg

Herr Minister Sohlman,
Svenska Legationen,
Moskva.

Härmed får jag anhålla att Ministern ville låta översätta denna till Generalissimus Stalin ställda skrivelse och överlämna densamma till honom.

Vore tacksam för svar.

Med utmärkt högaktning

Maj-m Dardel

211 51 Ca

INK. BESK. MOSKVA		
D. No 240		12.
18.8.47		
AVD.	GR.	MAL.
HP	80	Ca (Wallenberg)

Москва, "11" августа 1947 г.

Уважаемый г-н Посланник,

В связи с тем, что Вы в беседе с Заместителем Министра Иностранных Дел Я.А.Малик от 12 июня сего года затронули вопрос о местонахождении Рауля Валленберга, мною были наведены справки в соответствующих компетентных органах. В результате тщательной проверки установлено, что Валленберга в Советском Союзе нет и он нам неизвестен.

Действительно, 14 января 1945 года Министерство Иностранных Дел СССР получило краткое сообщение, основанное на косвенных данных одного из командиров воинской части, которая вела бои в Будапеште, о том, что на улице Бенцур, якобы, был обнаружен Валленберг.

Проверить сообщение в тот момент не представлялось возможным, так как еще после этого бои за город продолжались около месяца, носили ожесточенный характер, и Советская Армия овладела городом только 12 февраля 1945 года.

Впоследствии в целях проверки сообщения от 14 января 1945 года о Валленберге проводились тщательные расследования и розыск Валленберга, однако это к положительным результатам не привело, а советский офицер, сообщавший о

Г-ну Р.СУЛЬМАНУ,

Чрезвычайному Посланнику и
Полномочному Министру Швеции.

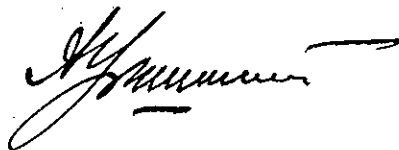
Москва.

Валленберге, не был найден. В лагерях для военнопленных и интернированных Валленберг также обнаружен не был.

Вышеизложенное дало основание еще 30 января 1947 года Члену Коллегии МИД СССР К.В.Новикову в беседе со шведским Посланником г.Хегглефом заявить, что делом Валленберга советские компетентные органы занимались довольно длительное время, однако их попытки найти его не увенчались успехом. При этом К.В.Новиков высказал предположение, что нельзя, конечно, упускать из вида того, что Валленберг оказался в расположении советских войск в период жестоких боев в Венгрии, когда могли иметь место всякого рода случайности - самовольный уход Валленберга с места расположения советских войск, налет вражеской авиации, гибель от вражеского обстрела и т.п.

Все принятые дополнительно после 30 января с.г. меры к расследованию сообщения о Валленберге и его розыску не увенчались успехом. Остается лишь предполагать, что Валленберг во время боев в городе Будапеште погиб, либо оказался захваченным салашистами.

Доводя о вышеизложенном до Вашего сведения, прошу Вас, г-н Посланник, принять уверения в моем глубоком к Вам уважении

LÉGATION DE SUÈDE

ang. Raoul Wallenberg.

Moskva den 18 augusti 1947.

Nr. 306

2 bil.

HP 80. 2.

Herr Minister,

./.

I anslutning till gårdagens meddelande i särskild ordning får jag vördsamt överlämna avskrift och översättning av den note angående Raoul Wallenbergs öde som vice utrikesminister Vysjinski i går lät tillställa mig.

/u/ R. Sohlman

Hans Excellens
Herr Östen Undén,
Ministern för Utrikes Ärendena,

etc., etc., etc.

EXT. 9/8. 47.

A v s k r i f t .

(Vapen)

МИНИСТЕРСТВО
ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ СССР

Москва, 18 августа 1947 г.

Уважаемый г-н Посланник,

В связи с тем, что Вы в беседе с Заместителем Министра Иностранных Дел Я.А. Малик от 12 июня сего года затронули вопрос о местонахождении Рауля Валленберга, мною были наведены справки в соответствующих компетентных органах. В результате тщательной проверки установлено, что Валленберга в Советском Союзе нет и он нам неизвестен.

Действительно, 14 января 1945 года Министерство Иностранных Дел СССР получило краткое сообщение, основанное на косвенных данных одного из командиров воинской части, которая вела бои в Будапеште, о том, что на улице Беншур, якобы, был обнаружен Валленберг.

Проверить сообщение в тот момент не представлялось возможным, так как еще после этого бои за город продолжались около месяца, носили ожесточенный характер, и Советская Армия овладела городом только 12 февраля 1945 года.

Впоследствии в целях проверки сообщения от 14 января 1945 года о Валленберге проводились тщательные расследования и розыск Валленберга, однако это к положительным результатам не привело, а советский офицер, сообщавший о Валленберге, не был найден. В лагерях для военнопленных и интернированных Валленберг также обнаружен не был.

Вышеизложенное дало основание еще 30 января 1947 года Члену Коллегии МИД СССР К.В. Новикову в беседе со шведским Посланником г. Хегглефом заявить, что делом Валленберга советские компетентные органы занимались довольно длительное время, однако их попытки найти его не увенчались успехом. При этом К.В. Новиков высказал предположение, что нельзя, конечно, упускать из вида того, что Валленберг оказался в распоряжении советских войск в период жестоких боев в Венгрии, когда могли иметь место всякого рода случайности — самовольный уход Валленберга с места расположения советских войск, налет вражеской авиации, гибель от вражеского обстрела и т.д.

Г-ну Р. Сульману,
Чрезвычайному Посланнику и
Полномочному Министру Швеции.

Москва.

Доводя о вышеизложенном до Вашего сведения, прошу Вас
г-н Посланник, принять уверения в моем глубоком к Вам уважении

[illegible]

Översättning.

(Vapen)
SOVJETUNIONENS
UTRIKESMINISTERIUM

Moskva den 18 augusti 1947.

Ärade Herr Envoyé,

I samband med att Ni vid samtal med Biträdande Utrikesminister Ja.A. Malik den 12 juni innevarande år berörde frågan om Raoul Wallenbergs vistelseort har jag företagit förfrågningar hos vederbörande myndigheter. Som resultat av noggrann kontroll har fastställts, att Wallenberg icke finnes i Sovjetunionen och att han är oss obekant.

Det är sant att Sovjetunionens Utrikesministerium den 14 januari 1945 erhöll ett kort meddelande, grundat på indirekta uppgifter från en av befälhavarna för den truppstyrka, som stred i Budapest, att på Benzurgatan Wallenberg skulle ha upptäckts.

Det var vid den tidpunkten omöjligt att kontrollera meddelandet, enär efter detta striderna om staden, vilka voro hårda, fortsatte ännu ungefär en månad, och den Sovjetiska Armén behärskade staden först den 12 februari 1945.

Senare ha i syfte att kontrollera meddelandet av den 14 januari 1945 angående Wallenberg, noggranna undersökningar och efterforskningar av Wallenberg verkstälts, vilka emellertid icke lett till positiva resultat, och den sovjetiske officer, som lämnade meddelandet om Wallenberg, har icke återfunnits. I lägren för krigsfångar och internerade har Wallenberg heller icke påträffats.

för
Ovanstående utgjorde grundvalen ~~till~~ Medlemmen
av Sovjetunionens Utrikesministeriums Kollegium, K.V. Novikov,
när/denne redan den 30 januari 1947 vid samtal med svenska Sändebudet
hr Hägglöf förklarade, att vederbörande sovjetiska myndigheter
under avsevärd tid sysslat med ärendet Wallenberg, men att
deras försök att finna honom icke kröntes med framgång.

Herr R. Sohlman,
Sveriges Envoyé Extraordinaire et
Ministre Plénipotentiaire,

M o s k v a .

/w/ A. Vysjinski.

Moskva den 19 augusti 1947.

1 bil.

JP 80 2a
292/47.

Broder,

./.

Under min frånvaro har till beskickningen ingått i avskrift närslutna brev från Raoul Wallenbergs moder, fru von Dardel, till Generalissimus Stalin, dagtecknad Båstad den 26 nästlidne juli. Hennes brev har i avvaktan på min återkomst icke av beskickningen vidarebefordrats till marskalken. Eftersom ryssarna ju i går i officiell note (jfr. vår skrivelse nr. 306, 19.8.47) förklarat sig ej ha återfunnit vår saknade landeman och därför förmoda, att han omkommit eller tillfångatagits av szålasiesterna, tror jag knappast, att det nu vore opportunt att efterkomma fru von Dardels önskan, med mindre än att man hemma avser att söka gendriva den av ryssarna uttalade uppfattningen om Wallenbergs öde. I avvaktan på eventuella instruktioner låter jag följaktligen skrivelsen tillsvidare kvarligga på beskickningen.

(undert.) R.Sohlman.

Envoyén A s s a r s s o n,

Utrikesdepartementet.

EXP 19/8.47.

Бостад 26 июня 1947 года.

Генералиссимусу Иосифу Сталину.

Как мать секретаря Шведской Миссии в Будапеште, Рауля Валленберг, я обращаюсь к могущественному Правителю Советского Союза с просьбой помочь мне в том, чтобы мой мой сын возвратился ко мне.

Судьба моего сына вкратце следующая. С июля месяца 1944 года до января 1945 года он прилагал все усилия и ум в борьбе с нацистским террором, желавшим уничтожить все еврейское население Будапешта. Когда Будапешт был освобожден войсками Советского Союза, мой сын в январе 1945 года был взят под охрану русских военных властей. Это было официально сообщено Народным Комиссариатом Иностранных Дел 17 января 1945 года Шведскому Министерству Иностранных Дел. В феврале месяце того же года это радостное известие было подтверждено мне послом Коллонтай. С тех пор прошло 2 1/2 года без того, чтобы власти Советского Союза сообщили какие-либо дополнительные сведения о нем. Моя вера в могущественный Советский Союз была настолько велика, что я, несмотря на мое большое беспокойство, все-таки была убеждена снова увидеть его.

Ввиду того, что я предполагаю, что задержка с его возвращением зависела от нижестоящих органов, я обращаюсь ныне к Правителю Советского Союза с просьбой о том, чтобы мой сын был-бы отослан обратно в Швецию и к своей страдающей матери.

С глубоким уважением

подпись - Май фон Дардель

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

Stockholm den 26 augusti 1947.

Förtroligt.

aa.

INK. DESK. MOSKVA		
D. No	2	496
30.8.47		
AVD.	80	2a/Wallenberg

Ärade Broder,

I anslutning till vårt samtal om Raoul Wallenberg vill jag meddela, att Jankovitsch, som anlände till Budapest i slutet av juli, ännu ej lyckats komma i förbindelse med den tidigare uppgivne sagesmannen. Han avvaktade Litpes återkomst till Budapest.

Min tjejen
Annar Peters

Envoyén Sohlman,
M o s k v a .

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Stockholm den 26 augusti 1947.

2 bil.

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

pp 07/8

INRI LSEN NO VVA		
D. No	2	500
30.8.47		
AVD	80	2a/Wallenberg

Broder,

- Härjämte ber jag i form av klipp ur Svenska Dagbladet för
- ./. den 22 augusti få översända utrikesdepartementets kommuniké innehållande den sovjetryska noten om Wallenberg samt ett av Guy von Dardel och Philipp undertecknat "bemötande" av noten. Några av de i "bemötandet" ingående felaktiga sakuppgifterna
 - ./. ha tillrättalagts i bilagda uttalande av Dahlman.

*Ant. Lingen
Sveinsohn*

Envoyén Sohlman,
M o s k v a .

RYSKT BESKED:

Wallenberg ej i Sovjet

Noggrann undersökning utan framgång.

**"OKÄND FÖR OSS",
meddelar rysk not till UD**

Rysk teori: dödades under striderna

En noggrann undersökning för att utröna var Raoul Wallenberg vistas har gett till resultat att han inte finnes i Sovjetunionen och att han är okänd för oss, heter det i en not som Sovjetunionens utrikesministerium tillställt utrikesdepartementet genom beskickningen i Moskva.

Det är riktigt, att Sovjetunionens utrikesministerium den 14 januari 1945 erhölet ett kort meddelande, grundat på indirekta uppgifter från en av befälhavarna vid en truppstyrka, som deltog i striderna i Budapest, om att Wallenberg skulle ha påträffats på Benzurgatan, heter det vidare:

Det var vid den tiden omöjligt att verifiera meddelandet, enär efter detta striderna om staden, vilka var förbittrade, fortsatte ytterligare ungefär en månad, och den sovjetiska armén fick herravälde över staden först den 12 februari 1945.

Senare har, i syfte att verifiera meddelandet av den 14 januari, noggranna undersökningar och efterforskningar efter Wallenberg verkställts, vilka emellertid icke lett till positiva resultat, och den sovjetiske officer, som lämnat meddelandet om Wallenberg, har icke återfunnits. I lägren för krigsfångar och internerade har Wallenberg icke heller påträffats.

Det var med stöd av ovanstående som medlemman av Sovjetunionens utrikesministeriums kollegium, K. V. Novikov, redan den 30 januari 1947 vid samtal

(Forts. sidan 12: Wallenberg . . .)

med svenska sändebudet hr Hägglöf förklarade, att vederbörande sovjetiska myndigheter under avsevärd tid sysslat med ärendet Wallenberg, men att deras försök att finna honom icke kröntes med framgång. Härvid framhöll Novikov, att man naturligtvis icke finge lämna ur sikte, att Wallenberg befann sig inom ett område, där sovjetiska trupper fanns, under en period av häftiga strider i Ungern, då alla slags tillfälligheter kunde inträffa — Wallenberg kunde på eget bevåg avlägsna sig från de sovjetiska truppernas område, fientliga flyganfall kunde förekomma, Wallenberg kunde omkomma genom fientlig beskjutning o.s.v.

Alla ytterligare åtgärder, som vidtagits efter den 30 januari i år för undersökning av meddelandet angående Wallenberg och för efterforskning av honom, har icke kröntes med framgång. Det återstår endast att förmoda, framhålls till sist, att Wallenberg under striderna i Budapest omkommit eller blivit tillfångatagen av Szalasis anhängare.

Noten är daterad den 18 augusti och undertecknad av Sovjetunionens vice utrikesminister Vysjinski.

Sovjetnoten bemötes, "ej tillfredsställande".

Varken Raoul Wallenbergs familj eller de organisationer, som ställt sig bakom räddningsaktionen för honom, är tillfredsställda av den sovjetryska noten. Ett bemötande i sex punkter har tillställts Svenska Dagbladet, undertecknat av civilingenjör Guy von Dardel som representant för familjen och författaren Rudolph Philipp. Skrivelsen har följande lydelse:

1. Vysjinski meddelar att den sovjetiska officer, som lämnat meddelandet om Wallenberg, icke har kunnat påträffas. Detta är så mycket mera underligt, eftersom Raoul Wallenberg anmälde sig inte till någon okänd underordnad officer ur de framryckande ryska trupperna utan direkt till den kommanderande generalens högkvarter vid Elizabethgatan i Pest. Sedan han anmält sig eskorterades han ständigt och effektivt av tre namngivna polisfunktionärer och övernattade varje natt hos NKVD, vilket han själv kunde meddela sina tjänstemän vid avskedet i Taträgatan den 17 januari. UD har meddelat de tre funktionärernas namn till Sovjets utrikesdepartement, men hittills har ingenting därifrån meddelats om de kunnat påträffas.

2. I noten anges att Wallenberg kunde på eget bevåg ha avlägsnat sig från de sovjetiska truppernas område. Detta motsäges av Raoul Wallenbergs egen utsägo till sina tjänstemän att han ämnade fara till Debrecen, således in i det av ryssarna ockuperade området. De ungrare som följde honom en bit på väg sista gången han med säkerhet sågs har också intygat att han för bort från stridsfronten och att han var åtföljd av sin eskort. Hypotesen att Wallenberg åter kunde ha tillfångatagits av nazisterna motsäges av att området mellan Pest och Debrecen sedan det stora tankslaget i oktober 1944 var i säker rysk hand och rensat från nazister, så att i varje fall en av stark eskort åtföljd bil inte kunde spårlost försvinna.

3. När långt efter krigets slut den svenske militärattachén i Moskva major Bennedich intervenerade hos de sovjetryska militärmyndigheterna svarade dessa honom att saken hörde under NKVD:s kompetens.

4. I oktober 1946 vägrade Sovjets utrikesdepartement att mottaga en not i saken Wallenberg av minister Hägglöf med motiveringen att fallet Wallenberg ligger under Stalins kanslis kompetens. Men nu kommer svaret på de svenska démarcherna från utrikesminister Vysjinski.

tillställt Svenska Dagbladet, under-
tecknat av civilingenjör Guy von Dar-
del som representant för familjen och
författaren Rudolph Philipp. Skrivel-
sen har följande lydelse:

1. Wysjinski meddelar att den so-
vjetiska officer, som lämnat meddelan-
det om Wallenberg, icke har kunnat
påträffas. Detta är så mycket mera
underligt, eftersom Raoul Wallenberg
anmälde sig inte till någon okänd un-
derordnad officer ur de framryckande
ryska trupperna utan direkt till den
kommanderande generalens högkvarter
vid Elizabethgatan i Pest. Sedan han
anmält sig eskorterades han ständigt
och effektivt av tre namngivna polis-
funktionärer och övernattade varje
natt hos NKVD, vilket han själv kunde
meddela sina tjänstemän vid avskedet
i Tatragatan den 17 januari. UD har
meddelat de tre funktionärernas namn
till Sovjets utrikesdepartement, men
hittills har ingenting därifrån medde-
lats om de kunnat påträffas.

2. I noten anges att Wallenberg kun-
de på eget bevåg ha avlägsnat sig från
de sovjetiska truppernas område. Detta
motsäges av Raoul Wallenbergs egen
utsago till sina tjänstemän att han äm-
nade fara till Debrecen, således in i det
av ryssarna ockuperade området. De
ungrare som följde honom en bit på
väg sista gången han med säkerhet
sågs har också intygat att han för bort
från stridsfronten och att han var åtföljd
av sin eskort. Hypotesen att Wal-
lenberg åter kunde ha tillfångatagits
av nazisterna motsäges av att området
mellan Pest och Debrecen sedan det
stora tankslaget i oktober 1944 var i
säker rysk hand och rensat från na-
zister, så att i varje fall en av stark
eskort åtföljd bil inte kunde spärlöst
försynna.

3. När långt efter krigets slut den
svenske militärattachén i Moskva ma-
jör Bennedich intervenerade hos de
sovjetryska militärmyndigheterna sva-
rade dessa honom att saken hörde un-
der NKVD:s kompetens.

4. I oktober 1946 vägrade Sovjets
utrikesdepartement att mottaga en not
i saken Wallenberg av minister Hägg-
löf med motiveringen att fallet Wal-
lenberg ligger under Stalins kanslis kom-
petens. Men nu kommer svaret på de
svenska démarcherna från utrikesmi-
nister Wysjinsky.

5. I september 1946 meddelade en
medlem av Sovjets legation i Stockholm
i närvaro av militärattachén privat att
Raoul Wallenberg vore omhändertagen
utan att direkt vara fången av ryssar-
na, därför att han gjort några "dum-
heter" efter befrielsen av Budapest.

6. Vid 4 olika tillfällen har en aktiv
ungersk polislöjtnant för olika vittnen
förklarat att han var tillsammans med
Raoul Wallenberg som NKVD:s fånge
till i slutet av maj 1945. Även från ett
flertal andra vittnen har vi mottagit
rapporter genom vilka vi kunnat följa
Raoul Wallenbergs väg från fängläger
till fängläger.

Varken Raoul Wallenbergs familj,
författare Rudolph Philipp eller de or-
ganisationer som ställt sig bakom rädd-
ningsaktionen för Raoul Wallenberg
genom att vädja till marskalk Stalin
om Raoul Wallenbergs återförande till
Sverige kan bli tillfredsställda av ett
så intetsägande svar på utrikesdepar-
tementets démarcher. De kan nu som
förut fordra en redogörelse av vad som
verkligen hänt Raoul Wallenberg och
ett svar på sin vädjan från Stalin, till
vilken vädjan riktats och som enligt
tidigare meddelanden till Sveriges mi-

nister i Moskva har Raoul Wallenbergs
sak i sin hand.

Stockholm den 21 augusti 1947

Guy von Dardel Rudolph Philipp

UD mot Wallenbergfamiljen: oriktiga invändningar mot noten

Från utrikesdepartementet har man en del erinringar att göra med anledning av den kommentar till den ryska noten rörande Raoul Wallenberg, som offentliggjorts av Wallenbergs familj och organisationerna bakom räddningsaktionen.

Chefen för UD:s pressbyrå, byråchefen Dahlman, förklarar sålunda på förfrågan att det icke är riktigt att militärattachén i Moskva, när han upptog frågan om Wallenberg med de sovjetryska militärmyndigheterna av dessa hänvisades till NKVD. Militärattachén tillråddes i stället att gå den vanliga vägen via utrikeskommisariatet, då ärendet icke föll under försvarskommisariatets domvärja.

Påståendet att Sovjets utrikesministerium i oktober 1946 skulle ha vägrat ta emot en not i saken Wallenberg från envoyén Hägglöf saknar varje grund, fortsätter hr Dahlman. Verkliga förhållandet är att envoyén Hägglöf i samråd med svenska utrikesdepartementet under någon tid avstod från att göra förnyade framställningar i ärendet med hänsyn till att Stalin vid ett samtal som han hade med hr Hägglöfs företrädare, envoyén Söderblom, hade lovat att intressera sig för frågan.

De av svenska utrikesdepartementet gjorda undersökningarna har icke givit stöd för riktigheten av den ungerska polisöjntantens utsägo att Wallenberg skul-

le ha varit NKVD:s fånge till slutet av maj 1945.

Polisöjntanten, vars vederhäftighet starkt ifrågasatts från olika håll, hade bl. a. uppgett att han varit inhytt i samma cell som Wallenberg och en namngiven österrikare. När denne österrikare efter ett ihärdigt spaningsarbete, som berörde flera länder, i våras påträffades i den franska ockupationszonen i Tyskland, förklarade han sig visserligen ha varit medfånge till polisöjntanten, men aldrig ha hört talas om Wallenberg. UD har varit i förbindelse med ytterligare bl. a. två svenskar, som under angivna tider suttit fångna i de av polisöjntanten uppgivna lägren. Ingen av dem hade emellertid där sett eller hört talas om Wallenberg.

Byråchefen Dahlman förklarar slutligen att UD givetvis fortsätter att fullfölja alla spår och uppslag som kan tänkas leda till en lösning av gåtan om Wallenbergs försvinnande.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

Stockholm den 23 augusti 1947.

INK. DESK. WÖCKVA		
D. No 2 495		
30.8.47		
AVD	CR	VAL
JP	80	En/Wallenberg

Broder,

I anledning av Ditt handbrev den 19 augusti rörande fru von Dardels hänvändelse till Stalin ber jag få meddela, att vi dela Din åsikt att skrivelsen bör kvarligga på beskickningen. Det synes lämpligast att Du direkt tillskriver fru von Dardel med angivande av de i Ditt handbrev åberopade skälen för att ej framlämna skrivelsen.

År Linsén
Beu Sahlman

Envoyén Sahlman,
M o s k v a.

Moskva den 31 augusti 1947.

106/11.

MP

Fru Maj von D a r d e l .

S t o c k h o l m .

/Lidingö I, Ordensbacken 6/.

Jag har äran meddela, att jag vid min återkomst till Moskva i mitten av augusti efter en tids vistelse i Sverige fann Fru von Dardels skrivelse av den 26 juli. Samtidigt mottog jag vice utrikesministern Vysjinskis note av den 18 augusti, vars innehåll är Eder bekant.

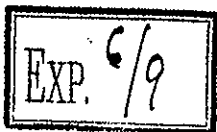
Eftersom Fru von Dardels brev till generalissimus Stalin avfattats under den förutsättningen, att sovjetiska vederbörande ej besvarat den svenska framställningen i saken, har jag, efter samråd med utrikesdepartementet, funnit mig ej, så som läget nu utvecklats sig, böra vidarebefordra detsamma, något som jag hoppas Fru von Dardel är fullt ense med mig om.

Det är min övertygelse, att de sovjetiska myndigheterna gjort allvarliga ansträngningar att vinna klarhet i Eder sons öde, och det är beklagligt, att resultatet blivit negativt.

Beskickningen kommer givetvis att även i fortsättningen såsom hittills göra sitt bästa för att bidra till ett klarläggande av Eder sons öde.

(u.) Sohlman

B. 2.

gen. u. d.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

U. No	128 15
15.227	
JP	80 Wallenberg

Cirk. nr. 128
Stockholm den 22 augusti 1947.
Överlämnas jämte bilagor av Utrikes-
departementet till Beskickningen i
M o s k v a
för kännedom.

Enligt uppdrag:

Pren Sahlman

Generaldirektör

PP 51

Avskrift.

KUNGL. SVENSKA BESKICKNINGEN
ang. Raoul Wallenberg.

Moskva den 18 augusti 1947.

Nr. 306 2 bil.

P 2

Herr Minister,

I anslutning till gårdagens meddelande i särskild
ordning får jag vördsamt överlämna avskrift och översätt-
ning av den note angående Raoul Wallenbergs öde som vice
utrikesminister Vysjinski i går lät tillställa mig.

u. R. Sahlman

Ärade Herr Envoyé

I samband med att Ni vid samtal med biträdande utrikesministern J.A.Malik den 12 juni innevarande år berörde frågan om Raoul Wallenbergs vistelseort har jag verkställt förfrågningar hos vederbörande myndigheter. Som resultat av noggrann undersökning har fastställts, att Wallenberg icke finnes i Sovjetunionen och att han är okänd för oss.

Det är riktigt, att Sovjetunionens utrikesministerium den 14 januari 1945 erhöll ett kort meddelande, grundat på indirekta uppgifter från en av befälhavarna vid en truppstyrka, som deltog i striderna i Budapest, om att Wallenberg skulle ha påträffats på Benzurgatan.

Det var vid den tidpunkten omöjligt att verifiera meddelandet, enär efter detta striderna om staden, vilka voro förbittrade, fortsatte ytterligare ungefär en månad, och den Sovjetiska Armén fick herravälde över staden först den 12 februari 1945.

Senare ha, i syfte att verifiera meddelandet av den 14 januari 1945 angående Wallenberg, noggranna undersökningar och efterforskningar efter Wallenberg verkställt, vilka emellertid icke lett till positiva resultat, och den sovjetiske officer, som lämnat meddelandet om Wallenberg, har icke återfunnits. I lägren för krigsfångar och internerade har Wallenberg icke heller påträffats.

Det var med stöd av ovanstående som medlemmen av Sovjetunionens utrikesministeriums kollegium, K.V.Novikov redan den 30 januari 1947 vid samtal med svenska sändebudet herr Hägglöf förklarade, att vederbörande sovjetiska myndigheter under avsevärd tid sysslat med ärendet Wallenberg, men att deras försök att finna honom icke krönts med framgång. Härvid framhöll K.V.Novikov, att man naturligtvis icke finge lämna ur sikte, att Wallenberg befann sig inom ett område, där sovjetiska trupper funnos, under en period av häftiga strider i Ungern, då alla slags tillfälligheter kunde inträffa - Wallenberg kunde på eget bevåg avlägsna sig från de sovjetiska truppers område, fientliga flyganfall kunde förekomma, Wallenberg kunde omkomma genom fientlig beskjutning o.s.v.

Alla ytterligare åtgärder, som vidtagits efter den 30 januari innevarande år för undersökning av meddelandet angående Wallenberg och för efterforskning av honom, ha icke krönts med framgång. Det återstår endast att förmoda, att Wallenberg under striderna i staden Budapest omkommit eller blivit tillfångatagen av Szalasis anhängare.

I det jag bringar ovanstående till Eder kännedom, ber jag Eder, Herr Envoyé, mottaga försäkringar om min utmärkta högaktning.

/u./ A. Vysjinski

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

tj.f. Avdelningschefen

Stockholm den 25 oktober 1947.

P 2.

inlämnat 3.11.47

HR	593.8.
D. Ed	1.11.47.
10P	80 En

Wallenb.

Broder,

Fru von Dardel har bett att få tillbaka sitt brev till Stalin, omnämnt i Sohlmans handbrev till Assarsson den 19. augusti. Det blev ju av vissa skäl aldrig överlämnat, så jag förmodar, att det kvarligger på beskickningen.

Din tillgivne
H. Baren

t.f.Chargé d'Affaires Pripp,

Moskva.

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Moskva den 3 november 1947. 19

N:o 2 386 1 bil. Bil.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

WP

80

Gu

Wall.

Broder,

Med anledning av Ditt handbrev den 25 nästlidne
oktober ber jag få översända fru Maj von Dardels brev till
Stalin.

/u/ Pripp

Herr Byråchefen R. Bagge,
Stockholm.

Xp 4/11-47.

MOSKVA		
Dr. No	197	1/5
14.11.47		
100	80	50

*As
ff*

Till Legationsrådet Malte Pripp

Moskva.

Wallenberg.

För Eder benägna kännedom har vi härmed äran översända
avskrift av en skrivelse, som idag översänts till generalis-
simus Stalin angående legationssekreterare Raoul Wallenberg.

Stockholm den 1 november 1947.

För

WALLENBERGAKTIONENS ARBETSUTSKOTT

Björkella Bellander
ordf.

Till Generalissimus Stalin

Moskva.

Den 16 juli detta år vädjade svenska opolitiska organisationer, representerande över en miljon svenska antifascistiska och demokratiska män och kvinnor, till generalissimus Stalin att återsända legationssekreterare Raoul Wallenberg, som enligt officiell not av den 17 januari 1945 tagits under sovjettryskt beskydd. Organisationerna ha ej erhållit något svar men ha tagit del av det svar, som den 21 augusti av vice utrikesminister Vysjinskij tillställdes den svenska regeringen. Av detta svar framgår, att man ännu ej från sovjettrysk sida har haft tillfälle att verifiera uppgiften, som lämnades i den officiella noten av den 17 januari 1945, samt att legationssekreterare Raoul Wallenberg är okänd inom Sovjetunionen och ej finns på sovjettryskt område.

En kommission av fyra antifascistiska och demokratiska män och kvinnor, nämligen förre generaldirektören Anders Örne, professor Lise Meitner, författarinnan Mia Leche-Löfgren och advokaten Yngve Schartau, har efter noggrann undersökning av allt till förfogande stående material i denna sak kommit till följande resultat:

Det är klarlagt, att Raoul Wallenberg från den 13 januari

1945 har stått under effektivt beskydd av sovjetrisk militär myndighet i enlighet med vad som också meddelats från Sovjetunionens utrikesministerium; och det är övertygande utrett, att han efter nämnda tidpunkt - och i varje fall intill tämligen nära tid - befunnit sig i livet i ryskt förvar på skilda platser såväl utom som inom sovjetiskt territorium.

Vi vädja därför på nytt till generalissimus Stalin att hjälpa oss och svenska folket att få denne antifascistiske kämpe tillbaka till hans hemland och till hans familj.

Stockholm den 1 november 1947.

INTERNATIONELLA KVINNOFÖRBUNDET
FÖR FRED OCH FRIHET
Svenska sektionen
Birgitta Pellander

SVENSKA KVINNORS FÖRBUND -
FÖRBUND
Ellen Hagen

SVERIGES RELIGIÖSA REFORMBUND
Karl Sandegård

KOOPERATIVA KVINNOGILLES-
FÖRBUNDET
Signe Ahlberg

SVENSKA FRED- OCH SKILJEDOMS-
FÖRENINGEN
E. Holger Eriksson

VITA BANDET
Maria Sandström

NATIONALTEMPERARORDEN
Hilding Friman

FÖRBUNDET FÖR KRISTET SAM-
VÄLSETV
Sam. Thysell

UNGDOMENS FREDSFÖRBUND
Bror Edberg

SVENSKA FRED- OCH SKILJEDOMS-
FÖRENINGENS KVINNOFÖRBUND
FRI-SPACKLORNA
Ada Mylnerman

KOOPERATIVA FÖRBUNDETS KVINN-
LIGA PERSONALKLUBB
Gunvor Jarlegård

STIFTSKONVENTET AV KIRKODR-
DERNA
I LULEÅ STIFT
Johannes Hallböck

SYNDIKALISTISKA UNGDOMSFÖRBUNDET
Sven E. Axelsson

KVINNLIGA AKADEMIS FÖRENING
Karin Tarschys

SVENSK SJUKSKÖTERSKEFÖRENING
Gerda Håjer

MOSAISKA FÖRSAMLINGEN I STOCKHOLM
Gunnar Josephson

SVERIGES ARBETARES CENTRALORGAN-
ISATION
Albert Jensen

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
Hanna Rydh

CENTRALKOMITTÉN FÖR FREDSARBETE
Gunnar Pellander

RADIOFRÄMJANDET
RADIOLYSSNARNAS RIKSFÖRBUND
Stig Bergalmer

SVENSKA FRÄLSNINGSSÄMMEN
E. Lundquist

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Motskva den 24 januari 1948.		
		19
N:o 31/2	BIL.	
INK. D. N:o		
A.D. <i>[Signature]</i>	GR. 80	MÅL. Wallenb.

Broder,

Jag ber att få rikta Din uppmärksamhet på nr 4 av Novoje Vremja (New Times), som innehåller en artikel med rubriken "Legenden om Wallenberg".

Utan att nämna vad Wallenbergs verksamhet bestått i, berättar tidningen att han varit tjänsteman vid svenska beskickningen i Budapest och att han försvunnit under striderna i staden i början av 1945. Härom sägs vidare att det aldrig blivit känt om denne neutralsrepresentant blivit mördad av tyskar eller av ungerska fascister; det vore emellertid lätt att förstå att var och en - även om han vore svensk medborgare - kunde råka i dödsfara under gatustriderna. På Svenska regeringens begäran hade de sovjetiska myndigheterna gjort noggranna efterforskningar. En första uppgift att Wallenberg funnits av sovjetiska militärrepresentanter hade icke bekräftats. Trots omsorgsfulla undersökningar hade han heller icke påträffats bland internerade eller krigsfångar, där han under de kaotiska krigsförhållandena hade kunnat hamna. Den svenska Morgontidningen hade också skrivit att Wallenberg sannolikt fallit offer för ungerska fascister under slutstriderna i Budapest.

Herr Legationsrådet Sven Dahlman,
Stockholm.

Sp. 29/1.

I fortsättningen redogöres för aktionen i "Wallenberg-saken", som säges ha satts igång av svenska höger-tidningar i början av 1947, samtidigt med att den försvunnes halvbroder, ingeniör von Dardel gjort en resa till Amerika. Aktionen framställles som en reaktionär förtalskampanj mot Sovjetunionen. Vid olika tillfällen hade svenska utrikesdepartementet efter undersökningar kunnat förklara att de vittnen, propagandisterna återopade, visat sig ingenting veta om Wallenberg. Här hänvisas bl.a. till utrikesminister Undéns uttalanden i riksdagen. Trots detta hade nu senast herrar Friesen, Ture Nerman och Lundstedt föreslagit att Wallenberg skulle tilldelas Nobels fredspris. Syftet härmed vore att rikta världens uppmärksamhet på saken och att dra in grannlandet Norge i de antisovjetiska spekulatiönerna.

Tidningen slutar med att fastslå att "Wallenbergsaken" utnyttjas som förevändning för antisovjetiska provokationer av de kretsar, som icke kunna förlikas sig med en vänskaplig utveckling av de sovjetisk-svenska förbindelserna. Den sovjetiska allmänheten vore indignerad över dessa provokationsförsök och hoppades att de demokratiska kretsarna i Sverige skulle hejda denna de amerikanska krigsanstiftarnas svenska "halvbröders" verksamhet - Härtill kan fogas att den sovjetiska allmänheten, före denna artikel i Novoje Vremja, inte underrättats om att en "Wallenbergsak" existerade - så vitt jag kunnat finna åtminstone inte av pressen.

/u/ Ole Jödahl

Stockholm den 13 januari 1948.

Enligt uppdrag:

Lucia Blaucler

ad

10-16.
 26-1-48
 80 Wd

Wallerb.

Stockholm den 11 januari 1948.

Ellen Hagen

Rätt: avskrivet intygas:

Lucien Plancher

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN
ang. publicitet om Raoul
Wallenberg.

Oslo den 19 februari 1948.

Nr. 887

P 2

1173 B 14.8.47.

Stockholm den 8 mars 1948.
Nr. 336 Överlämnas till Ambassadören
Sohlman, Moskva, för kännedom
För Ministern:

M. V.
336 1.
22. 7. 48.
Ar 80 Wallenb.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Jag får värdsamt meddela, att en i den sovjetryska tid-
skriften Novoje Vremja, nr 4 år 1948, införd artikel om Raoul
Wallenberg införts i översättning såväl i kommunistorganet
Friheten den 9 dennes som i härvarande sovjetambassadens publi-
kation Nytt fra Sovjet-Samveldet den 14 dennes. De bägge arti-
lernas innehåll överensstämmer i allt väsentligt, men åtskil-
liga avvikelser i ordvalet synes antyda, att översättningen
icke är gemensam.

En förhoppning som Novoje Vremja enligt Friheten hyst be-
träffande demokratiska kretsar i Sverige och Norge, har enligt
Nytt fra Sovjet-Samveldet gällt endast nämnda kretsar i Sveri
Ifrågevarande passus lyder i Frihetens översättning sålunda:
"Hele denne historien blir bare brukt som et påskudd til sovje-
fiendtlige provokasjoner av de svenske kretser som ikke kan fo-
sone seg med den kjensgjerning at det utvikler seg et vennskaps-
lig forhold mellom Sovjet-Samveldet og Sverige, og som for en-
hver pris vil ødelegge dette forholdet. Sovjet-offentligheten
harmes over slike provokatoriske utfall og håper at de demokra-
tiske kretser i Sverige og Norge vil gi en riktig vurdering av
den gemene trafikken som drives av de svenske 'stebrødrene'
til de amerikanske krigsanstifterne, og sette dem tilbørlig på
plass."

I Nytt fra Sovjet-Samveldet er avfatningen følgende:

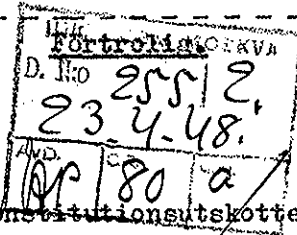
"Hele denne saken utnytttes bare som et påskudd til sovjetfiendtlige
provokasjoner fra de svenske kretser som ikke vil forsones seg med den
kjensgjøring at de svensk-sovjetiske forbindelsene utvikles vennskapelig,
og som for enhver pris søker å legge disse forbindelser. Sovjetalmen-
heten møter denslags provokasjonsforsøk med dyp harme og håper at de
svenske demokratiske kretsene tar dem for det de er verd og verdig til-
bakeviser den gemene virksomhet som de amerikanske krigshissernes svenske
'halvbrødre' driver." (Understrykningarna gjorda här.)

u/Johan Beck-Friis.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Stockholm den 10 april 1948.
Överlämnas till Ambassadören
Sohlman, Moskva, för förtrolig
bekänntedom.

P.M.

Vid föredragning idag inför Konstitutionsutskottet av Wallenbergfrågan förekom bl.a. följande.

Herr Håstad förvånade sig över att jag framställt sakerna så som om den sovjetryska noten den 18 augusti 1947 till beskickningen i Moskva med besked att sovjetmyndigheterna intet visste om Wallenberg vore ett resultat av beskickningens tidigare framställningar i ärendet och icke en följd av de i Sverige av Wallenbergskommittén ordnade opinionsmötena. Jag svarade att notens formulering med all tydlighet gav vid handen att den utgjorde svar på beskickningens demarcher. Att ett orsakssammanhang skulle föreligga mellan opinionsmötena och den ryska noten var något som man inom utrikesdepartementet och på vår beskickning i Moskva veterligen inte ens ifrågasatt.

Då herr Håstad sökte göra gällande att beskickningen i Moskva knappast tryckt på ryska vederbörande i Wallenberg-frågan sedan slutet av 1946, redogjorde jag för beskickningens efter denna tidpunkt gjorda framställningar och fann mig ha anledning understryka att det sovjetryska beskedet i noten den 18 augusti 1947 var av den art man inte gärna kunde återkomma till frågan utan att förebringe nya fakta. Jag uttryckte förhoppningen att utrikesdepartementet - när och om vi fick del av Philipps material på grundval av vilket Wallenberg-kommittén dragit så positiva slutsatser - skulle finna att sådana nya fakta föreläge som kunde berättiga till att på nytt upptaga frågan. Även om intet nytt skulle framkomma kunde man tänka sig, att efter en längre tids förlopp, om Wallenberg icke då avhörts, man åter toge kontakt med ryska vederbörande. Jag underströk emellertid att detta var en personlig uppfattning och att det givetvis icke ankomme på mig att avgöra när, var och hur utrikesministern lät göra demarcher.

Ordföranden herr Hallén sade mig före sammanträdetes början att han ansåg ålägga utskottets ledamöter särskild tystnads-

UNCLASSIFIED
KUNCI UTIRIKES

Stockholm den 8 april 1948.

228
33188
089

Andrew

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

Moskva den 15 februari 1949.19

N:o		1 bil. BIL.
INK. D. N:o		
AVD. MP	GR. 80	MÅL. 6u

Broder,

Vid vårt senaste sammanträffande lovade jag Dig att i telefon läsa upp den note, som Vysjinskij den 18 augusti 1947 tillställde mig rörande Raoul Wallenberg. Tyvärr blev jag hindrad att själv uppfylla mitt löfte, men jag hoppas att sekreterare Anger, vilken jag bad därom, givit Dig del av noten.

/. För alla eventualiteter ber jag emellertid att nu få närsluta en avskrift därav. Som Du finner, har praktiskt taget hela noten ordagrant offentliggjorts hemma.

R.Sohlman.

Herr Bankdirektören m.m.
Jacob W a l l e n b e r g,
Strandvägen 27,
S t o c k h o l m.

U

Översättning.

Sovjetunionens
Utrikesministerium.

Moskva den 18 augusti 1947.

Ärade Herr Envoyé,

I samband med att Ni vid samtal med Biträdande Utrikesminister Ja.A.Malik den 12 juni innevarande år berörde frågan om Raoul Wallenbergs vistelseort har jag företagit förfrågningar hos vederbörande myndigheter. Som resultat av noggrann kontroll har fastställts, att Wallenberg icke finnes i Sovjetunionen och att han är oss obekant.

Det är sant att Sovjetunionens Utrikesministerium den 14 januari 1945 erhöll ett kort meddelande, grundat på indirekta uppgifter från en av befälhavarna för den fruppstyrka, som stred i Budapest, att på Benzurgatan Wallenberg skulle ha upptäckts.

Det var vid den tidpunkten omöjligt att kontrollera meddelandet, ^{efter}enär detta striderna om staden, vilka voro hårda, fortsatte ännu ungefär en månad, och den sovjetiska armén behärskade staden först den 12 februari 1945.

Senare ha i syfte att kontrollera meddelandet av den 14 januari 1945 angående Wallenberg, noggranna undersökningar och efterforskningar av Wallenberg verkställt, vilka emellertid icke lett till positiva resultat, och den sovjetiske officer, som lämnade meddelandet om Wallenberg, har icke återfunnits. I lägren för krigsfångar och internerade har Wallenberg heller icke påträffats.

Ovanstående utgjorde grundvalen för Medlemmen av Sovjetunionens Utrikesministeriums Kollegium, K.V.Novikov, när denne redan den 30 januari 1947 vid samtal med svenska Sändebudet hr Hägglöf förklarade, att vederbörande sovjetiska myndigheter under avsevärd tid sysslat med ärendet Wallenberg, men att deras försök att finna honom icke krönts med framgång. Härvid framhöll K.V.Novikov, att man naturligtvis icke finge glömma, att Wallenberg befann sig inom de sovjetiska truppernas gruppering under en period av häftiga strider i Ungern, då alla slags händelser kunde äga rum; Wallenberg hade

Herr R.Sohlman,
Sveriges Envoyé Extraordinaire et
Ministre Plénipotentiaire,

M o s k v a.

kunnat frivilligt avlägsna sig från de sovjetiska trup-
pernas område, fientliga flyganfall förekommo, han hade
kunnat dödas genom fientlig beskjutning o.s.v.

Alla ytterligare åtgärder, som vidtagits efter
den 20 januari innevarande år för undersökning av med-
delandet angående Wallenberg och efterforskningarna efter honom,
ha icke krönts med framgång. Det återstår endast att förmoda,
att Wallenberg dödates under striderna i staden Budapest eller
tillfångatagits av salasjistera.

I det jag bringar ovanstående till Eder kännedom ber
jag Eder, hr Envoyé, mottaga försäkran om min utmärkta
högaktning.

(undert.) A.Vysjinskij.

SP 80 ba

SANNINGEN

om fallet

RAOUL WALLENBERG

av

RUDOLPH PHILIPP

Den 17 januari 1951 var det sex år sedan den svenske legationssekreteraren Raoul Wallenberg eskorterades av en militärpatrull från Budapest till marskalk Malinovskis högkvarter i Debrecen. Sedan dess befinner sig svensken, som räddade Budapests judar från deportering och gaskammare, i rysk fångenskap.

Författaren till denna artikel kan knappast presenteras bättre än med professor Elis Håstads ord i riksdagens 2:a kammare: »Jag anser mig oförhindrad att från denna talarstol förklara, att Rudolph Philipp,

som jag sedan flera år lärt känna och skatta högt i andra sammanhang, genom sin bok (om Wallenberg) har gjort sig förtjänt av allt erkännande. Han har av rent ideella skäl satt in sin ovanliga intelligens, sina enastående kunskaper om Centraleuropa och sin outsläckliga mänsklighetslidelse för att medverka till detta mysteriums uppklarande...»

Så löd högerledaren Håstads ord i omröstningen om en f. d. österrikisk socialistisk författare, som numera är svensk medborgare och medlem av Sveriges socialdemokratiska parti.

— Det där måste ha varit i den gamla goda tiden.

1. Detta hände i Budapest.

Sedan oktober 1944 var Pest innesluttet av Malinovskis armé, och området öster därom befann sig fast i ryska händer. Broarna över Donau, som skiljer Pest och Buda åt, var underminerade av nazisterna för att sprängas vid lägligt tillfälle.

Den 23 december flydde den tyska arméns generaler och ledare för Gestapo och för de ungerska nazisterna, (pilkorsmännen) per flyg till Sopron på österrikisk-ungerska gränsen. Budapest överläts åt avskummet bland pilkorsarna. Mord och terror hörde till ordningen för dagen, judarnas ghetto skulle sprängas i luften. Hundratals vuxna och barn drevs dagligen ner till Donau där de sköts och slängdes i vattnet.

Himmlers representanter ville också tvinga de svenska diplomaterna att fly med dem till Sopron. Men legationssekreterarna Per Anger och Raoul Wallenberg, attachén Lars Berg och kanslisten Göte Carlsson förklarade inför sin minister Danielsson, att de ville stanna kvar och trotsa nazisternas ultimatum.

Raoul Wallenberg for tillbaka över Donau till Pest. Från denna dag var han ensam neutral diplomat mitt bland banditerna och försvarade så gott han kunde Sveriges skyddslingar.

På julafton blev den svenska legationen i Buda överfallen av pilkorsmän, och från denna dag levde minister Danielsson och den övriga legationspersonalen som fågelfria och måste gömma sig i källarna hos sina anner.

I början av januari lät Raoul med ett dödsföraktande bud meddela minister Danielsson att Röda armén närmade sig ghetton och att han — som varje dygn måste övernatta i ett nytt hus — hade för avsikt att förlägga sin legationsavdelning närmare ryska fronten. Den svenske ministern gav sitt tillstånd. Raoul hade för avsikt att snabbast möjligt som det neutrala

Sveriges diplomatiska representant intervensera hos marskalk Malinovski och hos den provisoriska ungerska regeringen, som tillsammans med Stalins guvernör Vorosjilov hade sitt säte i Debrecen. Han önskade säkra förplagnaden åt de överlevande cirka 150.000 judarna och se till att de från det överfyllda ghetton, som mera liknade en kloak, fick tillstånd komma tillbaka till sina beslagtagna våningar.

Genom sina judiska spejare fick Raoul reda på, att de ryska pionjarsoldaterna genom källarna närmade sig Benczurgatan, vid vilken det Internationella Röda Korset hade ett hus. I detta befann sig en camouflerad judisk motståndsgrupp, som — eggad av de fyra legationssvenskarnas exempel — under dessa veckor av kaos lyckats klara hundratals judar.

Den 10 januari uppsattes svenska legationens skylt med de tre kronorna på Benczurgatan 16. Den 13 januari klev en rysk ingenjörsavdelning fram ur grannhusens källare. Raoul var nu den ende utländske diplomaten på av ryssarna befriat ungerskt område. Mellan Pest och Debrecen befann sig inga varken tyska eller ungerska soldater, eftersom området rensats fullständigt under de senaste månaderna. Inte ett enda tyskt flygplan siktades vid denna tidpunkt i luftrummet öster om Pest; Hitlers Luftwaffe behövdes på andra ställen.

Raoul visade den ryske sergeanten sina papper som diplomatisk representant för Sverige, som tillika var skyddsmakt för de ryska krigsfångarna i Ungern. Kommendanten i Pest, general Tjernysjev, erkände omedelbart Raoul som Sveriges charge d'affaires och förklarade hans legationshus för exterritoriellt. Han sande också en major Demtsjinko och några soldater dit som skyddsvakt.

Marskalk Malinovskis stabschef, som av general Tjernysjev telegrafiskt underrättades om Raouls anmälan, vidarebefordrade denna till Moskva och

utbad sig order om hur man skulle förfara med svensken. Och från den 15 januari var Raoul fånge hos Malinovskis militärpolis, en avdelning av den fruktade NKVD. Han fick en rysk kalfaktor, blev förplägad som officer, måste tillbringa nätterna i ett NKVD tillhörigt hus och fick besöka ghyttot och sin legation endast under eskort bestående av 1 officer och 2 meniga.

Ungerska vittnen såg under dessa dagar Raoul i ghyttot, där han häftigt diskuterade med officerare ur NKVD. Tusentals utsultna judar kördes av ryssarna direkt från ghyttot som tvångsarbetsare österut. Hundratals utmärklade och i trasor klädda flickor blev våldtagna, och det lilla som judarna hade räddat med sig i ryggsäckarna, stal de asiatiska soldaterna. Kirgiser och basjkirer gjorde ingen skillnad mellan vänner och fiender.

Att Raoul, som med fara för eget liv försvarat sina skyddslingar mot nazister och pilkorsare, nu även reagerade mot de plundrande sovjetsoldaternas övergrepp, är självklart. Han vägrade också att för ryssarna avslöja de depåer, i vilka judarna lämnat sina värdeföremål i svenska legationens beskydd.

ERLANDER

Den 17 januari 1945 för Raoul under bevakning av tre NKVD-funktionärer — deras namn är kända av svenska UD! — till sitt huvudkontor på Tatragatan 6, som nu också låg i den av ryssarna »befriade» stadsdelen. Han fick inte gå upp i huset, men den judiske vaktposten utanför fick tillåtelse att ropa ner hans kontorschef Müller på gatan. Under bevakning av NKVD:s officer talade de båda männen med varandra. Raoul berättade för Müller, att han tillsammans med sina ryska »följe-

slagare» skulle bila till marskalk Malinovskis högkvarter i Debrecen, 20 mil öster om Pest.

— Om det blir som gäst eller fånge vet jag inte, tillade han.

Raoul för därefter tillbaka till sin legation för att hämta några väskor som han behövde för resan. Han beräknade denna skulle vara i 8 dagar.

Det har lyckats mig att med vittnens hjälp bevisa, att Raoul inte eskorterades till marskalken i Debrecen utan fördes till NKVD:s fängelse, först på ungersk mark, sedan inom tjeckiskt område och slutligen via Rumänien till Sovjetunionen.

Varför ryssarna ville låta den erkänt antinazistiska svenske diplomaten försvinna framstod tydligt redan i september 1946. Vid en mottagning hos ryssarna i Stockholm förklarade en medlem av sovjetbeskickningen i ryske militärattachéns närvaro: »Raoul Wallenberg lever och har det bra. Han är inte direkt häktad, men man måste omhänderta honom, eftersom han gjorde några dumheter efter Budapests befrielse. Det skrivs så mycket smörja om honom, och det försvårar lösningen av problemet. Håller man bara tyst, kommer han en vacker dag att dyka upp i Stockholm.»

Detta sades i närvaro av personer, som ryssarna visste skulle vidarebefordra det sagda till Raouls familj och författarens kännedom.

»Dumheterna» som Raoul gjorde efter Pests befrielse bestod i att han vågade försvara Sveriges skyddslingar även mot ryska övergrepp.

2. Två ryska kvitton på en svensk.

Terrordåd av den art som Raoul Wallenberg vid hemkomsten skulle kunna ha berättat om upplevde emellertid också de svenska legations-tjänstemännen i Buda — och deras rapporter har inte, lika litet som några detaljskildringar av de fruktansvärda upplevelser som de kvinnliga svenska kanslisterna hade, någonsin utlämnats

till allmänheten. Jag är därför övertygad om att ryssarna skulle ha givit Wallenberg fri, om UD och framför allt Sveriges minister i Moskva visat dem att Raouls befrielse var en förut-

sättning för ett sant vänskapligt förhållande mellan Sovjet och Sverige.

THUNBORG

Och detta hade kunnat ske — då Sovjet på flera sätt bekräftade att Wallenberg var i deras våld: Samma dag som han sattes i det första NKVD-

fängelset, den 17 januari 1945, meddelade biträdande utrikesminister Dekanosov i en officiell not till moskvaministern Staffan Söderblom, att Sovjetunionen övertagit ansvaret för Raoul Wallenbergs liv och egendom.

Några månader senare meddelade Madame Kollontay, Moskvas stockholmsambassadör, Raouls mor, fru Maj von Dardel, att sonen var vid full hälsa och under sovjetiskt beskydd.

Och år 1948 fick vi erfaras, att madame Kollontay, även underrättat dåvarande utrikesminister Günther om att Wallenberg befann sig i ryssarnas händer, och ju mindre väsen man gjorde av saken, desto förr skulle han få friheten.

rots att Sovjetunionen således lämnat »dubbelt kvitto» på mottagandet av Raoul Wallenberg, har det svenska utrikesdepartementet ännu inte kunnat förmins att fordra hans återlämnande!

Det finns ett parallellfall från Schweiz, som också är ett under kriget litet neutralt land. Ungefär samtidigt med Wallenberg råkade två schweiziska diplomater i Buda i NKVD:s fångenskap. Sovjetunionen vägrade länge att besvara varje för-

frågan angående dem, men när det schweiziska parlamentet tog sig an frågan på allvar, såg sig Schweiz' utrikesministerium nödsakat att göra något positivt för att rädda sina diplomaters liv.

Efter några dagar släpptes de också fria av ryssarna.

Det påstås, att Schweiz använt en del baltiska flyktingar som bytesobjekt. En sådan väg får Sverige naturligtvis inte välja för att befria Raoul Wallenberg. Men under dessa sex år har det funnits många andra möjligheter att göra ett byte — bara UD och regeringen haft den rätta viljan! Jag behöver bara påminna om den sovjetryske marinattachén, som så ingående intresserade sig för vårt kust- och skärgårdsförsvar, och om de två sovjetryska »chaufförerna», som plockade svamp under viktiga militära övningar. Men det har aldrig fallit UD eller svenska regeringen in, att vid sådana tillfällen fordra sin legationssekreterares återsändande. Inte heller begärde man i samband med det svensk-ryska handelsavtalet och miljardkrediten, att ryssarna skulle lämna klart besked om på vilka grunder Wallenberg hålls i rysk fångenskap.

3. Envoyén Söderblom — ett mönster av undfallenhet

Tsartidens siste svenske minister i Ryssland var generalen Brändström. Den tsaristiske föregångaren till NKVD, den s. k. OCHRANAN, hade en gång supit några svenskar under bordet och sedan fört bort dem. Sveriges förhållande till den mäktige grannen i öster var inte mindre ömtåligt då än nu. Och de ryska myndigheterna försökte då liksom i fallet Wallenberg att slå dövörat till. Men Brändström trängde sig fram till tsarens utrikesminister och förklarade att han inte lämnade rummet, förrän de svenska medborgarna blivit befriade. Efter några timmar blev också svenskarna, om vilkas vistelseort ryssarna strax dessförinnan inte sagt sig

ha en aning, överlämnade till Brändström.

Staffan Söderblom är inte en man av Brändströms typ. Ingen vill förebrå honom för att han vid intervjuer med svenska journalister alltid underströk att han ville betraktas som ryssvän. Men frågan är om han inte förväxlat vänskap med undfallenhet.

Långt innan ryssarna själva spritt det aldrig bekräftade ryktet, att Raoul inte var NKVD:s fånge utan blivit dödad på vägen till Debrecen, skrev Söderblom hem till UD att Raoul och hans NKVD-följeslagare mycket väl skulle kunnat ha mördats av tyska nazister eller ungerska pilkorsmän eller ha träffats av en tysk flygbomb eller ha omkommit vid en bilolycka innan de nådde fram till marskalkens högkvarter. När ungerska kommunister via vår legation i Bern spred ut ryktet om att Wallenberg hade undflytt sin ryska eskort och höll sig dold, maskerad med helskägg, skrev Söderblom till UD, att han var rädd för att råka i en mycket obehaglig situation, om det visade sig att Wallenberg rymt från de ryska officerare som »avdelats till hans skydd». Han hade därför uppskjutit alla efterforskningar. Han vägrade till och med att lämna de ryska myndigheterna fotografier av Raoul som sänts till honom för att ryssarna lättare skulle kunna finna Raoul i ett fångläger.

UD sökte lugna sin uppjagade moskvaminister med att han säkert skulle kunna övertyga ryssarna om, att varken han själv eller UD stod bakom Wallenbergs eventuella flyktförsök...

Utrikesminister Günther fordrade aldrig av Söderblom, att han klart och bestämt skulle begära Raouls återlämnande av ryssarna. Men Söderblom vägrade till och med att med stöd av Dekanosovs not anmoda ryssarna att efterforska Raoul och hans eskort. Slutligen förlorade t. o. m. Günther tålamodet och sände Söderblom en »ny definitiv instruktion», i »skarp form».

Först då lämnade Söderblom Dekanosov »en redogörelse för Wallenbergs humanitära insatser».

4. Vem tjänade UD:s taktik?

UD anser sig måhända ha varit »opartiskt» i sin utredning av fallet Wallenberg. Men vi måste avfärda myten om denna utrikesledningens opartiskhet — vilket i detta sammanhang betyder neutralitet i kampen för en svensk diplomats frihet och liv. Vi måste inse, att vad än UD företar sig — eller underlåter att företa sig — blir det medvetet eller omedvetet ägnat att tillgodose önskningarna hos någon person eller grupp. Den fråga jag måste ställa, när jag nu efter en tre års väntan och tystnad åter tar till orda i fallet Wallenberg, är denna: Vems önsksningar har UD:s taktik tjänat i det förflutna? Och vems skall det bli i framtiden?

Det är nämligen, hur fantastiskt det än kan låta, så att vissa personer hade ekonomiska intressen av att legenden om Raoul Wallenbergs »försvinnande» fick växa sig stark och av att ej alltför mycket gjordes för att han skulle återkomma. En del av dessa fördomsfria affärsmän är av ungersk nationalitet, men det finns också svenskar bland dem. Offentligen och i smyg har dessa krafter arbetat på att skapa dimbildning kring Raouls öde. Namnen på dessa män är välbekanta för den svenska säkerhetspolisen i annat sammanhang. De har utnyttjat UD:s och regeringens hämningar att begära klart besked av ryssarna, de har t. o. m. finansierat publikationer på ungerska och svenska språket. I dessa har de förhärligat Raouls humanitära insatser, för att sedan med lömsk troskyldighet kunna övertyga först hans hundratusentals beundrare i Budapest och sedan den svenska opinionen om att han bragts om livet under sin färd till Debrecen. Dessa herrar förklarade, när min bok om Raoul Wallenberg kom ut 1946, i en

skrivelse till UD och regeringen, att de lojalt ställde sig bakom UD i allt vad angick Wallenberg och att de finansierat en motskrift till UD:s för-svar.

En av dessa finansiärer avslöjade sig tre år senare som rysskollaboratör i samband med en kommunistisk ungersk ministers illegala stockholmsresa. Våren 1946 hade samme man — när han fick reda på att jag samlade bevis för att Raoul befann sig i rysk fångenskap — erbjudit mig en femsiffrig penningssumma, om jag lät min då bara planerade Wallenbergbok sluta med den 17 januari och lät frågan om vad som hänt Raoul efter detta datum stå öppen.

Dagen efter det min bok kommit ut försökte denne herre återigen att muta mig. Per telefon gratulerade han mig till de första gynnsamma recensionerna och upprepade det anbud han givit mig innan boken kom ut. När jag förklarade att jag inte behövde hans pengar, sade han: »Soldater behöver mat och ammunition också efter den första drabbningen!»

Raouls halvbror, tekn. lic. Guy von Dardel, befann sig hos mig just då och åhörde samtalet. När »finansiären» insåg att jag var obesticklig, gav han en stor huvudstadstidning en intervju, som bildade ett första led i en kampanj mot min bok och mot beviskraften hos mina dokument. Han försäkrade också genom en mellanhand regeringen sin »lojalitet». Och tillsammans med den ungerske stockholmsministern Vilmos Böhm forcerade han publiceringen av först en ungersk och sedan en svensk upplaga av en folkdemokratisk Wallenberg-bok. När vi lyckats övertyga förlaget, Saxon & Lindström, om att författaren arbetat på uppdrag av den kommunistiska propagandan, drog förläggaren in boken — som fått en nedgörande kritik i den svenska pressen. Han bröt också alla förbindelser med författaren, den ungerske kommunisten Jenő Lévai.

5. Jag lägger papperen på bordet.

Styrkt av den missvisande intervjuen och av finansiärernas lojalitetsförklaring satte UD igång en presskampanj mot min bok — och t. o. m. mot Wallenberg själv. Så sände UD till tidningarna följande notis, som vittnade om det dåliga samvetet hos Raouls kolleger i Arvfurstens palats: »Raoul Wallenberg hade inte efter det han övergivit den av nazisterna behärskade stadsdelen och begivit sig in i det av Röda armén befriade området varken av sin överordnade, legationschefen Danielsson, eller av UD i Stockholm begärt eller erhållit fullmakt att upprätta en svensk legation för det av ryssarna befriade området och att i egenskap av chargé d'affaires förhandla med Sovjet eller med den tillförordnade ungerska regeringen. Här Wallenberg verkligen handlat så har han gjort sig skyldig till egenmäktigt förfarande.»

UD hade sedan december 1944 ingen telefon-, telegraf- eller annan förbindelse med sin budapestlegation och fick heller inga underrättelser därifrån förrän i april 1945, när legationspersonalen återvände. Och Raoul hade på Benczurgatan inte längre någon förbindelse med minister Danielsson, som höll sig gömd i olika källare på andra sidan den breda Donau-floden.

Danielsson hade dessutom i Per Angers närvaro förklarat, att så snart ryssarna befriat Pest, måste Svenska röda korsets delegat, *lektor Valdemar Langlet*, eller om han vore förhindrad, den belgiske medborgaren *greve Tolstoj*, överta Sveriges representation hos ryssarna. Ingen räknade vid denna tidpunkt med att Raoul skulle våga sitt liv och stanna i Pest. Men när Raoul återvände dit, var Per Anger och attaché Berg liksom Raoul själv överens om tolkningen av Danielssons order, nämligen att Raoul som svensk diplomat automatiskt skulle överta Sveriges representation och tillvarata de svenska diplomatiska och humanitära intressena.

Jag förklarade i pressen att UD:s angrepp mot den fängne hjälten var struntprat och att jag var beredd att överlämna mitt bevismaterial till regeringen för prövning. Jag föreslog att en kommission bestående av Arne S. Lundberg, Folke Thunborg och statssekreterare Per Nyström i detalj skulle granska mitt bevismaterial. Efter några dagar fick jag samtal om att statsministern var beredd att motta mig, och klockan 8.45 den 22 november 1946 anlände jag tillsammans med Guy von Dardel till Kanslihuset.

Erlander tog omedelbart emot mig. Han var mycket vänlig, och sedan han gått igenom de viktigaste bevisdokumenten, sammanfattade han sin ståndpunkt i orden:

»Jag tänker låta mina politiska rådgivare ta del av detta material och sedan göra allt som är nödvändigt och möjligt för att få en positiv lösning på detta viktiga problem.»

Klockan 17 samma dag blev jag per telefon kallad till statsrådsberedningen. De flesta regeringsmedlemmarna var närvarande liksom statssekreterare Per Nyström, den nuvarande landshövdingen i Göteborg. Erlander presenterade mig för statsråden och bad mig framlägga bevismaterialet. Efter min föredragning, som varade cirka 45 minuter, gick dokumenten runt bland ministrarna. Hrr Quensel och Mossberg ställde många frågor till mig, som jag har intryck av att jag besvarade till deras belåtenhet. Slutligen reste sig Erlander och sade, att han ansåg att problemet var tillräckligt klarlagt. Han bad mig formulera vilken konkret hjälp Raouls familj väntade sig av den svenska regeringen.

»Regeringen bör i klara ordalag begära av Sovjetunionen, att Raoul Wallenberg med det snaraste sändes hem till Sverige!» sade jag.

Erlander vände sig omedelbart till justitieminister Zetterberg och sade:

»Eftersom Undén inte är här, ger jag dig i uppdrag att formulera en not

med det av Philipp propo-nerade innehållet.»

Så vände han sig till Quensel:

»Jag har ett viktigt möte, men ni kan ju diskutera vidare med Philipp. Ta hand om ordförandeskapet!»

Under Quensels ledning satt vi kvar ytterligare tjugi minuter. Sedan vi slutat sade ett av statsråden skämtsamt, att jag borde lägga denna dag på minnet som ett historiskt tillfälle, för endast en enda gång tidigare hade en utlänning hållit huvudanförandet inför en för detta ändamål samman- kallad statsrådsberedning, och det var Norges statsminister Gerhardsen. Och Per Nyström, som jag vid detta tillfälle träffade personligen för första gången, sade till mig:

»Käre kamrat, vänta på mig, jag måste få tala med dig!»

Han tog mig under armen, yttrade några vänliga ord om mina insatser i fackföreningsrörelsens kamp mot Europas Ford, skokungen Bata i Tjeckoslovakien, och frågade mig i sin egen- skap av »ämbetsman i polisväsendet» om jag kände mig hotad till livet och behövde personligt skydd från kriminalpolisen.

»Vill man mörda mig så hjälper polisskydd inte långt!» svarade jag. »Men vill du skaffa mig en licens på en revolver så är jag nöjd.»

»Du ska få din vapenlicens om några dagar», lovade Nyström, men ännu i dag har jag inte sett skymten av den, trots att jag påmint Nyström om den två gånger — och lika lite blev den av statsministern utlovade noten till Sovjetunionen avsänd.

Klockan 9 dagen efter statsrådsberedningen blev jag uppringd av polisministern Mossberg, som förklarade att statssekreterare Folke Thunborg blivit utsedd av regeringen som utredningsman i fallet Wallenberg. Han bad mig komma till kanslihuset för att tillsammans med Thunborg gå igenom bevismaterialet bit för bit.

När vi gick igenom UD:s korrespondens blev Thunborg mer och

mer uppbragt och sade bland annat om en viss diplomat: I hans kläder skulle jag ha begärt avsked. Thunborg visade mig också en PM, som UD sänt till statsministern. I riksdagens andra kammare hade nämligen professor Elis Håstad riktat en interpellation till regeringen: »Vad har UD gjort för Wallenbergs räddning?»

»Var inte orolig, Rudolph. Efter mitt referat kommer Tage aldrig att läsa upp det här», lugnade mig Thunborg, när jag uttryckte min oro för att detta missvisande dokument skulle läggas till grund för Erlanders interpellations-svar.

UD:s svarsförslag gick fram på två linjer:

1) försökte utrikesdepartementet gesken av att ha visat oerhörd energi och stort intresse för Wallenbergs sak.

Det är ett faktum att UD avsant otaliga brev och depescher i fallet Wallenberg — vilket stundom varit till skada för befrielseaktionen. I stället för en enda klar order till beskickningen i Moskva, vilket skulle ha varit nog, producerade man en hel rad av handbrev, depescher och interventioner hos myndigheter och privatpersoner. När t. ex. Günther till följd av påtryckningar från Raouls familj gav Söderblom order att begära ett svar av Dekanosov på de talrika obesvarade démarcherna, då svarade moskva-ministern att det vore bättre att vända sig till Raouls släkting, Jacob Wallenberg. Denne skulle be madame Kollontay att intervensera hos Dekanosov.

När UD en annan gång gav Söderblom samma order, skrev han att det vore lämpligt hänvända sig till USA:s ambassadör i Stockholm.

Så utväxlades interventioner och depescher mellan UD och amerikanska stockholmsambassaden, mellan denna och Moskva, depescher från USA-ambassaden i Moskva till Stockholm, och från Stockholm till State Department i Washington. Detta gav ett sken av effektivitet åt UD:s handlingar — men

vad hade Sverige egentligen sin minister i Moskva till?

Slutligen resignerade UD och gav i stället biträdande militärattachén, major Bennedich, den order som Söderblom varit så ohägad att utföra.

Men majoren måste som militärattaché vända sig till det ryska krigskommissariatet — och blev avvisad där. Detta kunde då såväl UD som Söderblom ha anat! Ty med all rätt motiverade krigskommissariatet avslaget med att frågan beträffande en svensk diplomat icke föll under dess kompetensområde utan under utrikeskommissariatets.

Vände sig nu Söderblom äntligen till Dekanosov? Nej, han hade mage att skriva till UD, att han »hoppades» att hans militärattachés »framstöt» skulle rapporteras till de överordnade, så att man skulle få någon framgång på den militära sidan!

2) Försökte UD bevisa att alla spår var falska och alla våra vittnen och dokument (som UD vid tiden för PM:s avfattande inte alls kände till), var värrelösa.

Ett exempel: vi hävdade — och jag framlade ifrågavarande dokument på statsministerns, statsrådsberedningens och sedan statssekreterare Thunborgs bord — att Raoul bl. a. en tid vistats i ett rumänskt jättekonzentrationsläger. Genom detta läger gick hundratusentals NKVD-fångar, däribland tusentals ungerska judar, som man häktade under vilka förevändningar som helst för att kunna utnyttja dem som tvångsarbetare. Sveriges legation i Bukarest hade rumänska medarbetare, som inofficiellt kunde införskaffa rapporter från detta läger. Ty de rumänska judarna fick en gång i veckan gå till fångarna med mat och kläder.

Men vad gjorde UD? Man gav bukarestministern order att göra efterforskningar. Men denne försökte inte att göra det så diskret och effektivt som möjligt, utan tillställde sovjetmyndigheterna en officiell förfrågan,

om legationssekreterare Wallenberg fanns eller funnits i lägret. Efter lång väntan meddelade NKVD:s ledning för lägret att de inte kunde fastställa detta. Att en sådan officiell förfrågan är ett klavertramp, måste även en icke yrkesdiplomat inse. Ty vad gör NKVD, när det genom en intervention som denna framgår, att ett och annat läcker ut ur ett läger? Man underrättar NKVD-centralen i Moskva, och denna ger order om att ifrågavarande fänge omedelbart skall förflyttas samt att kommunikationerna mellan lägret och yttrevärlden ytterligare skall försvåras.

Men UD går ett steg längre. Man kunde inte finna Wallenberg i ett visst koncentrationsläger, men man lyckades hitta en del »vittnen» som inte sett honom där. Och vid dylika vittnesmål fäste man avseende — trots att det är tämligen självfallet att ryssarna håller en statsfångé av Raouls betydelse avskild från de tiotusentals vanliga fångarna. UD framhöll faktiskt i sin PM till statsministern ett för oss obekant »vittne», som sade sig ha varit inspärrad en tid i detta fångläger, där han inte kunnat upptäcka Raoul! Varje domstol skulle avfärda åberopande av dylika negativa vittnesmål som ovidkommande.

När UD vidare genom oss erfor att ett ungerskt vittne kommit med uppgifter gav man telegrafisk order till budapestlegationen att undersöka saken. Om den hemliga ungerska polisen inte genom detta telegram fick reda på våra vittnens namn, så sörjde budapestlegationen för den saken. Ty antingen anmodade man vittnena per brev att infinna sig på legationen, eller också besökte en legationstjänsteman dem helt öppet på deras arbetsplatser! På så sätt rådde två viktiga vittnen, en f. d. riksbanksdirektör och en löjtnant vid gränspolisen, illa ut.

Bevismaterial för allt detta förelade jag regeringen. I åtta dagar låg mitt bevismaterial i kanslihuset. Mossberg meddelade mig, att Thunborg om

så skulle behövas, kunde få sakkunnig hjälp från kriminalpolisen. Regeringen hade alltså alla möjligheter att undersöka vem som hade rätt — UD eller vi. Om så ansågs nödvändigt kunde vi ordna att vissa vittnen förhöordes av regeringens förtroendemän, antingen här eller i Ungern. Men detta förklarade Thunborg vara onödigt, sedan han gått igenom bevismaterialet. Så övertygad var han om riktigheten av mina påståenden.

När vi sent på kvällen den 23 november — det var en lördag — var färdiga med arbetet kom vi överens om att besöka Raouls familj. Raouls far hade avlidit tre månader före sonens födelse, och överdirektör Fredrik von Dardel uppfostrade som sty far den postumt födde. Raouls hal syskon Nina och Guy var mina mest offervilliga medarbetare när det gällde att anskaffa bevismaterial.

När vi kom hem till Raouls familj, förklarade Thunborg, att de kunde känna sig fullständigt lugna. Ty nu hade regeringen tagit Raouls sak i sina händer, och i egenskap av regeringens ombud var han övertygad om att man kunde och måste rädda Raoul. Fru von Dardel sade då:

»Nu kan Philipp äntligen vila ut efter många månaders arbete, för Raouls befrielse ligger nu i goda händer hos vår nye vän Thunborg.»

Folke Thunborg lade bort titlarna med Guy och skildes från Raouls familj som god vän.

6. Bittra besvikelser.

Jag litade på Thunborgs försäkringar och blev som förlamad, när Guy ringde upp mig mitt i natten mellan den 26 och 27 november. Med gråt i rösten läste han upp några citat ur statsministerns interpellationssvar. Det är kutym att ministrarna före besvarandet av en interpellation tillställer interpellanten en kopia av svaret. Och sent på kvällen hade professor Håstad erhållit statsministerns svar. Utan hänsynstagande till vårt bevis-

material hade Erlander begagnat sig av UD:s PM som grundval för sitt svar.

Jag kände mig förd bakom ljuset av människor, som jag räknat som mina vänner. Eftersom statsministern redan klockan 10.30 skulle läsa upp svaret i riksdagen, ringde jag halv åtta på morgonen upp Folke Thunborg. Han bad mig ha tålamod, för än var inte allt förlorat. Interpellationssvaret var en parlamentarisk-politisk fråga, befriandet av Raoul en helt annan. Erlander skulle helt säkert stå vid sitt ord och avsända den utlovade noten till Moskva.

»Men ring upp min chef Mossberg!» föreslog Thunborg. »Han vet säkerligen mera i den här saken.»

Jag fick Mossberg på tråden. Han erkade mycket nedstämd.

»Tyvärr kan jag inte göra något åt saken. Det är Erlander som är chef, och han fattar besluten.»

Då ringde jag till statsministern, och sade till honom, att han inte gärna kunde läsa upp dessa påståenden i riksdagen, då såväl han själv som hans ministrar och regeringens ombud måste vara övertygade om deras oriktighet. Han gick inte in på någon argumentering, han hade bråttom och måste genast bege sig till kanslihuset och därefter till riksdagen.

Vad skulle tillsättandet av en regeringens utredningsman tjäna till, när statsministern a priori hade beslutat sig för att använda UD:s försvarsskrift som interpellationssvar och därmed inför hela svenska folket upphöja den till objektiv sanning? Eller hade UD:s sista ögonblicket mobiliserat Undén per telefon i New York och denne appellerat till Erlanders »lojalitet»?

För oss, som kämpar för den mans frihet, som tiotusentals mödrar tackar för sina barns liv, och som tiotusentals barn tackar för sina mödrars liv... för oss har lojalitet en vidare, djupare och mänskligare betydelse.

Lördagen den 30 november kallade Thunborg mig till kanslihuset för att

ge mig bevismaterialet tillbaka. Guy och jag träffade honom i hans ämbetsrum, och om igen förklarade han:

»Var bara lugna, vi skall hålla vårt ord!»

Han ledde oss in i Per Nyströms ämbetsrum och brände där de anteckningar, som han gjort vid granskningen av bevismaterialet för att referera för statsministern.

»Jag vill inte att namn och adress på era vittnen skall komma i era motståndares händer», förklarade han.

Samma kväll lästes en av Raouls advokat formulerad notis upp i svenska radion, vari vi — med anledning av regeringspressens fortsatta angrepp — omtalade att vårt material granskats av regeringen och att denna funnit det trovärdigt. Notisen hade på vår begäran före publiceringen lästs upp av TT:s redaktör för Folke Thunborg, som sade sig ej ha något att invända. Regeringen dementerade heller inte våra uppgifter — men statsminister Erlander passade på tillfället att vid ett sammanträde i Publicistklubben, där han höll föredrag om »Pressen och ansvaret», starkt kritiserade TT:s närvarande chef för att denne låtit publicera uppgifter från vår sida.

Under debatten frågade en publicist vad statsministern hade att invända »mot sanningshalten i Philipps bok». Han svarade då: »Mot boken har jag ingenting att invända, men publiciteten kring boken är skadlig.»

Man frågar sig: Skadlig för vem och vad?

Och vad blir av yttrande- och pressfrihet om TT reserveras för UD:s och regeringens meddelanden — som i detta fall var klart felaktig?

Efter detta träffade jag Thunborg ofta personligen, och många gånger talades vi vid i telefon. Några veckor senare sade han till mig:

»Nu har regeringen kallat den nya moskväministern Hägglöf till Stockholm, och helt säkert har han den där noten som Erlander lovade dig med sig tillbaka.» Men detta var inte fallet.

7. Ryssarna svarar.

Då Sovjet även i fortsättningen lämnade alla officiella svenska noter obesvarade, sammanslöt sig mer än en miljon svenska män och kvinnor genom sina organisationer till en räddningsaktion och avsände en skrivelse till Stalin* med begäran om Wallenbergs återsändande.

Den 22 augusti 1947 meddelade vice utrikesminister Vysjinski, att Raoul Wallenberg icke kunnat återfinnas på rysk mark, och att man icke heller kunnat finna den officer (kommenderande generalen i Pest, Tjernysjev. Förf:s anm.) vars rapport legat till grund för den officiella sovjetnoten av den 17 januari 1945.

Redan på sommaren 1947 hade de organisationer, som slutit sig samman för att arbeta för Raouls befrielse, utlyst ett möte, där också representanter för UD och den svenska pressen var närvarande. På förslag av Dagens Nyheters representant beslöt mötet att tillsätta en kommitté, som skulle pröva det bevismaterial jag samlat och det strängt konfidentiella materialet från utrikesdepartementet.

På anhållan av Räddningsaktionens ordförande, fru Birgitta de Vylder-Bellander, gav kabinetssekreteraren, friherre Beck-Friis, tillstånd åt kommittén att ta del av de konfidentiella dokumenten. Villkoret var dock, att kommittén skulle ha så få medlemmar som möjligt, vilka måste förbinda sig att hemlighålla UD:s material.

Denna kommitté offentliggjorde resultatet av sitt arbete i en skrivelse, där man förklarade följande:

Hos den stora allmänheten, har det rätt ovisshet om legationssekreterare Raoul Wallenbergs öde sedan två och ett halvt

* Anledningen till att Stalin stod som adressat var att svenska beskickningen i Moskva av de ryska myndigheterna fått veta att de »icke längre kunde samsätta sig med frågan Wallenberg, eftersom Stalin själv tagit hand om den. De anser sig icke heller kunna påminna Stalins kensli om saken».

år, och tvivel ha till slut uppstått, om han verkligen vid Budapests befriande omhändertogs av ryska myndigheter och sedan dess stått under ryskt beskydd. Med anledning härav ha de organisationer som anslutit sig till aktionen för Raoul Wallenbergs hemsändande uppdragit åt undertecknade att undersöka hitintills för allmänheten icke tillgängligt material i ämnet.

Till vårt förfogande har ställts såväl konfidentiellt aktmaterial från Kungl. Utrikesdepartementet som de handlingar i saken, vilka innehavas av författaren Rudolph Philipp.

Efter att ha genomgått och övervägt det föreliggande materialet få vi uttala följande:

Det är klarlagt, att Raoul Wallenberg från den 13 januari 1945 stått under effektivt beskydd av sovjettrysk militär myndighet, i enlighet med vad som också meddelats från Sovjetunionens utrikesministerium; vidare är det övertygande utrett, att han efter nämnda punkt — och i varje fall intill tämligen nära tid — befunnit sig i livet i ryskt förvar på skilda platser såväl inom som utom sovjettryskt område.

Uttalandet var undertecknat av f. generaldirektören Anders Örne, professor Lise Meitner, författarinnan Mia Leche-Löfgren och Raouls advokat, Yngve Schartau.

8. Men Undén litat på Vysjinski.

När statsministern fått detta uttalande bad han skriftligen kommittén komma till Kanslihuset för ett sammanträffande. När från vår sida bevisades att Vysjinskis not mening för mening inte var något annat än undanflykter, blev utrikesminister Undén, som också var närvarande, upprörd: »Menar ni verkligen att Vysjinsky ljugar?»

»Ja, det menar jag», svarade fru Bellander. »Vi har större orsak att lita på en utredning av vederhäftiga svenska män och kvinnor än på vaga påståenden av en diktaturmaktens representant.»

Vi har lagt fram otvetydiga bevis för att Sovjetunionen helt och fullt står i ansvar för Raouls liv. Det är utan vikt för frågan att genom ytterligare vittnen fastställa, till vilka olika

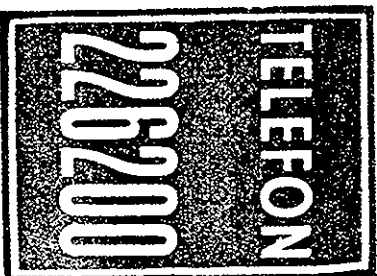
fängelser som ryssarna släpat Raoul under sista tiden. Det är Sovjetunionen som har redovisningsskyldighet och det är Sveriges sak att äntligen avkräva Ryssland denna redovisning! Trots att vi måste hålla på denna princip har Guy von Dardel och räddningsaktionens ordförande naturligtvis meddelat UD så snart nya vittnen och indicier kommit till vår kännedom. Och båda är övertygade om, att de män, som numera handhar Raouls sak i UD, har en gynnsam inställning till vår aktion.

Vi vill förlåta det som varit. Vår avsikt är inte att retas med UD och re-

geringen, vi önskar ett samarbete mellan regeringen, riksdagen och Raouls familj och vänner. Men vi kan inte sitta med armarna i kors och låta Raoul Wallenberg vänta ännu längre, han som utan att tveka åtog sig svenska regeringens livsfarliga uppdrag och fullföljde det.

Raouls sak är inte utagerad.

Mätte alla de, som hittills stått utanför, förena sig med Sveriges statsmakter och oss för att befria Raoul Wallenberg. Det rör sig inte endast om en enda mans öde utan om kampen för mänskliga rättigheter.

AFTONBLADET

"Ett ögonblick"
finns i dag på sid. 15

VÄRLSUPPLAGA

Stockholmsvärdet:
Snödis. Milt.

Argång Nr 38

Fredagen den 9 februari 1951

Edition 3 x

5 öre högre pris
på tåg och båtar

WALLENBERG: rysk fånge?

Sensationell uppgift av madame Kollontay till ex-c. Günthers make

Raoul Wallenberg onkom inte i Budapests ruiner utan fanns levande i Sovjet så sent, som några månader efter tyskarnas kapitulaton. Sovjets dåvarande ambassadör i Stockholm, Alexandra Kollontay, meddelade detta vid ett samtal med fru Ingrid Günther, som hon bad vidarebefordra den sensationella upplysningen till maken, dåvarande utrikesministern Günther.

— Det var minne Kollontay skulle skådas av vidare aktioner som ringde och bad mig komma av svenska regeringen. — Håller ni er lugna så kan jag säga att Wallenberg kommer tillbaka till Stockholm en dag, förklarade ambassadören Alexandra Kollontay.

Utrikesminister Günther vidtog genast åtgärder som ellevetis fick vara hemliga för att inte skada någon. (Forts. sid. 2)

Kollontay i telefon:
Jag minns, men..

Aftonbladet lyckades vid lunchtid i dag få telefonkontakt med minne Alexandra Kollontay i Moskva. — Jag beklagar men jag kan inte komma med några upplysningar om Raoul Wallenberg, sade t. d. ambassadören. Jag minns mycket väl samtalet med Ingrid Günther — hälsade henne förresten så gott och alla andra vänner i Stockholm — men här i Moskva har jag inte hört ett ljud om Wallenberg. Sådana saker går inte längre genom mig. Minne Kollontay, som lät mycket trött i rösten, berättade att hon ev. tänker komma till Stockholm till sommaren.

Alexandra Kollontay sade rent ut att Wallenberg befann sig i Sovjet och bad mig meddela detta till min man. Hon lät vidare förstå att Wallenberg endast

Wallenberg...

(Forts. från första sidan)

Raoul Wallenberg
Sista bilden

Nina Lagergren-Därdel
Raouls halvsyster

— Jag fick naturligtvis genast veta vad m:me Kollontay framfört till min fru. Jag tror absolut att Sovjets ambassadör var i god tro när hon lämnade uppgifterna. Vi kände henne båda väl, säger envoyé Christian Günther när Aftonbladet ber honom kommentera den ytterst sensationella uppgiften om Raoul Wallenberg.

— Sedan är det naturligtvis en helt annan sak om Wallenberg verkligen befann sig i Sovjet vid tidpunkten, fortsätter envoyé Günther. Vi gjorde så noggranna undersökningar som möjligt men kunde aldrig klart fastslå att m:me Kollontays uppgift var riktig.

Budapests hjälte

Legationssekreterare Raoul Wallenberg sågs sista gången den 17 januari 1945, då han under NKVD-eskort lämnade Budapest för att officiellt besöka marskalk Malinowskijs högkvarter tjugo mil från staden.

Dessförinnan hade han genom ett ytterst tappert uppträdande in i det sista bevakat de judars intressen som Sverige tagit under sitt beskydd. Mitt i det värsta granatregnet för han upprepade gånger över Donau från Buda till

tvillingstaden Pest. Rena turell räddade honom från döden.

När ryssarna definitivt hade erövrat Budapest erkändes Wallenberg officiellt som Sveriges chargé d'affaires. Det var i den egenskapen han transporterades till Malinowskijs högkvarter och det är på den vägen han fortfarande befinns.

Varför teg Günther?

En person, som hjälpt Raoul Wallenbergs mor med råd och råd, berättar för AB, att envoyé Günther inte förrän tre år efter fru Günthers samtal med m:me Kollontay berättade detta för Wallenbergs anhöriga.

Dessa gick då genast i kontakt med UD som inte visste ett dugg om det sensationella samtalet. — Inte heller utrikesminister Undén hade en aning därom, säger AB:s sagesman.

Men trots att två år gått sedan UD fick definitivt besked om innehållet i samtalet, har man inte gjort allvarigare ansträngningar för att få veta Wallenbergs öde.

Vad gör Undén?

Utrikesminister Östen Undén var i dag oanträffbar då han satt i konseljen, men enligt vad Aftonbladet erfarit kan man vänta att utrikesdepartementet på basis av det litiga material i Wallenberg-affären som finns i hemligstämplade dossierer kommer att göra en ordentlig framtitt i Moskva.

Man har nämligen aldrig gjort en direkt hänvändelse till ryssarna med krav på Wallenbergs utlämning, trots att biträdande utrikesminister Dekanosov samma dag Wallenberg försvann i en officiell not till Sveriges moskvaminister Staffan Söderblom meddelade, att Sovjetunionen "övertagit ansvaret för Raoul Wallenbergs liv och egendom".

Författarna Rudolph Philipp, som ägnat många års arbete åt att söka lösa gåtan Wallenberg, uppger att en rysk ambassadtjänsteman 1946 sade rent ut att Wallenberg befann sig i Sovjets förvar. Detta yttrades inför flera vittnen på en mottagning på ryska ambassaden vid Villagatan.

Heed.

Alexandra Kollontay
Hon gav besked

Chr. o. Ingrid Günther
Fick de sanningen?

6

"Diplomatiskt teparty" gav nyheter kring Wallenberg

Raoul Wallenbergs gåta är aktuell igen. Vecko-Journalen har publicerat ett brev, enligt vilket Madame Kollontay några månader efter Wallenbergs försvinnande skall ha meddelat fru Ingrid Günther, maka till dåvarande utrikesministern, att Wallenberg fanns i livet i Ryssland.

Mme Kollontay skall ha tillagt, att det vore bättre för honom om "svenska regeringen inte bråkade med denna sak".

Fru Günther hade inviterats på te hos Mme Kollontay, som bett henne vidarebefordra dessa uppgifter till sin make.

Utrikesdepartementet meddelar med anledning av artikeln i Vecko-Journalen på MT:s förfrågan, att

uppgifterna från Mme Kollontay självfallet beaktats. Svenska beskickningen fick instruktioner flera gånger att hos ryska regeringen efterlysa Wallenberg och begära hans hemsändande. UD påpekar, att vad Mme Kollontay berättade för fru Günther inte väsentligt tycks ha skilt sig från vad hon ett par månader tidigare berättade för Wallenbergs mor, fru von Dardel.

Saken icke slutförd.

Av avgörande vikt för alla svenska framställningar i Moskva var givetvis vice-utrikesministern Dekanosovs meddelande till envoyén Söderblom den 17 januari 1945 om att Wallenberg av sovjettrupper hade påträffats vid Benczurgatan i Budapest och att åtgärder av de sovjetiska militärmyndigheterna vidtagits till Wallenbergs skydd. Inte mindre än elva démarcher gjordes av envoyén Söderblom, den sista till marskalk Stalin personligen. Som bekant svarade till sist, efter förnyade démarcher, sovjetregeringen i en not den 18 augusti, undertecknad av dåvarande vice utrikesministern Vysjinski, att Wallenberg icke fanns i Sovjetunionen och var okänd för sovjetryska myndigheter.

Wallenbergs sak betraktas icke som slutförd, säger UD, och alla ansträngningar kommer allt framgent att göras för att skapa klarhet om hans öde.

Fru Ingrid Günther.

509 10.2.51

Madame Kollontay gav Günther en vink om Raoul Wallenberg *UD efterforskade förgäves 1945*

Sovjets sändebud i Stockholm under kriget, madame Alexandra Kollontay, lät månaderna efter Raoul Wallenbergs försvinnande i Budapest meddela dåvarande utrikesminister Günther, att Wallenberg levde i Sovjet — den uppgiften offentliggjordes i Stockholm på fredagen. Envoyén Günther bekräftar vid samtal med Sv. D. att han fått meddelandet, som madame Kollontay bett fru Günther framföra, och att UD genast tog upp detta spår och gjorde undersökningar som dock blev resultatlösa.

Madame Kollontay satte sig månaderna efter det Wallenberg försvunnit i förbindelse med min fru och sade henne, att Raoul Wallenberg icke var död utan levde i Sovjet, samt bad henne framföra detta till mig. Samtidigt tillade hon att det fanns hopp om att få honom fri men att en direkt aktion från svensk sida skulle kunna försvåra möjligheterna att få honom fri. Jag framförde naturligtvis genast	detta nya spår till dem, som i UD sysslade med spaningarna efter den försvunne, och undersökningar sattes genast i gång utan att någonting meddelades därom offentligt — madame Kollontay hade ju varnat härför. Min fru skrev också genast till Wallenbergs mor, fru von Dardel, och meddelade de uppgifter hon fått. Vid ett personligt sammanträffande senare framförde hon dem också muntligt. Tyvärr gav undersökningarna inga resultat, vi kunde aldrig konstatera om Wallenberg verkligen befunnit sig i Sovjet vid den angivna tidpunkten. Det finns emellertid ingen anledning betvivla att madame Kollontay varit i god tro.
--	--

10-2-51
Moskva

Wallenberg i livet, sade Kollontay Ingen ny framställning, säger UD

Det brev som fru Ingrid Günther, maka till förre utrikesministern, på sin tid skrev till Raoul Wallenbergs syster Nina Lagergren i Wallenbergssaken har nu offentliggjorts. Av brevet framgår att det var till fru Günther och inte till utrikesministern som Sovjets dåvarande Sverigebotsambassadör, madame Kollontay, gav upplysningen att Wallenberg fanns i livet och behandlades väl.

Fru Günther skriver i brevet, som är daterat 29/10 1948:

"När jag var där (hos Mme Kollontay) bad hon mig framföra till min man följande: Raoul Wallenberg fanns i Ryssland i livet, och det var bättre för honom om Svenska regeringen inte bråkade om denna sak. Jag framförde naturligtvis detta, vilket Christian försökte rätta sig efter så långt som möjligt. Madame Kollontay tillade: Jag försäkrar er att han luns och behandlas väl.

Nu är emellertid detta länge sedan, och vad Mme Kollontay sade då behöver inte ha sin tillämpning i dag, men det bör ju i alla fall utgöra ett bevis för att Din bror verkligen tillfångatogs av ryssarna. Varför behövde annars Mme Kollontay kalla mig till sig?

Som Madame Kollontay sade mig detta i förtroende, så vore jag tacksam om inte detta bleve offentligt förrän efter hennes död. Vad vet jag om hon pratat bredvid mun. Hon bad mig i alla fall endast nämna detta för Christian."

Madame Kollontays uppgifter vidarebefordrades, enligt vad envoyén Günther meddelar Dagens Nyheter, omedelbart via Raoul Wallenbergs mor till den då verksamma Wallenbergskommittén och torde ha varit en anledning till att kommittén i sin slutrapport 1947 ansåg det med bestämdhet fastslaget att Wallenberg i januari 1945 — med stor säkerhet också senare — befunnit sig i livet i ryskt förvar.

Envoyén Günther framhåller att man inom UD givetvis diskuterade madame Kollontays uppgifter och vidtog de åtgärder som brevet kunde föranleda.

Kollontay minns, men...

-- Jag beklagar, men jag kan inte komma med några upplysningar om Raoul Wallenberg, säger Mme Kollontay vid ett telefonsamtal på fredagen med en eftermiddagstidning. Jag minns mycket väl samtalet med Ingrid Günther — hälsa henne för resten så gott och alla andra vänner

i Stockholm — men här i Moskva har jag inte hört ett ljud om Wallenberg. Sådana saker går inte längre genom mig.

Söderblom gjorde elva démarches.

Om fru Günthers brev meddelar utrikesdepartementet följande:

De uttalanden, som Mme Kollontay vid tillfället i fråga gjorde till fru Günther har självfallet av departementet beaktats, när svenska beskickningen successivt fick instruktioner om att hos ryska regeringen efterlysa och begära Wallenbergs hemvändande. Det är emellertid att märka att vad Mme Kollontay berättade för fru Günther icke väsentligt synes ha skilt sig från vad hon redan ett par månader tidigare hade meddelat Wallenbergs mor, fru von Dardel.

Av avgörande vikt för alla svenska framställningar i Moskva var givetvis vice utrikesministern Dekanosovs meddelande till envoyén Söderblom den 17 januari 1945 om att Wallenberg av Sovjettrupper hade påträffats vid Benczurgatan i Budapest och att åtgärder av de sovjetiska militärmyndigheterna vidtagits till Wallenbergs skydd. Inte mindre än elva démarches gjordes av envoyén Söderblom, den sista till marskalk Stalin personligen. Som bekant svarade till sist, efter förnyade démarches, Sovjetregeringen i en not den 18 augusti, under tecknad av dåvarande vice utrikesministern Vysjinskij, att Wallenberg icke funnes i Sovjetunionen och vore okänd för sovjetryska myndigheter.

Utrikesdepartementet har alltså sökt fullfölja alla uppslag och spår som kunnat leda till något resultat. Ännu har emellertid icke sådant material framkommit som befunnits kunna läggas till grund för någon förnyad framställning. Hans sak betraktas icke som slutförd, och alla ansträngningar kommer allt framgent att göras för att skapa klarhet om Wallenbergs öde.

NYTT och avgörande DOKUMENT i Wallenbergaffären

I veckans ledare debatteras den senaste sensationella utvecklingen av fallet Raoul Wallenberg med publicering av nytt och graverande dokument.

Veckofournalen
— ute i Stockholm i dag!

Om Ni vill ha en överskådlig redegörelse för hela "fallet Raoul Wallenberg" bör Ni skaffa Er måndagens nummer av Allt. Där får Ni svar på frågorna om regeringens inaktivitet, UD:s senfärdighet, ryssarnas dimbildningar.

ALLT

Arbetaren

Måndagen den 12 Februari 1951

Årgång 30

Pris 20 öre

Upplaga A

UD snärjt i sitt eget lögnnät

Günther mot Undén i Wallenbergaffären

UD:s skandalösa handläggning av Raoul Wallenbergaffären kan nu inte längre nertystas. Den ena oriktiga och motstridande uppgiften efter den andra kommer i dagen. Envoyén Günther och Undéns UD bestrider varandras uppgifter inbördes. Wallenbergskommittén framhåller att UD, som det uppgivits, aldrig av Moskva krävt Wallenbergs hemsändande. Kravet på ett fullständigt klarläggande kan nu inte uppskjutas en dag längre.

Wallenbergskommittén meddelar följande till *Arbetaren*:

Envoyén Günther har uppgivit, att m.me Kollontays till fru Günther lämnade uppgifter som publicerades i senaste numret av Vecko-Journalen "omdelbart via Raoul Wallenbergs mor vid darebefordrats till den då verkssamma Wallenbergskommittén". Denna uppgift är icke riktig. Det verkliga förhållandet är, att varken envoyén eller fru Günther lämnat någon som helst upplysning till fru von Dardel om m.me Kollontays samtal med fru Günther förrän 3 1/2 år efter samtalet i fråga. Fru Lagergren fick då under vistelse i Rom rätt tillfalligt den av fru Günther lämnade upplysningen och utbad sig en skriftlig bekräftelse därå, vilken hon sedermera erhöi genom det nu citerade brevet. Någon upplysning därom har följaktligen

terade m.me Kollontays uppgifter och vidtog de åtgärder, som brevet kunde föranleda", är icke heller denna uppgift riktig. Vid hänvändelse till UD i november 1948, vid vilken tidpunkt ärendet rörande Raoul Wallenberg där handledes av utrikesrådet Dahlman och t. f. byråchefen Anger, befanns att ingendera hade någon kännedom om det meddelande, som m.me Kollontay lämnat fru Günther. Utrikesrådet Dahlman upplyste senare, att icke heller utrikesministern Undén hade någon kännedom om m.me Kollontays till fru Günther lämnade upplysning. Det kan tilläggas, att uppgiften väckte förvåning i UD i sådan grad, att man ansåg sig böra kontrollera dess riktighet genom förfrågan hos envoyén Günther, som då vistades i Rom, och att Günther i brev av den 8 januari 1949 till chefen för UD politiska

Envoyén Günther har uppgivit, att m:me Kollontays till fru Günther lämnade uppgifter som publicerades i senaste numret av Vecko-Journalen "omedelbart via Raoul Wallenbergs mor vidarebefordrats till den då verkssamma Wallenbergkommittén". Denna uppgift är icke riktig. Det verkliga förhållandet är, att varken envoyén eller fru Günther lämnat någon som helst upplysning till fru von Dardel om m:me Kollontays samtal med fru Günther förrän 3 1/2 år efter samtalet i fråga. Fru Lagergren fick då under vistelse i Rom reht tillfälligt den av fru Günther lämnade upplysningen och utbad sig en skriftlig bekräftelse därå, vilken hon sedermera erhöi genom det nu citerade brevet. Någon upplysning därom har följaktligen icke heller lämnats den nämnda kommittén och alltså icke kunnat, som envoyén Günther antager, "ha varit en anledningarna till att kommittén i sin slutrapport 1947. ansåg det med bestämmdhet fastslaget, att Wallenberg januari 1945 — med stor säkerhet också senare — befunnit sig i livet i rysk förvar".

- DÅ envoyén Günther vidare från
ler, "att man inom UD givetvis disk

Från UD har till pressen lämnats uppgift, att svenska beskickningen fått instruktioner att hos ryska regeringen "begära Wallenbergs hämsändande". Denna uppgift är icke bekräftad. Hitills har ännu ingen i någon not från UD krävt Wallenbergs återvändande.

Rayoyén Günther har vidare enligt
 tidningsbladet uppgivit, att Sovjets am-
 bassadör härnäst uppgifterna i god tro

an-
till
ber-
fämn-
sig i
Söwjet
vid
tidpunkten. Vi
än
gjorde så
noggranna
undersökningar
som
möjligt
men kunde
aldrig
klart
fastslå,
att
m:me
Kollontays
uppgift
var
riktig". Till
detta
egenartade
uttal-
ande
måste
göras
den
reflexionen,
att
det
knappast
kan
tillkomma
svenska
utrikes-
departementet
att
söka
kontrollera
riktigheten
av
en
främmande
ambassa-
dörs
uppgifter,
vilka
böra
kunna
tagas
för
goda
och
således
i
detta
fall
bort
kunna
vara
i
och
för
sig
tillräcklig
grund
för
en
begäran
om
Wallenberg's
återsänd-
ande. Man
måste
också
fråga
sig,
genom
vilka
åtgärder
utrikesdepartemen-
tet
kunnat
kontrollera
sanningshalten
i
ambassadör
Kollontays
meddelande,
slutar
denna
framställning
som
underteck-
nats
av
Maj
von
Dardel,
Guy
von
Dardel,
Birgitta
de
Vylder-Bellander,
Rudolph
Philipp
och
Yngve
Schartau.

Arbetaren kan tillägga att envoyén Günther i ett uttalande för Sv. D. den 11 febr. medger att han icke kan gå i god för sin hustrus uppgifter att hon tillskrivit och underrättat fru von Dardel om madame Kollontays uppgifter. Men han hävdar att detta spelar en underordnad roll eftersom "saken ju annars varit bekant hela tiden, och alla som haft något med Wallenbergss problemet att göra har känt till saken".

Till detta kan sägas: hur UD och Günther har det ställt mellan sig må de själva klara ut, och göra det snart. Någon av parterna måste emellertid fara med grov osanning. Däremot är det uppenbart att hr Günthers utsago icke i sin helhet kan vara riktig, ty Wallenberg-kommittén underrättades icke.

Seelin aulands kvin Tid.
ming 12-2-51

Proble

I Raoul Wallenbergs- affären

Markova

tycks det svenska utrikesdepartementets roll bli alltmer mystisk — och skrämmande. I tre år säger sig modern till den försvunne ha levat i okunnighet om hälsningen från madame Kollontay, innebärande att hennes son fanns i livet i Ryssland. Svenska regeringen skulle bara inte ställa till oväsen, så skulle man nog snart få honom fri, hade det ryska sändebudet hälsat genom den svenska utrikesministerns maka 1945. Till de anhöriga kom av en tillfällighet det livstecknet — 1948! Enligt hr Günther skall budskapet skriftligen ha sänts vidare av hans maka, men "min hustru kan givetvis missminna sig", säger han. I utrikesdepartementet befanns det, fortfarande enligt de anhöriga, att varken hr Undén eller de tjänstemän, som närmast handlade ärendet, kände till Kollontay-hälsningen tre år efter det den framförts.

Det är begripligt, om utrikesdepartementet till en början sökte den tysta och som man trodde därigenom effektiva vägen för att få hem sin man från Sovjet. Men nonchalerandet av den försvunnes anhöriga blottar en i sin hjärtlöshet ofattbar tanklöshet. I fortsättningen tycks UD ha funnit det lämpligt att intaga någon sorts medlarposition mellan Sovjet och den försvunnes anhöriga och vänner. Som affären nu ligger till är det utrikesministerns skyldighet att återställa det rubbade förtroendet

för dem som företrätt svenska statsmakten i fallet Raoul Wallenberg.

Arskov

Prins

My Tag

Måndagen den 12 februari 1951

Osmaklig trafik

Aftonbladets kriminalreporter har på nytt frossat i sensationsskriverier om legationssekreteraren Raoul Wallenbergs öde. Även de andra kvällstidningarna har — ehuru i mindre skala — ånyo skrivit om detta. De sovjetfiendliga elementen har med jämna mellanrum sökt utnyttja det förhållandet att Raoul Wallenberg aldrig återkom från sin post på svenska legationen i Budapest, där han vistades vid tiden för de förbittrade gatustriderna mellan fascisterna och Röda arméns trupper. Utan skymsen av bevis påstår de som på allt sätt önskar försämma relationerna mellan vårt land och Sovjetunionen, att Wallenberg hålles fången i Sovjet. Det hör till saken, att sovjetmyndigheterna inte kan bevisa motsatsen, helt enkelt därför att ett sådant bevis är tekniskt omöjligt att åstadkomma i annan form än positiva bevis för att Wallenberg finns någon annanstans. Den svenska regeringen skulle lika litet kunna bevisa oriktigheten i ett utländskt påstående att en viss man hålles fången på en obekant plats och på ett obekant sätt i Sverige. Detta förhållande utnyttjar nu sovjetfienderna till att »kräva klarhet» om Wallenberg.

Den 1 juli 1947 besvarade utrikesminister Undén en interpellation av högermannen Håstad, som önskade veta vad regeringen vidtagit för åtgärder för att bringa klarhet över Raoul Wallenbergs öde. I svaret framhöll utrikesministern, att sovjetregeringen efter en svensk démarche hade försäkrat, att »de mest energiska efterforskningar bedrivits av generalstaben, militärpolisen, säkerhetspolisen och andra myndigheter». Herr Undén sade sig vidare inte ha »anledning betvivla, att man

på rysk sida verkställt omfattande efterforskningar och i enlighet med avgivna försäkningar fullföljer dessa».

Tiotusentals människor omkom vid gatustriderna i Budapest, och Wallenberg befann sig med största säkerhet bland dessa. Denna, den ojämförligt mest sannolika hypotesen ägnar emellertid Rudolf Philipp, Ture Nerman och deras gelikar inget intresse — helt enkelt emedan de inte har intresse av den. De är inte ute för att söka klarhet, utan för att söka göra politik på Raoul Wallenbergs öde.